

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย

The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository (CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the University Graduate School.

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต
สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2560
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

AN INSTRUCTIONAL PROCESS FOR PROMOTING ABILITY IN THAI MUSICAL CREATIVITY
FOR LOWER-SECONDARY STUDENTS: LESSON LEARNED FROM THE NATIONAL ARTIST
IN PERFORMING ART (THAI MUSIC)

A Dissertation Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Doctor of Philosophy Program in Curriculum and Instruction

Department of Curriculum and Instruction

Faculty of Education

Chulalongkorn University

Academic Year 2017

Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา
ตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา
ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

โดย

นายอุทัย ศาสตร์รา

สาขาวิชา

หลักสูตรและการสอน

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

อาจารย์ ดร. ชาริณี ตรีวิรัญญู

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

รองศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์

คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้บัณฑิตวิทยาลัยเป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาศึกษาศาสตรบัณฑิต

..... คณบดีคณะครุศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ดร. ศิริเดช สุชีวะ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. วิชัย เสวกงาม)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(อาจารย์ ดร. ชาริณี ตรีวิรัญญู)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. พันธุ์ศักดิ์ พลสารรัมย์)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ฤดีรัตน์ ชุมนะโชติ)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพร สีม่วง)

อุทัย ศาสตรา : กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) (AN INSTRUCTIONAL PROCESS FOR PROMOTING ABILITY IN THAI MUSICAL CREATIVITY FOR LOWER-SECONDARY STUDENTS: LESSON LEARNED FROM THE NATIONAL ARTIST IN PERFORMING ART (THAI MUSIC)) อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: อ. ดร. ชาริณี ตรีวิทย์บุญ, อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม: รศ. ดร. ยุทธนา ฉัพพรรณรัตน์, 260 หน้า.

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ เป็นฐาน 2) ศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น การดำเนินการแบ่งเป็น 4 ระยะ ได้แก่ 1) การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) จำนวน 5 ท่าน โดยใช้การเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง 2) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ 3) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และ 4) การนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนฉบับสมบูรณ์ กลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 35 คน ระยะเวลาทดลอง 1 ภาคการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ 1) แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และ 2) แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย วิเคราะห์ข้อมูลการถอดบทเรียนโดยการใช้ความถี่และการสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย และวิเคราะห์ข้อมูลผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยใช้สถิติค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (Paired samples t-test) ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อมูลจากการถอดบทเรียนศิลปินแห่งชาติเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ด้านหลักการสอนมี 5 ประการ ได้แก่ 1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย 2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย 4) การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ ทั้งนี้ กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ ประกอบด้วย 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย มี 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1) ขึ้นฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และ 1.2) ขึ้นสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 2.1) ขึ้นเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ 2.2) ขึ้นฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย 2.3) ขึ้นเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย และ 2.4) ขึ้นพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ขั้นตอนทั้ง 4 ขั้น ในระยะที่ 2 นี้มีลักษณะเป็นวงจรที่ผู้สอนสามารถทวนซ้ำได้ ให้เหมาะสมกับเวลาเรียน และระยะเวลาที่นักเรียนใช้ในการเรียนรู้

2. ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน หลังจากการเรียนรู้โดยใช้กระบวนการเรียนการสอนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น โดยเฉพาะความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทย ได้คล่องแคล่ว และความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องเหมาะสม

ภาควิชา	หลักสูตรและการสอน	ลายมือชื่อนิสิต
สาขาวิชา	หลักสูตรและการสอน	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาหลัก
ปีการศึกษา	2560	ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาร่วม

5684243027 : MAJOR CURRICULUM AND INSTRUCTION

KEYWORDS: INSTRUCTIONAL PROCESS/THAI MUSICAL CREATIVITY/ LESSON LEARNED/ NATIONAL ARTIST

UTHAI SASTRA: AN INSTRUCTIONAL PROCESS FOR PROMOTING ABILITY IN THAI MUSICAL CREATIVITY FOR LOWER-SECONDARY STUDENTS: LESSON LEARNED FROM THE NATIONAL ARTIST IN PERFORMING ART (THAI MUSIC). ADVISOR: CHARINEE TRIWARANYU, Ph.D., CO-ADVISOR: ASSOC. PROF. YOOTTHANA CHUPPUNNARAT, Ph.D., 260 pp.

The purposes of this research were to 1) study and develop an instructional process for promoting ability in Thai music creativity for lower secondary students based on using the knowledge of lesson learned from national artists in performing art (Thai Music) and 2) study the effects of using the developed instructional process on ability in Thai music creativity of lower secondary students. Research procedures were 4 phases as follows: 1) lesson learned about promoting ability in Thai music creativity from 5 national artists. The qualitative data were collected by using one of lesson learned method, the story telling, 2) developing an instructional process for promoting ability in Thai music creativity for lower secondary students, 3) studying the effects of developed instructional process, and 4) proposing the completed instructional process for promoting ability in Thai music creativity for lower secondary students. The targets were 35 ninth grade students at Chulalongkorn University Demonstration Secondary School. The developed instructional process was during 1 semester. The data collection instruments were 1) evaluation form of Thai musical melodies creativity performance, and 2) evaluation form of Thai musical melodies creativity works. The data of the lesson learned were analyzed by using data interpretation and induction, and the statistics used for data analysis include mean, standard deviation, and compared the data by t-test. The results were as follows:

1. The knowledge of lesson learned from national artists about promoting ability in Thai music creativity consisted of five principles: 1) practicing the melody of Thai traditional song, 2) building the basic knowledge about Thai music creativity, 3) presenting the example of various Thai music melodies, 4) providing opportunities for students regularly to create Thai music melodies on their own, and 5) experiencing listening to a variety of Thai music. 2. Based on the knowledge of lesson learned from the national artists, the instructional processes consisted of two phases. Phase 1, preparing for Thai music creativity which comprised of 2 sub-steps: 1.1) practicing the melody of Thai traditional song, and 1.2) developing basic knowledge for Thai music creativity, and phase 2, developing the ability in Thai music creativity which comprised of 4 sub-steps: 2.1) learning the creativity of Thai music melodies from modeling, 2.2) practicing the creativity of Thai music melodies, 2.3) enhancing the experiences of Thai music creativity, and 2.4) developing the product of Thai music creativity. The 4 sub-steps in phase 2 were the learning cycle that could be used repeatedly in accordance with the lessons period of time and students' learning pace.

2. The results of implementing demonstrated that after applying the developed instructional process the students' ability in Thai music creativity scores were significantly higher than pretest scores at the .05 level and the students' development of the ability in Thai music creativity were significantly improved, especially ability to create Thai musical melodies fluently and appropriately.

Department: Curriculum and Instruction

Field of Study: Curriculum and Instruction

Academic Year: 2017

Student's Signature

Advisor's Signature

Co-Advisor's Signature

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จได้ด้วยความเมตตาของอาจารย์ทุกท่านที่ทุ่มเท เอาใจใส่ในการพัฒนาศิษย์ เพื่อนำความรู้ ความสามารถไปใช้ให้เกิดประโยชน์ในวิชาชีพต่อไป ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณ ณ โอกาสนี้

ขอกราบขอบพระคุณอาจารย์ ดร.ชาริณี ตริวิรัญญู อาจารย์ที่ปรึกษา ครูผู้ทุ่มเทกายใจ ตลอดจน สละเวลาอย่างมากในการอบรม สั่งสอน ชี้แนะแนวทางให้ศิษย์ได้เรียนรู้และพัฒนาตนเอง ทั้งยังเป็นแบบอย่าง ของความมุ่งมั่น พากเพียร รวมถึงให้กำลังใจในการทำงาน จึงทำให้ผู้วิจัยสามารถพัฒนาตนเองและพัฒนา งานวิจัยให้สำเร็จลุล่วงตามที่มุ่งหวังไว้

ขอกราบขอบพระคุณรองศาสตราจารย์ ดร.ยุพธนา ฉัพพรรณรัตน์ อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม ที่ให้ความ เมตตาในการอบรมสั่งสอน ให้คำปรึกษา ชี้แนะแนวทางต่าง ๆ แก่ศิษย์คนนี้เสมอมา รวมถึงให้โอกาสแก่ผู้วิจัยใน การริเริ่มทำวิทยานิพนธ์เรื่องนี้ อันเป็นกระบวนการที่คนใหม่ในการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา อีกทั้งยังให้ ความช่วยเหลือต่าง ๆ จนทำให้วิทยานิพนธ์สำเร็จได้ดังที่ตั้งใจไว้

ขอกราบขอบพระคุณกรรมการสอบวิทยานิพนธ์ คือ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิชัย เสวกงาม ผู้ช่วย ศาสตราจารย์ ดร.พันธ์ศักดิ์ พลสารมย์ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ฤติรัตน์ ชุชนะโชติ และผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. จตุพร สีม่วง ที่ให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะในการปรับปรุงวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

ขอกราบขอบพระคุณศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ทุกท่านที่กรุณาถ่ายทอด ข้อความสำคัญสำหรับการวิจัยครั้งนี้ อันเป็นประโยชน์แก่ทั้งการทำวิทยานิพนธ์ และการพัฒนาวิชาการทาง ดนตรีไทยศึกษา

ขอกราบขอบพระคุณผู้ทรงคุณวุฒิทุกท่านที่กรุณาตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือที่ใช้ในการดำเนินการ วิจัย รวมถึงการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ซึ่งต้องเสียสละทั้งเวลาและกำลัง กายอย่างมาก ซึ่งทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบคุณกัลยาณมิตร สาขาวิชาหลักสูตรและการสอนทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษา คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือด้วยความเต็มใจมาโดยตลอด และขอขอบคุณนักเรียน CUD รุ่นที่ 56 ที่ให้ความร่วมมือใน การเรียนอย่างตั้งใจ ทำให้ผู้วิจัยสามารถเก็บรวบรวมข้อมูลได้อย่างครบถ้วน

ขอขอบคุณจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยมที่ให้การ สนับสนุนในการศึกษา และให้ความอนุเคราะห์ในการทำวิจัยครั้งนี้ให้สำเร็จลุล่วงไปด้วยดี

ขอกราบขอบพระคุณครอบครัวของผู้วิจัย ที่ให้การสนับสนุนในการศึกษามาโดยตลอด รวมถึงเป็น กำลังใจให้ผู้วิจัยสามารถทำงานวิจัยได้สำเร็จ ประโยชน์ใด ๆ ที่เกิดขึ้นจากงานวิจัยนี้ ขอจงเป็นคุณงามความดี เป็นกุศลแด่ผู้มีพระคุณทั้งหลายที่ได้กล่าวมา ซึ่งมีส่วนสำคัญที่ทำให้งานวิจัยนี้สำเร็จได้ด้วยดี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ฅ
สารบัญภาพ	๗
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
คำถามการวิจัย	8
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	8
ขอบเขตการวิจัย.....	9
คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย	10
ประโยชน์ที่ได้รับ	12
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	13
1. แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	13
1.1 ความหมายของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	13
1.1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์	14
1.1.2 การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก	17
1.1.3 ความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	20
1.2 ขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	23
1.2.1 ความสามารถด้านการแปรทำนองเพลงไทย	23
1.2.2 ความสามารถด้านการประพันธ์เพลงไทย	26

1.3 การวัดและประเมินการสร้างสรรค์ทางดนตรี	30
1.3.1 การประเมินความสามารถของบุคคลในการสร้างสรรค์ดนตรีตะวันตก	31
1.3.2 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ (Product).....	39
1.3.2.1 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตก	39
1.3.2.2 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	42
2. แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรี	46
2.1 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	46
2.1.1 แนวทางการฝึกแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทย.....	47
2.1.2 แนวทางการฝึกประพันธ์เพลงไทย.....	49
2.2 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก	51
3. แนวคิดการถอดบทเรียน	56
3.1 ความหมายของการถอดบทเรียน	56
3.2 วิธีวิทยาการถอดบทเรียน.....	58
3.3 ขั้นตอนการถอดบทเรียน.....	59
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	61
4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	61
4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีตะวันตก	63
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	66
ระยะที่ 1 (R1) การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	70
1.1 การออกแบบการถอดบทเรียน.....	70
1.2 สร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล	72
1.3 ดำเนินการถอดบทเรียน	73

1.4 วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการถอดบทเรียน	73
ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ สร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการ ถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน	97
2.1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน.....	97
2.2 จัดทำเอกสารประกอบกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น	114
2.3 การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น	114
ระยะที่ 3 (R2) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น.....	116
3.1 การเตรียมการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน	117
3.1.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย.....	117
3.1.2 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้.....	117
3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้เก็บรวบรวมข้อมูล	118
3.2.1 แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	120
3.2.2 แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย.....	122
3.2.3 การกำหนดกรรมวิธีการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของ นักเรียนทั้งด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและด้านผลงานการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	126
3.2.4 การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ...	126
3.3 การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการดำเนินการดังนี้	128
3.3.1 กำหนดแบบแผนการทดลอง	128
3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล	131
3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล	133

ระยะที่ 4 (D2) นำเสนอกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์	135
บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล	136
ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการ สร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอน โดยข้อมูลจากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน	136
1.1 ผลการศึกษาระบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยโดยการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรี ไทย).....	137
1.2 ผลการพัฒนาระบบการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	143
ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลจากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน	159
2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น	160
2.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน จากการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น	167
บทที่ 5 สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ	185
สรุปผลการวิจัย.....	187
อภิปรายผล.....	194
ข้อเสนอแนะ	212
รายการอ้างอิง	215
ภาคผนวก ก รายงานผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย	226

ภาคผนวก ข	รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน.....	230
ภาคผนวก ค	เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	232
ภาคผนวก ง	ตัวอย่างเอกสารประกอบกระบวนการเรียนการสอน	241
ภาคผนวก จ	ตัวอย่างแบบบันทึกคลังทำนองเพลงไทย.....	251
ภาคผนวก ฉ	ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอน	253
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์		260

สารบัญตาราง

ตารางที่ 1	การวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินและคำอธิบายพฤติกรรมในการสร้างสรรค์ดนตรี	36
ตารางที่ 2	องค์ประกอบการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย	45
ตารางที่ 3	สรุปแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรี	55
ตารางที่ 4	รายนามศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	70
ตารางที่ 5	การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ	115
ตารางที่ 6	ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนและแนวทางการปรับปรุง	116
ตารางที่ 7	การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	118
ตารางที่ 8	โครงสร้างของการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	119
ตารางที่ 9	องค์ประกอบของการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	120
ตารางที่ 10	เกณฑ์การประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด	122
ตารางที่ 11	องค์ประกอบการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	123
ตารางที่ 12	เกณฑ์การประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	124
ตารางที่ 13	การปรับปรุงแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตาม ข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ	127
ตารางที่ 14	แบบแผนการทดลอง	128
ตารางที่ 15	โครงสร้างการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน	133
ตารางที่ 16	กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล	134
ตารางที่ 17	สรุปข้อความรู้จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	137
ตารางที่ 18	สรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละ ขั้นตอน	155
ตารางที่ 19	เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยรวมของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน	160

- ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของ
นักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ161
- ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของ
นักเรียนรายบุคคล 162
- ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลง
ไทยโดยรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนรายบุคคล164
- ตารางที่ 23 สรุปการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน184

สารบัญภาพ

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของการคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก และการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย.....	22
ภาพที่ 2 แสดงการสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินผลงานการแปรทำนอง	43
ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย	65
ภาพที่ 4 การดำเนินการวิจัย	69
ภาพที่ 5 สรุปข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจาก การถอดเรียนจากศิลปินแห่งชาติ	94
ภาพที่ 6 ข้อความรู้เกี่ยวกับขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี ไทยที่ได้จากการถอดบทเรียน	95
ภาพที่ 7 ข้อความรู้เกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถ	96
ภาพที่ 8 ข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการ ถอดบทเรียน	98
ภาพที่ 9 การสรุปหลักการของกระบวนการเรียนการสอนโดยอาศัยข้อความรู้จากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	100
ภาพที่ 10 การเชื่อมโยงหลักการของกระบวนการสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน	107
ภาพที่ 11 ตัวอย่างแบบประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย	121
ภาพที่ 12 แนวทางการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน	131
ภาพที่ 13 กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	146
ภาพที่ 14 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน (ก่อนเรียน-หลังเรียน).....	164
ภาพที่ 15 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก (ก่อนเรียน-หลังเรียน).....	166
ภาพที่ 16 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่ทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่วความคล่อง (ก่อนเรียน-หลังเรียน).....	166

ภาพที่ 17 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ
 (ก่อนเรียน-หลังเรียน)..... 166

ภาพที่ 18 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยใหม่สอดคล้อง สัมพันธ์กัน
 (ก่อนเรียน-หลังเรียน) 166

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การสร้างสรรคดนตรี เป็นความสามารถด้านหนึ่งที่ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนได้พัฒนาตามศักยภาพแต่ละคน ไม่ว่าจะเป็นการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย หรือดนตรีตะวันตก โดยปรัชญาดนตรีศึกษาได้กำหนดเป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญประการหนึ่งของหลักสูตรดนตรีทั่วไป (General Music Curriculum) โดยให้ความสำคัญต่อการพัฒนาประสบการณ์เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางเสียง จังหวะ ทำนอง ตลอดจนบทเพลงต่าง ๆ ของนักเรียนทุกคนตามสภาพจริง (Reimer, 1989; อนุรักษ์ สุทธิจิตต์, 2555) โดยกิจกรรมอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) กิจกรรมการประพันธ์เพลง (Composition) การเรียบเรียงเพลง (Arranging) กิจกรรมการฟังเพลง (Music Listening) ล้วนเป็นกิจกรรมที่ส่งเสริมจินตนาการและความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีให้แก่ นักเรียน โดยดำเนินควบคู่ไปกับการสอนความรู้ ความเข้าใจสาระดนตรี (Campbell and Scott-Kassner, 2002) รวมถึงการพัฒนาทักษะดนตรีด้วย

จากการศึกษาการจัดการการศึกษาชาติ ในสาระวิชาดนตรีของประเทศต่าง ๆ ทั้งในเอเชีย ยุโรป และอเมริกา พบว่า การจัดการศึกษาดนตรีทั่วไป (General Music Program: GMP) ของประเทศสิงคโปร์ กำหนดให้นักเรียนในระดับประถมศึกษาและระดับมัธยมศึกษาต้องเรียนวิชาดนตรีศึกษา ซึ่งเป็นส่วนสำคัญในการอบรมผู้ฟังงานดนตรี (Informed Audiences) ที่มีคุณภาพ ด้วยกระบวนการเรียนการสอนดนตรี ไม่ว่าจะเป็นการสร้างสรรค์ทางดนตรี การร้องเพลง การเล่นเครื่องดนตรี โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้นักเรียนสามารถใช้ดนตรีเป็นเครื่องมือหนึ่งในการแสดงออกทางด้านอารมณ์ ความรู้สึกของตนเอง ส่วนการฟัง การชื่นชมดนตรี ช่วยให้นักเรียนเกิดการรับรู้ เข้าใจ และมีความคุ้นเคยกับงานดนตรีแบบใหม่ ๆ การเรียนดนตรีช่วยเพิ่มพูนให้นักเรียนได้เรียนรู้ เข้าใจ และตระหนักถึงความสำคัญของสังคม วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ (Ministry of Education, 2008 ; ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, 2556) สำหรับจัดการศึกษาดนตรีของประเทศอังกฤษ กำหนดเป้าหมายว่า การศึกษาดนตรีควรสร้างความผูกพัน และแรงบันดาลใจของนักเรียน พัฒนาความรักดนตรี ความสามารถทางดนตรี เพิ่มพูนความมั่นใจในตนเอง พัฒนาการสร้างสรรค์ และผลสัมฤทธิ์ทางดนตรี มีโอกาสฟังเพลงโดยจำแนกแยกแยะบทเพลงที่ดีได้ มีโอกาสเรียนรู้เครื่องดนตรี และเรียนรู้การใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสม และมีโอกาสในการพัฒนาความก้าวหน้าทางดนตรีไปสู่ระดับที่สูงขึ้น ตลอดจนมีความรู้ ความเข้าใจ และการได้มีโอกาสศึกษาเกี่ยวกับการผลิตผลงาน การสื่อสาร รวมถึงความสัมพันธ์ของมิติต่าง ๆ ทางดนตรี อาทิ ระดับเสียง ช่วงเสียง ความดัง-เบาของเสียง จังหวะ

รูปพรรณ โครงสร้าง และโน้ตดนตรี เป็นต้น (Department for Education, 2014) ส่วนการศึกษาชาติของอเมริกา ได้กำหนดเนื้อหาสาระที่เป็นมาตรฐานของการจัดการศึกษาดนตรีสำหรับนักเรียนเกรด K-12 ไว้ 9 ประการ ได้แก่ 1) การขับร้อง (ทั้งแบบเดี่ยวและกลุ่ม) โดยใช้บทเพลงที่หลากหลาย 2) การบรรเลงเครื่องดนตรี (ทั้งแบบเดี่ยวและรวมวง) โดยใช้บทเพลงที่หลากหลาย 3) การอิมโพรไวเซชัน การแปรเปลี่ยนทำนอง และการบรรเลงคลอ (Accompaniment) 4) การประพันธ์และการเรียบเรียงดนตรี ภายใต้กรอบหรือแนวทางที่ชัดเจน 5) การอ่านและการบันทึกโน้ตดนตรี 6) การฟังเพลง การวิเคราะห์ และการบรรยายเกี่ยวกับดนตรีหรือบทเพลง 7) การประเมินผลงานดนตรีและการแสดงดนตรี 8) ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรีกับศิลปะสาขาอื่น ๆ รวมถึงสาขาวิชาต่าง ๆ และ 9) ความสัมพันธ์ระหว่างดนตรี ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม (Music Educators National Conference, 2007)

จากการศึกษาเกี่ยวกับการจัดการศึกษาชาติในสาระวิชาดนตรีของต่างประเทศ แสดงให้เห็นว่าการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนวิชาดนตรีในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการศึกษาดนตรีทั่วไป ซึ่งสอดคล้องกับจุดมุ่งหมายของการจัดการเรียนการสอนดนตรี ที่ได้กำหนดทักษะหรือความสามารถทางดนตรี 6 ด้านที่ต้องพัฒนานักเรียน ได้แก่ การร้อง การฟัง การเล่น การเคลื่อนไหว การอ่าน-เขียนโน้ตดนตรี และการสร้างสรรค์ (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีเป็นจุดมุ่งหมายหนึ่งที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนดนตรี ที่ครูจะต้องส่งเสริม พัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนตามศักยภาพของแต่ละบุคคล ซึ่งการสร้างสรรค์ดนตรีช่วยพัฒนาความรู้และทักษะดนตรีให้แก่ นักเรียนได้หลากหลาย อาทิ องค์ประกอบดนตรี ทฤษฎีดนตรี การอ่านและการเขียนโน้ตดนตรี การฟังดนตรี การเล่นเครื่องดนตรี เป็นต้น ดังที่นักวิชาการทางดนตรีศึกษา กล่าวว่า กิจกรรมการประพันธ์เพลง (Composition) และกิจกรรมอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) เป็นกิจกรรมการสร้างสรรค์ทางดนตรีที่มีความสำคัญและเป็นส่วนหนึ่งของหลักสูตรดนตรีเพื่อความเข้าใจ (Comprehensive Music Program) (Campbell & Scott-Kassner, 2002; Music Educators National Conference, 1994) ซึ่งนักวิชาการหลายท่านเชื่อว่า การสร้างสรรค์ดนตรี เป็นแนวทางที่สำคัญของการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจดนตรีอย่างแท้จริง (DeLorenzo, 1989; Feinberg, 1974; Sherman, 1971) สอดคล้องกับผลการวิจัยของ Menard (2009) ที่พบว่า นักเรียนที่ได้รับประสบการณ์ตรงในการสร้างสรรค์ดนตรี ผ่านการประพันธ์เพลง จะแสดงออกถึงความเข้าใจดนตรีเพิ่มมากขึ้น ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กิจกรรมการสร้างสรรค์ดนตรี สามารถช่วยสนับสนุนให้นักเรียนเกิดความรู้ ความเข้าใจในดนตรีมากยิ่งขึ้น สอดคล้องกับที่ Sherman (1971) ได้กล่าวว่า การเรียนรู้ดนตรีแบบเป็นผู้รับ ผู้ชม ผู้สังเกต อาจจะได้รู้เกี่ยวกับดนตรี แต่จะไม่สามารถเข้าใจดนตรีได้อย่างแท้จริง ต่างจากผู้ที่ได้เรียนดนตรีในบทบาทต่าง ๆ อย่างตื่นตัว (Active Roles) ไม่ว่าจะเป็นผู้แสดง ผู้ประพันธ์

หรือผู้วิจารณ์งานดนตรี เขาจะมีโอกาสเผชิญกับปัญหาใหม่ ๆ ที่จะต้องใช้ความรู้และจินตนาการทางดนตรีในการแก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ อันเป็นการกระตุ้นให้เขาได้ใช้ความคิดอย่างมีวิจารณญาณ และคิดอย่างสร้างสรรค์ ซึ่งจะเป็นประโยชน์ต่อชีวิตของเขาต่อไปในอนาคต เห็นได้ว่า การคิดสร้างสรรค์ทางดนตรี เป็นแนวทางหนึ่งที่จะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเนื้อหาสาระดนตรีที่กระจ่าง และลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น นอกจากนี้ Menard (2009) ยังกล่าวว่า กิจกรรมการสร้างสรรค์ดนตรียังช่วยส่งเสริมบรรยากาศการเรียนรู้ที่เต็มไปด้วยความสุข ความสนุกสนาน ความท้าทายในการเรียนรู้ ตลอดจนความภาคภูมิใจในความสำเร็จและผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน อันเป็นการเสริมสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีของนักเรียน ซึ่งสอดคล้องกับที่ Keyes (1969) และ Madsen (1977) ได้พบประโยชน์ เชิงบวกในความเข้าใจทางดนตรี และเจตคติต่อดนตรี ผ่านการใช้แนวทางการสร้างสรรค์ในการสอนพื้นฐานดนตรี แสดงให้เห็นว่า การจัดการเรียนการสอนดนตรีที่มุ่งเน้นให้นักเรียนมีประสบการณ์การสร้างสรรค์ดนตรี นอกจากจะส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีของนักเรียนแล้ว ยังช่วยให้เกิดการเรียนรู้ทางดนตรีทั้งด้านความรู้ ความเข้าใจ เนื้อหาดนตรี ด้านทักษะดนตรี และด้านเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรี ตลอดจนพัฒนาความสามารถในการคิดของนักเรียนด้วย

จากที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การจัดการศึกษาดนตรีที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี เป็นจุดมุ่งหมายการจัดการศึกษาที่มีความสำคัญต่อการพัฒนานักเรียนทั้งในด้านความรู้ ความเข้าใจ และความสามารถทางดนตรีและการสร้างสรรค์ ด้านการส่งเสริมเจตคติที่ดีต่อการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งการจัดการศึกษาในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานของประเทศไทย ได้ให้ความสำคัญในด้านการสร้างสรรค์ทางดนตรีเช่นกัน ซึ่งปรากฏในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ในมาตรฐาน ศ.2.1 เข้าใจและแสดงออกทางดนตรีอย่างสร้างสรรค์ วิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์คุณค่าดนตรี ถ่ายทอดความรู้สึก ความคิดเห็นต่อดนตรีอย่างอิสระ ชื่นชม และประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน โดยระบุตัวชี้วัดเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางดนตรีทั้งในด้านทำนอง จังหวะ ตลอดจนบทเพลงสั้น ๆ ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 (สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา, 2551) ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน โดยเฉพาะการศึกษาภาคบังคับ จึงจำเป็นต้องส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียนให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม เพื่อให้เกิดความสมบูรณ์ในการพัฒนานักเรียนทั้งด้านพุทธิพิสัย ทักษะพิสัย และจิตพิสัย อีกทั้งยังเป็นไปตามปรัชญา เป้าหมาย และจุดมุ่งหมายของการศึกษาดนตรีทั่วไปด้วย การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน จึงจำเป็นที่ผู้สอนต้องดำเนินการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนให้เกิดผลอย่างเป็นรูปธรรม

อย่างไรก็ตาม การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบสถานศึกษาในปัจจุบัน ยังมิได้ดำเนินการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ดังผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีไทยที่ตีพิมพ์ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2516-2550 (นที ศรีงษา, 2550) ผลการวิจัยสรุปว่า งานวิจัยส่วนใหญ่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรี จำนวน 49 เรื่อง คิดเป็น ร้อยละ 73 รองลงมาเป็นงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับหลักสูตรดนตรี คิดเป็นร้อยละ 9 และงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับประวัติและวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรี คิดเป็นร้อยละ 7.5 และงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบริหารและการนิเทศการเรียนการสอนดนตรี และวิชาชีพดนตรี คิดเป็นร้อยละ 3 ตามลำดับ โดยงานวิจัยที่มีเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการเรียนการสอนดนตรีซึ่งมีผู้ศึกษาวิจัยมากที่สุดนั้น สามารถแบ่งออกเป็น 7 กลุ่ม ได้แก่ กลุ่มการพัฒนาวัฒนธรรม/ชุดการสอนดนตรี จำนวน 4 เรื่อง กลุ่มการพัฒนารูปแบบ/กระบวนการเรียนการสอนดนตรี จำนวน 4 เรื่อง กลุ่มการจัดการและการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรี จำนวน 9 เรื่อง กลุ่มสภาพและปัญหาการเรียนการสอนดนตรี จำนวน 24 เรื่อง กลุ่มบทบาทของกลุ่มคน/ชุมชน/สถาบันที่มีความสัมพันธ์กับการเรียนการสอนดนตรี จำนวน 2 เรื่อง และกลุ่มทัศนคติ/ความคิดเห็นในการเรียนดนตรี จำนวน 2 เรื่อง จากผลการศึกษาดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า การวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบ หรือกระบวนการเรียนการสอนดนตรีนั้นยังมีไม่มาก และเมื่อพิจารณาในรายละเอียดของงานวิจัยที่เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอนดนตรีทั้ง 4 เรื่อง ก็ไม่ปรากฏประเด็นเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การศึกษาเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นต้องศึกษา พัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม

จากประสบการณ์ที่ผู้วิจัยได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งในบทบาทผู้เรียนและบทบาทผู้สอน สามารถวิเคราะห์ได้ว่า กระบวนการจัดการศึกษาดนตรีไทยในระบบการศึกษา โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนการปฏิบัติดนตรีไทย เป็นการถ่ายทอดจากการศึกษาดนตรีไทยในระบบสำนักดนตรีไทย ซึ่งใช้วิธีการสอนโดยผ่านการบอกเล่าจากครูผู้สอน หรือที่เรียกว่า การสอนแบบมุขปาฐะ (Oral Tradition) และการสอนแบบตัวต่อตัว (Face to Face) มุ่งเน้นการเรียนรู้ในลักษณะการท่องจำ (Rote Learning) และการเลียนแบบ (Imitation) (กวิทิพย์ บรรยายกิจ, 2545; สุวรรณ วังโสภณ, 2547; อนุรักษ์ สุทธิจิตต์, 2547; เหมราช เหมหงษา, 2541) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า กรอบความคิดในการสอนดนตรีไทยดังกล่าว เป็นกระบวนการถ่ายทอดและการสั่งสมความรู้และประสบการณ์ เพื่อเป็นฐานสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทย ซึ่งอาจมีความยากลำบากในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยภายใต้บริบทการศึกษาในระบบโรงเรียน ให้บรรลุเป้าหมายของปรัชญาดนตรีศึกษา และจุดมุ่งหมายในการพัฒนาความสามารถด้านการ

สร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ซึ่งมีข้อจำกัดเรื่องระยะเวลาในการเรียน ความมุ่งมั่น ทุ่มเทในการฝึกซ้อม และเพิ่มพูนประสบการณ์ทางดนตรีไทยของนักเรียน

จากที่ผู้วิจัยได้สอนวิชาดนตรีไทยในโรงเรียนสาธิตที่สังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ และพิจารณาบริบทของโรงเรียนสาธิตแล้ว ผู้วิจัยมีความเห็นว่า โรงเรียนสาธิตมีความพร้อมทั้งด้านบุคลากร เครื่องดนตรี วัสดุอุปกรณ์ ลักษณะนักเรียน รวมถึงการจัดชั้นเรียนที่เอื้อต่อการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้เกิดขึ้นได้ เพื่อให้เป็นไปตามเป้าหมายปรัชญาดนตรีศึกษา หลักสูตรการศึกษา รวมถึงการพัฒนาความรู้และทักษะทางดนตรีของนักเรียนได้ครบถ้วนสมบูรณ์ แต่ยังคงขาดการศึกษา พัฒนาระบบการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนอย่างเป็นรูปธรรม ดังนั้น การพัฒนาระบบการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีไทยที่สอดคล้องกับบริบทการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบการศึกษา จึงเป็นแนวทางหนึ่งของการปรับเปลี่ยนกระบวนการทัศน์ของการจัดการเรียนศึกษาดนตรีไทยในระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อการพัฒนาทักษะดนตรีไทยของนักเรียนให้บรรลุเป้าหมายของการจัดการเรียนการสอนดนตรีตามปรัชญาดนตรีศึกษา และหลักสูตรการศึกษาชาติอย่างครบถ้วน ทั้งยังเป็นแนวทางสำคัญในการพัฒนาวิชาการทางดนตรีไทยศึกษาในระบบการศึกษา โดยเฉพาะระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งเป็นการจัดการศึกษาดนตรีไทยให้แก่เยาวชนของประเทศ โดยเริ่มต้นจากกลุ่มโรงเรียนสาธิตในสังกัดมหาวิทยาลัยของรัฐ/ มหาวิทยาลัยในกำกับของรัฐ เขตกรุงเทพมหานคร ซึ่งเป็นสถานศึกษาสำหรับการค้นคว้า วิจัยเพื่อพัฒนาการจัดการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการจัดการเรียนการสอนที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตก พบว่า มีสาระที่สำคัญอยู่ 2 ประการ ได้แก่ 1) การอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) และ 2) การประพันธ์เพลง (Composition) ซึ่งสอดคล้องกับสาระของดนตรีไทยในเรื่องการแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิด และการประพันธ์เพลง ซึ่งสามารถจำแนกออกเป็นลักษณะต่าง ๆ อาทิ การทำทางเปลี่ยน การขยายอัตรา-การลดอัตราของทำนองเพลง และการแต่งเพลงสำเนียงภาษาต่าง ๆ (บุษกร สำโรงทอง, 2539; มานพ วิสุทธิแพทย์, 2535; พิชิต ชัยเสรี, 2556) อย่างไรก็ตาม การแปรทำนอง เป็นความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่จำเป็นต้องใช้ความรู้ ความสามารถการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเป็นฐานในการสร้างสรรค์ อีกทั้งเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิดก็มีระเบียบวิธีการดำเนินทำนองแตกต่างกัน ซึ่งอาจยังไม่เหมาะกับนักเรียน ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิได้เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือเรียนเป็นวิชาชีพรวมถึงไม่สอดคล้องกับบริบทการเรียนดนตรีไทยในระบบโรงเรียน ดังนั้น การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการแต่งทำนองเพลงไทยในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักของเพลงไทยเป็นพื้นฐาน

ดังกัศนะของ ดร.สิริชัยชาญ พิภพจำรูญ (สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2559) ที่กล่าวว่า “การสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของเด็กมัธยม ซึ่งมีพื้นฐานและประสบการณ์ดนตรีไทยไม่มากนัก คงทำได้เพียงการปรับเปลี่ยนทำนองเพลง” ซึ่งเป็นลักษณะหนึ่งของการประพันธ์เพลงไทย และสอดคล้องกับระดับความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่กำหนดไว้ในหลักสูตรของต่างประเทศ (Ministry of Education, 2008 ; ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์, 2556; Department for Education, 2014; Music Educators National Conference, 2007)

การสร้างสรรคดนตรีไทยจำเป็นต้องใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังนั้น การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จึงควรดำเนินการกับนักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับสาระดนตรีไทยมาในระดับหนึ่ง ซึ่งจากการศึกษากรอบมาตรฐานการเรียนรู้ ตัวชี้วัด และคุณภาพด้านดนตรีของนักเรียน ในหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 พบว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มที่ผ่านการเรียนรู้สาระดนตรีไทยมาในระดับประถมศึกษา อาทิ คุณสมบัติของเสียง องค์ประกอบดนตรี โน้ตดนตรี ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติ ทักษะดนตรีทั้งแบบเดี่ยวและแบบรวมวง มีประสบการณ์ ในการฟังเพลง การถ่ายทอดอารมณ์ ความรู้สึกที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง ตลอดจนได้เรียนรู้เกี่ยวกับบริบทต่าง ๆ ที่มีความสัมพันธ์กับดนตรี อาทิ ประวัติศาสตร์ ศาสนา สังคม วัฒนธรรม การเมือง เป็นต้น (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ได้ผ่านการเรียนรู้ดนตรีทั้งด้านทฤษฎีและการปฏิบัติ ตลอดจนบริบทต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกันกับดนตรีไทยมาในระดับหนึ่ง ผู้วิจัยจึงเห็นว่านักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็นกลุ่มที่มีความพร้อมและมีความเหมาะสมในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากที่สุด สอดคล้องกับแนวคิดของ Menard (2013) ที่กล่าวว่า การศึกษาดนตรีทั่วไปในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น (Middle School) เป็นพื้นที่หนึ่งของการประสบความสำเร็จในการเชื่อมกิจกรรมเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางดนตรีเข้ากับการเรียนรู้ดนตรีของนักเรียน

นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับพัฒนาการด้านความคิดสร้างสรรค์ของคนในช่วงวัยต่าง ๆ พบว่า พัฒนาการด้านจินตนาการและการสร้างสรรค์สามารถส่งเสริมและพัฒนาให้เจริญงอกงามได้ตั้งแต่ระดับปฐมวัยจนถึงระดับมัธยมศึกษา (Torrance, 1965; Kirkpatrick, 1904 อ้างถึงใน อารี รังสินันท์, 2532) อย่างไรก็ตาม ผลการสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ในประเทศไทยของธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์ (2538) ได้สรุปว่า นักเรียนในระดับชั้นที่สูงกว่า อายุมากกว่า จะมีความสามารถในการสร้างสรรค์สูงกว่านักเรียนที่อยู่ในระดับชั้นที่ต่ำกว่าและอายุน้อยกว่า สอดคล้องผลการวิจัยของ Kiehn (2000) ที่พบว่า นักเรียนเกรด 4 และนักเรียนเกรด 6 มีคะแนนการสร้างสรรค์ทางดนตรีและการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ สูงกว่านักเรียนเกรด 2 ซึ่งจากผลการศึกษาดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า องค์ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรี มีผลต่อความสามารถในการ

สร้างสรรค์ดนตรี นอกจากนี้ Ribot (1906 แปลโดย Albert H.N. Baron) ได้กล่าวว่า การคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการตั้งแต่วัยเด็กถึงวัยรุ่น จะเกิดขึ้นได้รวดเร็วและพัฒนามากขึ้นอย่างต่อเนื่อง จนถึงจุดที่การคิดสร้างสรรค์และเหตุผลพัฒนาอยู่ในระดับเดียวกัน คือ วัยหนุ่มสาว โดยพัฒนาการด้านเหตุผลจะพัฒนาต่อเนื่องขึ้นไปเรื่อย ๆ ส่วนการคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการจะแยกออกเป็น 2 แนวขึ้นอยู่กับลักษณะของบุคคล ซึ่งโดยส่วนใหญ่การคิดสร้างสรรค์จะลดต่ำลงเมื่อเหตุผลสูงขึ้น แต่มีบางคนที่ยังพัฒนาการคิดสร้างสรรค์หรือจินตนาการต่อไปได้อีกซึ่งคนกลุ่มนี้จะสร้างผลงานที่สำคัญและเป็นประโยชน์ต่อไป แสดงให้เห็นว่า นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งอยู่ในขอบข่ายของกลุ่มวัยรุ่นที่พัฒนาการด้านเหตุผลและความคิดสร้างสรรค์ หรือจินตนาการพัฒนาอยู่ในจุดที่ใกล้เคียงกัน ตามแนวคิดของ Ribot ซึ่งเป็นกลุ่มที่เหมาะสมแก่การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งต้องใช้ทั้งจินตนาการ ความคิดสร้างสรรค์ พื้นฐานความรู้ และทักษะดนตรีไทย ตลอดจนความมีเหตุผลในการสร้างสรรค์ผลงาน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษา จำเป็นต้องศึกษาและพัฒนาให้เกิดขึ้นอย่างเป็นรูปธรรม อย่างไรก็ตาม การดำเนินการดังกล่าว ควรดำเนินการบนพื้นฐานของระเบียบวิธีตามขนบปฏิบัติของดนตรีไทย ทั้งด้านกระบวนการส่งเสริมและเนื้อหาของสร้างสรรค์ดนตรีไทย ที่สั่งสมและสืบทอดมาอย่างต่อเนื่องยาวนาน จนเป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า บุคคลผู้ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นผู้ถึงพร้อมด้วยองค์ความรู้และประสบการณ์ทั้งในด้านเนื้อหาสาระดนตรีไทย ทักษะปฏิบัติ ประสบการณ์ด้านดนตรีไทยทั้งมิติการบรรเลง และมิติการสร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยต่าง ๆ โดยพิจารณาตามกฎกระทรวงกำหนดสาขา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์ และวิธีการคัดเลือกและประโยชน์ตอบแทนของศิลปินแห่งชาติ พ.ศ. 2555 ที่ได้กำหนดว่า ศิลปินแห่งชาติต้องมีคุณสมบัติ คือ 1) มีสัญชาติไทย และยังมีชีวิตในวันประกาศยกย่อง 2) เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ มีความเชี่ยวชาญ และมีผลงานดีเด่นเป็นที่ยอมรับของวงการศิลปะในสาขานั้น 3) เป็นผู้สร้างสรรค์ และพัฒนาศิลปะในสาขาที่ได้รับการประกาศยกย่อง 4) เป็นผู้ผดุง ถ่ายทอด เผยแพร่ หรือเป็นต้นแบบศิลปะในสาขาที่ได้รับการประกาศยกย่องเชิดชูเกียรติ 5) เป็นผู้ที่มีคุณธรรม ทุ่เมท และเสียสละเพื่องานศิลปะ และ 6) เป็นผู้มผลงานที่เป็นประโยชน์ต่อสังคม และมนุษยชาติ (กระทรวงวัฒนธรรม, 2555)

จากผลการศึกษาสำรวจ (Pilot Study) ในช่วงเดือนมกราคม พ.ศ. 2559 ผู้วิจัยได้เก็บข้อมูลเกี่ยวกับการถ่ายทอดดนตรีไทยของสำนักดนตรีต่าง ๆ โดยการสัมภาษณ์ลูกศิษย์ที่ได้รับการถ่ายทอดความรู้จากสำนักเสนาะดุริยางค์ สำนักพาทย์โกสัล และสำนักหลวงประดิษฐไพเราะ สำนักละ 1 ท่าน โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ 2 ท่านเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ซึ่งผลการศึกษา

พบว่า ศิลปินแห่งชาติทั้ง 2 ท่านมีแนวคิดที่น่าสนใจเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งด้านการแปรทำนองและการประพันธ์เพลง ซึ่งเป็นความรู้ที่อยู่ในตัวบุคคล (Tacit Knowledge) อันเป็นแหล่งความรู้ที่สำคัญและจำเป็นต้องศึกษา รวบรวม วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อสรุปเป็นข้อความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) สามารถประยุกต์ใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีความเหมาะสมกับบริบทการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบโรงเรียน และมีความสอดคล้อง เหมาะสมกับระเบียบ แบบแผนของดนตรีไทย ซึ่งนอกจากเป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนบนฐานองค์ความรู้ของไทยแล้ว เป็นการรักษามรดกทางภูมิปัญญาของครูดนตรีไทย โดยผ่านกระบวนการถอดบทเรียนจากกลุ่มศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สู่อการประยุกต์ใช้ในบริบทโรงเรียน

จากความสำคัญของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเอกลักษณ์ของดนตรีไทย ทั้งด้านเนื้อหาสาระและองค์ความรู้ของบุคคลที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์ สืบสาน และประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์แก่การศึกษาดนตรีไทยในโรงเรียน ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

คำถามการวิจัย

1. กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน มีลักษณะ หลักการ และขั้นตอนอย่างไร
2. การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นฯ สามารถส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดย

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน โดยแบ่งขอบเขตของการวิจัยออกเป็น 2 ช่วง ได้แก่ ช่วงที่ 1 ขอบเขตการวิจัยในการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) และช่วงที่ 2 ขอบเขตการวิจัยในการศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ช่วงที่ 1 ขอบเขตของการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

1. กลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียน คือ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) จำนวน 7 ท่าน (กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559) แต่ศิลปินแห่งชาติ 2 ท่าน มีปัญหาเรื่องสุขภาพ ไม่สะดวกให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ จำนวน 5 ท่าน ได้แก่ ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ครูสำราญ เกิดผล ครูอุทัย แก้วละเอียด พันโทเสนาะ หลวงสุนทร และ ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ

2. ขอบข่ายในการศึกษา ประกอบด้วย หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยประสิทธิภาพในส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อให้ได้ข้อมูลมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ช่วงที่ 2 ขอบเขตของการศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

1. กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในโรงเรียนสาธิต ที่สังกัดในมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป (General Music) มิใช่ นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ

2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วย

- 2.1 ตัวแปรจัดกระทำ คือ กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน
- 2.2 ตัวแปรตาม คือ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

3. เนื้อหาที่ใช้ในการวิจัย คือ สาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรีไทย ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

4. ระยะเวลาที่ใช้ในการทดลองเพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น คือ 16 สัปดาห์

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

การสร้างสรรค์ดนตรี หมายถึง การแต่งทำนอง จังหวะ หรือรูปแบบดนตรีสั้น ๆ ที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างหรือผลิตงานทางดนตรีที่เป็นสิ่งใหม่ และมีคุณค่าด้านการใช้งาน

ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย หมายถึง การปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักของบทเพลงไทยที่มีความถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประพันธ์เพลงไทย โดยความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก 2) การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว 3) การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และ 4) การแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน

ในการวิจัยครั้งนี้ ประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้เครื่องมือที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น ซึ่งประกอบด้วย 1) แบบประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย และ 2) แบบประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย

การถอดบทเรียน หมายถึง วิธีการจัดการความรู้ โดยการสกัดความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัวบุคคลออกมาเป็นข้อความรู้ที่สามารถนำไปสังเคราะห์ และสรุปเป็นข้อความรู้ลักษณะต่าง ๆ อันนำมาซึ่งการปรับวิธีคิด และวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพมากขึ้น โดยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นการสกัดความรู้จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์ และสรุปเป็นข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอน และเทคนิคการสอนดนตรีไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย หมายถึง สาระที่สำคัญและจำเป็นที่ยึดถือเป็นแนวปฏิบัติในการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ขั้นตอนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย หมายถึง ลำดับขั้นที่สำคัญของการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

เทคนิคการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย หมายถึง กลวิธีที่ศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ใช้เสริมในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ หรือแต่งทำนองเพลงไทยได้ถูกต้อง รวดเร็วขึ้น หรือคิดทำนองเพลงได้เหมาะสมยิ่งขึ้น

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน หมายถึง ขั้นตอนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐานสำหรับการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่การเรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยหลักการของกระบวนการเรียนการสอน ได้แก่ 1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย 2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย 4) การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ สำหรับขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ระยะ ได้แก่ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย แบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย คือ การให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติบรรเลงเครื่องดนตรีไทยและบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสั้น ๆ ได้ถูกต้อง เพื่อเป็นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การให้นักเรียนได้เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในเรื่องเสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของเพลงไทย รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งฝึกการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยเบื้องต้น อันเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้อง

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย แบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยมีลักษณะเป็นวงจร ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ คือ การให้นักเรียนได้เรียนรู้รูปแบบและแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และจดจำทำนองต่าง ๆ โดยครูสาธิต แนะนำตัวอย่างทำนองเพลงที่เป็นต้นแบบ

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติมาแล้วในขั้นที่ผ่านมา

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย คือ การให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการ ฟังเพลง พร้อมทั้งฝึกการสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยจากบทเพลงที่ฟัง เพื่อนำมาประยุกต์ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การให้นักเรียนพัฒนาผลงานการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้ความสำคัญในเรื่องถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลักที่ เป็นพื้นฐาน รวมถึงเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย

นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น หมายถึง นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ในโรงเรียน สาธิตที่สังกัดในมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป (General Music) มิใช่ นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอกหรือวิชาชีพ

ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ได้ข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปิน แห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) อันเป็นการรักษามรดกทางปัญญาของปราชญ์ทางดนตรีไทย มิให้สูญหาย

2. การวิจัยครั้งนี้เป็นการถ่ายโอนความรู้เกี่ยวกับการสอนดนตรีไทยจากระบบบ้าน วัด วัง อัน เป็นกระบวนการที่สืบทอดมาอย่างยาวนานในสังคมไทย เข้าสู่การจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยใน ระบบโรงเรียน โดยผ่านศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ซึ่งเป็นการดึงความรู้ที่ฝังลึก อยู่ในตัวบุคคลมาประยุกต์ใช้ให้เกิดประโยชน์และมีคุณค่าในเชิงวิชาการบนฐานของความเป็นไทย

3. นวัตกรรมที่ได้จากการวิจัยครั้งนี้ จะช่วยให้ครูผู้สอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา ตอนต้น สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยให้สอดคล้อง และเหมาะสม กับบริบทของตนเอง เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ให้บรรลุตาม เป้าหมายปรัชญาดนตรีศึกษา รวมถึงการพัฒนาความสามารถทางดนตรีของนักเรียนให้ครอบคลุมทุกด้าน

4. การวิจัยครั้งนี้ ช่วยสร้างกระบวนการทัศน์ใหม่ในการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย ของครู อาจารย์ และผู้เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระบบการศึกษา อันเป็น แนวทางหนึ่งของการพัฒนาดนตรีไทยศึกษาให้มีความก้าวหน้าทางวิชาการยิ่งขึ้น

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐานในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
 - 1.1 ความหมายของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
 - 1.2 ขอบข่ายเนื้อหาของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
 - 1.3 การวัดและประเมินการสร้างสรรค์ทางดนตรี
2. แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรี
 - 2.1 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
 - 2.2 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก
3. แนวคิดการถอดบทเรียน
 - 3.1 ความหมายของการถอดบทเรียน
 - 3.2 วิธีวิทยาการถอดบทเรียน
 - 3.3 ขั้นตอนการถอดบทเรียน
4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
 - 4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีตะวันตก

1. แนวคิดเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

1.1 ความหมายของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า ยังไม่มีผู้ที่ศึกษา หรือกล่าวถึงความหมายของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยไว้โดยตรง ผู้วิจัยจึงดำเนินการสังเคราะห์จากความหมาย ลักษณะ และขอบข่ายของคำที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ความคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก ประกอบกับการศึกษาเอกสารวิชาการดนตรีไทยที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อเชื่อมโยงสู่การสรุปเป็นความหมายของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1.1 ความหมายของความคิดสร้างสรรค์

Plucker, Beghetto, and Dow (2004) ได้วิเคราะห์เนื้อหางานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ จากบทความวิจัยจำนวน 60 บทความ และเสนอนิยามของการสร้างสรรค์ว่า การสร้างสรรค์เป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างความถนัด กระบวนการ และสิ่งแวดล้อมโดยแต่ละบุคคล หรือกลุ่มบุคคลได้ผลิตผลงานที่รับรู้หรือยอมรับว่าเป็นผลงานที่มีทั้งความใหม่และประโยชน์งาน ซึ่งแนวคิดเรื่องการพิจารณาผลงานการสร้างสรรค์นั้นสอดคล้องกับ White (1968) Amabile (1983) และ Russ (1993) ที่กล่าวว่า เกณฑ์พื้นฐาน 2 ประการ ในการที่จะตัดสินว่าเป็นผลงานสร้างสรรค์ คือ 1) ความจำเพาะ ความริเริ่ม หรือความใหม่ และ 2) ดี (Good) ซึ่งหมายถึงการประยุกต์ใช้งาน การใช้ประโยชน์ และความพอใจเชิงความงาม ตามมาตรฐานของแต่ละสาขาวิชา ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ผลงานที่ใหม่ (Novel) ยังไม่เพียงพอที่จะนับว่าเป็นการสร้างสรรค์ จะต้องมีประโยชน์ด้านการใช้งาน หรือความเหมาะสมในแต่ละสาขาหรือโดเมนด้วย เช่น การสร้างสรรค์ผลงานศิลปะที่นอกจากมีความใหม่แล้ว ยังต้องมีความสวยงาม ความน่ารื่นรมย์ด้วย เป็นต้น

Jame and Shelagh (1994) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นภายในสมอง โดยใช้จินตนาการ ไม่ยึดติดกับกรอบแนวคิดเดิม ซึ่งนำไปสู่การสร้างผลผลิตที่แปลกใหม่

Amabile (1983) กล่าวว่า การระบุกระบวนการคิดสร้างสรรค์ สุกท้ายแล้วจะไปอิงอยู่กับผลงานสุดท้ายของกระบวนการ ดังนั้น การนิยามเชิงปฏิบัติการของการสร้างสรรค์ นิยามการสร้างสรรค์บนพื้นฐานของผลงานการสร้างสรรค์ ซึ่งเขาให้ความหมายของการสร้างสรรค์ว่าเป็นผลิตผลหรือการตอบสนองที่เป็นการสร้างสรรค์ ซึ่งผู้สังเกตที่เหมาะสมในสาขานั้น ๆ ยอมรับเป็นการสร้างสรรค์ โดยคำว่า ผู้สังเกตที่เหมาะสม (Appropriate Observers) คือ ผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ซึ่งนิยามของ Amabile เรียกว่า “การนิยามเชิงฉันทามติ (Consensus Definition)” เนื่องจากผลงานใดเป็นการสร้างสรรค์หรือไม่นั้น จะถูกตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญ

De Bono (1982) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการที่จะคิดนอกกรอบความคิดเดิม ซึ่งก่อให้เกิดแนวคิดอย่างอื่นที่ถือได้ว่า เป็นแนวคิดที่นำมาพัฒนาเพื่อแก้ปัญหาที่ต้องการได้

Anderson and other (1970) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความคิดใหม่ ๆ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคลที่เลือกมาจากประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา เพื่อสร้างรูปแบบอย่างใหม่ ๆ ความคิดใหม่ หรือผลผลิตใหม่ และเชื่อว่าทุกคนเกิดมาพร้อมกับศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ ซึ่งสามารถพัฒนาได้ในทุกระดับอายุ และทุกสาขาอาชีพ ถ้าจัดประสบการณ์ให้เหมาะสม

Guilford (1967) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ เป็นลักษณะความคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) คือ ความคิดหลายทิศทาง หลายแง่ หลายมุม คิดได้กว้างไกล ซึ่งความคิดลักษณะนี้จะนำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงการคิดค้นวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วย ซึ่งความคิดอเนกนัยนี้ประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ลักษณะความคิดแปลกใหม่ แตกต่าง จากความคิดธรรมดา ความคิดริเริ่มเกิดจากการนำเอาความรู้เดิมมาคิดดัดแปลง และประยุกต์ให้เกิดเป็นสิ่งใหม่ขึ้น ความคล่องในการคิด (Fluency) คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้ อย่างคล่องแคล่ว รวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณมากในเวลาจำกัด ความยืดหยุ่นในการคิด (Flexibility) คือ ความสามารถของบุคคลในการคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดในรายละเอียดเพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลัก ให้ได้ความหมายที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น

Osborn (1963) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ การจินตนาการประยุกต์ (Applied Imagination) สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้นเพื่อแก้ปัญหาต่าง ๆ แต่ไม่ใช่เป็นจินตนาการที่ฟุ้งซ่านเลื่อนลอย

Torrance (1962) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นได้โดยไม่มีขอบเขตจำกัด บุคคลสามารถมีความคิดสร้างสรรค์ในหลายแบบ และผลของความคิดสร้างสรรค์ที่เกิดขึ้นนั้นมีมากมายไม่มีข้อจำกัดเช่นกัน ซึ่งความคิดสร้างสรรค์เป็นกระบวนการของความรู้สึกที่ไวต่อปัญหา หรือสิ่งบกพร่องที่ขาดหายไป แล้วรวบรวมประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา ตั้งเป็นสมมติฐาน วิเคราะห์ข้อมูล และรายงานผลที่ได้สร้างเป็นรูปแบบใหม่ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลผลิตใหม่ ๆ

สุพัทธา ทาวงศ์ (2552) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ กระบวนการคิดของสมอง ซึ่งมีความสามารถในการคิดได้หลากหลายและแปลกใหม่จากเดิม โดยสามารถนำไปประยุกต์ทฤษฎีหรือหลักการได้อย่างรอบคอบ และมีความถูกต้อง นำไปสู่การคิดค้นและสร้างสิ่งประดิษฐ์ หรือรูปแบบความคิดที่แปลกใหม่

ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ (2551) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถในการจินตนาการ และรวบรวมความรู้ ความคิดเดิมอย่างหลากหลายและรวดเร็ว แล้วสร้างเป็นความรู้ ความคิดใหม่ของตนเอง สามารถคิดนอกกรอบได้ สามารถคิดวิเคราะห์ และสร้างสรรค์ผลงาน หรือสิ่งใหม่ ๆ ได้

ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์ (2546) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความสามารถของสมองที่คิดได้กว้างไกล หลายแง่มุม ซึ่งเรียกว่า ความคิดแบบอเนกนัย ทำให้เกิดความคิดแปลกใหม่ แตกต่างไปจากเดิม เป็นความสามารถของสมองในการเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว เกิดการเรียนรู้และเข้าใจ จนเกิดเป็นปฏิกิริยาตอบสนองในความคิดจินตนาการ นำไปสู่การประดิษฐ์คิดค้นสิ่งแปลกใหม่

ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา (2546) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดที่มุ่งแก้ปัญหาหรือประดิษฐ์คิดค้น ในแนวทางที่ใหม่ แปลก แตกต่างจากเดิม และมีคุณค่าเป็นประโยชน์

อารี รังสินนท์ (2532) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์ คือ ความคิดจินตนาการประยุกต์ ที่สามารถนำไปสู่การประดิษฐ์ คิดค้นสิ่งใหม่ ๆ ทางเทคโนโลยี ซึ่งเป็นความคิดในลักษณะที่คนอื่น คาดไม่ถึง หรือมองข้าม เป็นความคิดหลากหลาย คิดได้กว้างไกล เน้นถึงปริมาณและคุณภาพ อาจเกิดจากการคิดผสมผสาน เชื่อมโยงระหว่างความคิดใหม่ ๆ ที่แก้ปัญหาและเอื้ออำนวยประโยชน์ต่อตนเอง และสังคม

จากการศึกษานิยามของการคิดสร้างสรรค์ข้างต้น เห็นได้ว่า การสร้างสรรค์ (Creativity) หรือการคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking) มีผู้ให้ความหมายได้หลากหลายมุมมอง ไม่ว่าจะเป็นการมองในมิติของลักษณะของความคิดของบุคคล มิติของกระบวนการทางปัญญา หรือการสร้างสรรค์ มิติของผลงานการสร้างสรรค์ ซึ่งสอดคล้องกับที่ Brown (1989) และ Rhodes (1961 cited in Kiehn, 2000) ได้แบ่งความหมายของการสร้างสรรค์จากการวิเคราะห์ผลงานที่เกี่ยวข้องจำนวน 50 ผลงาน ซึ่งสามารถแบ่งได้เป็น 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล (Person) ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ เป็นศักยภาพในการคิดสร้างสรรค์ของบุคคลและลักษณะของบุคคลที่มีความคิดสร้างสรรค์ 2) ด้านกระบวนการ (Process) ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ เป็นลักษณะของกระบวนการ ซึ่งรวมทั้งกระบวนการทางปัญญาความคิดและกระบวนการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา 3) ด้านผลงาน (Product) ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ เป็นผลงานที่เกี่ยวข้องกับการบรรยายถึงเกณฑ์หรือมิติของผลงาน เช่น ความริเริ่ม (Originality) คือ การสร้างสรรค์ที่มีความใหม่ในบางอย่าง มีความแปลก หรือมีลักษณะเฉพาะ เป็นต้น และ 4) ด้านเงื่อนไขหรือสถานการณ์ (Condition) ให้ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ เป็นเงื่อนไข สถานการณ์ หรือปฏิบัติสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและสิ่งแวดล้อม

อย่างไรก็ตาม Kratus (1991) ได้กล่าวถึงส่วนประกอบพื้นฐานของการสร้างสรรค์ 3 ประการ ได้แก่ บุคคล (Person) กระบวนการ (Process) ผลผลิตหรือผลลัพธ์ (Product) โดยแต่ละบุคคลไปถึงงานสร้างสรรค์ ขึ้นอยู่กับความผันแปรของระดับประสบการณ์และประสิทธิผลในด้าน ความริเริ่ม (Originality) ความคล่องแคล่ว (Fluency) และความยืดหยุ่น (Flexibility) โดยความริเริ่ม คือ ความใหม่ หรือจินตนาการในการตอบสนอง ความคล่องแคล่ว คือ ความมากมายของการตอบสนอง และความยืดหยุ่น คือ การตอบสนองที่มีการปรับเปลี่ยนไปจากอีกอย่างหนึ่ง โดยวิธีการที่ทำให้เกิดการสร้างสรรค์ คือ กระบวนการสร้างสรรค์ที่รวมถึงการค้นพบปัญหา (Problem Finding) การก่อเกิดความคิด (Idea Generation) การปรับความคิดต่าง ๆ (Modification of Ideas) และการประเมินวิธีการต่าง ๆ ในการแก้ปัญหา (Evaluation of Solutions) และผลผลิต คือ ผลลัพธ์ หรือผลสุดท้ายของการสร้างสรรค์ ซึ่งหากเชื่อมโยงกับผลการวิเคราะห์ของ Brown (1989) และ Rhodes (1961 cited in Kiehn, 2000) ผู้วิจัยมีความเห็นว่า มิติด้านสถานการณ์หรือเงื่อนไขนั้น สามารถ

รวมเข้ากับมิติด้านกระบวนการได้ เนื่องจากกระบวนการคิดสร้างสรรค์หรือแก้ปัญหา นั้น บุคคลย่อมต้องมีปฏิสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อม ดังนั้น ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยจึงแบ่งมุมมองเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์ออกเป็น 3 มิติ ตามแนวคิดของ Kratus (1991)

จากความหมายของความคิดสร้างสรรค์ข้างต้น สรุปได้ว่า การคิดสร้างสรรค์ เป็นความสามารถที่พัฒนาได้ในทุกระดับอายุ และทุกสาขาอาชีพ ด้วยการจัดประสบการณ์ที่เหมาะสม ซึ่งความหมายของการสร้างสรรค์หรือการคิดสร้างสรรค์นั้น สามารถอธิบายได้ 3 มิติ ได้แก่ *มิติด้านบุคคล* การสร้างสรรค์ เป็นความสามารถทางสมองที่คิดได้กว้างไกล หลากแง่มุม การคิดนอกกรอบ ความคิดเดิม เป็นความคิดจินตนาการประยุกต์ที่นำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาได้สำเร็จด้วย ซึ่งความสามารถในการคิดดังกล่าวประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม (Originality) คือ ความคิดที่มีลักษณะแปลกใหม่ แตกต่างจากความคิดเดิม ความคิดคล่องแคล่ว (Fluency) คือ การคิดหาคำตอบได้อย่างรวดเร็ว และมีคำตอบในปริมาณมากในเวลาจำกัด ความคิดยืดหยุ่น (Flexibility) คือ การคิดหาคำตอบได้หลายประเภทและหลายทิศทาง และความคิดละเอียดลออ (Elaboration) คือ ความคิดเกี่ยวกับรายละเอียด เพื่อตกแต่งหรือขยายความคิดหลักให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น *มิติด้านกระบวนการ* การสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการทางปัญญาความคิด หรือกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งรวมถึงกระบวนการค้นพบปัญหา (ความรู้สึที่ไวต่อปัญหา) การก่อเกิดความคิด (การรวบรวมประสบการณ์ การคิดจินตนาการ) การปรับความคิดต่าง ๆ (การตั้งสมมติฐาน การวิเคราะห์ข้อมูล) และการประเมินวิธีการในการแก้ปัญหา (สร้างผลสรุปที่เป็นวิธีการใหม่ ๆ ความคิดใหม่ ๆ หรือผลผลิตใหม่ ๆ รวมถึงการประเมินด้วย) *มิติด้านผลผลิต* การสร้างสรรค์ เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นได้จากผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลการตอบสนองที่ได้รับการพิจารณา และยอมรับว่าเป็นการสร้างสรรค์ ซึ่งตัดสินโดยผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ โดยมีเกณฑ์ในการตัดสินที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ความใหม่ (Novel) และคุณค่าด้านประโยชน์การใช้งาน (Useful)

1.1.2 การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก

Reybrouck (2006) มีแนวคิดว่าการสร้างสรรค์ดนตรี เป็นทั้งระดับของการรับ (Reception) และการแสดงดนตรี (Performance) และระดับของกระบวนการภายใน (Internal Process) ของความรู้ที่ได้รับมา ซึ่งแนวคิดดังกล่าวมีความใกล้เคียงกับ Webster (2002) ซึ่งมองการสร้างสรรค์ดนตรี เป็นกระบวนการเชิงพลวัต (Dynamic Process) ของการหมุนเวียนระหว่างการคิดเอกนัย (Convergent) และการคิดอเนกนัย (Divergent) ทางดนตรี ซึ่งเชื่อมโยงกับผลงานการสร้างสรรค์ โดยขั้นต่าง ๆ ในกระบวนการมีการดำเนินอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับความสามารถทางทักษะ ทั้งที่มีโดยกำเนิดและที่เกิดจากการเรียนรู้ และความสามารถที่เกิดจากเงื่อนไขต่าง ๆ จนกระทั่งเกิดเป็นผลงานสุดท้าย (Final Product)

Kiehn (2000) ให้ความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีว่า เป็นความสามารถในการสร้างทำนอง จังหวะ รูปแบบดนตรีใหม่ ๆ หรือที่มีลักษณะเฉพาะ

Swanwick (1985) กล่าวว่า กิจกรรมที่จะพิจารณาว่าเป็นการสร้างสรรคต้องมี 3 เงื่อนไขหรือสถานการณ์ ได้แก่ 1) จินตนาการ โดยส่วนประกอบพื้นฐานที่จะสามารถปรากฏในพฤติกรรมดนตรีได้แก่ การฟัง การเคลื่อนไหว การแสดง หรือการประพันธ์ 2) ภูมิหลังด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ในสาขาวิชาเฉพาะด้าน และ 3) ผลผลิต หรือผลงานของกิจกรรมการสร้างสรรค

Thomas (1971) ให้ความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีว่า เป็นการใช้นิตนาการทางโสตประสาท ความเข้าใจทางเสียง การตัดสินใจทางโสตประสาท และประสบการณ์การเรียนรู้ทางดนตรีเกี่ยวกับรูปแบบต่าง ๆ ของเสียงสู่นิตริ

Greenhoe (1972) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ดนตรี ต้องมีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของดนตรี การรับรู้ทางโสตประสาท จินตนาการทางดนตรี ทักษะการปฏิบัติ และประสบการณ์ตรงที่ได้รับผ่านการอิมโพรไวเซชันและการประพันธ์เพลง ซึ่งใกล้เคียงกับแนวคิดของ Webster (2002) ที่กล่าวว่า การประพันธ์ การแสดง การอิมโพรไวเซชัน และการวิเคราะห์ (การเขียนและการฟัง) เป็นสิ่งที่ใช้พิจารณาถึงความตั้งใจเริ่มต้นในการคิดสร้างสรรค์ของผู้สร้างสรรค์ นอกจากนี้ Hickey and Lipscomb (2006) ได้กล่าวว่า การประพันธ์เพลง (Composition) จัดว่าเป็นเรื่องการสร้างสรรค ซึ่งสอดคล้องกับที่ Rhodes (1970 cited in Kiehn, 2000) กล่าวว่า นักประพันธ์เพลง นักการศึกษา และนักปรัชญา ได้ระบุว่า การประพันธ์เพลง และการอิมโพรไวเซชัน คือ ความพยายามที่แสดงออกถึงความสร้างสรรค์

แสดงให้เห็นว่า กิจกรรมดนตรีที่นักวิจัย นักดนตรีศึกษาจัดเป็นกิจกรรมที่แสดงถึงการสร้างสรรค์ทางดนตรี คือ การอิมโพรไวเซชัน การประพันธ์เพลง รวมถึงการฟังและการวิเคราะห์เพลงด้วย แต่การอิมโพรไวเซชัน และการประพันธ์เพลง จัดเป็นสาระหรือกิจกรรมหลักของการสร้างสรรค์ดนตรี ซึ่งสอดคล้องกับที่นักวิจัย นักดนตรีศึกษา และนักวิชาการหลายท่านได้กล่าวไว้ข้างต้น นอกจากนี้หลักฐานที่แสดงให้เห็นว่าการอิมโพรไวเซชัน และการประพันธ์เพลงเป็นกิจกรรมหลักของการสร้างสรรค์ดนตรี โดยเฉพาะในบริบทโรงเรียน คือ ข้อกำหนดการประเมินนักเรียนของ National Assessment of Education Progress หรือ NAEP (1998) ที่กำหนดให้การประพันธ์เพลง และการอิมโพรไวเซชันเป็นองค์ประกอบหลักของกระบวนการสร้างสรรค์ดนตรี ดังนั้น การสร้างสรรค์ทางดนตรี ตามกรอบการประเมินของ NAEP จึงมุ่งเน้นไปที่การประพันธ์เพลง (Composition) และการอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) เป็นสำคัญ และเมื่อพิจารณางานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีของต่างประเทศ ก็พบว่ามีการประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในกิจกรรมการเรียนการสอนดนตรีในเรื่องการอิมโพรไวเซชัน (Frattia, 2002; Addison, 1988; and Nolan, 1995) และ

การประพันธ์เพลง (Collins, 2005; Dunbar-Hall, 1999; and Wiggin, 1999) เป็นสำคัญ ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับนิยามของการอิมโพรไวเซชันและการประพันธ์เพลงเพิ่มเติม เพื่อเป็นฐานที่สำคัญของการเชื่อมโยงสู่การสร้างสรรคดนตรีไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

Auh (1995) ให้ความหมายของการอิมโพรไวเซชันว่าเป็นการสร้างดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ (Spontaneously-Made) ซึ่งมีความริเริ่ม และมีความสอดคล้องกัน แต่ผู้สร้างอาจไม่สามารถเล่นซ้ำให้เหมือนเดิมได้ และได้ให้ความหมายของการประพันธ์เพลงว่าเป็นการสร้างสรรคดนตรีด้วยความไตร่ตรอง ซึ่งมีความริเริ่มและมีความสอดคล้องกัน และผู้สร้างสามารถเล่นซ้ำให้เหมือนเดิมได้

Dobbins (1980) กล่าวว่า การอิมโพรไวเซชัน เป็นการประพันธ์ หรือการแต่งเพลงอย่างฉับพลัน เป็นการแสดงออกถึงจินตนาการทางดนตรี อย่างเป็นธรรมชาติ ซึ่งสะท้อนความคิด อารมณ์ และสัมผัสอย่างฉับพลันของผู้อิมโพรไวส์

Muro (1980) ให้ความหมายของการอิมโพรไวเซชันว่าเป็นศิลปะของการสร้างสรรค อย่างเป็นธรรมชาติ ที่เป็นทั้งหมดหรือบางส่วนของ การประพันธ์ (Composition)

Thomas (1980) กล่าวว่า อิมโพรไวเซชัน แสดงถึงความรู้เบื้องต้นและความเข้าใจถึง มโนทัศน์ต่าง ๆ

Apel & Daniel (1960) และ Harnsberger (1998) กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า การอิมโพรไวเซชัน เป็นศิลปะของการสร้างสรรคดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ (Spontaneously Creating Music)

จากการศึกษาความหมายของการสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดตะวันตก สรุปได้ว่า การสร้างสรรคทางดนตรี เป็นกระบวนการของความคิดที่เกี่ยวข้องกับเสียง จังหวะ ทำนอง โดยมีจุดมุ่งหมายในการสร้างหรือผลิตผลบางประการที่เป็นสิ่งใหม่ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีโอกาส คิด ประดิษฐ์ทำนอง จังหวะ และรูปแบบดนตรีใหม่ ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งเป็นทั้งการรับสิ่งต่าง ๆ การแสดงออก และกระบวนการภายในของความรู้ที่ได้รับ โดยกิจกรรมที่จะพิจารณาว่าเป็นการสร้างสรรค ต้องประกอบด้วย 3 เงื่อนไขหรือสถานการณ์ ได้แก่ 1) จินตนาการ ซึ่งสามารถปรากฏในพฤติกรรมดนตรี ได้แก่ การฟัง การเคลื่อนไหว การแสดง หรือการประพันธ์ 2) ภูมิหลังด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ทางดนตรี หรือที่เกี่ยวข้อง และ 3) ผลผลิต หรือผลงานของกิจกรรมการสร้างสรรค โดยขอบข่ายสาระที่สำคัญของการสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดและแนวทางการวิจัยของตะวันตก คือ การอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) และการประพันธ์เพลง (Composition) ซึ่งจากการศึกษา สรุปได้ว่า การอิมโพรไวเซชัน เป็นการสร้างดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ ที่มีทั้งความริเริ่ม และมีความสอดคล้องกันของท่วงทำนองหรือจังหวะ โดยผู้สร้างอาจไม่สามารถเล่นซ้ำให้

เหมือนเดิมได้ เนื่องจากเป็นการแต่งทำนองหรือจังหวะที่แสดงออกอย่างฉับพลัน อันเป็นการแสดงออกถึงจินตนาการทางดนตรีที่สะท้อนความคิด อารมณ์ และสัมผัสทางดนตรีของผู้อิมโพรไวส์ การอิมโพรไวเซชัน แสดงถึงความรู้เบื้องต้นและความเข้าใจถึงมโนทัศน์ต่าง ๆ ทางดนตรี และเป็นส่วนหนึ่งของการประพันธ์เพลง ต่างกันที่ระยะเวลาในการสร้างดนตรี ซึ่งการประพันธ์เพลง เป็นการสร้างสรรค์ดนตรีด้วยความไตร่ตรอง และผู้สร้างสามารถเล่นซ้ำให้เหมือนเดิมได้

1.1.3 ความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยไว้ว่า

“การสร้างสรรค์ที่เป็นวัตถุมันก็ไม่ยาก มีเงินก็สร้างได้ แต่สร้างคนนี่มันยาก แต่เราควรสร้าง ส่วนการสร้างสรรคบทเพลง ต้องคู่กันไปทั้งเพลงและการปฏิบัติ เพราะถ้าสร้างสรรคบทเพลง แต่ไม่รู้ปฏิบัติจะสร้างได้อย่างไร เพราะฉะนั้น การสร้างสรรค์จะต้องคู่ไปกับการปฏิบัติ คือ มีทั้งฝีมือ มีทั้งความเป็นดนตรี มันจะสร้างสรรค์ได้ดี”

จากทัศนะดังกล่าว แสดงให้เห็นว่า ขอบข่ายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมี 3 มิติ คือ การสร้างสรรค์ด้านวัตถุ การสร้างสรรค์คน และการสร้างสรรค์บทเพลง ซึ่งในส่วนของการสร้างสรรค์บทเพลงนั้น จำเป็นต้องมีทั้งบทเพลงและการปฏิบัติควบคู่กันไป ซึ่งขอบข่ายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดังกล่าวมีความสอดคล้องกับทัศนะของพิชิต ชัยเสรี นักวิชาการดนตรีไทย (สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559) ที่กล่าวว่า

“การสร้างสรรค์ดนตรีไทย หากเป็นด้านเครื่อง ก็พบว่า ครูบาอาจารย์ท่านได้เลือกสรรมาแล้วเป็นอย่างดี จนลงตัวแล้วตั้งแต่ต้นรัตนโกสินทร์ไม่เห็นว่าจะสร้างสรรค์ให้ดีขึ้นอีกได้อย่างไร หากเป็นการสร้างสรรค์บทเพลง มันก็เป็นไปได้ เพราะวัฒนธรรมมันมีชีวิต มันก็ต้องหลังไหล ถ่ายเท”

เห็นได้ว่า ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยทั้ง 2 ท่านมีทัศนะเกี่ยวกับความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่สอดคล้องกัน ในด้านของการสร้างสรรค์วัตถุที่เป็นเครื่องดนตรี และการสร้างสรรค์บทเพลงไทย ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ขอบข่ายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการสร้างสรรค์บทเพลง เป็นเรื่องที่สอดคล้อง และเหมาะกับการการวิจัยครั้งนี้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงมุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในด้านการสร้างสรรค์บทเพลงไทย หรือการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเป็นสำคัญ ซึ่งจากการศึกษาเอกสารเกี่ยวกับสาระดนตรีไทยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์บทเพลงทำนองเพลงไทยก็พบว่า มีเนื้อหาสาระอยู่ 2 เรื่องหลัก คือ 1) การแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิด ซึ่งเป็นการคิดทำนองของเครื่องดนตรีไทยแต่ละชนิด ตามโครงสร้างของทำนองหลัก ซึ่งมีทั้งการคิดทำนองโดยฉับพลันในขณะที่

บรรเลง และการคิดทำนองโดยเรียบเรียงไว้ก่อนการบรรเลง และ 2) การประพันธ์เพลงไทย ซึ่งเป็น การคิดทำนอง โดยใช้อัฒางค์ประกอบต่าง ๆ ทางดนตรีไทย บนพื้นฐานของระเบียบวิธีการประพันธ์เพลง ไทยลักษณะต่าง ๆ อาทิ การขยายอัตราและการลดอัตราของทำนองเพลง การทำทางเปลี่ยน การ ทำทางกรอ เป็นต้น (บุษกร สำโรงทอง, 2539; มานพ วิสุทธิแพทย์, 2535; พิชิต ชัยเสรี, 2556) ซึ่ง หากเทียบเคียงกับลักษณะและขอบข่ายของการสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก ก็จะสามารถคล้อง กับการอิมโพรไวเซชัน และการประพันธ์เพลง แต่รายละเอียดของหลักการและวิธีการสร้างสรรค์อาจ แตกต่างกัน

จากการศึกษาความหมายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญ ข้างต้น ผู้วิจัยจึงสรุปว่า การสร้างสรรค์ดนตรีไทย สามารถพิจารณาได้ 3 ด้าน คือ 1) ด้านการ สร้างสรรค์เครื่องดนตรีไทย 2) ด้านการสร้างสรรค์บุคคลหรือศิลปินดนตรีไทย และ 3) ด้านการ สร้างสรรค์บทเพลงไทย หรือทำนองเพลงไทย โดยในด้านของการสร้างสรรค์บทเพลงไทย หรือการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยนั้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีความเหมาะสม และเป็นไปได้สำหรับการส่งเสริมและ พัฒนาให้เกิดขึ้นกับนักเรียนระดับมัธยมศึกษา โดยสามารถแบ่งเนื้อหาสาระของการสร้างสรรค์ได้เป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ 1) การแปรทำนองของเครื่องดนตรี คือ การคิดทำนองของเครื่องดนตรีไทยแต่ละ ชนิด ตามโครงสร้างของทำนองหลัก ซึ่งมีทั้งการคิดทำนองโดยฉับพลันในขณะที่บรรเลง และการคิด ทำนองโดยเรียบเรียงไว้ก่อนการบรรเลง และ 2) การประพันธ์เพลงไทย คือ การแต่งทำนองเพลงไทย โดยใช้อัฒางค์ประกอบต่าง ๆ ทางดนตรีไทย บนพื้นฐานของหลักการและระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงไทย ประเภทต่าง ๆ

จากการศึกษาความหมายของการคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิด ตะวันตก และการสร้างสรรค์ดนตรีไทยข้างต้น ผู้วิจัยสามารถวิเคราะห์ เชื่อมโยงความหมายของการ คิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก และการสร้างรรค์ดนตรีไทย สู่ความหมายของ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งเป็นความหมายและขอบเขตที่เป็นฐานสำคัญของการวิจัย ครั้งนี้ได้ดังนี้

<p>การคิดสร้างสรรค์ เป็นกระบวนการที่เกิดขึ้นในสมอง โดยใช้จินตนาการที่ไม่ยึดติดกับกรอบความคิดเดิม ซึ่งนำไปสู่การสร้างวิธีการ สิ่งประดิษฐ์ หรือผลผลิตใหม่ที่มีประโยชน์ด้านการใช้งาน โดยสามารถพิจารณาได้ 3 ด้าน</p>		
<p>ด้านบุคคล เป็นความสามารถทางสมองของบุคคลที่คิดได้กว้างไกล หลายแง่มุม เป็นความคิดจินตนาการประยุกต์ที่นำไปสู่การคิดประดิษฐ์สิ่งแปลกใหม่ รวมถึงคิดหาวิธีการแก้ปัญหาด้วย ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ</p>	<p>ด้านกระบวนการ เป็นกระบวนการทางปัญญาความคิด หรือกระบวนการแก้ปัญหา ซึ่งรวมถึงกระบวนการค้นพบปัญหา การก่อเกิดความคิด การปรับความคิดต่าง ๆ และการประเมินวิธีการในการแก้ปัญหา</p>	<p>ด้านผลงาน ผลผลิต ผลลัพธ์ หรือผลการตอบสนองที่ได้รับการพิจารณา และยอมรับว่าเป็นการสร้างสรรค โดยการตัดสินใจจากผู้เชี่ยวชาญในสาขานั้น ๆ ซึ่งมีเกณฑ์ในการพิจารณาที่สำคัญ 2 ประการ ได้แก่ ความใหม่ และคุณค่าด้านประโยชน์การใช้งาน</p>

<p>การสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดตะวันตก การคิดเกี่ยวกับเสียง จังหวะ ทำนอง รูปแบบดนตรีที่มีจุดมุ่งหมายในการสร้างผลผลิตบางประการที่เป็นสิ่งใหม่ เป็นกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีโอกาส คิดประดิษฐ์ทำนอง จังหวะ และรูปแบบดนตรีใหม่ ๆ ที่มีลักษณะเฉพาะ ซึ่งประกอบด้วย 3 เงื่อนไข ได้แก่ 1) จินตนาการ 2) ภูมิหลังด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ต่าง ๆ ทางดนตรี และ 3) ผลผลิต หรือผลงานของกิจกรรมการสร้างสรรค โดยสาระที่สำคัญของการสร้างสรรคดนตรี 2 ประการ</p>		
<p>การอิมโพรไวเซชัน (Improvisation) เป็นการสร้างดนตรีอย่างเป็นธรรมชาติ โดยฉับพลันที่มีทั้งความริเริ่ม และมีความสอดคล้องกันของท่วงทำนองหรือจังหวะ ที่แสดงถึงความรู้เบื้องต้นและความเข้าใจถึงมโนทัศน์ต่าง ๆ ทางดนตรี</p>	<p>การประพันธ์เพลง (Composition) เป็นการสร้างดนตรีเช่นเดียวกับการอิมโพรไวเซชัน ต่างกันที่ระยะเวลาในการสร้างดนตรี ซึ่งการประพันธ์เพลง เป็นการสร้างสรรคดนตรีด้วยความไตร่ตรอง และผู้สร้างสามารถเล่นซ้ำให้เหมือนเดิมได้</p>	
<p>ด้านบุคคล เป็นความสามารถของบุคคลในการคิดทำนอง จังหวะ หรือรูปแบบดนตรีใหม่ ๆ ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ</p>	<p>ด้านกระบวนการ เป็นขั้นตอนทางความคิด ในการสร้างสรรคดนตรี เช่น กระบวนการแก้ปัญหา เป็นต้น</p>	<p>ด้านผลงาน เป็นผลงานสุดท้ายของการสร้างสรรค ทั้งการอิมโพรไวเซชันและการประพันธ์เพลง ซึ่งต้องประกอบด้วยความใหม่และคุณค่าด้านประโยชน์งานในทางดนตรี</p>

<p>การสร้างสรรคดนตรีไทย เป็นความสามารถในการแต่งทำนองเพลงไทยบนพื้นฐานของหลักการ โครงสร้าง หรือองค์ประกอบทางวิชาการดนตรีไทย ซึ่งสาระที่สำคัญของการสร้างสรรคดนตรีไทยมี 2 ประการ</p>		
<p>การแปรทำนอง เป็นการคิดทำนองของเครื่องดนตรีไทยตามโครงสร้างทำนองหลัก ซึ่งมีทั้งการแปรทำนองโดยฉับพลันขณะบรรเลง และกรคิดและเรียบเรียงทำนองไว้ก่อนการบรรเลง</p>	<p>การประพันธ์เพลง เป็นการคิดทำนองเพลงไทย โดยใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ทางดนตรีไทย บนพื้นฐานของระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงไทยประเภทต่าง ๆ</p>	
<p>ด้านบุคคล ความสามารถของบุคคลในการแต่งทำนองเพลงไทย ซึ่งประกอบด้วย ความคิดริเริ่ม ความคิดคล่องแคล่ว ความคิดยืดหยุ่น และความคิดละเอียดลออ</p>	<p>ด้านกระบวนการ เป็นขั้นตอนทางความคิดในการสร้างสรรคดนตรีไทย</p>	<p>ด้านผลงาน เป็นผลงานการแปรทำนองหรือการประพันธ์เพลงไทย ที่สะท้อนถึงการสร้างสรรคดนตรีไทยของบุคคล ซึ่งความใหม่และคุณค่าด้านประโยชน์งานในทางดนตรี</p>

ภาพที่ 1 ความเชื่อมโยงของการคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดตะวันตก และการสร้างสรรคดนตรีไทย

จากการศึกษาและวิเคราะห์ความหมายของการคิดสร้างสรรค์ การสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดตะวันตก และการสร้างสรรคดนตรีไทย ผู้วิจัยได้สรุปเป็นความหมายและขอบข่ายของความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทยที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ดังนี้

ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การแต่งทำนองเพลงไทยโดยใช้องค์ประกอบทางดนตรีไทยบนพื้นฐานของหลักการ และระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย โดยมีเนื้อหาสาระที่สำคัญ 2 ประการ คือ 1) การแปรทำนอง คือ การแต่งทำนองเพลงของเครื่องดนตรีไทยตามโครงสร้างทำนองหลัก ซึ่งมีทั้งการแปรทำนองโดยฉับพลันขณะที่บรรเลง และการคิดและเรียบเรียงทำนองไว้ก่อนการบรรเลง และ 2) การประพันธ์เพลง คือ การแต่งทำนองเพลงไทย โดยใช้องค์ประกอบต่าง ๆ ทางดนตรีไทย บนพื้นฐานของระเบียบวิธีการประพันธ์เพลงไทยประเภทต่าง ๆ เช่น การขยายอัตราและการลดอัตรา การทำทางเปลี่ยน การทำทางกรอ การทำเพลงสำเนียงภาษา ซึ่งความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สามารถพิจารณาได้ใน 3 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านบุคคล เป็นความสามารถของบุคคลในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ทั้งด้านการแปรทำนองและการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ได้แก่ การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก การแต่งทำนองเพลงไทยได้รวดเร็ว หรือแต่งทำนองเพลงไทยได้จำนวนมากภายในเวลาจำกัด การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ หรือปรับเปลี่ยนท่วงทำนองเพลงไทยได้หลายลักษณะ และการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมในการนำไปใช้ในการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย 2) ด้านกระบวนการ เป็นขั้นตอนทางความคิดในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และ 3) ด้านผลงาน เป็นผลงานการแปรทำนองและการประพันธ์เพลงไทย ที่สะท้อนถึงการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของบุคคล ซึ่งลักษณะที่สำคัญ 2 ประการ คือ ความใหม่ของทำนองเพลง และคุณค่าด้านประโยชน์งานในทางดนตรี ซึ่งผู้วิจัยได้นำผลการศึกษาดังกล่าวมาเป็นแนวทางในการกำหนดองค์ประกอบของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น และกำหนดประเด็นในการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้

1.2 ขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย พบว่าขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย แบ่งออกเป็น 2 ประการ คือ ความสามารถด้านการแปรทำนองเพลงไทย และความสามารถด้านการประพันธ์เพลงไทย ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทย เพื่อวิเคราะห์ และสรุปเป็นขอบข่ายเนื้อหาสาระที่สอดคล้อง เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมายในการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ความสามารถด้านการแปรทำนองเพลงไทย

การแปรทำนอง หมายถึง การประดิษฐ์ทำนองที่มีเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิด โดยยึดทำนองหลัก (Basic Melody) หรือทำนองห้องวงใหญ่ เป็นกรอบในการแปรทำนองดนตรีไทย หากแปรทำนองดนตรีไทย โดยจะใช้ทำนองห้องวงใหญ่ ที่มีลักษณะทำนองห่าง ๆ เป็นหลัก และ

ทำการประดิษฐ์ แปรทำนองขึ้นเป็นทางเฉพาะเครื่องมือต่าง ๆ แต่จะมีลักษณะคล้ายคลึงกันคือ ทำนองแปรของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ส่วนใหญ่จะบรรเลงทำนองแปรที่เรียกว่าทางเก็บ คือ การบรรเลง โดยมีโน้ต 4 ตัว ใน 1 จังหวะเคาะ (1 Beat) ติดต่อกันไป (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2533) การแปรทำนองเป็นหนึ่งในทักษะดนตรี (Music Skills) ในด้านการสร้างสรรค์ ดังที่ สงัด ภูเขาทอง (2532) กล่าวถึงการแปรทำนองดนตรีไทยไว้ว่า การแปรทำนองของนักดนตรีไทย จัดว่าเป็นแนวทางอิสระที่แท้จริง จึงเกิดสำนวนของเพลงมากมาย ตามแต่ครูแต่ละคนจะเป็นผู้คิดค้นขึ้น และเกิดการยึดถือทางของครูแต่ละฝ่ายขึ้น สุดแต่ใครจะมอบตัวเป็นศิษย์ของใคร ซึ่งที่จริงมิใช่เป็นของแปลกอะไรนัก ไม่ควรที่นักดนตรีไทยจะยึดถือทางของครูให้มากจนเกินไป จนกลายเป็นผู้ไม่มีความคิดสร้างสรรค์ ทางของครูเราควรยึดถือไว้เป็นหลักคล้ายกับเอกสารที่ใช้ประกอบการค้นคว้า ในการแปรทำนองจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทำนองหลักและทำนองแปร ในเรื่องบันไดเสียง วรรคเพลง ลูกตก เทคนิคการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ช่วงเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด รวมถึงความไพเราะของทำนองแปรด้วย (มานพ วิสุทธิแพทย์, 2533)

เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ จรินทร์ เทพสงเคราะห์ และ ศรัทธา จันทมณีโชติ (2551) ได้ศึกษาและวิเคราะห์ความหมายของการแปรทำนอง โดยการเชื่อมโยงความหมายของคำว่า “แปร” และ “ทำนอง” ตามที่ราชบัณฑิตยสถานได้บัญญัติไว้ จากนั้นจึงสังเคราะห์เป็นความหมายของการแปรทำนองในบริบทดนตรีไทย ซึ่งสรุปไว้ว่า การแปรทำนองหมายถึง การเปลี่ยนกลายไปจากสภาวะของทำนองดนตรีเดิม โดยการเปลี่ยนกลายดังกล่าวนั้น เป็นการเปลี่ยนไปตามวิถีแห่งการดำเนินทำนองเฉพาะของแต่ละเครื่องดนตรี อันมีเอกลักษณ์ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้การเปลี่ยนวิถีแห่งการดำเนินทำนองดังกล่าวนี้ เปลี่ยนมาจากทำนองหลักหรือทำนองห้องวงใหญ่เป็นสำคัญ ซึ่งต้องถูกต้องตามหลักวิชาทางด้านดุริยางค์ไทย อาทิ ทำนองที่แปรต่อมีความกลมกลืนกับทำนองหลักหรือทำนองห้องวงใหญ่ เป็นต้น ซึ่งจากคำอธิบายความหมายของการแปรทำนอง จะเห็นว่า ความสำคัญของการแปรทำนอง คือ ต้องแปรทำนองจากทำนองหลักหรือทำนองห้องวงใหญ่เป็นสำคัญ ซึ่งถือเป็นกระบวนการสำคัญของการแปรทำนอง นอกจากนี้ยังมีความหมายส่วนอื่น ๆ ที่เป็นบริบทหรือเป็นส่วนเสริมที่จะช่วยให้การแปรทำนองมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น อาทิ การแปรทำนองไปตามวิถีแห่งการดำเนินทำนองเฉพาะเครื่องดนตรี ต้องมีความกลมกลืนกับทำนองหลัก เป็นต้น

นอกจากนี้ บุษกร สำโรงทอง (2539) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการแปรทำนองของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีไว้ดังนี้

- 1) ทำความเข้าใจทำนองหลัก ทำนองหลักมักจะปรากฏอยู่ในท่วงทำนองของ ห้องวงใหญ่เป็นส่วนมาก ดังนั้น การฝึกปฏิบัติขั้นต้นผู้ฝึกจึงต้องทำความเข้าใจทำนองหลักจากทำนองของห้องวงใหญ่

2) สังเกตทิศทางของทำนองหลัก หลังจากทำความเข้าใจทำนองหลักแล้ว ควรศึกษาเรื่องทิศทางของทำนองหลักว่า กลุ่มเสียงของทำนองหลักนั้นเดินทางไปในทิศทางใด เช่น บางครั้งวรรคสองของทำนองหลัก เริ่มขึ้นในช่วงกลางของขอบเขตเสียงซ็องวงใหญ่ แต่มีวรรครับที่มีท่วงทำนองเรียงเสียงกันไปทางเสียงสูง การดำเนินทำนองในเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ควรเลือกดำเนินทำนองให้มีความกลมกลืนกันไป ในทิศทางเดียวกันกับทำนองหลักก่อนในขั้นต้น เป็นต้น

3) ฝึกการตกแต่งทำนองหลัก หลังจากทำความเข้าใจวรรคและประโยคของทำนองหลักแล้ว นักเรียนควรลงมือฝึกปฏิบัติในการตกแต่งทำนองหลัก โดยเริ่มตั้งแต่ การสังเกตทำนองที่ตกแต่งแล้ว การจดจำ ท่วงทำนองของเครื่องดนตรีที่เราสนใจไว้ การทดลองปฏิบัติด้วยตัวเอง โดยเริ่มจากการบรรเลงทำนองที่ใกล้เคียงกับทำนองซ็องวงใหญ่ให้มากที่สุด แล้วจึงค่อย ๆ ตกแต่งทำนองทีละน้อย การประเมินผล ว่าทำนองที่เราลองคิดนั้น มีความกลมกลืนกับทำนองหลักหรือไม่ หากไม่สามารถตัดสินได้ด้วยตัวเอง ต้องให้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติมเพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไข แล้วจึงนำไปใช้กับการบรรเลงในโอกาสต่าง ๆ

ชูเกียรติ วงษ์อ้อ (สัมภาษณ์, 29 กุมภาพันธ์ 2559) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับการแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทยไว้ว่า

“การแปรทำนอง จะต้องเข้าใจทำนองซ็องวงใหญ่ ซึ่งจำเป็นอย่างมาก เพราะเป็นหลักของเพลง ถ้าไม่ได้ ไม่เข้าใจทำนองซ็องวง ก็ไม่รู้จะแปรไปอย่างไร เมื่อรู้ทำนองหลักแล้ว จึงค่อยคิดแปรทำนองของเครื่องดนตรีต่าง ๆ ไปตามทำนองหลัก โดยต้องยึดลูกตกเป็นสำคัญ สมัยก่อนนักดนตรีเขาไม่ได้ใช้โน้ต ก็อาศัยแบบอย่างจากครูบาอาจารย์ หรือการฟังคนอื่นเขาเล่น แล้วก็จำเอามาปรับใช้เป็นการทำนองของตัวเอง สมัยนี้ถ้าใช้โน้ตช่วย เด็กก็อาจจะเรียนรู้ เข้าใจได้เร็วขึ้น เมื่อเราคิดทำนองแล้ว ก็ต้องตรวจสอบกับทำนองหลักอีก เพื่อดูว่าทำนองที่แปรแล้ว ถูกต้องตามลูกตกของทำนองหลักไหม ทำนองเหมาะสมกลมกลืนกับทำนองหลักไหม นี่เป็นกระบวนการหลัก ๆ สำหรับคนที่เริ่มต้น ส่วนนักดนตรีที่เขาชำนาญแล้ว มีประสบการณ์มาก ๆ เขาก็จะสามารถทำได้ถูกต้อง เหมาะสม และรวดเร็ว บางทีก็คิดทำนอง ณ ขณะที่บรรเลงเลย”

จากการศึกษาเอกสารและทัศนะของผู้เชี่ยวชาญดนตรีไทยเกี่ยวกับความสามารถด้านการแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การแปรทำนอง เป็นการประดิษฐ์ทำนองเพลงให้เปลี่ยนไปจากทำนองเดิมตามความเหมาะสมกับเครื่องดนตรีแต่ละชนิด โดยยึดทำนองหลักเป็นกรอบในการแปรทำนอง ซึ่งจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทำนองหลักและทำนองแปร ไม่ว่าจะเป็นเรื่องบันไดเสียง วรรคเพลง ลูกตก เทคนิคการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ช่วงเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด รวมถึงความสอดคล้องกลมกลืนกันระหว่างทำนองหลักและทำนองแปรหรือทำนองที่แปรในแต่ละวรรค การแปรทำนองดนตรีไทย เป็นลักษณะหนึ่งของการสร้างสรรค์ที่นัก

ดนตรีไทยจำเป็นต้องเรียนรู้ ฝึกฝน โดยอาศัยองค์ความรู้ในด้านทำนองหลัก ลูกตก วรรณคเพลง บันไดเสียง ช่วงเสียง และลักษณะ การดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีที่แปรทำนอง ตลอดจนต้องศึกษาสำนวนการแปรทำนองที่ครูได้คิดประดิษฐ์ไว้เป็นแบบอย่างด้วย เมื่อผู้เรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝน และมีประสบการณ์ในการแปรทำนองเพลงมากพอ ก็อาจสามารถคิดทำนองเพลงได้โดยฉับพลัน โดยผู้ที่มีความสามารถในด้านการแปรทำนองเพลงไทยนั้น จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจสาระดนตรีด้านอื่น ๆ ประกอบด้วย ซึ่งจากการศึกษาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้านการแปรทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปความรู้ ความเข้าใจที่เป็นพื้นฐานในการแปรทำนองเพลงไทย ได้แก่ ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่าน การเขียนโน้ตดนตรีไทย ความรู้ ความสามารถในการแยกแยะ จดจำตัวอย่างทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ ที่ครูดนตรีท่านได้คิดประดิษฐ์ไว้เป็นแบบอย่าง ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการวิเคราะห์โครงสร้างและทิศทางของทำนองหลัก การตรวจสอบและประเมินความถูกต้องกลมกลืนของทำนองเพลงที่แปรกับทำนองหลัก และสิ่งสำคัญที่เป็นความสามารถควบคู่กับการแปรทำนองเพลงไทย คือ การบรรเลงเครื่องดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ

จากการศึกษาเกี่ยวกับข้อบ่งชี้ของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้านการแปรทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยเห็นว่า ไม่เหมาะสำหรับการส่งเสริมให้นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิได้เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือเรียนดนตรีไทยเป็นวิชาชีพ เนื่องจาก เป็นสาระที่เกี่ยวกับข้อสัมพันธ์กับทักษะ การบรรเลงเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีรายละเอียดของการสร้างสรรค์และมีรูปแบบทำนองที่แตกต่างกัน ตามลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า สาระของความสามารถด้านการแปรทำนอง เหมาะสมสำหรับที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือเรียนดนตรีไทยเป็นวิชาชีพมากกว่า เนื่องจากเป็นความรู้ ความสามารถที่มีความสำคัญและจำเป็นที่นักดนตรีไทยต้องเรียนรู้ ฝึกฝนให้เกิดความชำนาญ เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จ และประสิทธิผลในการบรรเลงดนตรีไทย หรือการเป็นศิลปิน

1.2.2 ความสามารถด้านการประพันธ์เพลงไทย

สังัด ภูเขาทอง (2532) กล่าวว่า การแต่งทำนองเพลงไม่ต่างอะไรกับนักประพันธ์ที่คิดผูกเรื่องขึ้นมาแล้วดำเนินข้อความไปตามแนวทางที่ตนได้ผูกเอาไว้ ทุก ๆ คนอาจเป็นนักเขียนได้ทั้งสิ้นเพียงแต่ว่าข้อเขียนนั้นจะงามหรือไม่ หรือจะจงใจให้คนอื่นสนใจหรือไม่ นั่น เป็นอีกเรื่องหนึ่ง นักเขียนที่ดีย่อมต้องมีความรู้ในเรื่องที่ตนเขียน มีความรอบคอบ มีความละเอียดอ่อนต่อการสังเกตถึงวัตถุต่างๆ ที่ตนนำมาเขียน รวมทั้งต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญและเข้าใจถึงการเขียน การประดิษฐ์ทำนองเพลงไทยก็เหมือนกับการเขียนหนังสือที่กล่าวมาข้างต้น ทำนองเพลงมีลักษณะคล้ายกับคำประพันธ์ประเภทร้องกรองที่จะต้องคำนึงถึงความไพเราะของเสียงเป็นสำคัญ ซึ่งสอดคล้องกับที่พระเจนดุริยางค์ (2527) กล่าวว่า นักประพันธ์หนังสืออาศัยการเรียบเรียงสำนวนโวหารให้ได้ประโยชน์

และวรรคตอนโดยยึดไวยากรณ์เป็นหลัก ฉันทา นักประพันธ์เพลงก็ต้องอาศัยประโยคและวรรคตอน โดยยึดไวยากรณ์ของดนตรีเป็นหลัก ฉันทานั้น จะต่างกันก็แค่การหนังสือใช้ถ้อยคำเป็นประธาน ส่วนการดนตรีใช้กระแสเสียง

การประพันธ์เพลงไทยสามารถดำเนินการได้หลายวิธี ซึ่งมีรายละเอียดของลักษณะการประพันธ์ที่แตกต่างกัน ซึ่งพิชิต ชัยเสรี (2556) ได้รวบรวมวิธีการที่ใช้ในการประพันธ์เพลงไทยไว้ 10 ประการ ดังนี้

1) การยึดยวบ เป็นการกระทำท่วงทำนองมูลบท หรือทำนองที่ใช้เป็นพื้นฐานให้เพิ่มเติมหรือลดขนาดไปจากเดิม โดยปกติจะยึดขึ้นเท่าตัว หรือยุบลงเท่าตัวเช่นกัน ซึ่งต้องมีการปรับปรุงทำนองให้ดีขึ้นด้วย การเพิ่มโน้ตหรือเสียงต่าง ๆ เข้าประกอบ เสียงที่เพิ่มเข้าไบนั้น ไม่ควรทำให้อัตลักษณ์เดิมของทำนองมูลบทเสียไป และจำเป็นต้องรักษาเสียงตกของห้องที่ 4 และ 8 ซึ่งเป็นเสียงตกสำคัญ (Obligatory Pitch) ไว้เสมอ ยกเว้นในกรณีเฉพาะที่ไม่ต้องการยึดเสียงตรง ๆ

2) การลื้อ-ขัด-เหลื่อม เป็นการประพันธ์เพลงที่มีลักษณะการดำเนินทำนองโดยแบ่งการบรรเลงดนตรีออกเป็น 2 กลุ่ม โดยลักษณะทำนองของการลื้อ การขัด และการเหลื่อมมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน ซึ่งเป็นสิ่งเพิ่มสีสัน รสชาติแก่บทเพลงไทย

3) การกรอ การแต่งเพลงเป็นทางกรอนั้น เท่ากับแต่งบังคับทาง ซึ่งผู้ประพันธ์คิดให้พร้อมสรรพ ต่างการประพันธ์เพลงทางพื้นที่ผู้บรรเลงสามารถคิดทำนองเพลงของตนไปได้อย่างเสรีตามลักษณะของเครื่องดนตรี (การแปรทำนอง)

4) การโยน การประพันธ์เสภาชั้นสูงนั้น นอกจากจะใช้ลูกลื้อ ลูกขัด การเหลื่อมเป็นสิ่งชูรสแล้ว การแต่งลูกโยน ก็นับเป็นหัวใจสำคัญยิ่ง ซึ่งการโยนครั้งหนึ่ง ๆ นั้น โดยโครงสร้างย่อมประกอบไปด้วยทำนอง 3 ส่วน คือ ส่วนทำโยน ส่วนเนื้อโยน และส่วนปิดโยน

5) เทียวกลับ-ทางเปลี่ยน วิธีการนี้เป็นที่นิยมแพร่หลายของคีตกวีไทย เพราะนอกจากจะเป็นการแสดงภูมิปัญญาแล้ว ยังเป็นการเพิ่มอรรถรสให้แก่บทเพลงอีกด้วย แต่ทั้งสองคำนี้ไม่เหมือนกันทีเดียว แม้จะมีลักษณะร่วม คือ การดัดแปลงทำนองเดิมให้มีลีลาใหม่ แต่มีข้อแตกต่างสำคัญที่ว่า ทางเปลี่ยนต้องคงความยาวและลูกตกท้ายห้องที่ 4 และ 8 ไว้เป็นมั่นคง โดยเฉพาะห้องที่ 8 จะพลาดไม่ได้ แต่เทียวกลับนั้นไม่จำเป็น กล่าวคือ ทั้งความยาวและลูกตก อาจยกเอียงไปจากสำนวนเดิมได้ เพียงแต่ต้องรักษาลูกตกสุดท้ายเมื่อหมดจังหวะหน้าทับเท่านั้น

6) การเปลี่ยนบันไดเสียง เป็นวิธีการประพันธ์เพลงไทยที่มักเปลี่ยนบันไดเสียงขึ้นไปคู่ 4 จากบันไดเสียงเดิม การเปลี่ยนบันไดเสียงนี้ อาจมีสะพานเชื่อมเสียงจากบันไดเสียงหนึ่ง ไปหาอีกบันไดเสียงหนึ่งก็เป็นได้ ซึ่งผู้ประพันธ์ต้องพินิจโดยรอบคอบ ทั้งก่อนการเปลี่ยนเสียง ขณะเปลี่ยนเสียง และภายหลังจากการเปลี่ยนบันไดเสียง

7) การใช้กระสวนจังหวะ ดนตรีไทยมีกระสวนจังหวะหลัก คือ กระสวนจังหวะฉิ่ง และกระสวนจังหวะกลอง หรือหน้าทับ นอกจากนี้ยังรวมถึงกระสวนทำนองด้วย โดยผู้ประพันธ์อาจสร้างความคิดในการประพันธ์โดยไม่ต้องอาศัยทำนองใดก็ได้ ครั้นสำเร็จกระสวนจังหวะเช่นนี้ เป็นที่พอใจแล้วจึงบรรจุกว้างทำนองภายหลังตามเหมาะสม บางทีอาจจะง่ายกว่าการเริ่มประพันธ์ด้วยท่วงทำนองตามปกติ

8) สำเนียง ความหมายของสำเนียงในดนตรีไทย ตรงกับคำว่า “Intonation” ซึ่งแปลง่าย ๆ ว่า “ลีลาของบทเพลง” การที่จะรู้ว่าเป็นเพลงพวกใด ชนิดใดนั้น ต้องพิจารณาถึงลีลาของบทเพลง ผู้ประพันธ์ต้องเลือกแต่งสำเนียงแสดงอารมณ์ให้เหมาะสมกับบทเพลงของตน ผู้ประพันธ์จะต้องได้ยินได้ฟังมามากจนคุ้นเคยสำเนียงต่าง ๆ จึงอาจสร้างทำนองของตนเองได้เหมาะสม

9) อັตลักษณ์เข้าแบบ ดนตรีไทยมีลักษณะอັตลักษณ์เข้าแบบในเรื่องการดำเนินทำนองซึ่งประกอบด้วย “สำนวนทำ” และ “สำนวนรับ” การที่จะกำหนดสำนวนทำและสำนวนรับเป็นเสียงใด ขึ้นอยู่กับผู้ประพันธ์เป็นสำคัญ แต่ต้องได้อັตลักษณ์เข้าแบบ มิฉะนั้นอาจฟังไม่เป็นดนตรีไทย

10) ลักษณะเดี่ยว ผู้ประสงค์จะประพันธ์ทางเดี่ยวในตัวเพลงต่าง ๆ นั้น มีข้อเตรียมตัวอยู่ 2 ประการ คือ เป็นผู้ปฏิบัติบรรเลงได้ถึงเพลงเดี่ยวในเครื่องมือเอกของตนเอง และควรได้เพลงเดี่ยวสำคัญ 3 กลุ่ม คือ กลุ่มเพลงเดี่ยวประเภททางพื้น กลุ่มเพลงเดี่ยวใช้การแสดง และกลุ่มเพลงเดี่ยวชั้นสูง

ผู้วิจัยได้ศึกษาเกี่ยวกับความรู้ ความสามารถที่เป็นพื้นฐานของการประพันธ์เพลงไทยโดยการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย ดังนี้

ครูสำราญ เกิดผล ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) (สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการประพันธ์เพลงไทยไว้ว่า

“การสร้างสรรคบทเพลงจะต้องคู่ไปกับการปฏิบัติ คือ มีทั้งฝีมือ มีทั้งความเป็นดนตรี มันจะสร้างสรรคได้ดี... การแต่งเพลงนั้น เริ่มตั้งแต่คิดจะแต่งเป็นอย่างไร แนวไหน ทางกรอ ทำเป็นลาว ทำเป็นแขก แล้วจะใช้เพลงอะไรเป็นพื้นฐาน เมื่อได้แล้วจึงเริ่มตรวจเพลง โครงสร้างเป็นอย่างไร มีกี่จังหวะ ท่อนหนึ่งมีกี่จังหวะ ลูกตกอะไรบ้าง ค่อย ๆ ขยายตามโครงสร้าง ดูลูกตก ดูสัมผัส คือ สัมผัสของทำนองในจังหวะที่ 1 จะไปจังหวะที่ 2 เป็นอย่างไร กลมกลืนกันไหม ต้องพิจารณาจังหวะหน้าทับ ได้แล้วก็มาตัดลงจากเพลงพื้นฐาน การแต่งเพลงต้องเริ่มจากการแต่งโดยมีโครงสร้างเพลงพื้นฐาน

นอกจากนี้ พิชิต ชัยเสรี (สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับกระบวนการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงความรู้ ความสามารถของผู้ประพันธ์ ดังนี้

“เวลาแต่งเพลงจะหาราก (*Origin*) ก่อน พอได้รากแล้วก็ขยายเป็นโครงก่อน พอได้โครงแล้วก็เริ่มคิดว่าควรจะเป็นสำเนียงตรงไหน เป็นลูกล้อลูกขัดตรงไหน แล้วอยากให้มีอะไรพิเศษอีกสักหน่อยไหม จากนั้นก็มาร้อยกรองเข้าเป็นรูปเป็นร่าง แล้วก็ปรับแก้ไปเรื่อย ๆ”

จากศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้านการประพันธ์เพลง ผู้วิจัยได้สรุปได้ว่า การประพันธ์เพลงไทยเป็นศาสตร์และเป็นศิลปะแขนงหนึ่งของดนตรีไทยมีความใกล้เคียงกับการเขียนหนังสือ หรือบทร้องกรองต่าง ๆ ซึ่งเป็นการร้อยเรียงกระแสเสียงไปตามแนวทางที่ตั้งใจ โดยคำนึงถึงความไพเราะของเสียงเป็นสำคัญ ผู้ประพันธ์ต้องใช้ความรู้ดนตรีไทยที่เกี่ยวข้องกับการประพันธ์เพลง มีความรอบคอบ มีความละเอียดอ่อนต่อการสังเกต รวมทั้งต้องมีการฝึกฝนจนเกิดความชำนาญ โดยวิธีการประพันธ์เพลงไทยสามารถจำแนกได้เป็น 10 วิธี ได้แก่ การยี่ตยุบ การลื้อ-ขัด-เหลื่อม การกรอ การโยน เทียบกลับ-ทางเปลี่ยน การเปลี่ยนบันไดเสียง การใช้กระสวนจิ้งหะเว สำนียง อัดลักษณะเข้าแบบ ลักษณะเดี่ยว ซึ่งแต่ละวิธีการ มีรายละเอียดของการประพันธ์ รวมถึงความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ที่ต่างกัน โดยผู้ที่เริ่มต้นประพันธ์เพลงไทยควรเริ่มโดยใช้ระเบียบวิธีการประพันธ์ ซึ่งมีโครงสร้างของทำนองหลักเป็นพื้นฐาน ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า ความรู้ ความสามารถที่เป็นพื้นฐานในการประพันธ์เพลง คือ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทำนองหลักเพลงไทย ความรู้ ความเข้าใจในการอ่านและเขียนโน้ตดนตรีไทย การวิเคราะห์โครงสร้างของเพลงที่นำมาใช้เป็นพื้นฐาน เช่น เพลงมีกี่จิ้งหะเว มีกี่ท่อนใช้จิ้งหะเวหน้าทับอะไร โครงสร้างลูกตกเป็นอย่างไร เป็นต้น การตรวจสอบและประเมินทบทวนความถูกต้อง ความสอดคล้อง กลมกลืนของเพลงที่ประพันธ์

จากการศึกษาเกี่ยวกับขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยพิจารณาว่า การแต่งทำนองเพลงไทยหรือการประพันธ์เพลงไทย มีความเหมาะสมและเป็นไปได้สำหรับการส่งเสริมและพัฒนาให้แก่แก่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ เนื่องจาก 1) การแต่งทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลงไทย ไม่จำเป็นต้องอิงกับทักษะปฏิบัติดนตรีไทย หรือลักษณะเฉพาะของเครื่องดนตรีแต่ละประเภท แม้ว่าจะต้องอาศัยความรู้ ความเข้าใจในด้านต่าง ๆ เกี่ยวกับดนตรีไทยเป็นพื้นฐานในการแต่งทำนองเพลงหรือประพันธ์เพลงไทย 2) การแต่งทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลงไทยมีหลากหลายลักษณะ ซึ่งแต่ละลักษณะมีรายละเอียดเกี่ยวกับแนวทาง วิธีการประพันธ์ที่ลึกซึ้งต่างกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถพิจารณาเลือกลักษณะที่ต้องอาศัยความรู้ ความสามารถ และ ประสบการณ์ของผู้ประพันธ์ในระดับความลึกซึ้งที่เหมาะสมกับศักยภาพของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ขอบข่ายสาระของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแต่งทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลง มีความเป็นไปได้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยลักษณะของการประพันธ์เพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ คือ การแต่งทำนองเพลงไทยในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลัก ซึ่งสอดคล้องกับการทำทางเปลี่ยนของวิธีการประพันธ์เพลงไทย ดังที่ ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ (สัมภาษณ์ 23 พฤศจิกายน 2559) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นไว้ว่า “การสร้างสรรคของเด็กมัธยม ซึ่งมีพื้นฐานและประสบการณ์ดนตรีไทยไม่มากนัก คงทำได้เพียงการปรับเปลี่ยนทำนองเพลง มิใช่การแต่งเพลงอย่างที่ครูบาอาจารย์ท่านทำไว้” ผู้วิจัยจึงกำหนดสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ คือ การปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลัก ตามโครงสร้างเสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์

จากการศึกษาเกี่ยวความหมายและขอบข่ายสาระของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ และสรุปเป็นนิยามและองค์ประกอบของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่ใช้ในการวิจัย ซึ่งสรุปได้ว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักของบทเพลงไทยที่มีความถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด โดยความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการส่งเสริม พัฒนาด้านบุคคลซึ่งมีองค์ประกอบที่สำคัญ 4 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก หรือความริเริ่มในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 2) การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว หรือความคล่องในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3) การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ หรือความยืดหยุ่นในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และ 4) การแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน หรือความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

1.3 การวัดและประเมินการสร้างสรรค์ทางดนตรี

ศักยภาพด้านการสร้างสรรค์สามารถวัดและประเมิน ได้ด้วยแนวทางที่หลากหลาย ได้แก่ พิจารณาจากผลงาน (การประพันธ์เพลง หรืองานบันทึกการอิมโพรไวเซชัน) การวัดคุณลักษณะของบุคคล (Trait) หรือการพิจารณาบุคลิกภาพ และการวัดจากกระบวนการสร้างสรรค์ โดยใช้เกณฑ์การประเมินที่พัฒนาจากโครงสร้างแนวคิด ทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง (Ryan and Kimberley, 2012) ในการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องกับการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี เพื่อนำมาประยุกต์และพัฒนาสำหรับการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งแบ่งออกเป็น

2 ด้าน คือ การประเมินด้านความสามารถของบุคคล (Personal Traits) และการประเมินด้านผลงานการสร้างสรรค์ (Creative Product) ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1.3.1 การประเมินความสามารถของบุคคลในการสร้างสรรค์ดนตรีตะวันตก

ความสามารถในการสร้างสรรค์ จะปรากฏเป็นมิติที่หลากหลาย ซึ่งประกอบด้วยเกณฑ์การบ่งชี้หลายเกณฑ์ ได้แก่ ความคล่องแคล่ว ความริเริ่ม ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออ (Guilford, 1967) ซึ่งแบบทดสอบการสร้างสรรค์ส่วนใหญ่จะใช้เกณฑ์เหล่านี้ตั้งแต่ 2 เกณฑ์ขึ้นไป โดยผู้วิจัยได้ศึกษา เครื่องมือสำหรับการประเมินการสร้างสรรค์ทางดนตรีของตะวันตก ซึ่งพบว่า มีนักวิจัยและนักวิชาการหลายท่าน ได้พัฒนาเครื่องมือวัดและประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียนในระดับต่าง ๆ ได้แก่ แบบทดสอบการสร้างสรรค์ดนตรี (The Music Creativity Test: TMCT) พัฒนาโดย Vaughan (1971) แบบวัดเกี่ยวกับผลงานดนตรีที่หลากหลาย (Musical Measure of Divergent Production: MMDP) พัฒนาโดย Gorder (1976) แบบประเมินเกี่ยวกับการคิดสร้างสรรค์กับดนตรี (Thinking Creatively with Music: TCM) ที่พัฒนาโดย Webster (1977) แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ในดนตรี (Measure of Creative Thinking in Music-Version II: MCTM-II) พัฒนาและปรับปรุงโดย Webster (1983) แบบวัดการสร้างสรรค์ในเสียงและดนตรี (Measurement of Creativity in Sound and Music: MCSM) พัฒนาโดย Wang (1985 cited in Kiehn, 2000) และแบบวัดการแก้ปัญหาทางดนตรี (The Measure of Musical Problem Solving: MMPS) พัฒนาโดย Void (1986) โดยมาตรวัดของ Vaughan, Void, Webster (MCTM-II), Wang ออกแบบสำหรับประเมินการสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็ก ส่วนมาตรวัดของ Gorder and Webster (TCM) ออกแบบสำหรับประเมินนักเรียนระดับมัธยม ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.3.1.1 แบบทดสอบการสร้างสรรค์ดนตรี (The Music Creativity Test: TMCT)

Vaughan (1971) ได้พัฒนาแบบทดสอบการสร้างสรรค์ด้านการอิมโพรไวเซชัน ของนักเรียนเกรด 3 ถึง เกรด 6 ซึ่งมีฐานมาจากแบบทดสอบความคิดสร้างสรรค์ (Torrance Test of Creative Thinking: TTCT) ของ Torrance โดยแบบทดสอบของ Vaughan ประกอบด้วยภาระงานในการแสดงอิมโพรไวเซชันแบบปลายเปิด 6 ภาระงาน โดยใช้เครื่องจังหวะของออร์แกนและไซโลโฟน ซึ่งการทดสอบทั้ง 6 ภาระงาน มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1.1) ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency) คือ ความคล่องแคล่วในการใส่สิ่งต่าง ๆ ลงในภาระงาน เป็นความคล่องแคล่วที่สามารถทำได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาใด ๆ

1.2) ความมั่นคงในจังหวะดนตรี (Musical Rhythmic Security) คือ ความสามารถในการรักษาจังหวะให้คงเส้นคงวาตั้งแต่เริ่มต้น

1.3) คุณภาพของความคิดทางดนตรี (Musical Ideation) คือ คุณภาพของการแปรเปลี่ยนที่หลากหลายและความเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดให้

แบบทดสอบการสร้างสรรค์ดนตรีของ Vaughan (1971) ถูกนำมาใช้เป็นเกณฑ์ในการวิจัยเชิงทดลองกับโรงเรียนที่ไม่มีใช้เรียนดนตรีเป็นวิชาเอกโดย McClellan (1977 cited in Kiehn, 2000) จัดการทดสอบร่วมกับการปรับขั้นตอนการให้คะแนนของนักเรียน 2 กลุ่ม ในรายวิชาเลือก พื้นฐานดนตรี ซึ่งผลการศึกษาพบว่า การมีหรือการไม่มีประสบการณ์การสร้างสรรค์ของนักเรียนมีความแตกต่างกันระหว่างกลุ่ม ซึ่งการทดสอบหลังเรียนด้วยแบบทดสอบ TMC ใช้ตรวจสอบผลของประสบการณ์เรียนรู้การสร้างสรรค์ โดยคะแนนเฉลี่ย ของกลุ่มทดลอง (N=17) สูงกว่าคะแนนเฉลี่ยของกลุ่มควบคุม (N=14) อย่างมีนัยสำคัญ ซึ่ง McClellan รายงานว่าค่าสัมประสิทธิ์สัมพันธ์ของความเที่ยงระหว่างผู้ประเมิน (Inter-judge Reliability Coefficient) คือ .74 สำหรับ TMC composite score

1.3.1.2 แบบวัดเกี่ยวกับผลงานดนตรีที่หลากหลาย (Musical Measure of Divergent Production: MMDP)

Gorder (1976) ได้พัฒนาเครื่องมือวัดการสร้างสรรค์ด้านการอิมโพรไวเซชันของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนปฏิบัติเครื่องดนตรี ซึ่งประกอบด้วย การทดสอบย่อย 4 ครั้ง (ครั้งละ 3 นาที) เพื่อวัดและประเมินความสามารถในการสร้างผลงานที่หลากหลาย โดยมีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

- 1) ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency) คือ ความสามารถในการสร้างผลงานจากข้อมูลที่กำหนดให้อย่างหลากหลาย (Multiple Responses)
- 2) ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Originality) ความสามารถในการสร้างผลงานจากการตอบสนองที่พบน้อยหรือยาก (Rare Response)
- 3) ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility) ความสามารถในการสร้างผลงานจากการปรับเปลี่ยนความหมายของการตอบสนอง (Shifts of Meaning in Response)
- 4) ความละเอียดลออทางดนตรี (Musical Elaboration) รายละเอียดหรือความซับซ้อนของการตอบสนอง (Detail or Complex in Response)
- 5) คุณภาพดนตรี (Musical Quality) การตอบสนองสิ่งที่ดีดูความสนใจในการประเมินคุณค่าของการสัมผัสทางดนตรี

แบบวัด MMDP มีเงื่อนไขว่านักเรียนจะต้องสามารถอ่านโน้ตดนตรีได้ ผู้ถูกทดสอบตอบสนองข้อคำถามโดยการร้อง ผีปาก หรือ ใช้เครื่องดนตรีต่าง ๆ ดังนั้น เครื่องมือวัดนี้ จึง

สามารถใช้กับนักเรียนกลุ่มที่เรียนซับซ้อนได้ดี ดังตัวอย่างข้อคำถามในการทดสอบย่อยที่ 1 ที่ให้นักเรียนเติมตัวโน้ตให้เป็นวรรคเพลงที่สมบูรณ์

1.3.1.3. แบบวัดการคิดสร้างสรรค์กับดนตรี (Thinking Creatively with Music: TCM)

Webster (1977) พัฒนาแบบวัด TCM เพื่อวางรากฐานของเกณฑ์ทางดนตรี เพื่อใช้ในการทดสอบการสร้างสรรค์ดนตรี และทดสอบความสัมพันธ์ระหว่างเกณฑ์การประเมินและตัวแปรที่เลือก ซึ่ง TCM ถูกพัฒนาขึ้นเพื่อวัดศักยภาพในการสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย (High School Students) โดยแบ่งการทดสอบออกเป็น 3 กลุ่มย่อย คือ การประพันธ์เพลงการอิมโพรไวเซชัน และการวิเคราะห์ ซึ่งพื้นฐานของแบบวัด TCM มาจากทฤษฎีของ Guilford และ Torrance แต่ Webster ได้เพิ่มเติมลักษณะเฉพาะของดนตรีในแต่ละภาระงานทางดนตรี โดยการทดสอบทั้ง 3 กลุ่มย่อย มีเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

1) ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency) เป็นการแสดงออกทั้งระดับของการตอบสนองอย่างเป็นธรรมชาติและความคล่องแคล่วในการปรับเปลี่ยนความคิดทางดนตรี

2) ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Originality) เป็นความสามารถในการสร้างโครงสร้างเสียงที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยแสดงถึงการจัดเรียงองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว

3) ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility) เป็นความสามารถในการสร้างความคิดทางดนตรีที่มีความแตกต่างกันได้จำนวนมาก

4) ความละเอียดลออทางดนตรี (Musical Elaboration) ความสามารถในการสร้างความคิดทางดนตรี โดยการยืดขยาย การก่อร่างสร้างใหม่ หรือการปรับแต่งองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ

Keihn (2000) ได้วิเคราะห์ว่า แบบวัดของ Webster มีความคล้ายคลึงกับภาระงานด้านกระบวนการของแบบทดสอบของ Vaughan เช่น การใช้เครื่องดนตรีประเภทเครื่องกระทบของออร์ฟ เป็นต้น กิจกรรมเตรียมพร้อมก่อนเริ่มการวัดและประเมินของการทดสอบทั้งแบบก็มีความคล้ายกัน อีกทั้งภาระงานที่ 2 ของ Webster ก็มีรูปแบบคล้ายคลึงกับภาระงานต่าง ๆ ของแบบทดสอบของ Vaughan ด้วย

1.3.1.4. แบบวัดความคิดสร้างสรรค์ในดนตรี (Measure of Creative Thinking in Music-Version II: MCTM-II)

Webster (1983) ได้พัฒนาแบบทดสอบการสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-9 ปี โดยเขามีความคิดว่า การวัดและประเมินการสร้างสรรค์ดนตรี ควรประเมินลักษณะที่แตกต่างกันของการสร้างสรรค์ดนตรี มากกว่าการประเมินเพียงความถนัดทางดนตรี นับได้ว่าแบบทดสอบ MCTM-II เป็นเครื่องมือวัดและประเมินการสร้างสรรค์ดนตรีฉบับแรก ที่ใช้สำหรับนักเรียนในระดับประถม (Baltzer, 1989) ซึ่งประกอบเกณฑ์การประเมิน 4 ด้าน ดังนี้

1) ความกว้างทางดนตรี (Musical Extensiveness) คือ ความสามารถในการตอบสนองทางดนตรีภายใต้ขอบเขตของเวลาที่กำหนด

2) ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility) คือ ความสามารถในการตอบสนองดนตรี 3 ประการ ได้แก่ สูง-ต่ำ ดัง-ค่อย และเร็ว-ช้า ได้หลากหลาย

3) ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Original) คือ ความสามารถในการสร้างดนตรีที่ไม่เหมือนใคร

4) ความสัมพันธ์ทางดนตรี (Music Syntax) คือ ความสามารถในการสร้างดนตรีที่มีความเป็นเหตุเป็นผล หรือสอดคล้อง กลมกลืนกันตามระเบียบวิธีทางดนตรี

แบบทดสอบ MCTM-II แบ่งภาระงานที่ใช้ทดสอบนักเรียนออกเป็น 3 ตอน ได้แก่

1. การสำรวจ (Exploration) คือ การช่วยเหลือให้นักเรียนรู้จักการใช้เครื่องดนตรี และแนวทางการเรียบเรียง (Arrange)

2. การนำไปใช้ (Application) ต้องการให้นักเรียนผูกพันกับกิจกรรมที่มีความท้าทาย และมุ่งเน้นงานสร้างสรรค์ โดยใช้เครื่องดนตรีดนตรีแต่ละชนิด

3. การสังเคราะห์ (Synthesis) สนับสนุนให้นักเรียนได้เห็นอุปกรณ์ที่หลากหลายในภาระงาน ที่ถูกจัดวางเป็นโครงสร้าง

ภาระงานของแบบทดสอบ MCTM-II ต้องการให้นักเรียนใช้วัสดุอุปกรณ์ 3 อย่าง ได้แก่ กล่องจังหวะ (tempo blocks) ลูกฟองน้ำกลมบนเปียโนหรือคีย์บอร์ด (round sponge ball on the piano or keyboard) และเสียงของนักเรียน (their voice) กับไมโครโฟน

1.3.1.5. แบบวัดการสร้างสรรค์ในเสียงและดนตรี (Measurement of Creativity in Sound and Music: MCSM)

Wang (1985 cited in Kiehn, 2000) ได้พัฒนาแบบวัดการสร้างสรรคดนตรีของเด็กอายุ 3 ถึง 9 ปี โดยเป็นแบบวัดที่มุ่งเน้นตัวแปรด้านความคล่องแคล่ว (Fluency) และตัวแปรด้านจินตนาการ (Imagination) ของทักษะการคิดอเนกนัย (Divergent Thinking) ซึ่งประกอบด้วย 4 กิจกรรม ได้แก่ กิจกรรม 1 และ 3 วัดความคล่องแคล่วทางดนตรี โดยพิจารณาจากจำนวนของการตอบสนองตามจังหวะดนตรีของเด็ก กิจกรรมที่ 2 และ 4 วัดการจินตนาการทางดนตรี โดยพิจารณาจากการวาดภาพบรรยายเกี่ยวกับเครื่องจังหวะและเสียงดนตรี

Baltzer (1988) ได้รายงานความเที่ยง (Reliability) และความตรง (Validity) ของแบบทดสอบ MCSM ว่า สัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือระหว่างข้อคำถาม (Inter-item) อยู่ในช่วง .83 ถึง .92 และค่าสัมประสิทธิ์ความน่าเชื่อถือระหว่างผู้ประเมิน (Inter-judge) อยู่ในช่วง .99, .72 และ .96 สำหรับทั้ง 4 กิจกรรม ส่วนความตรงระหว่าง MCSM และช่วงคะแนนการสร้างสรรคของนักเรียน ที่พิจารณาโดยครูดนตรี คือ .43 ของตัวแปรด้านความคล่องแคล่ว และตัวแปรด้านจินตนาการ ซึ่งจากรายงานดังกล่าว แสดงให้เห็นคุณภาพของแบบทดสอบ MCSM ที่สามารถนำไปประยุกต์ใช้ในบริบทอื่น ๆ ได้ อย่างไรก็ตาม ผู้นำไปใช้ก็จำเป็นต้องตรวจสอบคุณภาพของแบบทดสอบอีกครั้ง เพื่อความถูกต้อง แม่นยำของการวัดและประเมินการสร้างสรรคดนตรีของนักเรียนในบริบทต่าง ๆ

1.3.1.6. แบบวัดการแก้ปัญหาทางดนตรี (The Measure of Musical Problem Solving: MMPS)

Void (1986) ได้พัฒนาโครงสร้างการวัดพฤติกรรมการแก้ปัญหาทางด้านดนตรีของเด็กเล็ก (Primary Children: K-3) โดยแบบทดสอบประกอบด้วยภาระงานอิมโพรไวเซชัน 3 ภาระงาน ที่กำหนดเป็น 4 คะแนน จากเกณฑ์การประเมิน 4 ด้านได้แก่

1) ความคล่องแคล่ว (Fluency) คือ จำนวนของวิธีการต่าง ๆ ที่แตกต่างกันที่นักเรียนใช้ในการสร้างเสียง

2) ความยืดหยุ่น (Flexibility) คือ จำนวนของความหลากหลายหรือการแปรเปลี่ยนลักษณะเสียงดนตรี ระยะเวลา และความเข้ม ในการสร้างผลงานของนักเรียน

3) ความไวในการแสดงออกถึงสิ่งที่รับเข้ามา (Sensitivity to Expressive Import) คือ ความสามารถของนักเรียนในการสร้างเสียงที่สัมพันธ์กับการตอบสนองของความรู้สึก

4) ความคิดเอกนัย (Convergent Thinking) คือ จำนวนของผลงานแบบซ้ำทวน (Ostinato) ความหลากหลายของระดับเสียงและจังหวะ ซึ่งเป็นปัจจัยในการให้คะแนน

Void (1986) ได้ออกแบบกระบวนการวัดและประเมินการแก้ปัญหาทางดนตรีของนักเรียน ซึ่งประกอบด้วย 3 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 เด็กได้ค้นหา หรือสามารถสร้างเสียงจากวัตถุ 6 อย่าง ได้แก่ แแฮนด์ดรัม (hand drum) แซนด์บล็อก (sand blocks) ไทแองเคิล (triangle) แท่งเคาะจังหวะ (a pair of rhythm sticks) ฉาบ (10 inch cymbal) และ ไมโครโฟน (microphone) ซึ่งจะวัดการตอบสนองเป็น 2 ด้านที่บรรยายเกี่ยวกับการคิดนอกกรอบ (divergent thinking) ได้แก่ ความคล่องแคล่วทางดนตรี (จำนวนของเสียงที่เด็กสร้างได้) และความยืดหยุ่นทางดนตรี (จำนวนของการเปลี่ยนแปลงในเสียงร้องหรือเสียงดนตรี ช่วงเวลา และความเข้มข้น)

ตอนที่ 2 ความสามารถในการสร้างเสียง ในสถานการณ์ที่กำหนด เพื่อแสดงออกถึงความรู้สึกของเด็ก (Sensitivity to Expressive Import) เช่น เด็กสามารถเล่นเสียงบางอย่างที่แสดงถึงความรู้สึกของตนเองเมื่อต้องอยู่คนเดียวในบ้านที่แสนมืดและมองเห็นคนแปลกหน้าอยู่ด้านนอก เด็กสามารถเล่นเสียงที่แสดงถึงความรู้สึกหลังจากตื่นนอนตอนเช้าในเวลาที่เหมาะสมอยู่ด้านนอก การให้คะแนนการตอบสนอง จะพิจารณาจากเสียงที่นักเรียนสร้างสรรค์สามารถสะท้อนหรือแสดงความรู้สึกของตนเองได้ในระดับ 1-2 คะแนน ตามที่กำหนดไว้ ซึ่งในขั้นนี้ Void ให้ความสนใจ เนื่องจากเป็นการส่งเสริมให้นักเรียนแสดงความรู้สึกของตนเองผ่านเสียงดนตรี

ตอนที่ 3 เด็กอิมโพรไวเซชันเสียงให้มากที่สุดเท่าที่จะเป็นไปได้ โดยใช้ระฆัง 5 เสียง (pentatonic song bell) การให้คะแนนของกิจกรรมนี้ ให้จากจำนวนของการตอบสนอง หรือการสร้างสรรค์เสียงจากระฆัง 5 เสียงที่กำหนดให้ ซึ่ง Void เรียกกิจกรรมนี้ว่า “กิจกรรมเอกนัยทางดนตรี (musical convergent)”

ผู้วิจัยได้ศึกษาเครื่องมือสำหรับการประเมินการสร้างสรรค์ดนตรีจำนวน 6 เครื่องมือ แสดงให้เห็นเกณฑ์การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี ที่มีทั้งเครื่องมือที่วัดการสร้างสรรค์ดนตรีระดับประถมศึกษา และระดับมัธยมศึกษา ซึ่งสามารถสรุปเกณฑ์การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี ได้ดังนี้

ตารางที่ 1 การวิเคราะห์เกณฑ์การประเมินและคำอธิบายพฤติกรรมในการสร้างสรรค์ดนตรี

แหล่งข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน	อธิบายพฤติกรรม/ทำได้
1. Test of Musical Creativity [TMC] ของ Vaughan (1971)	ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency)	การใส่สิ่งต่าง ๆ ลงในภาระงานได้อย่างคล่องแคล่ว และทำได้อย่างต่อเนื่องในช่วงเวลาใดๆ
วัดการอิมโพรไวเซชันของนักเรียนเกรด 3-6	ความมั่นคงในจังหวะดนตรี (Musical Rhythmic Security)	ความสามารถในการรักษาจังหวะให้คงเส้น คงวาตั้งแต่เริ่มต้น
	คุณภาพของความคิดทางดนตรี (Musical Ideation)	คุณภาพของการแปรเปลี่ยนทำนองที่หลากหลายและมีความเหมาะสมกับกรอบที่กำหนดให้
2. Musical Measure of Divergent Production [MMDP] ของ Gorder (1976)	ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency)	สามารถสร้างผลงานจากการตอบสนองข้อมูลที่กำหนดให้อย่างหลากหลาย (Multiple Responses)
วัดการอิมโพรไวเซชันของนักเรียนที่เรียนปฏิบัติเครื่องดนตรีในระดับมัธยมศึกษา	ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Originality)	สามารถสร้างผลงานจากการตอบสนองที่พบได้น้อย (Rare Response)
	ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility)	สามารถสร้างผลงานจากการปรับเปลี่ยนความหมายของการตอบสนอง (Shifts of Meaning in Response)
	ความละเอียดลออทางดนตรี (Musical Elaboration)	รายละเอียดหรือความซับซ้อนของการตอบสนอง (Detail or Complex in Response)
	คุณภาพดนตรี (Musical Quality)	การตอบสนองที่ดึงดูดความสนใจในคุณค่าทางดนตรี
3. Thinking Creatively with Music [TCM] ของ Webster (1977)	ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency)	แสดงออกทั้งระดับของการตอบสนองอย่างเป็นธรรมชาติและความคล่องแคล่วในการเปลี่ยนความคิดทางดนตรี
วัดศักยภาพในการสร้างสรรค์ของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนปลาย	ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Originality)	สามารถสร้างโครงสร้างเสียงที่ปรับเปลี่ยนไปจากเดิม โดยแสดงถึงการจัดเรียงองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ ซึ่งเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัว
	ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility)	สามารถสร้างความคิดทางดนตรีที่มีความแตกต่างกันได้จำนวนมาก

แหล่งข้อมูล	เกณฑ์การประเมิน	อธิบายพฤติกรรม/ทำได้
	ความละเอียดลออทางดนตรี (Musical Elaboration)	สามารถสร้างความคิดทางดนตรีจากการยืดขยาย การก่อร่างสร้างใหม่ และการปรับแต่งองค์ประกอบดนตรีต่าง ๆ
4. Measure of Creative Thinking in Music – Version II (MCTM-II) ของ Webster (1983) ทดสอบการสร้างสรรค์ทางดนตรีของเด็กที่มีอายุระหว่าง 6-9 ปี	ความกว้างทางดนตรี (Musical Extensiveness) ความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility) ความริเริ่มทางดนตรี (Musical Original) ความสัมพันธ์ทางดนตรี (Music Syntax)	สามารถตอบสนองทางดนตรีในขอบเขตของเวลาที่กำหนด สามารถตอบสนองดนตรี 3 ประการ ได้แก่ สูง-ต่ำ ดึง-ค้อย และเร็ว-ช้า ได้หลากหลาย สามารถสร้างดนตรีที่ไม่เหมือนใคร สามารถสร้างดนตรีที่มีความเป็นเหตุเป็นผลหรือสอดคล้องกลมกลืนกันตามระเบียบวิธีทางดนตรี
5. Measurement of Creativity in Sound and Music [MCSM] ของ Wang (1985) วัดการสร้างสรรค์ดนตรีของเด็กอายุ 3 ถึง 9 ปี	ความคล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency) จินตนาการทางดนตรี (Imagination of Music)	จำนวนของการตอบสนองตามจังหวะดนตรี พิจารณาจากการวาดภาพบรรยายเกี่ยวกับเครื่องจังหวะและเสียงดนตรี
6. Measure of Musical Problem Solving [MMP] ของ Void (1986) วัดพฤติกรรม การแก้ปัญหาทางด้านดนตรีของนักเรียนระดับเตรียมอนุบาล	ความคล่องแคล่ว (Fluency) ความยืดหยุ่น (Flexibility) ความไวในการแสดงออกถึงสิ่งที่รับเข้ามา (Sensitivity to Expressive Import) ความคิดเอกนัย (Convergent Thinking)	จำนวนความแตกต่างของวิธีการสร้างเสียง จำนวนความหลากหลายหรือการแปรเปลี่ยนลักษณะเสียงดนตรี ระยะเวลา และความเข้มข้นของการสร้างผลงาน การสร้างเสียงที่สัมพันธ์กับการตอบสนองของความรู้สึก จำนวนของผลงานแบบ Ostinato ความหลากหลายของระดับเสียงและจังหวะ

จากที่กล่าวข้างต้น เป็นการศึกษาระดับวัดและประเมินการสร้างสรรค์ดนตรี ซึ่งมุ่งเน้นที่การประเมินความสามารถบุคคลในองค์ประกอบต่าง ๆ ที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี โดยพิจารณาจากเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ประยุกต์แนวคิดเกี่ยวกับลักษณะการคิดเอกนัยและการคิดเอกนัยของ Guilford และแนวคิดของ Torrance เป็นสำคัญ ซึ่งประกอบด้วย เกณฑ์ด้านความ

คล่องแคล่วทางดนตรี (Musical Fluency) และเกณฑ์ด้านการริเริ่มทางดนตรี (Musical Originality) เกณฑ์ด้านความยืดหยุ่นทางดนตรี (Musical Flexibility) และด้านความละเอียดลออทางดนตรี (Musical Elaboration) นอกจากนี้ ยังปรากฏเกณฑ์ด้านอื่น ๆ เพิ่มเติมเข้ามาตามความเหมาะสม ของบริบทในการพัฒนาเครื่องมือประเมินของนักวิชาการแต่ละท่าน อาทิ ด้านคุณภาพดนตรี (Musical Ideation) ความมั่นคงในจังหวะดนตรี (Musical Rhythmic Security) ความประสานสัมพันธ์ทางดนตรี (Music Syntax) การสัมผัสที่นำเข้ามา (Sensibility to Import) และความคิด เอกลักษณ์ (Convergent Thinking)

1.3.2 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค (Product)

การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี นอกจากนี้อาจประเมิน คุณลักษณะของบุคคลแล้ว ยังสามารถประเมินผลงานการสร้างสรรค (Product) ซึ่งเป็นผลสุดท้าย ของกระบวนการสร้างสรรค์ โดยนักวิชาการให้ความเห็นว่า ผลงานที่จัดว่าเป็นผลงานการสร้างสรรค จะต้องมีความสำคัญ 2 ประการ คือ ความใหม่ (Novel) และคุณค่าด้านประโยชน์การใช้งาน (Useful) (Amabile, 1983; Russs, 1993) ซึ่งการจะตัดสินว่าผลงานเป็นการสร้างสรรคหรือไม่นั้น Csikszentmihalyi (1996) and Amabile (1983) เสนอแนะว่า การประเมินผลงานการสร้างสรรค ในขอบเขตต่าง ๆ สามารถประเมินได้โดยผู้เชี่ยวชาญในขอบข่ายนั้น ๆ ซึ่ง Amabile (1983) ได้พัฒนา เทคนิคการประเมินผลงานการสร้างสรรคชื่อว่า การประเมินโดยความเห็นชอบ (Consensual Assessment Technique: CAT) เป็นเทคนิคที่ใช้สำหรับการประเมินการสร้างสรรคหรือคุณลักษณะ อื่น ๆ ของผลงาน ที่อิงกับการตัดสินอย่างอิสระของบุคคลที่มีความเชี่ยวชาญในขอบเขตสาระของ ผลงานนั้น ๆ อย่างไรก็ตาม การประยุกต์ใช้เทคนิค CAT สำหรับการประเมินผลงานการสร้างสรรค ดนตรี ย่อมต้องมีเกณฑ์ที่ถูกต้อง เหมาะสมเพื่อให้ผู้เชี่ยวชาญแต่ละท่านสามารถประเมินผลงาน การสร้างสรรคดนตรีได้ภายใต้กรอบการประเมินที่ตรงกัน อันส่งผลต่อความตรงและความเที่ยงในการ ประเมิน ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดการประเมินผลงานการ สร้างสรรคดนตรีทั้งดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เพื่อนำมาสังเคราะห์เป็นเกณฑ์สำหรับให้ผู้เชี่ยวชาญ ประเมินผลงานการสร้างสรรคดนตรีไทย ดังนี้

1.3.2.1 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรคดนตรีของตะวันตก

Webster (1987) ได้นิยามเกี่ยวกับเกณฑ์การประเมินผลงานการประพันธ์ เพลง 4 มิติดังนี้

1) ฝีมือในการประพันธ์ (Craftsmanship) คือ ความสามารถในการนำ ความรู้ที่เป็นจริงมาประยุกต์ใช้ในงานที่ซับซ้อน หรืองานชั้นสูง

2) ความสัมพันธ์ทางดนตรี (Musical Syntax) คือ ความสามารถในการจัดรูปร่างของการแสดงออกทางดนตรีที่มีความเป็นเหตุเป็นผล ตามรูปแบบต่าง ๆ อาทิ การบรรเลงซ้ำ (Repetition) ความแตกต่าง (Contrast) และความต่อเนื่องอย่างเป็นลำดับชั้นของดนตรี (Sequencing) โดย Webster (1987) อธิบายเพิ่มเติมถึงความสัมพันธ์ทางดนตรี (Musical Syntax) ว่า นักเรียนสามารถสร้าง หรือจัดการดนตรีที่มีความเป็นเหตุเป็นผลตามระเบียบวิธีทางดนตรี ซึ่งเป็นการสร้างหรือการตอบสนองโดยรวม (Whole Response) มิใช่การสร้าง หรือการตอบสนองเป็นส่วน ๆ (Single Part)

3) ความริเริ่ม หรือความเป็นต้นฉบับ (Originality) คือ ความเป็นเอกลักษณ์ของการแสดงออกทางดนตรี ที่อาจยังไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงการเชื่อมโยงกับความเป็นเหตุเป็นผลทางดนตรี มุ่งเน้นที่ความจำเพาะ (uniqueness) ของการแสดงออกทางดนตรี

4) ความไวต่อการสัมผัสสู่ถึงความงาม (Aesthetic Sensitivity) คือ การจัดรูปร่างของโครงสร้างเสียง ที่ได้รับการตอบสนองความรู้สึกในระดับความลึกที่สุด ซึ่งเกิดจากความยาวทั้งหมดของผลงานดนตรี

Kratus (1991) ได้เสนอแนวคิดในการให้คะแนนการประพันธ์ของ สำหรับการประเมินผลงานการประพันธ์เพลง ซึ่งแบ่งการประเมินออกเป็น 2 ด้าน โดยมีระดับการให้คะแนน 7 ระดับ ดังนี้

1) ด้านฝีมือการประพันธ์ (Craftsmanship)

7 = รูปแบบของบทเพลงมีความเกี่ยวข้อง สอดคล้องกันโดยรวม และสร้างความน่าสนใจในการใช้รูปแบบทำนองและจังหวะ

1 = บทเพลงไม่ปรากฏโครงสร้าง และเป็นลักษณะของการใช้ระดับเสียง และช่วงเวลาของจังหวะแบบสุ่ม หรือมิได้มีการออกแบบและเชื่อมโยงให้เกี่ยวข้อง สอดคล้องกัน

2) ด้านการบรรเลงซ้ำ (Replication)

7 = การบรรเลงบทเพลงซ้ำ ที่เหมือนต้นฉบับ หรือการบรรเลงครั้งแรก

1 = การบรรเลงบทเพลงซ้ำ ไม่เหมือนกับต้นฉบับเลย

นอกจากนี้ Kratus (1991) ยังได้วิเคราะห์การใช้ลักษณะทางดนตรี (Musical Characteristics) ของผลงานการประพันธ์ที่ประสบความสำเร็จระดับสูงจำนวน 10 ผลงาน และผลงานการประพันธ์ที่ประสบความสำเร็จในระดับต่ำ 10 ผลงาน ซึ่งสรุปได้เป็น 11 ลักษณะ โดยจัดเป็น 4 องค์ประกอบดังนี้

1) การสำรวจ (Exploration) ประกอบด้วย ลักษณะการเคลื่อนที่อย่างเป็นลำดับ (Stepping) และการเคลื่อนที่แบบข้าม (Skipping)

2) การพัฒนา (Development) ประกอบด้วย การเปลี่ยนระดับเสียงของรูปแบบ และการส่งผ่านรูปแบบ การเปลี่ยนจังหวะของรูปแบบและการยืดขยายรูปแบบ

3) การซ้ำทวน (Repetition) ประกอบด้วย ลักษณะการซ้ำระดับเสียง และการซ้ำรูปแบบ การซ้ำทั้งเพลง

4) ลักษณะที่ไม่มีในดนตรี (Non-musical Characteristics) ประกอบด้วย การพูด และ การเงิบ

Hickey (2003) ได้ระบุโครงสร้างหลัก 3 ประการที่ใช้ในรูปรีคของการประเมินผลงานการประพันธ์เพลง ดังนี้

1) ฝีมือในการประพันธ์ (Craftsmanship) เป็นการแสดงถึงการประยุกต์ใช้ความรู้ที่เฉพาะและเทคนิคทางทักษะดนตรีในการประพันธ์เพลง

2) การสื่อสารของความคิด (Communication of Ideas) แสดงถึงการประยุกต์ใช้การสัมผัสสู่ถึงความไพเราะ ความงามของทำนองเพลงหรือเสียงดนตรี ในการประพันธ์เพลง

3) ความเป็นดนตรี (Musicianship) เป็นการแสดงถึง การประยุกต์ใช้ความคิดทางดนตรี (Musical Thinking) การตัดสินใจทางดนตรี (musical decision making) และความเข้าใจทางดนตรีอย่างถ่องแท้ และการหยั่งรู้ (insight and intuition)

จากโครงสร้างหลักของการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงที่กล่าวข้างต้น Nelly (2006) ได้วิเคราะห์เกณฑ์การประเมิน (Rubric) ในแต่ละโครงสร้าง จากการทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง รวมถึงแนวคิดของนักประพันธ์เพลง นักการศึกษา นักจิตวิทยา และหลักสูตรดนตรีศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ฝีมือในการประพันธ์ (Craftsmanship) ประกอบด้วย เทคนิคทางทักษะปฏิบัติ และความตระหนักของการพิจารณาในเชิงการปฏิบัติจริง ซึ่งแบ่งย่อยเป็น เทคนิคการประพันธ์ทักษะทางดนตรีโดยทั่วไป (จังหวะ (rhythm) การประสานเสียง (harmony) ทำนอง (melody) อัตราจังหวะ (tempo) สัญลักษณ์กำหนดลักษณะเสียง (articulation) ความสมดุล (balance) การพิจารณาเรื่องเครื่องดนตรี หรือเสียงร้อง (instrumental/vocal considerations) สัญลักษณ์แทนเสียง (notation) การประสานท่วงทำนอง (counterpoint) การเรียบเรียงดนตรีสำหรับวงออร์เคสตรา (orchestration)

2. การสื่อสารของความคิด (Communication of Ideas) ประกอบด้วย การรับรู้ถึงความเป็นเอกลักษณ์ รูปร่าง และลีลาของบทเพลง ซึ่งแบ่งย่อยเป็น ลักษณะบทเพลงที่เกี่ยวข้องกันทั้งหมดความสามารถในการกระตุ้นการตอบสนองของผู้ฟัง ความสามารถในการเขียนบท

เพลงที่น่าสนใจ การแสดงอารมณ์ความรู้สึก ความประทับใจครั้งแรกที่ฟัง ความประทับใจโดยทั่วไป และคุณค่าทางความไพเราะ

3. ความเป็นดนตรี (Musicianship) ประกอบด้วย การรู้สึกของการ ออกแบบ หรือโครงสร้าง จินตนาการ ความเป็นเอกภาพและความหลากหลาย ความตึงเครียดและความปลดปล่อย การพัฒนาท่วงทำนอง ระยะของแต่ละทำนอง ความสอดคล้องของทำนอง ความสามารถในการเลือกวัตถุทางดนตรีที่ดี หรือเหมาะสมมาใช้ในการงาน ความประสานสัมพันธ์ทางดนตรี และการแสดงออกโดยใช้เสียงดนตรี

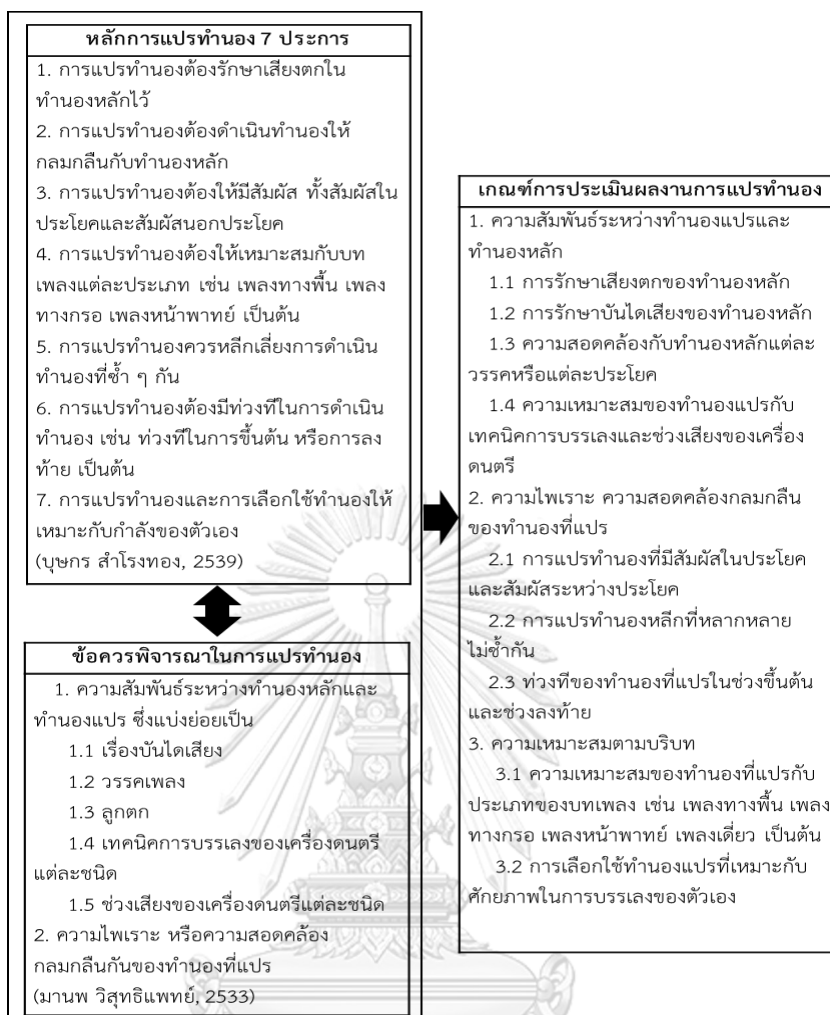
1.3.2.2 แนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

การศึกษาแนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ทั้งในด้านการแปรทำนองและด้านการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งมีรายละเอียด ดังนี้

1) การประเมินผลงานการแปรทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้องกับแนวคิด หลักการในการแปรทำนองในดนตรีไทย เพื่อนำมาสังเคราะห์และพัฒนาเป็นเกณฑ์สำหรับการประเมินผลงานการแปรทำนอง ซึ่งมีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการ และข้อควรพิจารณาในการแปรทำนองไว้ดังนี้

บุษกร สำโรงทอง (2539) กล่าวถึงหลักการดำเนินของเครื่องดนตรีไว้ 7 ประการ ได้แก่ 1) ต้องรักษาเสียงตกในทำนองหลักไว้ 2) ต้องดำเนินทำนองให้กลมกลืนกับทำนองหลัก 3) ต้องดำเนินทำนองให้มีสัมผัส 4) ต้องดำเนินทำนองให้เหมาะสมกับเพลง 5) หลีกเลี่ยงการดำเนินทำนองซ้ำ ๆ กัน 6) ต้องมีท่วงทีในการดำเนินทำนอง 7) เลือกทำนองให้เหมาะสมกับกำลังของตัวเอง นอกจากนี้ มานพ วิสุทธิแพทย์ (2533) ได้กล่าวถึงข้อควรพิจารณาในการแปรทำนองสำหรับเครื่องดนตรีต่าง ๆ ไว้ว่า การแปรทำนองจะต้องพิจารณาความสัมพันธ์ระหว่างทำนองหลักและทำนองแปร ในเรื่องบันไดเสียง วรรคเพลง ลูกตก เทคนิคการบรรเลงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ช่วงเสียงของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด รวมถึงความไพเราะของทำนองแปรด้วย

จากการศึกษาเกี่ยวกับหลักการ และข้อควรพิจารณาในการแปรทำนองสำหรับเครื่องดนตรีข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานการแปรทำนองที่สอดคล้อง เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ภาพที่ 2 แสดงการสังเคราะห์เกณฑ์การประเมินผลงานการแปรทำนอง

2) การประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสาร และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อวิเคราะห์ และสรุปการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งพิชิตชัยเสรี (2534) กล่าวว่า การประเมินผลงานศิลปกรรม ในวิชาสุนทรียศาสตร์ มีพิจารณาคุณค่าความงามของผลงานศิลปกรรมใน 2 มิติ คือ คุณค่าภายใน (Internal Value) และคุณค่าภายนอก (External Value) ซึ่งการประเมินคุณค่าของผลงานดนตรีไทย ควรมุ่งพิจารณาคุณค่าภายในเป็นสำคัญ เช่น กระสวนทำนองไพเราะ สำนวนกลอนสอดคล้องต่อเนื่อง มีลีลาในเรื่องของจังหวะประโยคนั้น ประโยคนี้อสอดคล้องกลมกลืนกัน เป็นต้น การพิจารณาคุณค่าความงามในวิชาสุนทรียศาสตร์ กรณีที่เป็นผลงานดนตรี ถือว่ามีองค์ประกอบอยู่ 3 ประการ ได้แก่ เรื่องทำนอง เรื่องจังหวะ และเรื่องการสอดภาษา โดยมีเกณฑ์การตัดสิน คือ มโนทัศน์เกี่ยวกับเรื่องเอกภาพ ความสมดุล ความเข้ากันได้ หรือความสอดคล้องประสานกันหรือไม่ ความละเอียดประณีต ซึ่งเป็นตัวคุณค่าที่แท้จริงในตัวดนตรี

สำราญ เกิดผล (สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2559) กล่าวถึง เกณฑ์ในการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทยว่าต้องพิจารณา 3 ด้าน ดังนี้

1) พิจารณาโครงสร้างของทำนองพื้นฐาน การประพันธ์เพลงไทย ไม่ว่าจะใช้ระเบียบวิธีการประพันธ์ใดก็ตาม ต้องมีทำนองที่เป็นโครงสร้างของบทเพลงที่ประพันธ์ เช่น การขยายทำนองเพลง หรือลดทอนทำนองเพลงจากโครงสร้างเพลง สองชั้น เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาเสียงตกของโครงสร้างทำนองพื้นฐานในแต่ละประโยค หรือแต่ละจังหวะนั้น เป็นการตรวจสอบความถูกต้องของเสียงตกระหว่างทำนองเพลงที่ประพันธ์กับทำนองเพลงที่เป็นโครงสร้างพื้นฐาน ซึ่งเป็นหลักสำคัญของการประพันธ์เพลงไทย

2) พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมระหว่างทำนองเพลงกับจังหวะหน้าทับ เป็นการตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสมระหว่างทำนองเพลงที่ประพันธ์ กับจังหวะหน้าทับที่ใช้กำกับบทเพลง ซึ่งโดยปกติจะใช้หน้าทับปรบไ้ และหน้าทับสองไม้ อย่งไรก็ตาม ผู้ประพันธ์สามารถเลือกใช้น้หน้าทับพิเศษต่าง ๆ เพื่อให้เหมาะสมกับท่วงทำนอง หรือสำเนียงภาษาของบทเพลง อาทิ หน้าทับลาว หน้าทับแขก หน้าทับเขมร โดยการพิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมระหว่างทำนองเพลงกับจังหวะหน้าทับจะพิจารณาใน 2 ประเด็น คือ

2.1) พิจารณาครบถ้วนของทำนองเพลง ตามจังหวะหน้าทับที่กำกับ เป็นการพิจารณาว่าทำนองเพลงแต่ละท่อน หรือแต่ละอัตราจังหวะ มีความยาวครบตามจังหวะหน้าทับที่กำกับหรือไม่ ตัวอย่างเช่น บทเพลงที่ประพันธ์ใช้น้หน้าทับปรบไ้กำกับจังหวะ จึงกำหนดให้การบรรเลงจังหวะหน้าทับปรบไ้จบ 1 เที้ยว นับเป็น 1 จังหวะ (1 บรรทัดโน้ตดนตรีไทย หรือ 8 ห้องเพลง) หากโครงสร้างของทำนองพื้นฐานมีความยาวเท่ากับ 2 จังหวะหน้าทับ การขยายทำนองขึ้นหรือตัดทอนทำนองลง ก็จะต้องรักษาความยาวของทำนองให้เหมือนกับโครงสร้างทำนองพื้นฐาน โดยที่จังหวะหน้าทับก็จะขยายอัตราขึ้นเป็น 1 เท้า หรือลดทอนอัตราลงเป็น 1 เท้า ของอัตราจังหวะพื้นฐาน เช่นเดียวกับการขยาย หรือการตัดทอนทำนองเพลง การตรวจสอบความครบถ้วนของทำนองเพลง จึงเป็นการตรวจสอบความยาวของทำนองเพลง ตามจังหวะหน้าทับที่ใช้กำกับ

2.2) พิจารณาความเหมาะสมระหว่างท่วงทำนองเพลงและจังหวะหน้าทับที่ใช้กำกับบทเพลง เป็นการพิจารณาความเหมาะสม กลมกลืนกันระหว่างลีลาท่วงทำนอง หรือสำเนียงของทำนองเพลง กับจังหวะหน้าทับที่ใช้กำกับ เช่น ท่วงทำนองที่มีลักษณะราบเรียบ ดำเนินไปเรื่อย ๆ อาจจะเหมาะกับจังหวะหน้าทับปรบไ้ เพลงที่มีลักษณะการโยน หรือมีลูกล้อ ลูกขัด อาจเหมาะกับจังหวะหน้าทับ สองไม้ หรือทำนองเพลงสำเนียงลาว อาจเหมาะกับหน้าทับลาว เป็นต้น ซึ่งการพิจารณาในลักษณะนี้จะมีความลึกซึ้งทั้งในตัวผู้ประพันธ์และผู้ประเมิน

3) พิจารณาความสัมพันธ์ของทำนองเพลง การพิจารณาสัมผัส หรือความเชื่อมโยงกันของทำนองเพลงแต่ละประโยคของบทเพลง โดยพิจารณา

3.1) ความสัมพันธ์ระหว่างจังหวัด เป็นการพิจารณาความสอดคล้อง ความเชื่อมโยงกันระหว่างทำนองในจังหวัดที่ 1 จังหวัดที่ 2 จังหวัดที่ 3 และจังหวัดต่อ ๆ ไป จนกระทั่งจบท่อน โดยพิจารณาทั้งทำนองและการใช้กลุ่มเสียงในบันไดเสียงของแต่ละจังหวัด ซึ่งอาจรวมถึงความเหมาะสม กลมกลืนในกรณีมีการเปลี่ยนบันไดเสียงด้วย นอกจากนี้ อาจพิจารณาความสัมพันธ์ของทำนองภายในแต่ละจังหวัดด้วย

3.2) ความสัมพันธ์ระหว่างอัตราจังหวะ กรณีการประพันธ์ด้วยระเบียบวิธีการขยายอัตราและการลดอัตรา การพิจารณาความสัมพันธ์ของทำนองเพลง จะต้องพิจารณาความเชื่อมโยงกันของทำนองระหว่างอัตราจังหวะ ที่เป็นทำนองในจังหวัดเดียวกัน

จากการศึกษาเกี่ยวกับแนวคิดในการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ สังเคราะห์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการกำหนดเกณฑ์การประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทยที่สอดคล้อง เหมาะสมกับวัตถุประสงค์และกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 2 องค์ประกอบการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย

องค์ประกอบการประเมินผลงานการประพันธ์เพลงไทย	
1.	องค์ประกอบด้านทำนองและจังหวะ
1.1	พิจารณาโครงสร้างของทำนองพื้นฐาน
1.2	พิจารณาความถูกต้อง เหมาะสมระหว่างทำนองเพลงกับจังหวะหน้าทับ
1.2.1	พิจารณาครบถ้วนของทำนองเพลง
1.2.2	พิจารณาความเหมาะสมระหว่างทำนองเพลงและจังหวะหน้าทับที่ใช้กำกับ บทเพลง
2.	องค์ประกอบด้านความสอดคล้องสัมพันธ์ของทำนองเพลง
2.1	ความสัมพันธ์ของทำนองเพลงในแต่ละจังหวัด
2.2	ความสัมพันธ์ของทำนองเพลงในแต่ละอัตราจังหวะ

(พิชิต ชัยเสรี, 2534; สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2559)

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวกับการวัดและการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีทั้งของตะวันตกและดนตรีไทย ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การวัดและการประเมินการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตกแบ่งออกเป็น 2 ด้าน คือ 1) การประเมินด้านความสามารถของบุคคล โดยการแสดงการสร้างสรรค์ดนตรีตามภาระงาน เงื่อนไข หรือสถานการณ์ที่กำหนด ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมินที่อ้างอิงจากองค์ประกอบของการสร้างสรรค์ 4 ด้าน คือ ความริเริ่ม ความคล่อง ความยืดหยุ่น และความละเอียดลออ 2) การประเมินด้านผลงานการสร้างสรรค์ดนตรี โดยการพิจารณาและตัดสินจากผู้เชี่ยวชาญ ซึ่งเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินผลงาน ได้แก่ ความใหม่ของผลงาน

ความสัมพันธ์ทางดนตรีของผลงาน การสื่อสารความคิด และความเป็นดนตรีของผลงาน ซึ่งเป็นสิ่งที่สะท้อนให้เห็นถึงความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี สำหรับการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้ศึกษา วิเคราะห์ทั้งในด้านการแปรทำนองและด้านการประพันธ์เพลง ซึ่งสรุปได้ว่าเกณฑ์การประเมินผลงานการแปรทำนอง พิจารณาด้านความสัมพันธ์ระหว่างท่วงทำนองแปร กับทำนองหลัก การรักษาระยะตก บันไดเสียง ความเหมาะสมของทำนองแปรกับเทคนิคการบรรเลงของแต่ละเครื่องดนตรี ความกลมกลืนของทำนองแปร และความเหมาะสมในบริบทต่าง ๆ ของการแปรทำนอง สำหรับเกณฑ์การประเมินผลงานการประพันธ์เพลง พิจารณาด้านความถูกต้องตามโครงสร้างของทำนองพื้นฐาน ความถูกต้อง เหมาะสมระหว่างทำนองเพลงกับจังหวะ และความสอดคล้องสัมพันธ์ของทำนองเพลงในแต่ละวรรค และระหว่างวรรคเพลง ซึ่งผู้วิจัยนำผลการศึกษาไปเป็นกรอบในการวัดและประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น รวมถึงเป็นกรอบในการพัฒนาเครื่องมือการวัดและประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

2. แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรี

Sherman (1971) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ไม่สามารถสอนได้โดยตรง แต่ครูสามารถสนับสนุน หรือส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ โดยการเลือกกิจกรรมที่ให้นักเรียนมีโอกาสสำรวจและแสวงหาจินตนาการทางดนตรีและให้เขาได้ประยุกต์ใช้สิ่งที่เขาได้สำรวจหรือแสวงหาในการแก้ปัญหาในภาระงานต่าง ๆ โดยครูเป็นผู้แนะนำ สนับสนุน และสร้างบรรยากาศที่ปลอดภัยบนฐานของการยอมรับหรือความเคารพซึ่งกันและกัน นักเรียนต้องรู้สึกเป็นอิสระที่จะทดลองทำสิ่งต่าง ๆ โดยปราศจากความกลัวที่จะถูกหัวเราะเยาะ หรือความรู้สึกว่าตนเองเป็นคนไม่มีความสามารถ ดังนั้น การศึกษาแนวทางการสร้างสรรค์ดนตรี จึงเป็นสารสนเทศที่สำคัญในการพัฒนากระบวนการสอนเพื่อการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 ประเด็น คือ แนวทางส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และแนวทางส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดตะวันตก ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการศึกษาเอกสารวิชาการ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้แบ่งออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่ การแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทย และการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

2.1.1 แนวทางการฝึกแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทย

บุษกร สำโรงทอง (2539) ได้ให้ข้อเสนอแนะในการฝึกปฏิบัติการดำเนินทำนองของเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีไว้ดังนี้

1) ทำความเข้าใจทำนองหลัก ทำนองหลักมักจะปรากฏอยู่ในท่วงทำนองของฆ้องวงใหญ่เป็นส่วนมาก จนกระทั่งนักดนตรีต่างพากันอนุโลมให้ทำนองฆ้องวงใหญ่นั้นเป็นทำนองหลักไปโดยปริยาย เนื่องจากผู้ประพันธ์เพลงส่วนใหญ่ มักจะประพันธ์เพลงออกมาเป็นทำนองฆ้องวงใหญ่ โดยการยืดขยายหรือตัดทอนจากทำนองหลักซึ่งเป็นทำนองฆ้องวงใหญ่ ดังนั้น การฝึกปฏิบัติขั้นต้น ผู้ฝึกจึงต้องทำความเข้าใจทำนองหลัก โดยใช้ทำนองฆ้องวงใหญ่ เพื่อความเข้าใจที่ตรงกัน

ทำนองเพลงไทยประกอบด้วยส่วนสำคัญ คือ วรรคและประโยค ทำนองแต่ละวรรคต้องมีจุดมุ่งหมายว่าดำเนินไปในทิศทางใด จึงจะสามารถสรรหาทำนองอีกวรรคหนึ่งมาต่อให้เป็นประโยคที่ได้ความหมาย ตามที่ผู้ประพันธ์ต้องการ เปรียบได้กับประโยคในภาษาไทยว่า “ฉันจะ...” ซึ่งยังไม่จบความหมาย จะต้องมีความต่อท้ายเพื่อให้ได้ความหมายตามที่ต้องการ และต้องพิจารณาถึงความสุภาพเหมาะสมของคำที่จะนำมาใช้ด้วย เช่น ฉันจะรับประทานอาหาร ฉันจะไปเรียนดนตรีไทย แต่หากผู้พูดเรียบเรียงประโยคไม่ถูกต้อง หรือใช้คำที่ไม่สุภาพ ไม่เหมาะสมก็อาจทำให้ประโยคเกิดความคลุมเครือ หรือขาดความงดงามทางภาษาได้ เช่น ฉันจะอยากไปกินข้าว เป็นต้น

ตัวอย่าง วรรคและประโยคของทำนองฆ้องวงใหญ่

ทำนองที่รวมเป็นประโยคของทำนองฆ้องวงใหญ่

วรรคที่ 1 (วรรคส่ง)				วรรคที่ 2 (วรรครับ)			
- ซ - ม	- ร - ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ซ - ล	- ซ - ม	ม ม - ร	ร ร - ด

หากผู้ประพันธ์ต้องการให้มีความหมายต่างออกไป สามารถเปลี่ยนวรรครับเป็นทำนองอื่น ๆ เช่น ประโยคที่ 2 (เปลี่ยนวรรครับ)

วรรคส่ง				วรรครับ			
- ซ - ม	- ร - ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ด - -	ด ร ม - ซ	- ล - ซ	- ม ร

ประโยคที่ 3 (เปลี่ยนวรรครับ)

วรรคส่ง				วรรครับ			
- ซ - ม	- ร - ด	ด ด - ร	ร ร - ม	- ซ - ม	- ร - ด	ด ด - ท	ท ท - ล

จากตัวอย่างจะเห็นว่า ผู้ประพันธ์สามารถใช้วรรคส่งเดียวกัน สร้างสรรค์ทำนองให้เป็นประโยคที่มีความหมายหรือวัตถุประสงค์ต่างกันได้โดยเปลี่ยนทำนองเฉพาะวรรครับเท่านั้น

2) สังเกตทิศทางของทำนองหลัก หลังจากทำความเข้าใจทำนองหลักแล้ว ควรศึกษาเรื่องทิศทางของทำนองหลักว่า กลุ่มเสียงของทำนองหลักนั้นเดินทางไปในทิศทางใด เช่น บางครั้งวรรคสองของทำนองหลัก เริ่มขึ้นในช่วงกลางของขอบเขตเสียงซ็องวงใหญ่ แต่มีวรรครับซึ่งมีท่วงทำนองที่เรียงเสียงกันไปในทางเสียงสูง หรือบางครั้งที่วรรครับ ซึ่งมีท่วงทำนองที่เรียงเสียงกันไปทางเสียงต่ำ การดำเนินทำนองในเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ควรเลือกดำเนินทำนองให้มีความกลมกลืนกันไป ในทิศทางเดียวกันกับทำนองหลักก่อนในขั้นต้น อย่าด่วนรีบคิดทำนองพลิกแพลงสวนทิศทางกัน เพราะจะทำให้เกิดความสับสน

3) ฝึกการตกแต่งทำนองหลัก หลังจากทำความเข้าใจวรรคและประโยคของทำนองหลักแล้ว นักเรียนควรลงมือฝึกปฏิบัติ ในการตกแต่งทำนองหลักโดยเริ่มเป็นขั้นตอนดังนี้

3.1) สังเกต นักเรียนจะต้องเริ่มต้นจากการสังเกตทำนองที่ตกแต่งแล้ว จากการแสดงจริงหรือเทปบันทึกเสียงโดยต้องฝึกฟัง เพื่อแยกเสียงเครื่องดนตรีต่าง ๆ ในวงจนชำนาญ เมื่อแยกเสียงได้แล้ว จึงฟังประโยคทำนองหลักที่คุ้นเคย แล้วจึงหัดฟังทำนองของเครื่องดนตรีที่ต้องการฝึกหลายครั้ง

3.2) จดจำ พยายามจดจำท่วงทำนองของเครื่องดนตรีที่เราสนใจไว้เป็นสัญลักษณ์หรือทบทวน โดยการบรรเลงตามช่วงนี้ ผู้บรรเลงจะพบว่า บางครั้งในประโยคทำนองหลักเดียวกัน เครื่องดนตรีชนิดหนึ่ง อาจจะดำเนินทำนองได้หลากหลายไม่ซ้ำแบบกัน ดังนั้น การจดจำท่วงทำนองต่าง ๆ จนคุ้นเคย จะช่วยให้เราสามารถเข้าใจการดำเนินทำนองที่แตกต่างกันได้เป็นอย่างดี

3.3) ทดลอง นักเรียนควรลงมือปฏิบัติด้วยตัวเอง โดยเริ่มจากการบรรเลงทำนองเกาะไปกับทำนองซ็องวงใหญ่ให้มากที่สุด แล้วจึงค่อย ๆ ตกแต่งทำนองทีละน้อยตามที่ตนเองฟังมา

3.4) ประเมินผล หลังจากลงมือปฏิบัติแล้ว ควรมีการประเมินผลด้วยการบรรเลงหลาย ๆ รอบ พร้อมทั้งฟังด้วยตัวเองว่า ทำนองที่เราลองคิดนั้น มีความกลมกลืนกับทำนองหลักหรือไม่ หากไม่สามารถตัดสินได้ด้วยตัวเอง ต้องให้ผู้สอนหรือผู้เชี่ยวชาญเป็นผู้ประเมิน พร้อมทั้งให้คำแนะนำเพิ่มเติม เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขต่อไป

3.5) การเลือกใช้ ท่วงทำนองที่นักเรียนเคยทดลองปฏิบัติ จนผ่านการประเมินในระดับหนึ่งนั้น นับเป็นสิ่งที่นักเรียนจะต้องจดจำไว้ เพื่อนำไปใช้กับการบรรเลงในโอกาสต่อไป

นอกจากนี้ พิชิต ชัยเสรี (สัมภาษณ์ 1 กุมภาพันธ์ 2559) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทยไว้ว่า

“การแปรทำนองเพลง ต้องเริ่มที่ระนาดเอก เพราะในบรรดากลอนทั้งหมด กลอนระนาดสำคัญสุด ถ้าไม่ผ่านกลอนระนาด พอจะไปแปร ทำนองเครื่องดนตรีอื่น จะค่อนข้างลำบาก ต้องผ่านระนาดทุกคน”

จากการศึกษาเอกสารและทัศนะของผู้เชี่ยวชาญที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นว่า การส่งเสริมความสามารถในการแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทยข้างต้น ควรจะต้องเริ่มจากการศึกษา เรียนรู้ ทำความเข้าใจลักษณะ หรือรูปแบบของทำนองของเครื่องดนตรีที่มีการแปรได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม เพื่อเป็นแบบอย่างหรือเป็นกรอบความคิดในการฝึกฝนแปรทำนองของตนเอง จากนั้นจึงเริ่มดัดแปลง ตกแต่ง เพิ่มเติมทำนองตามโครงสร้างของทำนองหลัก เพื่อนำไปใช้ในการบรรเลงโอกาสต่าง ๆ การแปรทำนองของเครื่องดนตรีจะต้องหมั่นฝึกฝนกับโครงสร้างทำนองหลักที่หลากหลาย อย่างสม่ำเสมอ การส่งเสริมความสามารถในการแปรทำนองของเครื่องดนตรีตามหลักของดนตรีไทย ต้องเริ่มจากการแปรทำนองของระนาดเอก ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า ระนาดเอกเป็นเครื่องดนตรีที่มีหน้าที่ในการบรรเลงทำนองถี่ ๆ ที่เรียกว่า “เก็บ” ซึ่งใช้วิธีการเพิ่มเติมโน้ตให้ครบทุกจังหวะย่อยให้แต่ละห้องเพลงตามโครงสร้างของทำนองหลัก เป็นทำนองที่มีจังหวะที่สม่ำเสมอ ซึ่งเอื้อต่อการเริ่มต้นฝึกฝนการแปรทำนองของนักเรียน นอกจากนี้ ทำนองของระนาดเอกยังเป็นพื้นฐานสำคัญของการแปรทำนองของเครื่องดนตรีอื่น ๆ เช่น ซ้องวงเล็ก ซอด้วง

2.1.2 แนวทางการฝึกประพันธ์เพลงไทย

มนตรี ตราโมท (2538) กล่าวถึงหลักการประพันธ์เพลงไทยว่า ผู้แต่งควรตั้งปณิธานเสียก่อนว่า จะแต่งเพลงไปในรูปแบบใด จะแต่งเป็นประเภทเพลงพื้น ๆ อย่างโบราณ หรือจะแต่งให้มีลูกล้อลูกขัด เพื่อสนุกสนาน หรือจะแต่งเป็นจำพวกทำนองช้า ๆ เสียงยาว ๆ หรือที่เรียกว่า “การกรอ” สำหรับผู้ที่จะเริ่มหัดแต่งเพลง ควรเริ่มจากเพลงที่มีทำนองเรื่อย ๆ สม่ำเสมอไปตลอดทั้งเพลง หรือที่เรียกว่า “ทางพื้น” เนื่องจากเพลงชนิดนี้ ผู้แต่งไม่ต้องใช้ความคิดมากนัก เพียงแต่ให้ถูกต้องตามเกณฑ์ของดุริยางคศิลป์เท่านั้น ซึ่งมีหลักขั้นต้นว่า จะแต่งอัตราขึ้นหรือลดอัตราลง สำหรับการแต่งเพลงในเบื้องต้น นิยมฝึกแต่งเพลงโดยการเพิ่มอัตราขึ้น เช่น ทำเพลงขึ้นเดียวให้เป็นเพลง สองชั้น หรือทำเพลงสองชั้นให้เป็นเพลงสามชั้น วิธีการแต่งเพลงสองชั้น คือ เพิ่มความยาวขึ้นอีกเท่าตัว เหมือนการขยายรูปภาพ เมื่อขยายแล้วจะต้องตกแต่งแทรกแซงทำนองให้เหมาะสมด้วย สิ่งสำคัญที่ต้องคำนึงถึงในลำดับต้น ๆ ในการแต่งเพลงไทย คือ 1) จะต้องรู้ว่าเพลงที่ต้องการแต่งนั้น มีกี่จังหวะหน้าทับ 2) เสียงสุดท้ายที่ตกปลายจบหน้านั้นเป็นเสียงอะไรบ้าง และ 3) ทำนองเพลงนั้น ดำเนินอย่างไร มีสำเนียงอย่างไร

มานพ วิสุทธิแพทย์ (2535) กล่าวถึงหลักการประพันธ์เพลงไทยว่า ผู้ประพันธ์จำเป็นต้องเข้าใจหลักการและลักษณะบางอย่างของดนตรีไทย เพื่อเป็นความรู้ขั้นพื้นฐานที่จะนำไปสู่การประพันธ์เพลง ซึ่งหลักการประพันธ์เพลงมีดังนี้

1) บันไดเสียงของดนตรีไทย คือ บันไดเสียงซึ่งมีโครงสร้างของเสียงสำคัญหรือเสียงหลัก 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา และเสียงรอง 2 เสียง คือ ฟา ที เสียงแต่ละเสียงจากขั้นที่ 1

ถึง ชั้นที่ 7 มีความห่างของระดับเสียงเท่ากัน เสียงที่สูงขึ้นไปต่อจากชั้นที่ 7 เป็นเสียงเดียวกับชั้นที่ 1 แต่มีระดับเสียงสูงกว่าเป็นคู่ 8

2) การกำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรี ต้องกำหนดให้สอดคล้องกับหลักการของดนตรีไทยในเรื่อง “ทาง หรือ บันไดเสียง” การกำหนดโน้ตดังกล่าวให้กำหนดตามลักษณะของวงดนตรี ซึ่งปัจจุบันมีวงดนตรีที่นิยมอยู่ 2 ลักษณะ คือ การกำหนดโน้ตสำหรับเครื่องดนตรีในวงปี่พาทย์ และการกำหนดโน้ตสำหรับเครื่องดนตรีในวงเครื่องสาย

3) วรรคเพลง คือ การแบ่งทำนองเพลงออกเป็นช่วง ๆ โดยที่ทำนองเพลงแต่ละช่วง มีความหมายสมบูรณ์ ในที่นี้ วรรคเพลงควรมีความยาวเท่ากับ 4 จังหวะเคาะ หรือเท่ากับ 4 ห้องเพลง เมื่อบันทึกโน้ตดนตรีไทยที่มี 8 ห้องเพลงใน 1 บรรทัด แต่ละบรรทัดจะมีทำนองเพลงอยู่ 2 วรรค

4) ลูกตก คือ เสียงสำคัญของวรรคเพลง ซึ่งเป็นเสียงสุดท้ายของแต่ละวรรค

5) อัตรารัจจะและหน้าทับ คือ อัตรารัจจะที่เป็น “ชั้น” ในดนตรีไทย อัตรารัจจะดังกล่าวกำหนดโดยการตีฉิ่งและกลอง โดยมีลักษณะการตีที่สอดคล้องกับบทเพลงนั้น ๆ

สิริชัยชาญ พิกจำรูญ (2556) มีทัศนะเกี่ยวกับคุณลักษณะของผู้แต่งเพลงและแนวทางการฝึกแต่งเพลงว่า ผู้แต่งเพลงมี 2 ลักษณะ *ลักษณะแรก* คือ ผู้แต่งมิได้เรียนรู้ดนตรีมากนัก ไม่ต้องคิดมาก แต่งไปตามความคิดอย่างอิสระ โดยความยากของการแต่งเพลงลักษณะนี้ คือ ผู้แต่งต้องพิจารณาว่าเพลงแต่งแล้ว จะใช้หน้าทับอะไร อัตราก็ชั้น ซึ่งเป็นหลักการที่ถือปฏิบัติมากแต่โบราณ *ลักษณะที่สอง* ผู้แต่งที่ผ่านการเรียนรู้ดนตรีเยอะมาก ได้เพลงหลายอย่าง หลายรูปแบบ จนกระทั่งถึงเพลงเดี่ยว แล้วมาแต่งเพลงโดยความยากของการแต่งลักษณะนี้ คือ ความกังวลว่าทำนอง หรือเพลงที่แต่งจะไปซ้ำกับเพลงที่ได้มา อย่างไรก็ตาม การเรียนมาก คิดมากก็ไม่ช่วยให้เรากล้าที่จะแต่งเพลงสำหรับแนวทางการฝึกแต่งเพลง อาจเริ่มด้วยลักษณะแรก คือ ไม่ต้องคิดอะไรมาก อยากทำอะไรก็ทำ อยากแต่งอะไรก็แต่ง แล้วใช้ลักษณะที่สองในการตกแต่ง ขัดเกลา คือ ดูว่าไปซ้ำกับใครหรือไม่ ทำนองที่แต่งเข้ากับโอกาสหรือจุดประสงค์ที่แต่งหรือไม่ ยกตัวอย่างวิธีการง่าย ๆ ในการแต่งเพลง เช่น เพลงแขกบรเทศ เริ่มแต่งในความหมายของการแปรทำนองแต่ละเครื่องดนตรี เมื่อแปรทำนองมากขึ้น เริ่มเป็นวรรค เป็นท่อน เป็นเพลงขึ้นมาได้ ส่วนการยึด การยุบก็มีหลักการเบื้องต้นเหมือนการคูณเลขหารเลข ภายใต้หลักการของดนตรีไทย

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการประพันธ์เพลงไทย สรุปได้ว่า ลักษณะของผู้ประพันธ์เพลงไทยมี 2 ลักษณะ คือ ผู้ประพันธ์ที่มีได้เรียนรู้ดนตรีมากนัก และผู้ประพันธ์ที่เรียนรู้ดนตรีมาก ซึ่งทั้ง 2 ลักษณะมีข้อดี และข้อจำกัดแตกต่างกัน ดังนั้น นักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น จึงสอดคล้องกับผู้ประพันธ์ลักษณะที่ 1 ซึ่งสามารถเริ่มสร้างสรรค์ดนตรีไทยในลักษณะการประพันธ์เพลงไทยได้ สำหรับการประพันธ์เพลงไทยในขั้นเริ่มต้น ควรเริ่มจากวิธีการขยายอัตรารัจจากเพลงพื้นฐานก่อน จากนั้นจึงไปสู่การลดอัตรารัจตามโครงสร้างและหลักวิชาการทาง

ดุริยางค์ไทย โดยผู้ประพันธ์ต้องกำหนดจุดมุ่งหมายของการประพันธ์เป็นลำดับแรก จากนั้นจึงดำเนินการวิเคราะห์โครงสร้างของเพลงที่จะประพันธ์ ทั้งเรื่องลูกตก จังหวะหน้าทับ จำนวนท่อน แล้วจึงเริ่มคิดทำนองเพลงตามโครงสร้างของเพลงพื้นฐาน และค่อย ๆ ตกแต่ง ชัดเภาจนสมบูรณ์ โดยผู้ประพันธ์เพลงไทย ควรมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับ บันไดเสียงของดนตรีไทย การกำหนดโน้ตบนเครื่องดนตรี วรรณคดี เพลง ลูกตก รวมถึงจังหวะหน้าทับ

2.2 แนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรคดนตรีตามแนวคิดตะวันตก

Cleall (1983) ได้อ้างถึง The Pershing School headmaster ที่กล่าวว่า กระบวนการสร้างสรรค์ เป็นการค้นพบ (Discovered) บางสิ่งใหม่สำหรับเด็ก โดย Cleall ได้นิยามหลักการของการสร้างสรรค์ในดนตรีไว้ดังนี้

1) การจัดสภาพการณ์ที่อิสระของความกระตือรือร้นของเด็กในเรื่องของเสียงและบทเพลง (the setting free of pupils' energies in sound and song)

2) การจัดเตรียมโอกาสสำหรับการทำให้เกิดเป็นจริงด้วยตนเองผ่านดนตรี โดยใช้การแสดงออกทางความคิดและความรู้สึก (the provision of opportunities for self-realization through music with the expression of thought and feeling)

3) การแสดงออกถึงรูปแบบหรือประเภทที่มีความพิเศษของความรู้สึกเกี่ยวกับเสียงของแต่ละบุคคล (a way of expressing a special kind of sound feelings as individuals)

4) การจัดโอกาสที่ตื่นตัวทางดนตรีในการตัดสินใจด้วยตัวเอง (an opportunity to be active musically of their own volition)

Cleall เน้นว่า ความรู้และความเข้าใจอย่างถ่องแท้ของเด็ก จะก้าวหน้าขึ้นโดยสิ่งที่เด็กพยายามทดลองสร้างสรรค์

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตก เพื่อให้มีความสมบูรณ์ในการนำไปประยุกต์ใช้มากขึ้น ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

Vaughan (1973) ได้เสนอลำดับขั้นของการสร้างสรรค์ดนตรี ซึ่งแบ่งเป็น 4 ขั้น ดังนี้

ขั้นที่ 1 ก่อนสร้างสรรค์ (Pre-creative) เป็นขั้นที่นักเรียนได้ริบมโนทัศน์ของจังหวะทำนอง วัตถุ สัญลักษณ์ทางดนตรี และอื่น ๆ ตลอดจนการสร้างทัศนคติที่ดีเกี่ยวกับดนตรี

ขั้นที่ 2 การรวมความรู้ ความคิด (Combination) เป็นขั้นที่นักเรียนพยายามใช้สิ่งที่ได้จากขั้นที่ 1 ในบริบทหรือวิธีการที่ต่างกัน และทดลองกับดนตรี ซึ่งเป็นขั้นที่ความคิดหลากหลายจะปรากฏออกมาจากตัวนักเรียน

ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development) ในขั้นนี้ Vaughan จะให้ความสำคัญกับทั้งผลิตภาพและความสร้างสรรค์ ดังที่ Vaughan กล่าวว่า วิธีการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ ไม่ใช่การเพิ่ม

ปริมาณของผลงาน แต่เป็นการเพิ่มขึ้นจากภายใน (Insight) เป็นความหยั่งรู้ (Intuition) ถึงความสัมพันธ์ที่สำคัญ และเป็นความรู้สึกเชิงบวกที่จะฝังแน่นอยู่ในวิธีการแสดงความคิดอย่างมั่นคง นอกจากนี้ ชั้นนี้ยังเชื่อมโยงถึงการประเมินด้วย

ขั้นที่ 4 ความร่วมมือกัน (Synergistic) เป็นขั้นสุดท้าย ซึ่งจะบรรลุเมื่อ ความพยายามในการสร้างสรรค์ของแต่ละบุคคล มารวมกันกับความปรารถนาหรือความประสงค์ของสังคม และทั้งสองฝ่าย (บุคคลและสังคม) จะเสริมสร้างซึ่งกันและกัน ให้ผลงานที่ความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

โมเดลพฤติกรรมกรรมการสร้างสรรค์ของ Vaughan เป็นลำดับขั้นที่แผ่ขยายออกอย่างต่อเนื่อง และจำเป็นต้องใช้ความสามารถที่สูงขึ้นในแต่ละลำดับขั้น

Thompson (1980) ได้นำเสนอขั้นของการสร้างสรรค์ดนตรี 3 ขั้น ดังนี้

1. ขั้นการสำรวจ (Exploration) นักเรียนสำรวจเกี่ยวกับเสียง เพื่อให้เกิดความคุ้นเคยกับโน้ตโน้ตเกี่ยวกับดนตรี เช่น ระดับเสียง จังหวะ เป็นต้น
2. ขั้นการคิดค้น (Invention) นักเรียนเลือกหรือรวมเสียงเป็นความคิดเล็ก หรือรูปแบบเล็ก ๆ ตามแนวคิดของ Thompson (1980) ขั้นนี้มีความสำคัญ เนื่องจากนักเรียนได้มีโอกาสในการพัฒนาและฝึกปฏิบัติทักษะในการสร้างงานดนตรีและตัดสินใจทางดนตรี ซึ่งต้องใช้ทั้งด้านปัญญา (Cognitive) และจิตใจ (Affective)
3. ขั้นการจัดการ (Organization) เป็นการจัดเรียงความคิดหรือรูปแบบเล็ก เป็นโครงสร้างดนตรีที่สมบูรณ์ เช่นเดียวกับขั้นการคิดค้น นักเรียนต้องสร้างทางเลือกการพิจารณาตัดสินใจโดยการเรียบเรียง หรือการรวมความคิดทางดนตรี เข้าสู่รูปแบบดนตรี อย่างไรก็ตาม ขั้นนี้เป็นผลงานสุดท้ายของการสร้างสรรค์ ที่อยู่บนฐานของการรับรู้ด้านความไพเราะ ความงดงามที่ถูกต้อง เหมาะสมของนักเรียน

Webster (2002) ได้เสนอรูปแบบการสร้างสรรค์ทางดนตรี ซึ่งมีองค์ประกอบด้วย ดังนี้

1. ผลิตภัณฑ์ตั้งใจ (Product Intention) คือ ผลิตภัณฑ์ทางดนตรีที่ตั้งใจจะสร้างสรรค์ ซึ่งแบ่งออกเป็น 5 ลักษณะ ได้แก่ การประพันธ์เพลง (Composition) การแสดงดนตรีของคนอื่นๆ (Perform Music of Others) การฟังดนตรีแบบซ้ำทวน (Listen Repeatedly) การฟังดนตรีเพียงครั้งเดียว (Listen Once) การอิมโพรไวเซชัน (Improvisation)
2. กระบวนการคิด (Thinking Process) ซึ่งประกอบด้วยกระบวนการย่อย ๆ ดังนี้
 - 2.1 การสร้างทักษะดนตรี (Enabling Skills) เป็นความรู้ ความเข้าใจ และทักษะทางดนตรีที่ผู้สร้างสรรค์จำเป็นต้องได้รับ รวมถึงประสบการณ์ด้านการฟังดนตรีและการรับรู้ความงาม ความไพเราะของดนตรีด้วย

2.2 ความคิดแบบอนกนัยและความคิดแบบเอกนัย (Divergent and Convergent Thinking) โดยความคิดทั้ง 2 ลักษณะถูกเชื่อมโยงด้วยกระบวนการย่อย ๆ 4 ขั้นตอนที่มีความสัมพันธ์ซึ่งกันและกัน

2.2.1 การปล่อยเวลา (Time Away) เป็นช่วงที่อาจเกิดจินตภาพในการสร้างสรรค์ขึ้นในจิตใต้สำนึก

2.2.2 การเตรียมการ (Preparation) เป็นการสำรวจและการวางแผนการแสดงความคิดในขั้นต้น

2.2.3 การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่อง (Working Through) เป็นการปรับปรุง แก้ไขจนได้เป็นความคิดใหม่

2.2.4 การตรวจสอบ (Verification) การฝึกซ้อม การขัดเกลาผลงานเพลงที่สร้างสรรค์ให้มีความสมบูรณ์

2.3 เงื่อนไขความสามารถ (Enabling Condition) แบ่งเป็น 2 ประเภท ได้แก่

2.3.1 ความสามารถที่เกิดโดยเงื่อนไขส่วนบุคคล (Personal) ซึ่งเกิดขึ้นได้จากจินตภาพในจิตใต้สำนึก (Subconscious Imagery) การจูงใจ และบุคลิกภาพ

2.3.2 ความสามารถที่เกิดโดยเงื่อนไขด้านสังคม/วัฒนธรรม (Social/ Cultural) ซึ่งเกิดขึ้นได้จาก บริบท (Context) ภาระงาน (Task) อิทธิพลจากกลุ่ม (Peer Influence) และประสบการณ์ในอดีต (Past Experience)

3. ผลงานการสร้างสรรค์ (Creative Product) ประกอบด้วย โน้ตหรือการบันทึกเสียงบทเพลง (Composed Music Scores/ Recordings) บันทึกการแสดง (Recorded Performance) ตัวแทนของสภาวะทางจิตใจจากเพลงที่ได้ยิน (Mental Representations of The Music Heard) และเสียงบันทึกการอิมโพรไวเซชัน (Recorded Improvisations) ซึ่งผลงานการสร้างสรรค์ที่ได้ จะสัมพันธ์กับผลิตภัณฑ์ตั้งใจไว้ก่อนกระบวนการสร้างสรรค์

นอกจากนี้ Menard (2013) ได้สรุปหัวข้อกิจกรรมของห้องเรียนแห่งการสร้างสรรค์ดนตรีไว้ดังนี้

1. กิจกรรมด้านจังหวะ (Rhythm Activities)

1.1 กิจกรรมถาม-ตอบทางจังหวะดนตรี โดยมีทั้งครูและนักเรียนอาสาเป็นผู้นำการทำรูปแบบจังหวะ

1.2 ระบุและเล่นจังหวะของเพลงกล่อมเด็ก เพลงสำหรับเด็ก หรือเพลงสมัยนิยมเป็นการสร้างสรรค์แนวคิดเกี่ยวกับจังหวะดนตรีใหม่ ๆ

1.3 แนวคิดรูปแบบจังหวะใหม่อะไรที่จะได้รับการยอมรับเป็นแนวคิดต้นแบบ

1.4 สีสันของเสียงอะไรที่นักเรียนสามารถทำเสียงได้ด้วยกลอง กิจกรรมด้านจังหวะ นิยมใช้ในการเตรียมความพร้อมในการเรียน หรือการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียน

กฎแห่งความสำเร็จ

1. แนะนำนักเรียนให้เกิดการฟังแบบสบตา การยอมรับ และมีความสนใจในกิจกรรม
2. กิจกรรมควรมีความสนุกและสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้หรือการสร้างสรรค์
3. เป็นช่วงเวลาของการแบ่งปัน (Sharing) โดยส่งเสริมให้นักเรียนมีความสุขในการแบ่งปันความคิดในห้องเรียนที่ผ่อนคลาย

2. กิจกรรมแต่งทำนองเพลง (Melodic Composition Activities)

2.1 การแนะนำเครื่องดนตรีประเภทเครื่องตีที่มีทำนองเพลง (Melodic Percussion Instrument) โดยแนะนำวิธีการใช้และการดูแลรักษาที่ถูกต้องเหมาะสม

2.2 การแนะนำคำศัพท์พื้นฐาน ที่อาจนำมาใช้ในการสร้างสรรค์รูปแบบทำนองเพลง เช่น Prime (การซ้ำเสียงในขณะที่ใช้รูปแบบจังหวะที่หลากหลาย) Steps (การสร้างสรรค์รูปแบบทำนองที่มีการเคลื่อนที่ไปสู่ห้องเพลงต่อไปในลักษณะขึ้นหรือลง) Skips (การสร้างสรรค์รูปแบบทำนองที่มีการข้ามโน้ตขึ้นหรือลง)

2.3 การสำรวจและสร้างสรรค์แนวคิดทางดนตรีด้วยเครื่องดนตรีที่มีอยู่

2.4 การสร้างสรรค์แผนผังทางดนตรี คือ การสร้างผังโน้ตดนตรีของชิ้นงานการประพันธ์

2.5 การรวมผลงาน โดยการรวม การยืดขยาย การตกแต่งทำนอง เพื่อพัฒนาสู่บทเพลง

2.6 การถ่ายทอดแนวคิดหรือผลงานที่สร้างสรรค์ให้ผู้อื่น ๆ

กฎแห่งความสำเร็จ

1. สนับสนุนให้นักเรียนฟังและบรรยายผลงานการประพันธ์ที่พวกเขาได้ฟัง
 2. การมีช่วงเวลาสำหรับแบ่งปัน (Sharing) ในชั้นเรียนทุกครั้ง และต่อเนื่อง
 3. ควรมีกิจกรรมเตรียมความพร้อม (Warm-up Activities) ที่สนุกทุกครั้งในการสอน
3. การแนะนำโน้ตศันทางดนตรี (Introduction of Music Concepts)
- 3.1 การสอนแนวคิดและโน้ตศันทางดนตรีที่ใช้ในการสร้างสรรค์ดนตรีให้นักเรียน ด้วยการยกตัวอย่าง
 - 3.2 ยอมให้ปรับปรุง แก้ไข พัฒนาผลงานการประพันธ์ต่าง ๆ บนฐานของมโนทัศน์ใหม่ที่ได้เรียนรู้
 - 3.3 เชื่อมโยงความสัมพันธ์ของบทประพันธ์สู่ดนตรีในวัฒนธรรมของตนเองหรือวัฒนธรรมอื่น ๆ
 - 3.4 การทำความเข้าใจบทบาทของนักดนตรี นักประพันธ์ นักแสดง และกลุ่มผู้ชม

กลยุทธ์ความสำเร็จ

1. นักเรียนได้พัฒนาผลงานการประพันธ์อย่างต่อเนื่อง
2. สนับสนุนการแสดงให้ดีที่สุด

จากการศึกษาแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีทั้งของไทยและของต่างประเทศ ผู้วิจัยได้สรุปกระบวนการหรือขั้นตอนในการสำคัญในการสร้างสรรค์ดนตรีตามแนวคิดของนักวิชาการทั้งของไทยและของต่างประเทศ ดังนี้

ตารางที่ 3 สรุปแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรี

การฝึกแปรทำนองเพลงไทย	การฝึกประพันธ์เพลงไทย	ขั้นตอนการสร้างสรรค์ดนตรีของ Vaughan (1973)	กระบวนการสร้างสรรค์ดนตรีของ Webster (2002)
<p>ขั้นที่ 1 ทำความเข้าใจทำนองหลัก การทำความเข้าใจวรรคและประโยคทำนองหลัก โดยเฉพาะเสียงตกของแต่ละวรรค</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการประพันธ์เพลงไทย การสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการประพันธ์เพลงไทย</p>	<p>ขั้นที่ 1 การรับความรู้ (Acquisition) การสร้างจินตภาพ วัตถุ และอุปกรณ์สำหรับการคิดสร้างสรรค์ดนตรี</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสร้างทักษะดนตรี (Enabling Skills) เป็นความรู้ และทักษะดนตรีที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ รวมถึงการฟังและการรับรู้ความไพเราะของดนตรีด้วย</p>
<p>ขั้นที่ 2 สังเกตทิศทางของทำนองหลัก พิจารณาทิศทางของทำนองหลัก เพื่อเลือกดำเนินทำนองให้กลมกลืนทำนองหลัก</p>	<p>ขั้นที่ 2 การกำหนดจุดมุ่งหมายในการประพันธ์เพลง การตั้งปณิธานว่า จะแต่งเพลงไปในรูปแบบใด</p> <p>ขั้นที่ 3 การวิเคราะห์โครงสร้างของเพลง การพิจารณาว่าเพลงที่ต้องการ</p>	<p>ขั้นที่ 2 การรวมความรู้ ความคิด (Combination) การใช้สิ่งที่ได้จากขั้นที่ 1 ในบริบทที่ต่างกัน เป็นขั้นของความคิดที่หลากหลาย</p>	<p>ขั้นที่ 2 ความคิดแบบอเนกนัยและความคิดแบบเอกนัย (Divergent and Convergent Thinking) โดยเชื่อมโยงด้วยขั้นตอนย่อย ๆ 4 ขั้นตอน</p>
<p>ขั้นที่ 3 ฝึกการตกแต่งทำนองหลัก ลงมือฝึกคิด ตกแต่งทำนองหลัก โดยมีขั้นตอนดังนี้</p>	<p>แตงนั้นมิกี่จังหวะหน้าทับเสียงสุดท้ายที่ตกปลาย จังหวะนั้นเป็นเสียงอะไรบ้าง และทำนองเพลงนั้นดำเนินอย่างไร</p>	<p>ขั้นที่ 3 การพัฒนา (Development) นักเรียนพัฒนาความคิดของตนเองเชื่อมโยงถึงการประเมินด้วย</p>	<p>2.1 การปล่อยเวลา (Time Away) เป็นช่วงที่อาจเกิด จินตภาพในการสร้างสรรค์ขึ้น</p>

การฝึกแปรทำนอง เพลงไทย	การฝึกประพันธ์ เพลงไทย	ขั้นตอนการสร้างสรรค์ดนตรี ของ Vaughan (1973)	กระบวนการสร้างสรรค์ ดนตรี ของ Webster (2002)
<p>3.1 สังเกตทำนองที่ ตกแต่งไว้แล้วจากแหล่ง ต่าง ๆ</p> <p>3.2 จดจำทำนอง ไว้เป็นแบบอย่าง</p> <p>3.3 ทดลองปฏิบัติโดย เริ่มจากการบรรเลงทำนอง เกาะไปกับทำนองหลัก และค่อย ๆ ตกแต่งทำนอง ให้แตกต่าง หลากหลาย</p> <p>3.4 ประเมินผลว่า ทำนองที่คิด มีความ กลมกลืนกับทำนองหลัก หรือไม่</p> <p>3.5 การเลือกใช้ ทำนองที่นักเรียนได้ คิด ตกแต่งไว้ ในการ บรรเลงโอกาสต่อไป (บุษกร สำโรงทอง, 2539)</p>	<p>ขั้นที่ 4 การคิดทำนอง เพลงตามโครงสร้าง การ คิดตกแต่งทำนองเพลง ไปตามความคิดอย่าง อิสระ โดยยึดโครงสร้าง ของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐาน ไว้</p> <p>ขั้นที่ 5 การตรวจสอบ และปรับปรุง เป็นการ ขัดเกลาทำนองเพลงที่ ประพันธ์ โดยอาศัยพื้น ฐานความรู้ทางวิชาการ ดนตรีไทย (มนตรี ตราโมท, 2538; มานพ วิสุทธิแพทย์, 2535; สิริชัยชาญ พัก จำรูญ, 2556)</p>	<p>ขั้นที่ 4 ความร่วมมือกัน (Synergistic) นักเรียน ร่วมมือกันพัฒนาผลงาน ให้เป็นไปตามประสงค์ของ กลุ่มหรือสังคม ซึ่งจะช่วย ให้งานสมบูรณ์ยิ่งขึ้น</p>	<p>2.2 การเตรียมการ (Preparation) การ สำรวจและการวาง แผนการแสดง ความคิด</p> <p>2.3 การปฏิบัติงาน อย่างต่อเนื่อง (Working Through) เป็นการปรับปรุง แก้ไข จนได้เป็น ความคิดใหม่</p> <p>2.4 การตรวจสอบ (Verification) การ ฝึกซ้อม ขัดเกลา ผลงานให้สมบูรณ์</p>

3. แนวคิดการถอดบทเรียน

ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับการถอดบทเรียนในประเด็นต่าง ๆ เพื่อนำมาใช้สำหรับการ
การศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขา
ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เพื่อให้ได้ข้อความรู้สำหรับเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการ
สอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น
ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

3.1 ความหมายของการถอดบทเรียน

ราชบัณฑิตยสภา (2558) ได้ให้ความหมายของการถอดบทเรียนว่า เป็นการทบทวน
ประสบการณ์และการเรียนรู้เกี่ยวกับการทำงานที่ผ่านมาหรือสิ่งที่ได้พบเห็น แล้วทำความเข้าใจ
สรุปความรู้ วิเคราะห์เหตุปัจจัย ที่ทำให้การดำเนินงานประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว การถอด

บทเรียนเป็นวิธีการจัดการความรู้วิธีหนึ่งที่เน้นการเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่ม เป็นระบบที่สกัดความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคลหรือองค์ความรู้ในพื้นที่ออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ในลักษณะต่าง ๆ สิ่งสำคัญคือ ผู้ร่วมการถอดบทเรียนต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน อันนำมาปรับวิถีคิด วิถีทำงาน ที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพ

ประภาพรธรรม ออบอุ้น (2554) กล่าวว่า การถอดบทเรียน คือ วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบ เพื่อสกัดความรู้ที่ฝังลึกในตัวคนและองค์ความรู้ของท้องถิ่นออกมาเป็นชุดความรู้ คู่มือ หรือสื่อรูปแบบต่าง ๆ โดยสิ่งที่สำคัญที่สุดในการถอดบทเรียนคือ ผู้ร่วมกระบวนการถอดบทเรียนจะต้องเกิดการเรียนรู้ร่วมกัน นำไปสู่การปรับวิถีคิด และวิธีการทำงานให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล (2554) กล่าวว่า การถอดบทเรียน (Lesson Learned) เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือเพื่อสร้างการเรียนรู้ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยเป็นกระบวนการดึงเอาความรู้จากการทำงานออกมาใช้เป็นทุนในการทำงาน เพื่อยกระดับให้ดียิ่งขึ้น การถอดบทเรียนจึงเป็นการสกัดความรู้ที่มีอยู่ในตัวคน (Tacit Knowledge) ออกมาเป็นบทเรียน เป็นความรู้ที่ชัดเจน (Explicit Knowledge) ซึ่งผลที่ได้จากการถอดบทเรียน ทำให้ได้บทเรียนในรูปแบบชุดความรู้ที่เป็นรูปธรรม และเกิดการเรียนรู้ร่วมกันของผู้เข้าร่วมกระบวนการอันส่งผลต่อ การปรับวิถีคิด และเปลี่ยนแปลงวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพยิ่งขึ้น

ศุภวัลย์ พลายน้อย (2549) กล่าวว่า การถอดบทเรียน หมายถึง วิธีการจัดการความรู้รูปแบบหนึ่งที่เน้นและเสริมสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบ การถอดบทเรียน เป็นการสกัดความรู้ที่ฝังลึกในตัวคน และองค์ความรู้ท้องถิ่น ออกมาเป็นบทเรียนที่สามารถนำไปสังเคราะห์และสรุปเป็นชุดความรู้ อันจะนำมาซึ่งการปรับวิถีคิดและวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์และมีคุณภาพมากขึ้น

Chaves & Veronese (2014 cited in Holm, 2016) กล่าวว่า การถอดบทเรียน เป็นเครื่องมือที่ใช้ในการรวบรวมความรู้ที่ได้เกิดขึ้นระหว่างกระบวนการดำเนินงาน เพื่อนำมาประยุกต์สำหรับโครงการ หรือการดำเนินงานที่จะเกิดขึ้นต่อไป ที่ซึ่งจะช่วยลดความผิดพลาด และช่วยให้การทำงานเกิดผลลัพธ์ที่น่าพอใจ

White and Cohan (2010) กล่าวว่า การถอดบทเรียนเป็นกลไกการสื่อสารเพื่อให้ได้มาซึ่งความรู้ที่มีประสิทธิภาพและเป็นสารสนเทศที่เกิดประโยชน์ต่อการวางแผน การดำเนินการ ตลอดจนกิจกรรมต่าง ๆ

Row & Sikes (2006) กล่าวว่า การถอดบทเรียนเป็นการเรียนรู้ได้จากทั้งประสบการณ์ของตนเองหรือประสบการณ์ของผู้อื่น ทุกสามารถมีส่วนร่วมในกระบวนการถอดบทเรียน ซึ่งเป็นลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันในการถอดบทเรียนระหว่างสมาชิก โดยมีการพิจารณาทั้งข้อผิดพลาดและความสำเร็จที่เกิดขึ้นจากการดำเนินงาน อันจะช่วยป้องกันความผิดพลาดในการ

ดำเนินการครั้งต่อไป อีกทั้งยังช่วยเพิ่มประสิทธิภาพในการดำเนินงานด้วย ซึ่งสามารถนำผลการปฏิบัติที่เกิดความสำเร็จจากบทเรียนที่เป็นเลิศมาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างกัน การถอดบทเรียนสามารถช่วยปรับปรุง พัฒนาการดำเนินโครงการครั้งต่อไปให้ดียิ่งขึ้น

จากการศึกษาความหมายของการถอดบทเรียน สรุปได้ว่า การถอดบทเรียน เป็นวิธีการจัดการจากการศึกษาความหมายของการถอดบทเรียน สรุปได้ว่า การถอดบทเรียน เป็นทั้งแนวคิดและเครื่องมือ เพื่อสร้างการเรียนรู้ในกลุ่มที่เป็นระบบ ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งของการจัดการความรู้ โดยการสกัดความรู้ที่ฝังลึกในตัวบุคคล หรือองค์ความรู้ในพื้นที่ออกมาเป็นบทเรียน ที่สามารถนำไปสรุปและสังเคราะห์เป็นชุดความรู้ในลักษณะต่าง ๆ อันจะนำมาซึ่งการปรับวิธีคิดและวิธีการทำงานที่สร้างสรรค์ และมีคุณภาพมากขึ้น

3.2 วิธีวิทยาการถอดบทเรียน

ราชบัณฑิตยสภา (2558) กล่าวถึงวิธีวิทยาการถอดบทเรียนจะต้องตอบใจหทัยว่าเป็นการถอดบทเรียนอะไร เพื่ออะไร ใครคือผู้ถอดบทเรียน การถอดบทเรียนของผู้อื่นหรือของตนเอง ควรเลือกใช้วิธีการให้เหมาะสม บทเรียนที่ดีถือว่าเป็นความรู้ที่มีคุณค่า มีพลัง อาจมีประเด็นที่คล้ายคลึงกัน แต่บริบทแตกต่างกัน การใช้สุนทรียสนทนา (Dialogue) เป็นกลไกสำคัญอย่างหนึ่งในการถอดบทเรียน โดยสิ่งสำคัญที่ควรคำนึง คือ การถอดบทเรียนเป็นการอภิปรายแลกเปลี่ยน มิใช่การวิพากษ์วิจารณ์ หรือวินิจฉัยว่าใครถูก ใครผิด การถอดบทเรียนมิใช่การบ่น แต่เป็นการใช้สุนทรียสนทนาที่มีเป้าหมายและให้บทเรียนของทีมงาน

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล (2554) ได้กล่าวถึงวิธีวิทยาการถอดบทเรียนไว้ดังนี้

1. การถอดบทเรียนด้วยการเรียนรู้จากเพื่อน (Peer Assist - PA) เป็นการเรียนรู้ก่อนการทำการกิจกรรม โดยเป็นการเรียนรู้จากเขา เขาเรียนรู้จากเรา ทั้งเราและเขาเรียนรู้ร่วมกัน และสิ่งที่เราร่วมกันสร้าง (เกิดความรู้ใหม่) โดยมีลักษณะเป็นการประชุม/ประชุมเชิงปฏิบัติ
2. การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นการเรียนรู้ด้วยการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวออกมาแลกเปลี่ยนความรู้ โดยผู้เล่าจะเล่าความรู้ที่ฝังลึกอยู่ในตัว ซึ่งเป็นความรู้ทั้งในสภาพจิตใต้สำนึกและจิตสำนึก ภายใต้บริบทที่เฉพาะเจาะจงทั้งในเชิงประเด็น เนื้อหา และตัวละครที่เกี่ยวข้อง โดยผู้ฟังสามารถตีความได้โดยอิสระ และเมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนผลการตีความแล้ว จะทำให้ได้ความรู้ที่สามารถบันทึกไว้เป็นชุดความรู้ ซึ่งการถอดบทเรียนในลักษณะนี้จะมีความจำเพาะสูง จึงควรเป็นบทเรียนสำหรับการคิดต่อมากกว่าการกระทำซ้ำในทันที
3. การถอดบทเรียนหลังปฏิบัติการ (After Action Review: AAR) ที่มาของ AAR นั้นมาจากกองทัพสหรัฐอเมริกา โดยเกิดจากการนำผลการรบมาปรับปรุงเพื่อการรบครั้งต่อไป ดังนั้น

AAR จึงเป็นการจับความรู้ที่เกิดขึ้นสั้น ๆ ภายหลังจากทำกิจกรรม แล้วนำไปสู่การวางแผน ในครั้งต่อไป ทำให้คนทำรู้สึกตื่นตัวและมีความรู้สึกผูกพันกับงาน โดยโครงการหรือกิจกรรมที่ทำครั้งเดียวแล้วจบ ไม่จำเป็นต้องทำ AAR ซึ่งรูปแบบการทำ AAR สามารถดำเนินการได้ทั้งระหว่างการทำกิจกรรมเพื่อปรับปรุง แก้ไขระหว่างการทำงาน และภายหลังสิ้นสุดแต่ละกิจกรรมเพื่อนำไปวางแผนกิจกรรมครั้งต่อไป

4. การถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการ (Retrospect) เป็นการถอดบทเรียนเมื่อสิ้นสุดโครงการ หรือการดำเนินงานตามที่กำหนดไว้ โดยเป็นการรวบรวมความรู้ในระยะยาวสำหรับคณะทำงานเพื่อการมองไปในอนาคต และทำพื้นที่ที่เสร็จสิ้นกิจกรรม โดยประโยชน์ของ Retrospect คือ มีปรัชญาการทำงานที่ว่า “ทุกครั้งเราทำอะไรซ้ำ เราควรทำให้ดีกว่าครั้งสุดท้าย” เป็นการช่วยให้ผู้อื่นทำงานของเขาให้ดีขึ้น

5. การถอดบทเรียนจากวิธีปฏิบัติงานที่เป็นเลิศ (Good/ Best Practice) เป็นแนวคิดที่ก่อตัวจากทฤษฎีการเรียนรู้ผ่านการปฏิบัติจริง (Learning by doing) เป็นแนวคิด (Approach) มิใช่เป็นเพียงเครื่องมือ (Tool) แนวคิดหลักจะเกี่ยวข้องกับคำว่า “คุณภาพ (Quality)” ที่ถูกนิยามด้วยการทำสิ่งที่ถูกต้อง และปรับปรุง พัฒนาให้ดีขึ้นอย่างต่อเนื่อง ผู้เข้าร่วมตกลงร่วมกันในวัตถุประสงค์ รายละเอียด และเกณฑ์ที่ใช้ แต่ละกลุ่มนำเสนอโครงการ ผลการดำเนินงานของตนเอง กลุ่มช่วยกันสรุปกระบวนการทำงานในแต่ละขั้นตอนของโครงการที่จะให้ประสบผลสำเร็จ ขั้นตอนที่ต้องการแลกเปลี่ยนความรู้เพื่อหาส่วนที่ดีที่สุด เน้นคำถามว่า “ทำอย่างไร (How to)”

จากการศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับวิธีวิทยาการถอดบทเรียนทั้ง 5 วิธีที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า การถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง (Story Telling) เป็นวิธีวิทยาที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มากที่สุด ซึ่งมุ่งเน้นเป็นให้ศิลปินแห่งชาติ อันเป็นผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ได้ปลดปล่อยความรู้ที่ซ่อนเร้นอยู่ในตัวออกมาแลกเปลี่ยนความรู้ตามประเด็นต่าง ๆ ของการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อเป็นข้อความรู้ที่ชัดเจนสำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

3.3 ขั้นตอนการถอดบทเรียน

ศุภวัลย์ พลายน้อย (2549) กล่าวถึงขั้นตอนและเทคนิควิธีการถอดบทเรียนว่า การถอดบทเรียน โดยทั่วไปมี 2 รูปแบบ ได้แก่ รูปแบบแรก คือ การถอดบทเรียนทั้งโครงการ เป็นการถอดบทเรียนทั้งระบบ ตั้งแต่การเริ่มต้นโครงการ กระบวนการดำเนินการโครงการ และผลลัพธ์ที่ได้ โดยพยายามวิเคราะห์เชิงลึกในปัจจัยเงื่อนไขที่เกี่ยวข้อง ส่วนรูปแบบที่สอง คือ การถอดบทเรียนเฉพาะประเด็น โดยจะเน้นเฉพาะประเด็นใดประเด็นหนึ่ง ที่มีความสำคัญต่อการพัฒนาโครงการ และต่อการ

บรรลุผลสำเร็จของโครงการในอนาคต โดยการถอดบทเรียนทั้ง 2 รูปแบบ มีขั้นตอนการถอดบทเรียน 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การออกแบบการถอดบทเรียน เป็นขั้นตอนที่ช่วยให้การวางแผนการถอดบทเรียนเกิดขึ้นได้อย่างมีคุณภาพ เนื่องจากการมีแนวทางที่ชัดเจนจะช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องสามารถเตรียมตัวและเตรียมพร้อมสำหรับการถอดบทเรียน และสร้างความเชื่อมั่นในคุณค่าของการถอดบทเรียนได้ ซึ่งการออกแบบการถอดบทเรียนมีขั้นตอนดำเนินการ ดังนี้

1.1 การกำหนดกรอบการถอดบทเรียน เป็นการจัดทำโครงสร้างการถอดบทเรียน ซึ่งประกอบด้วยประเด็นต่างๆ ได้แก่

- 1) ประเด็นหรือหัวข้อที่ต้องการถอดบทเรียน
- 2) กำหนดกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมการถอดบทเรียน
- 3) เลือกวิธีการถอดบทเรียนที่เหมาะสมกับกลุ่มเป้าหมาย
- 4) กำหนดขั้นตอนในการถอดบทเรียนตามลำดับก่อนหลัง
- 5) กำหนดประเด็นคำถามที่ชัดเจน โดยเรียงลำดับตั้งแต่เริ่มต้นจนกระทั่งสิ้นสุด
- 6) จัดทำเอกสารการถอดบทเรียน

1.2 การเลือกเทคนิคการถอดบทเรียน ควรเป็นเทคนิคที่ช่วยให้ทีมงานถอดบทเรียนและผู้ร่วมถอดบทเรียนเกิดการเรียนรู้ในระหว่างการทำงาน และได้บทเรียนพัฒนาวิธีการทำงานให้ดีขึ้น เช่น เทคนิคการวิเคราะห์หลังการปฏิบัติ (After Action Review, AAR)

1.3 การกำหนดปฏิทินการถอดบทเรียน เพื่อวางแผนการดำเนินการถอดบทเรียนของแต่ละกิจกรรม ตั้งแต่เริ่มต้นจนสิ้นสุดการดำเนินงาน โดยหัวข้อที่ควรปรากฏในปฏิทินการถอดบทเรียน ได้แก่ ลำดับที่ของกิจกรรม ประเด็นกิจกรรม ระยะเวลาในการดำเนินงานแต่ละกิจกรรม ผู้รับผิดชอบกิจกรรม และ วัสดุอุปกรณ์ที่ต้องใช้ในกิจกรรม

ขั้นที่ 2 การดำเนินการถอดบทเรียน การถอดบทเรียนมีขั้นตอนที่สำคัญ ดังนี้

2.1 การสร้างบรรยากาศ เพื่อให้ผู้เข้าร่วมการถอดบทเรียนมีความผ่อนคลายเป็นกันเอง รวมทั้งผู้อำนวยความสะดวกควรชี้แจงถึงความเสมอภาค และสิทธิในการร่วมแสดงความคิดเห็นของผู้ร่วมการถอดบทเรียน

2.2 การกำหนดกติกาในการถอดบทเรียนอย่างมีส่วนร่วม โดยกติกาควรครอบคลุมประเด็นที่สำคัญ ได้แก่ เป้าหมายการถอดบทเรียนคืออะไร มีวัตถุประสงค์เพื่ออะไร วิธีการถอดบทเรียนใช้วิธีอะไร หน้าที่ของผู้ร่วมถอดบทเรียนเป็นอย่างไร ข้อพึงระวังในการถอดบทเรียนควรเป็นอย่างไร

2.3 การเข้าสู่ประเด็นสำคัญของการถอดบทเรียนเป็นขั้นตอนสำคัญในการสกัดความรู้จากผู้ร่วมถอดบทเรียน อาทิ การเล่าประสบการณ์จากการปฏิบัติงานจริง การวิเคราะห์ผลการปฏิบัติงานที่ทำได้เป็นอย่างดี การให้ข้อเสนอแนะวิธีการปฏิบัติงานต่อไปให้ดีขึ้น การวิเคราะห์อุปสรรคที่เกิดขึ้นระหว่างการปฏิบัติงาน การให้ข้อเสนอแนะวิธีการป้องกันไม่ให้เกิดอุปสรรคในการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2.4 การบันทึกข้อมูลการถอดบทเรียนบทเรียน โดยข้อมูลที่ต้องจดบันทึกระหว่างการถอดบทเรียน ได้แก่ ข้อมูลเกี่ยวกับขั้นตอนและวิธีการจัดกิจกรรมถอดบทเรียน ข้อมูลเกี่ยวกับประเด็นต่าง ๆ ของการเล่าเรื่อง การวิเคราะห์ และการอภิปรายของผู้ร่วมถอดบทเรียน และข้อมูลเกี่ยวกับบรรยากาศระหว่างการถอดบทเรียน

เมื่อเสร็จสิ้นการถอดบทเรียน ผู้จัดบันทึกจะต้องอ่านรายงานการถอดบทเรียนให้ผู้ร่วมถอดบทเรียนและทีมงานถอดบทเรียนได้รับทราบข้อมูลฉบับที่ทั้งหมด หากมีข้อมูลในขั้นตอนใดไม่ชัดเจนหรือไม่สมบูรณ์ สามารถเพิ่มเติมรายละเอียดของข้อมูลให้มีความสมบูรณ์

ขั้นที่ 3 การสื่อสารผลการถอดบทเรียน เป็นกระบวนการสังเคราะห์องค์ความรู้ที่เกิดขึ้นจากกระบวนการถอดบทเรียนสู่ชุดความรู้ที่เป็นเอกสาร สำหรับใช้ในบริบทอื่น ๆ หรือเป็นฐานข้อมูลสำหรับการดำเนินงานต่อไป โดยสามารถเขียนผลการถอดบทเรียนได้ 2 ลักษณะ คือ

1) การเขียนแบบเล่าเรื่อง จะให้องค์ความรู้ ข้อเท็จจริงที่อิงกับบริบทพื้นที่ที่เป็นความรู้จากกรณีศึกษา (Case Study) ที่สร้างความรู้ ความเข้าใจในบริบทที่หลากหลาย

2) การเขียนแบบวิเคราะห์ จะพยายามสร้างความรู้ ข้อเท็จจริงที่ก้าวข้ามบริบท โดยสังเคราะห์ความรู้จากการศึกษากรณีที่หลากหลายพื้นที่ (Multisite Cases)

ขั้นที่ 4 การติดตามการนำบทเรียนไปใช้ ในขั้นตอนนี้ให้ความสำคัญกับการนำบทเรียนที่เรียนรู้จากการปฏิบัติงานไปใช้เพื่อให้การปฏิบัติงานต่อไปมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลมากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นจุดประสงค์สุดท้ายของการถอดบทเรียน โดยการนำบทเรียนไปใช้ ควรมีการนิเทศกำกับติดตามการดำเนินงานเป็นระยะอย่างต่อเนื่อง เพื่อตรวจสอบว่าประสิทธิผลของการดำเนินการ

4. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

4.1 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ธนาภรณ์ ตันเจริญ (2535) ได้ศึกษาผลการใช้รูปแบบการสอนตามแนวเมตาคognition (Metacognition) สำหรับเพิ่มความสามารถทางดนตรีในการทำอิมโพรไวเซชัน ของผู้ที่ผ่านการทดสอบระดับของอิเล็กทรอนิกส์ในระดับเกรด 6 (Grade 6 of Electone Yamaha Grade Examination) ซึ่งผลการวิจัยพบว่า เมื่อทดสอบความแปรปรวนของสมรรถภาพการทำอิมโพรไวเซชันด้วยวิธีการวัดซ้ำ กลุ่มที่รับการฝึกเมตาคognition ร่วมกับการทำแบบฝึกหัด มีค่าเฉลี่ยของคะแนนการทำอิมโพรไวเซชัน

ของการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 และ การทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 2 สูงกว่าคะแนนที่ได้ก่อนการฝึก ส่วนกลุ่มควบคุมที่ได้รับการฝึกทำแบบฝึกหัดอย่างเดียวนั้น ได้คะแนนจากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 สูงกว่าคะแนนที่ได้จากการทดสอบก่อนการทดลอง แต่ไม่พบความแตกต่างระหว่างคะแนนที่ได้จากการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 1 และครั้งที่ 2 เมื่อเปรียบเทียบระหว่างกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม พบว่า ไม่มีความแตกต่างของค่าเฉลี่ยของการทำอิมโพรไวเซชันในการทดสอบ หลังการทดลองครั้งที่ 1 แต่สำหรับการทดสอบหลังการทดลองครั้งที่ 2 กลุ่มทดลอง มีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงกว่าควบคุม

ฉัตรติยา เกียรติินาวี (2548) ได้ศึกษาผลของการใช้โปรแกรมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการแปรทำนองดนตรีไทยของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1-2 สาขาดุริยางค์ไทย (ปีพหุ) วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร โดยผู้วิจัยเลือกเทคนิคการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ มาใช้ในโปรแกรม ซึ่งประกอบด้วย เทคนิคระดมพลังสมอง เทคนิคการสังเคราะห์ลักษณะเทคนิค การใช้คำถามกระตุ้นความคิด เทคนิคการหาคำตอบจากสิ่งเดิมที่มีอยู่แล้ว เทคนิคการปรับคุณสมบัติ เทคนิคถ่ายโยงคุณสมบัติ เทคนิคการเทียบเคียง เทคนิคละครสด ผลการวิจัยพบว่า หลังการทดลองใช้โปรแกรมความคิดสร้างสรรค์ กลุ่มควบคุมและกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการแปรทำนองดนตรีไทยสูงกว่าก่อนการทดลอง และกลุ่มทดลองมีคะแนนทักษะการแปรทำนองดนตรีไทยสูงกว่ากลุ่มควบคุม

สุภาสิริร์ ปิยะพิพัฒน์ (2553) ได้ศึกษาการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ ชุด 12 นักซ์ตร ซึ่งเป็นการวิจัยและพัฒนานวัตกรรมการสร้างสรรคทางดุริยางคศิลป์ เพื่อสร้างองค์ความรู้ในการสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ไทย ชุด 12 นักซ์ตรและถ่ายทอดผลงานในรูปแบบการจัดแสดงดนตรี โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่า การประพันธ์เพลง ชุด 12 นักซ์ตร เป็นการถ่ายทอดคำทำนองดวงชะตาของมนุษย์ในแต่ละปีนักซ์ตร โดยสื่อความหมายจากบทร้องและทำนองเพลง บทเพลงแบ่งออกเป็น 3 ช่วง คือ 1) ปฐมศาสตร์ ว่าด้วยประวัติความเป็นมาของนักซ์ตร 2) ทุตยศาสตร์ ว่าด้วยคำทำนองในแต่ละปีนักซ์ตร และ 3) ตติยศาสตร์ เป็นการสรุปเรื่องราวทั้งหมดของนักซ์ตร ซึ่งบรรเลงด้วยวงดนตรีไทยประยุกต์ โดยใช้เครื่องดนตรีไทยเป็นหลัก และนำเครื่องดนตรีต่างชาติเข้ามาประสมตามความเหมาะสม ตลอดจนการใช้เครื่องประกอบจังหวะสร้างสีสันเสียงและอากัปกริยาของสัตว์

เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ จรินทร์ เทพสงเคราะห์ และศรัทธา จันทมณีโชติ (2551) ได้ศึกษาการแปรทำนองของเพลงประเภทดำเนินทำนอง ในรายวิชาทักษะดนตรีเฉพาะทางกลุ่มเครื่องสาย โดยใช้ระเบียบวิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อศึกษาวิธีการดำเนินทำนองในเครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องสาย 3 ชนิด ได้แก่ ซอด้วง ซออู้ และจะเข้ จากเพลงประเภทดำเนินทำนองในหลักสูตรศิลปศาสตร์บัณฑิต (ดุริยางค์ศาสตร์ไทย) ฉบับปรับปรุง 2546 และศึกษาโครงสร้างของทำนองหลัก

ของเพลงที่ใช้ในการวิจัย ตามกรอบประเด็นของสังคีตลักษณ์ จังหวะ และระดับเสียง ซึ่งผลการวิจัยพบว่า 1) แนวทางในการแปรทำนอง ต้องพิจารณาประเด็นที่สำคัญ 4 ประเด็น ได้แก่ ประเด็นแรก สำนวนทำนองของเพลง ซึ่งแบ่งอย่างกว้าง ๆ ได้ 2 กลุ่ม คือ กลุ่มที่ดำเนินทำนองแบบเอื้อต่อการแปรทำนอง และกลุ่มเพลงที่ดำเนินทำนองแบบบังคับทาง ในการแปรทำนองจะต้องมีให้เหมาะสมกับขอบเขตเสียงของเครื่องดนตรีและเอกลักษณ์ของเครื่องดนตรีนั้น ๆ ประเด็นที่สอง การแปรทำนองต้องคำนึงในเรื่องเสียงตกสำคัญของทำนองหลัก ระดับเสียง และกลุ่มเสียงป้อนจุมูล ประเด็นที่สาม การเลียงสำนวนซ้ำ และประเด็นที่สี่ การเลียงสำนวนพาด ซึ่งแนวทางทั้ง 4 ประเด็นจะช่วยให้การแปรทำนองมีความสมบูรณ์ 2) บทเพลงที่เลือกมาเป็นตัวแทนของการแปรทำนองมี 3 เพลง ได้แก่ เพลงพญาโศก สามชั้น เพลงแขกมอญ สามชั้น และเพลงเขมรใหญ่ สามชั้น โดยพบว่า เพลงที่มีโครงสร้างหลักเป็นแบบซ้ำทำย 2 เพลง ส่วนเพลงพญาโศก ที่เป็นสังคีตลักษณ์แบบท่อนเดียว ไม่มีการซ้ำทำนองในเรื่องระดับเสียง พบว่า เพลงส่วนใหญ่ดำเนินทำนองอยู่ในกลุ่มเสียงเพียงอ่อนบน เพียงอ่อนล่าง และขวา นอกจากนี้ยังมีการดำเนินทำนองอยู่ในกลุ่มเสียงนอก และกลุ่มเสียงกลางในเพลงพญาโศกและเพลงแขกมอญด้วย สำหรับเรื่องจังหวะ พบว่า ทั้ง 3 เพลงใช้อัตราจังหวะฉิ่ง และอัตราจังหวะหน้าทับปรบไปเหมือนกัน

4.2 งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีตะวันตก

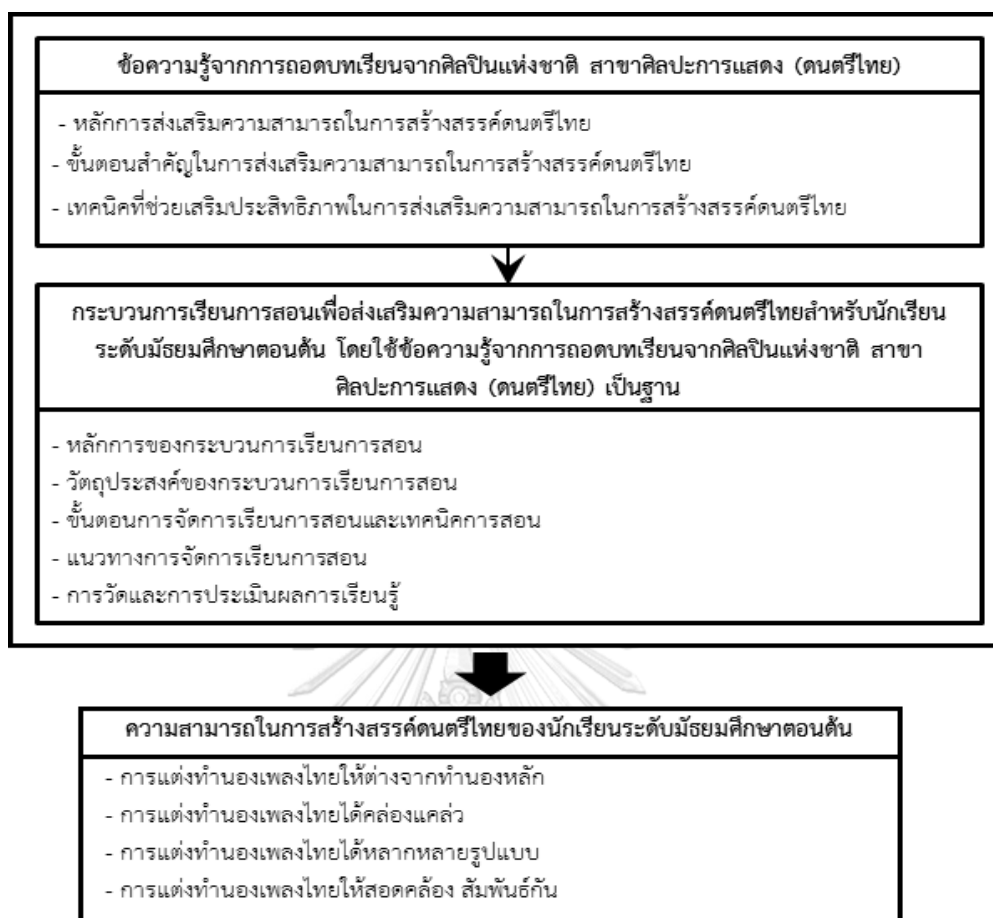
Kiehn (2000) ได้ศึกษาพัฒนาการด้านการสร้างสรรค์ทางดนตรีของนักเรียนระดับประถมศึกษา โดยศึกษาเปรียบเทียบคะแนนการสร้างสรรค์ทางดนตรีด้านการอิมโพรไวเซชัน กับคะแนนการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ (การวาดภาพ) และเปรียบเทียบคะแนนการสร้างสรรค์ระหว่างนักเรียนชายกับนักเรียนหญิง ระดับเกรด 2 เกรด 4 และ เกรด 6 จำนวน 89 คน ซึ่งพบว่า การสร้างสรรค์ทางดนตรีและการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์มีความสัมพันธ์กันค่อนข้างน้อย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนไม่มีความสัมพันธ์การความสามารถในการสร้างสรรค์ทางดนตรีและการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ นอกจากนี้ นักเรียนชายมีการสร้างสรรค์ทางดนตรีสูงกว่านักเรียนหญิง ส่วนด้านระดับการศึกษา พบว่า นักเรียนเกรด 2 มีคะแนนการสร้างสรรค์ทางดนตรีและการสร้างสรรค์ทางทัศนศิลป์ต่ำกว่านักเรียนเกรด 4 และนักเรียนเกรด 6

Chang (2003) ได้ศึกษาผลของลำดับขั้นของประสบการณ์ประพันธ์เพลงที่มีต่อความถนัดทางดนตรีและการสร้างสรรค์ทางการประพันธ์เพลงของนักเรียนเกรด 3 ที่ถูกคัดเลือกในชั้นเรียนดนตรีทั่วไปในประเทศเกาหลี โดยผู้วิจัยได้ใช้แบบทดสอบของ Gordon (Gordon's Primary Measures of Music Audiation: PMMA) ซึ่งพบว่า 1) กลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุมมีคะแนนการทดสอบหลังการทดลองด้านเสียง (PMMA-Tonal) และด้านการแต่งเพลง (PMMA-Composite) แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ .05 ส่วนคะแนนการทดสอบหลังการทดลองด้านจังหวะ (PMMA-

Rhythm) ของกลุ่มทดลองและกลุ่มควบคุม ไม่มีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 2) นักเรียนกลุ่มทดลองมีความแตกต่างกันทางบวกของคะแนนการประพันธ์เพลงตั้งแต่ครั้งแรกถึงครั้งสุดท้าย โดยผลงานครั้งสุดท้าย มีการปรับปรุงแก้ไขมิติของการประพันธ์ทั้ง 6 ด้าน มากกว่าผลงานครั้งแรก 3) มิติการประพันธ์เพลงทั้ง 6 ด้าน มีความสัมพันธ์ทางบวกกับคะแนนความถนัดทางดนตรีของนักเรียนกลุ่มทดลอง และ 4) มิติการสร้างสรรค์การประพันธ์เพลงทั้ง 6 ด้านมีความสัมพันธ์กันภายในของนักเรียนกลุ่มทดลอง

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่า งานวิจัยเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีของประเทศไทย จะเป็นการวิจัยกับกลุ่มเฉพาะทาง หรือนักเรียนเรียนดนตรีสากลหรือดนตรีไทยเป็นวิชาเอกงาน สำหรับวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีสำหรับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน หรือการศึกษาดนตรีทั่วไปในโรงเรียน ส่วนใหญ่เป็นงานวิจัยของต่างประเทศ ซึ่งดำเนินการกับกลุ่มตัวอย่างในช่วงวัยต่าง ๆ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การวิจัยเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิได้เรียนเป็นวิชาเอกหรือวิชาชีพ ยังไม่มีศึกษาวิจัยอย่างชัดเจน โดยเฉพาะการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

จากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 3 กรอบแนวคิดการวิจัย

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) แบ่งการดำเนินการออกเป็น 4 ระยะ ได้แก่

ระยะที่ 1 (R1) การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ประกอบด้วยขั้นตอนดังนี้

- 1.1 ออกแบบการถอดบทเรียน
 - 1.1.1 เลือกกลุ่มเป้าหมาย
 - 1.1.2 กำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน
 - 1.1.3 กำหนดวิธีการถอดบทเรียน
- 1.2 สร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูลในการถอดบทเรียน
- 1.3 ดำเนินการถอดบทเรียน
- 1.4 วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการถอดบทเรียน

ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ประกอบด้วยขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.1 พัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

- 2.2 จัดทำเอกสารประกอบกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น
- 2.3 ตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ระยะที่ 3 (R2) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ประกอบด้วยขั้นตอน ดังนี้

- 3.1 การเตรียมการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน
- 3.2 การสร้างเครื่องมือการเก็บรวบรวมข้อมูล
- 3.3 การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

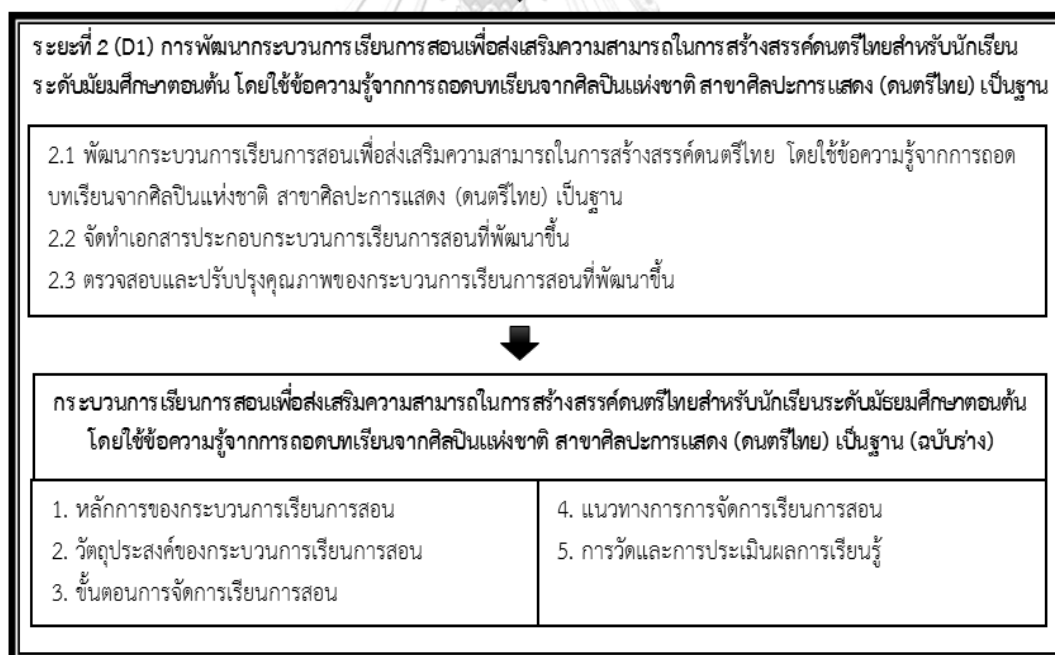
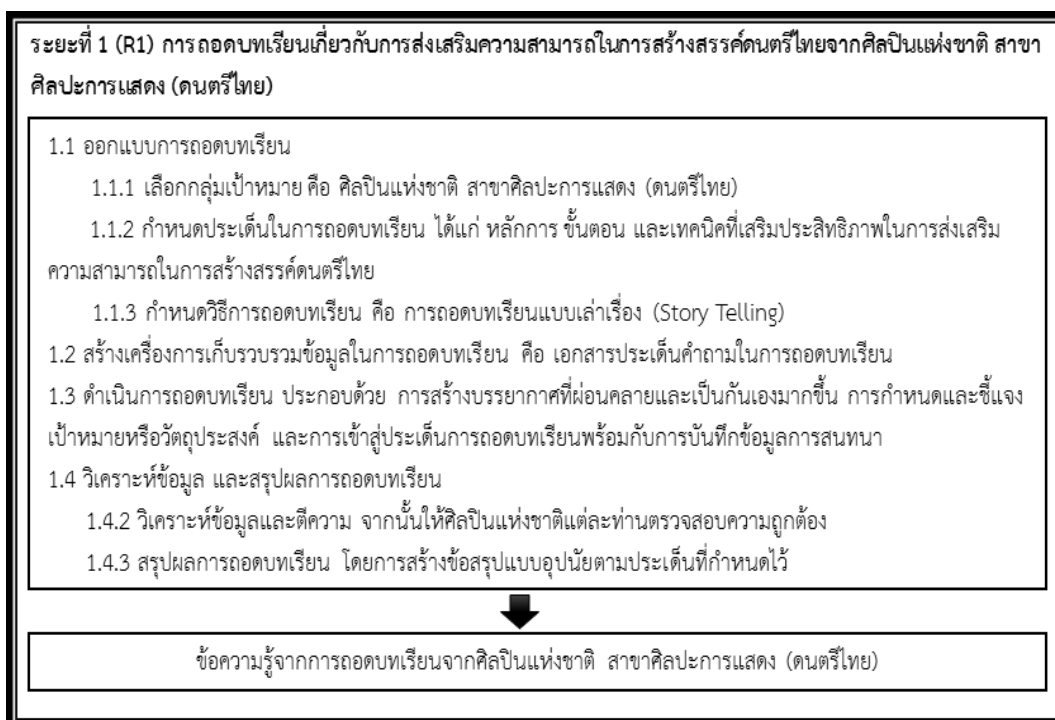
ระยะที่ 4 (D2) การนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน มีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ตามสารสนเทศจากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2) จัดทำกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์

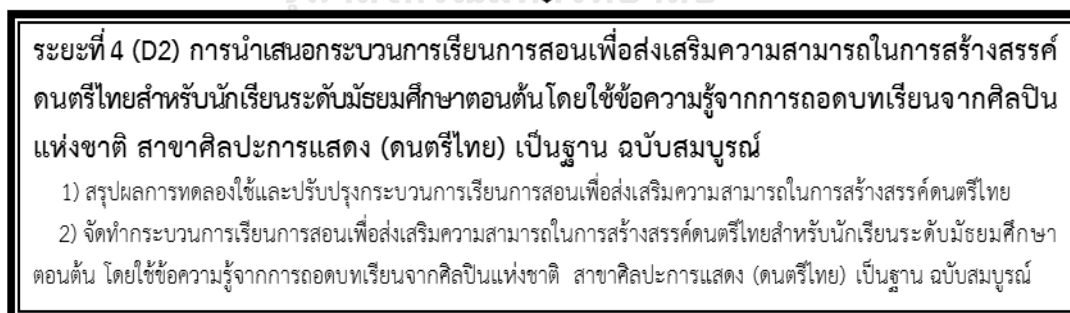
การดำเนินการวิจัยเรื่องกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน แสดงดังภาพที่ 4

↓ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ภาพที่ 4 การดำเนินการวิจัย

ขั้นตอนการดำเนินการแต่ละระยะมีรายละเอียดดังนี้

ระยะที่ 1 (R1) การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทย จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

การดำเนินการวิจัยในระยะนี้ ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เพื่อเป็นข้อมูลพื้นฐานสำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน โดยมีรายละเอียดการดำเนินการ ดังนี้

1.1 การออกแบบการถอดบทเรียน

การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพ ในลักษณะของการถอดบทเรียนแบบการเล่าเรื่อง (Story Telling) ซึ่งมีรายละเอียดของการออกแบบการถอดบทเรียน ดังนี้

1.1.1. เลือกกลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยได้ศึกษารายนามผู้ที่ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ซึ่งพบว่า ศิลปินแห่งชาติที่มีชีวิตอยู่ในขณะที่ทำวิทยานิพนธ์จำนวน 7 ท่าน ดังนี้

ตารางที่ 4 รายนามศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

รายนามศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ที่ยังมีชีวิตอยู่ในขณะทำวิทยานิพนธ์	อายุ	ปีที่ได้รับยกย่องเป็นศิลปินแห่งชาติ
1. ครูพินิจ ฉายสุวรรณ	84 ปี	2540
2. ครูเบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ	97 ปี	2541
3. ครูจิรัส อัจฉรวงศ์	84 ปี	2545
4. ครูสำราญ เกิดผล	89 ปี	2548
5. ครูอุทัย แก้วละเอียด	84 ปี	2552
6. พันโทเสนาะ หลวงสุนทร	82 ปี	2555
7. ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ	73 ปี	2557

(กรมส่งเสริมวัฒนธรรม, 2559)

จากนั้นจึงเลือกศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทย ซึ่งจากผลการศึกษาค้นคว้าข้อมูลข้างต้น ผู้วิจัยประสงค์ดำเนินการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติทั้ง 7 ท่าน แต่จากการลงพื้นที่จริง พบว่า ศิลปินแห่งชาติ 2 ท่าน คือ 1) ครูเบ็ญจรงค์ ธนโกเศศ และ 2) ครูจิรัส อัจฉรวงศ์ ไม่สะดวกให้ข้อมูลสำหรับการวิจัย เนื่องจากมีปัญหาเรื่องสุขภาพ ดังนั้น กลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ในงานวิจัยครั้งนี้ มีจำนวน 5 ท่าน

1.1.2 กำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยมีหลักคิดในการกำหนดประเด็น การถอดบทเรียน 2 ประการ คือ 1) การถอดบทเรียนในการวิจัยครั้ง มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา กระบวนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) และ 2) เพื่อให้ได้ข้อความรู้ที่จำเป็นสำหรับใช้เป็นฐานในการพัฒนา กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับ มัธยมศึกษาตอนต้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ศึกษาเกี่ยวกับองค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอน หรือกระบวนการเรียนการสอนซึ่งประกอบด้วย 1) ปรัชญา ทฤษฎี หลักการ แนวคิด หรือความเชื่อที่เป็น พื้นฐาน หรือเป็นหลักของรูปแบบ 2) การบรรยาย หรืออธิบายสภาพหรือลักษณะของการจัดการเรียนการ สอนที่สอดคล้องกับหลักการที่ยึดถือ 3) การจัดองค์ประกอบและความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ และ 4) การอธิบายหรือให้ข้อมูลเกี่ยวกับวิธีการสอน และเทคนิคการสอนต่าง ๆ ที่จะช่วยให้การเรียนการสอน นั้นเกิดประสิทธิภาพสูงสุด (ทศนา แคมมณี, 2555; Joyce, Weil, & Calhoun, 2000) ประกอบกับ หลักการและแนวทางการออกแบบ พัฒนารูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอนจำเป็นต้องศึกษา ข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิด ทฤษฎี หลักการ หรือข้อค้นพบจากการวิจัยที่หรือผู้รู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อใช้เป็นพื้นฐาน ของการออกแบบและพัฒนาตามองค์ประกอบของรูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอน (บุญเลี้ยง ทุมทอง, 2556) จากการศึกษาแนวคิดที่เกี่ยวข้องของผู้วิจัยจึงได้กำหนดประเด็นการถอดบทเรียน 3 ประเด็น ได้แก่ หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริม ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริม ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะทำให้ได้ข้อความรู้ที่ครอบคลุมจุดประสงค์ของการวิจัย ครั้งนี้ทั้งด้านการศึกษาระบบการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ประกอบด้วย หลักการ ขั้นตอนสำคัญ และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย พร้อมทั้งนำ หลักการและเทคนิคที่ได้จากการถอดบทเรียนมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นด้วย

จากที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้ใช้เป็นกรอบในการกำหนดประเด็นในการถอดบทเรียน เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

1.1.3 กำหนดวิธีการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยใช้วิธีการถอดบทเรียนแบบการเล่าเรื่อง (Story Telling) ซึ่งเป็นการให้ผู้มีความรู้จากการปฏิบัติ ปลดปล่อยความรู้ออกมาภายใต้บริบทที่ เฉพาะเจาะจง ตามกรอบโครงสร้างประเด็นการถอดบทเรียนที่กำหนดไว้ โยผู้ฟังสามารถตีความได้โดย อิสระ และเมื่อเกิดการแลกเปลี่ยนผลการตีความแล้ว จะทำให้ได้ความรู้ที่สามารถบันทึกไว้เป็นชุด ความรู้ (อุทัยทิพย์ เจียวิวรรณ์กุล, 2554)

1.2 สร้างเครื่องมือสำหรับการเก็บรวบรวมข้อมูล

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการถอดบทเรียนเป็นลักษณะประเด็นในการสนทนา เพื่อกระตุ้นให้ศิลปินแห่งชาติถ่ายทอดความรู้ออกมา ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

1.2.1 กำหนดกรอบโครงสร้างประเด็นการสนทนาตามจุดมุ่งหมายของการถอดบทเรียน เพื่อนำข้อความรู้ไปใช้ในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ ดังนั้น กรอบโครงสร้างประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียนจึงสัมพันธ์กับองค์ประกอบสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย 3 ประเด็น ได้แก่

- 1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
- 2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
- 3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์

ดนตรีไทย (กรอบโครงสร้างประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียนแสดงในภาคผนวก ค)

1.2.2 ร่างประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียน รวมถึงประเด็นคำถามต่อเนื่อง เพื่อกระตุ้นให้กลุ่มเป้าหมายเล่า หรือถ่ายทอดความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสอนดนตรีไทย เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

1.2.3 นำเสนอโครงสร้างประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียนให้ผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาความถูกต้อง ครบถ้วนของประเด็นต่าง ๆ ในการสนทนาตามกรอบโครงสร้างในการถอดบทเรียน รวมถึงความเหมาะสมของภาษาในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูล

1.2.4 ปรับปรุง แก้ไขโครงสร้างประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียนตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ จากนั้นจึงนำไปทดลองใช้เก็บข้อมูล จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ที่เป็นกลุ่มเป้าหมายในการถอดบทเรียนของการวิจัยครั้งนี้ โดยทดลองเก็บข้อมูลจากศิลปินแห่งชาติ 2 ท่าน จาก 5 ท่าน เพื่อตรวจสอบความเหมาะสมของเครื่องมือ โดยข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้เครื่องมือการถอดบทเรียน ผู้วิจัยได้นำมาเป็นส่วนหนึ่งของการถอดบทเรียนของการวิจัยครั้งนี้ด้วย

1.2.5 ปรับปรุง แก้ไขรายละเอียดของประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียนหลังจากทดลองใช้เก็บข้อมูลจากศิลปินแห่งชาติ 2 ท่าน โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงประเด็นการสนทนา หลังจากการทดลองใช้เก็บข้อมูลดังนี้

1) ปรับประเด็นคำถาม โดยแยกออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนที่ 1 หลักการสอน ขั้นตอนการสอน เทคนิคการสอนสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแปรทำนอง และ ส่วนที่ 2 หลักการสอน ขั้นตอนการสอน เทคนิคการสอนสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการประพันธ์เพลง ซึ่งช่วยให้ผู้วิจัยเก็บข้อมูลได้ละเอียด ชัดเจนมากยิ่งขึ้น

2) เพิ่มเติมคำถามย่อย หรือคำถามเพิ่มเติม จากประเด็นคำถามหลัก ซึ่งช่วยให้ศิลปินแห่งชาติเข้าใจประเด็นคำถามของผู้วิจัยมากยิ่งขึ้น และช่วยให้ศิลปินแห่งชาติเล่า ถ่ายทอดข้อมูลได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งทำให้ผู้วิจัยสามารถดึงข้อความรู้จากศิลปินแห่งชาติแต่ละท่านได้มากยิ่งขึ้น

1.2.6 นำเครื่องมือการถอดบทเรียนไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลในการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ทั้ง 5 ท่าน

1.3 ดำเนินการถอดบทเรียน

ผู้วิจัยดำเนินการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ ด้วยวิธีการถอดบทเรียน ซึ่งมีรายละเอียดการดำเนินการ (ศุภวัลย์ พลายน้อย, 2549) ดังนี้

1.3.1 สร้างบรรยากาศ โดยการแนะนำตัว พูดคุยเพื่อให้ศิลปินแห่งชาติรู้สึกคุ้นเคยกับผู้วิจัย และมีความรู้สึกเต็มใจในการบอกเล่าความรู้ ประสบการณ์ รวมถึงทักษะต่าง ๆ ตามประเด็นการสนทนาในการถอดบทเรียน

1.3.2 ผู้วิจัยชี้แจงเป้าหมาย หรือวัตถุประสงค์ในการถอดบทเรียน เพื่อให้ศิลปินแห่งชาติเกิดความเข้าใจเป้าหมายและประโยชน์ของการถอดบทเรียนอย่างชัดเจน

1.3.3 เข้าสู่อะการถอดบทเรียน โดยใช้สุนทรียสนทนาในประเด็นต่าง ๆ อาทิ การแสดงทักษะเกี่ยวกับการสอนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยบนฐานของความรู้ และประสบการณ์การสอนของศิลปินแห่งชาติ ทั้งในด้านหลักการสอน ขั้นตอนสำคัญในการสอน เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน รวมถึงการแสดงทักษะเกี่ยวกับปัจจัยที่สนับสนุนความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เป็นต้น

1.3.4 บันทึกข้อมูลการถอดบทเรียนบทเรียน โดยผู้วิจัยดำเนินการขออนุญาตบันทึกเสียง หรือบันทึกวิดีโอควบคู่กับการจดบันทึกข้อมูลการเล่าเรื่องของศิลปินแห่งชาติ

1.4 วิเคราะห์ข้อมูล และสรุปผลการถอดบทเรียน

1.4.1 การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยใช้วิธีวิเคราะห์ ติความ และสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย (Analytic Induction) ในแต่ละประเด็นตามกรอบโครงสร้างที่กำหนดไว้ จากนั้นผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ และการตีความข้อมูลกลับไปให้ศิลปินแห่งชาติแต่ละท่าน ตรวจสอบพิจารณา และรับรองความถูกต้องอีกครั้ง (William Whyte อ้างถึงใน สุภางค์ จันทวานิช, 2552) ก่อนจะนำข้อมูลทั้งหมดมาสร้างข้อสรุปแบบอุปนัย

จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) แต่ละท่าน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถอด

บทเรียน 3 ประเด็น ได้แก่ หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังรายละเอียดต่อไปนี้

การถอดบทเรียนจากครูพินิจ ฉายสุวรรณ

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2540

1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ครูพินิจ ฉายสุวรรณ ได้ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ดี ความและสรุปได้ดังนี้

1.1) นักเรียนต้องเรียนรู้และสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงได้ โดยเลือกใช้เพลงที่นักเรียนถนัด คຸ້นเคย หรือเพลงที่นักเรียนจำได้ ร้องทำนองเพลงได้ สำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีไทยไม่มากนัก ควรใช้โน้ตช่วยเป็นสื่อในการเรียนการสอน นอกจากนี้ครูควรสอนประวัติความเป็นมาของเพลงที่เรียน รวมถึงโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย เพื่อให้เด็กมีความเข้าใจทำนองหลักของบทเพลงที่เรียนมากยิ่งขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ทำนองเพลงต่อไป ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแปรทำนอง การแต่งเพลง ต้องได้ทำนองหลักก่อน และต้องมีพื้นฐานดนตรีพอสมควร การสอนคนที่ไม่ค่อยมีพื้นฐาน จะต้องใช้โน้ตช่วย และใช้เพลงที่นักเรียนถนัด คຸ້นเคย หรือสามารถจดจำได้ หรือร้องได้ การสอนเพลง ควรสอนประวัติความเป็นมาของเพลงนั้นด้วย รวมถึงสอนโครงสร้างของเพลง ครูต้องแนะนำ หรืออธิบายตัวอย่างให้เขาเข้าใจ หรือมีคำถามให้เขาคิดและตอบ เช่น เพลงนี้มีกี่ท่อน มีกี่วรรค มีกี่จังหวะ เป็นต้น เพื่อจะได้เป็นความรู้ควบคู่ไปกับการปฏิบัติ”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

1.2) การสอนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สำหรับนักเรียนที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยไม่มาก จะต้องอธิบายให้นักเรียนเข้าใจและเห็นว่าจากทำนองหลักของเพลงไทย สามารถแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไปได้อย่างไรบ้าง โดยสอนไปที่ละวรรค ทีละประโยค หรือทีละ 4 ท้องเพลง และควรเขียนโน้ตของทำนองเพลงประกอบการอธิบาย เพื่อให้ นักเรียนเห็นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ในแต่ละวรรค แต่ละประโยคได้ชัดเจนขึ้น และควรอธิบายเรื่องระดับเสียงของโน้ตดนตรีไทยให้นักเรียนเข้าใจ พร้อมกับใช้เครื่องหมายเป็นสื่อช่วยในการเรียนรู้ โดย

ครูพินิจ ฉายสุวรรณเน้นว่า “ครูต้องพูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” ซึ่งแสดงให้เห็นถึงการอธิบายให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ ควบคู่กับการสาธิตให้เห็นเห็นตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมชัดเจนขึ้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การสอนคนที่สติปัญญายังไม่ถึง มะม่วงยังไม่สุก อันนี้จะต้องสอนไปที่ลัษวรรค ทีละประโยค ต้องแปรไปที่ลัษวรรค ซึ่งต้องใช้เวลา แต่ละประโยคก็ต้องชี้ให้เห็นว่า ทำนองแต่อย่างนี้ ส่วนอย่างนี้เขาแปรมาจากทำนองนี้ สอนไปที่ลัษวรรค ถ้ายาวไปก็เอาทีละ 4 ห้องเพลง ครูควรเขียนโน้ตบนกระดานและบอกให้เขารู้ว่าประโยคนี้แค่นี้ ประโยคนี้แค่นี้ละ อธิบายระดับเสียง เสียงนี้ต่ำกว่าเสียงนี้ เสียงโน้ตต่ำกว่าเสียงนี้ เสียงนี้กับเสียงนี้เป็นเสียงเดียวกัน ครูต้องทำเครื่องหมายให้เขา รู้ ครูต้องพูดให้เข้าใจ ดีให้ฟัง เด็กก็เขาก็ทำได้เอง เพราะเขาค่อย ๆ สะสมความรู้มาเรื่อย ๆ ตั้งแต่ต้น”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

1.3) การสร้างสรรค์ดนตรีไทย มีความจำเป็นต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังเพลงไทย ซึ่งมีความสำคัญต่อการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน โดยเมื่อฟังแล้วจะต้องอธิบาย ชี้แนะให้นักเรียนเห็นรูปแบบการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน ดังที่ครูพินิจ ฉายสุวรรณเปรียบเทียบว่า “ภาษาต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งแสดงให้เห็นลักษณะของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกันได้ชัดเจน ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ตามโบราณ เมื่อเรียนโหมโรงเย็นจบเรียบร้อยแล้วต้องขยับฟัง ครูพักลักจำนี้ขาดไม่ได้ มีความสำคัญต่อการคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงของเด็กด้วย จะต้องฟังคนอื่น บางทีของเราเรียนมาอย่างนี้ แต่เขาตีอย่างนั้น ก็ต้องอธิบายว่า ทำนองแบบนี้สามารถแปรไปได้หลายอย่าง เหมือนภาษาต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน อันนี้ครูแนะครูนำ”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

1.4) การสอนการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จะต้องให้นักเรียนได้คิดทำนองเพลงด้วยตัวเองอย่างอิสระ โดยให้นักเรียนใช้ความคิด จินตนาการในการสร้างทำนองเพลงได้อย่างอิสระ แต่ต้องยึดเสียงตกของทำนองหลักไว้เป็นกรอบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง รวมถึงจะต้องใช้ความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของบทเพลง ลักษณะของบทเพลงควบคู่กับการใช้จินตนาการในการคิดทำนองเพลง แล้วจึงค่อย ๆ ปรับปรุง แก้ไขให้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ครูต้องให้ได้ก็คิดทำนองด้วยตัวเอง เขาจะคิดทำนองอะไรก็ได้ตามอิสระ แต่ต้องตกเสียงเดียวกับทำนองหลัก การสอนแต่งเพลงควรจะค่อย ๆ เก็บสะสมความรู้มาตั้งแต่ต้น การแต่งเพลงมันอยู่ที่ตัวเราเอง ไม่ได้อยู่ที่คนอื่น คนอื่นเขาเป็นผู้ชี้แนะ แนะนำ แต่ทั้งหมดอยู่ที่ตัวเรา แต่เราต้องมีความเข้าใจถึงประเภทของเพลง กลอนเพลง เราก็จินตนาการแต่งเป็นทำนองเพลง มันจะดีหรือไม่ดี เราสามารถเขียนได้ลบได้ ค่อย ๆ ปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากครูพินิจ ฉายสุวรรณที่กล่าวข้างต้น แสดงให้เห็นขั้นตอนสำคัญในการสอน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสอนให้นักเรียนเรียนรู้ทำนองหลักของเพลง และเล่นทำนองหลักของเพลง โดยครูจะต้องอธิบายประวัติความเป็นมา จังหวะหน้าทับ จำนวนท่อน จำนวนวรรคตอนของเพลงให้นักเรียนเข้าใจ

ขั้นที่ 2 การอธิบายการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงจากทำนองหลัก พร้อมทั้งสาธิตตัวอย่างรูปแบบการแปรทำนองเพลง หรือการแต่งเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน โดยสาธิตทีละวรรค หรือ 4 ท้องเพลง

ขั้นที่ 3 การส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังดนตรีไทยมากขึ้น ซึ่งจะต้องมีการวิเคราะห์และอธิบายให้นักเรียนเห็นรูปแบบและแนวทางการแปรทำนองเพลง หรือการแต่งทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกตและจดจำรูปแบบทำนองเพลงเพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง

ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลง โดยยึดโครงสร้างเสียงตกเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ สังเกต และจดจำมาจากขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเอง

3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการถอดบทเรียนจากครูพินิจ ฉายสุวรรณ เกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความเป็นเทคนิคที่สามารถเชื่อมโยงได้ทั้งด้านการสอนและการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

3.1) การศึกษารูปแบบกลอนของวรรณคดีไทย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนเห็นแนวทางหรือรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ชัดเจน เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น เนื่องจากโครงสร้างของบทกลอนจะมีรูปแบบของการสัมผัสนอก สัมผัสใน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องสัมผัสของทำนองเพลงไทยได้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น อีกทั้งยังช่วยให้นักเรียนเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการแต่งทำนองเพลงไทยกับลักษณะบทประพันธ์ เช่น การเท่าเพลง ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การเรียนแต่งเพลง ผู้แต่งเองก็ต้องศึกษาเรื่องกลอนให้มาก ซึ่งนำมาใช้ในการแต่งเพลงได้มาก ถ้าหากว่าเราเข้าใจเรื่องกลอน การแต่งเพลงจะไม่ยาก พวกนี้ช่วยได้ เช่น เรื่องการสัมผัสของกลอนแต่ละวรรค หรือการเทียบกับการเท่าเพลง อย่างเมื่อเอ๋ย เมื่อนั้น คือ การเท่าเพลง (- - - ซ/ - ล ล ล/ - - - ท/ - ล ล ล) เป็นต้น เพลงก็มีเท่า กลอนก็มีเท่าเหมือนกัน อันนี้ควรจะสอนให้เด็กรู้ไว้ เพลงไทยทุกเพลงจะมีเท่าทั้งนั้น ครูบางท่านบอกไว้ว่า ทำนองเพลงต้องมีเท่า และจะไปทางไหน อย่างไรก็ได้ เปรียบเหมือนทางสามแพร่งว่าจะไปทางไหนต่อดี...”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อเทคนิคขึ้นใหม่ โดยพยายามใช้คำคล้องจองที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของเทคนิคการศึกษารูปแบบกลอนของวรรณคดีไทยของครูพินิจ ฉายสุวรรณ เพื่อใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดชื่อเทคนิคว่า *ฉันทลักษณ์วรรณคดีวิวัฒน์*

3.2) การสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างทำนองเพลงจากสิ่งแวดล้อม เป็นการค่อย ๆ กระตุ้นให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจในการคิดทำนองเพลง หรือเริ่มสร้างทำนองเพลงจากการนำเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยินจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง โดยเน้นให้นักเรียนพยายามสังเกตเสียงต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมรอบข้าง และจดจำเสียงที่ไพเราะ หรือเสียงที่ตัวเองชอบ แล้วพยายามท่องจำไว้ให้แม่นยำ แล้วนำมาเรียบเรียงต่อกันเป็นทำนองเพลงตามจินตนาการของแต่ละคน ซึ่งเป็นเทคนิคที่ได้จากประสบการณ์แต่งทำนองเพลงไทยของครูพินิจ ฉายสุวรรณ และเทคนิคที่ครูมนตรี ตราโมทใช้ในการแต่งทำนองเพลงไทยด้วย ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแต่งเพลงต้องมีจินตนาการ ซึ่งเราต้องฟังและเรียนรู้มาก่อน เสียงอะไรก็ได้ เราก็ใช้จินตนาการให้มันเป็นเสียงนั้น เสียงนี้ เราแต่งเพลงเราอย่าไปอยู่ที่เสียง ต้องอยู่ที่ที่มีเสียงเจี๊ยวจ๊าว แล้วเราจินตนาการเอามาเป็นทำนองเพลง อย่างครูแต่งเพลงตามรอยพระยุคลบาท ครูแต่งบรรณเมล์ ครูก็เอาเสียงต่าง ๆ ที่ได้ยินมาแต่งเป็นทำนองเพลง ถ้าเราจะแต่งเพลง

ประเภทเพลงลาว เราก็นั่งรถเมล์ที่คนอีสานขับ เขาจะเปิดเพลงประเภทนี้
เราก็จินตนาการแต่งเป็นทำนองเพลง...

...เราเคยสังเกตใหม่ว่า เวลาเราไปไหนคนเดียว เรานี้ก็ร้องเพลง
ขึ้นมาโดยไม่รู้ว่าเป็นเพลงอะไร เราก็ร้องตามอารมณ์ แต่สิ่งที่เราร้องตาม
อารมณ์มันมีความไพเราะ ซึ่งบางทีเราก็ร้องทิ้ง เหมือนกับเราร้องเล่น แต่ถ้า
เราลองสังเกตทำนองที่เราร้องแล้วรู้สึกว่าจะเพราะ ควรร้องย้ำ ๆ ไว้ให้แม่น
เดี๋ยวก็เอามาต่อเป็นเพลงได้ อันนี้ของครูมนตรี”

(พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อของเทคนิคชิ้นใหม่ โดยพยายามใช้คำคล้อง
จองที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของเทคนิคสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างทำนองเพลงจาก
สิ่งแวดล้อมของครูพินิจ ฉายสุวรรณ เพื่อใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดชื่อเทคนิคว่า *ตะล่อม
กล่อมกล่า*

การถอดบทเรียนจากครูสำราญ เกิดผล

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2548

1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ครูสำราญ เกิดผล ได้ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์
ดนตรีไทยโดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ และสรุปได้ดังนี้

1.1) การสอนความเป็นดนตรีให้นักเรียน ซึ่งความเป็นดนตรีนั้น ครูสำราญ เกิดผล
อธิบายเพิ่มเติมว่า นักเรียนต้องเล่นดนตรีไทยได้ นักเรียนจะต้องวิเคราะห์โครงสร้างเพลงได้ วิเคราะห์
เสียงตกของทำนองเพลงไทยได้ รวมถึงต้องมีความเข้าใจวรรคตอนของเพลง การนับจังหวะของเพลง
โดยการสอนให้นักเรียนมีความเป็นดนตรีนั้น จะต้องต้องเลือกบทเพลงที่ง่าย ๆ ให้นักเรียนสามารถ
เรียนรู้ จดจำ และปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ยังต้องให้นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลง
ที่เรียนด้วย ควบคู่ไปกับการปฏิบัติทักษะดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจทำนองเพลง
ไทย และสามารถปรับเปลี่ยน ดัดแปลงทำนองเพลงเองได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ก่อนจะทำดนตรี ต้องสอนความเป็นดนตรีให้เด็กก่อน ความเป็น
คือ ต้องเล่นดนตรีได้ ตรวจเพลงได้ วิเคราะห์โครงสร้างเพลง วิเคราะห์เสียง
ตก เข้าใจวรรคตอนของเพลง การนับจังหวะของเพลง เป็นต้น โดยจะต้อง
หาเรื่องง่าย ๆ หรือเพลงง่าย ๆ ให้เข้าปฏิบัติได้ และปฏิบัติได้เลย ต้องสอน

ให้เข้าใจ เด็กจะต้องได้วิเคราะห์ทำนองเพลงที่ดีที่สุดด้วย เพราะถ้าได้วิเคราะห์ก็
จะดัดแปลงทำนองไปได้...”

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559)

1.2) การสาธิตตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการประพันธ์เพลงให้นักเรียน พร้อมทั้ง
อธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลักอย่างชัดเจน
โดยครูต้องสาธิตและอธิบายไปที่ละประโยค ซึ่งการสาธิตพร้อมกับการอธิบายนั้น เป็นสิ่งที่ครูสำราญ
เกิดผล ใช้สำหรับการสอนสอนในปัจจุบัน ซึ่งการสอนแบบโบราณ ครูจะไม่บอก ไม่อธิบายอย่าง
ละเอียด ท่านจะเน้นให้ปฏิบัติตาม อย่างไรก็ตาม การสาธิตพร้อมการอธิบายให้นักเรียนเห็นอย่างการ
สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน จะช่วยให้นักเรียนมีแนวทาง หรือมีรูปแบบทำนองเพลงที่ได้
จากตัวอย่างการสาธิต นำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเองมากขึ้น ดังที่ท่าน
กล่าวว่า

“ครูต้องสาธิตให้ดูว่า ประโยคอย่างนี้ ใช้กลอนขนาดอย่างนี้ หรือ
อย่างนั้นก็ได้ สมัยก่อนครูเขาไม่ค่อยอธิบาย สมัยนี้ต้องอธิบาย พร้อมกับ
การสาธิตให้ดู แล้วเมื่อเด็กมีความแตกฉานมากขึ้น เขาก็สามารถเลือกใช้...”

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559)

1.3) การฟังเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และจดจำ
ท่วงทำนองเพลงรูปแบบต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งการเรียนดนตรีไทย จะให้ความสำคัญกับการเรียนรู้
จากประสบการณ์การฟังจากผู้อื่น โดยใช้คำว่า “ครูพักลักจำ” ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่งในการเพิ่มพูนความรู้
ทางดนตรีไทย โดยเฉพาะลักษณะทำนองเพลงที่หลากหลาย การส่งเสริมให้นักเรียน ฟังเพลงไทยนั้น
ครูสำราญ เกิดผลเน้นให้นักเรียนฝึกสังเกต วิเคราะห์ลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง รวมถึงต้องให้
นักเรียนจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ เพื่อเก็บทำนองเพลงที่ไพเราะ หรือทำนองเพลง
ที่ตนเองชอบ ไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ครูต้องพยายามให้เด็กฟังเพลงบ่อย ๆ สมัยก่อนเขาอาศัยครูพักลัก
จำ โดยจะต้องวิเคราะห์ลักษณะการประพันธ์เพลงรูปแบบต่าง ๆ ให้นักเรียน
ได้มีส่วนร่วมในการวิเคราะห์ลักษณะของทำนองเพลงด้วย และต้องสังเกต
จดจำทำนองเพลงจากคนอื่น เพื่อเก็บที่ไพเราะ ๆ มาใช้...”

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559)

1.4) การเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเองมาก ๆ โดยยึดตามโครงสร้างของทำนองเพลงเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งเป็นความรู้ ประสบการณ์จากการเรียน และประสบการณ์การฟังท่วงทำนองต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง ซึ่งจะทำให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองได้ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การเรียนดนตรีไทยต้องฝึกทำ ฝึกฟังมาก ๆ จะช่วยให้เรียนรู้และเข้าใจได้มากขึ้น และจะต้องให้ทดลองคิดทำนองด้วยตัวเองตามโครงสร้างทำนองหลัก...”

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559)

2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากครูสำราญ เกิดผลที่กล่าวข้างต้น เป็นข้อความรู้ที่แสดงให้เห็นถึงหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงแสดงให้เห็นถึงขั้นตอนสำคัญในการสอนดนตรีไทยเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยครูต้องสอนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนองหลักของเพลงได้ โดยต้องคัดเลือบทเพลงที่สั้น ๆ และทำนองง่าย ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว นอกจากนี้ครูจะต้องสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีความสามารถในการวิเคราะห์เพลงไทยเบื้องต้น ได้แก่ การนับจังหวะเพลงไทย วิเคราะห์โครงสร้างเสียงตก การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง เพื่อเป็นความรู้พื้นฐานในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยต่อไป

ขั้นที่ 2 การสาธิตการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงจากทำนองหลัก โดยครูต้องสาธิตการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลักที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้ว พร้อมทั้งอธิบายแนวทางในการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 3 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังดนตรีไทยต่าง ๆ พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ลักษณะทำนองเพลงที่ฟัง และจดจำรูปแบบทำนองเพลงที่ชื่นชอบ หรือทำนองเพลงที่ไพเราะ เพื่อนำมาปรับใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง

ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้นักเรียนฝึกแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงจากโครงสร้างทำนองหลัก โดยนำประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ สังเกต และจดจำจากขั้นที่ 2 และขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเอง

3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการถอดบทเรียนจากครูสำราญ เกิดผลเกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และตีความเป็นเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การสร้างคลังทำนองเพลงไทย ซึ่งเป็นการสะสม เพิ่มพูนทำนองเพลงไทย ลักษณะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน โดยครูจะต้องสาธิตตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน โดยใช้เพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้ว พร้อมทั้งใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสังเกต วิเคราะห์ และประเมินความกลมกลืน เหมาะสมของทำนองต่าง ๆ กับทำนองหลักในแต่ละวรรค และให้นักเรียนสังเกต จดจำทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อสะสมเป็นทุนทำนองสำหรับนำมาปรับเปลี่ยน ดัดแปลงเป็นทำนองใหม่ ซึ่งเมื่อนักเรียนมีทุนทำนองมาก ก็จะสามารถสร้างทำนองใหม่ได้หลายทำนอง ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การให้ตัวอย่างทำนองเพลงมาก ๆ จากทำนองหลักทำนองเดียว โดยให้เด็กจดจำไว้ให้ได้ หรืออาจใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต เปรียบเทียบท่วงทำนองต่าง ๆ รวมถึงประเมินความกลมกลืน เหมาะสมกับทำนองหลัก เมื่อเวลาเขาจะแปรทำนอง หรือแต่งทำนองใหม่ เขาก็สามารถเอาทำนองต่าง ๆ ที่สะสมไว้ มาปรับเปลี่ยน และสร้างเป็นทำนองใหม่ได้ง่าย และรวดเร็วขึ้น ยกตัวอย่าง ทำนองหลัก 1 บรรทัด 4 ห้องแรก เขาอาจใช้ทำนองนั้น อีก 4 ห้องถัดมา เขาอาจใช้ทำนองนี้ หรืออาจสลับทำนองไปมาได้หลากหลาย”

(สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อเทคนิคขึ้นใหม่ โดยพยายามใช้คำคล้องจองที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของเทคนิคการสร้างคลังทำนองเพลงไทยของครูสำราญ เกิดผล เพื่อใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดชื่อเทคนิคว่า *ทุนทำนองคล้องขำนาญ*

การถอดบทเรียนจากครูอุทัย แก้วละเอียด

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2552

1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ครูอุทัย แก้วละเอียด ได้ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ และสรุปได้ดังนี้

1.1) การสอนให้นักเรียนสามารถเล่นทำนองหลัก หรือเนื้อร้องของเพลงได้ก่อนการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงไทย โดยเลือกเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนด้วย ซึ่งครูอุทัย แก้วละเอียดแนะนำให้ใช้ทำนองเพลงสั้น ๆ สำหรับนักเรียนที่เริ่มต้นสร้างทำนองเพลงไทย เช่น เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ซึ่งเป็นเพลงที่มีความยาวเพียง 16 ห้องเพลงไทย หรือ 2 บรรทัด จึงช่วยให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ จดจำทำนองหลักได้อย่างรวดเร็ว อีกทั้งยังเป็นเพลงประเภทเพลงทางพื้นที่สามารถปรับเปลี่ยนท่วงทำนองให้ต่างไปจากเดิมได้ ซึ่งนอกจากจะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยแล้ว ยังช่วยให้นักเรียนมีความสนุกกับการเรียนและการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแปรทำนอง หรือการประพันธ์เพลงไทย ผู้คิดทำนองเพลง ต้องสามารถเล่นเนื้อร้องได้ และควรเป็นเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของเด็กด้วย ควรเริ่มจากเพลงง่าย ๆ ให้เขามีความชอบและสนุกกับการเรียน และถ้าจะสอนให้สร้างทำนองเพลงได้ ก็ต้องเริ่มจากเพลงสั้น อย่างเพลงแขกบรเทศชั้นเดียว ก็สามารถเปลี่ยนทำนองเป็นอย่างนั้น อย่างนี้ได้ก็ จะสนุกและสนใจการเรียนมากขึ้น”

(อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559)

1.2) การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยครูจะต้องสอนให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการแปรทำนอง หรือการประพันธ์เพลง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย อันเป็นเงื่อนไขหลักของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

“การให้ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลง เป็นพื้นฐานที่สำคัญของการทำเพลงไทย”

(อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559)

1.3) การให้นักเรียนมีอิสระในการคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเอง ตามหลักการ ระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทยที่ได้เรียนรู้ไปแล้ว โดยการเริ่มต้นสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยนั้นครูอุทัย แก้วละเอียดแนะนำว่า ให้เลือกใช้ทำนองเพลงสั้น ๆ โดยครูต้องสาธิต และแสดงตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงไทยให้นักเรียนเห็นก่อน โดยสาธิตไปที่ละวรรคเพลง โดยให้ตัวอย่างการแปรทำนองหรือการแต่งทำนองเพลงสัก 2-3 ทำนอง พร้อมทั้งให้นักเรียนจดจำตัวอย่างทำนอง

เพลงที่ครูสาธิตไว้เป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง ซึ่งในการสอนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยนั้นจะต้องมีการประเมินความถูกต้อง เหมาะสมของทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วย เพื่อให้นักเรียนได้ทราบข้อมูลการประเมินผลงานของตนเอง สำหรับนำไปปรับปรุงแก้ไข พัฒนาให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้นต่อไป ดังที่ท่านกล่าวว่า

“เด็กต้องมีอิสระในการคิดทำนองเพลงด้วยตัวเอง ตามหลักการระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ซึ่งครูต้องสาธิต แนะนำ และให้ตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงจากทำหลักให้เด็กดูก่อนสัก 2-3 ทำนอง สำหรับทำนองหลัก 1 วรรค จะช่วยให้เด็กนักเรียนสามารถจดจำไปใช้เวลาเขาต้องแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงได้ นอกจากนี้ แล้วจึงให้เด็กลองคิดเอง และต้องมีการประเมินควบคู่ไปด้วย...”

(อุทัย แก้วละเอียต, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559)

1.4) การเพิ่มประสบการณ์ทางดนตรีไทย ทั้งการฟังเพลงไทย การชมการแสดงดนตรีไทย หรือการบรรเลงในงานต่าง ๆ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง จะช่วยเพิ่มพูนรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ ให้แก่นักเรียน ซึ่งสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ประสบการณ์ทางดนตรีไทย ทั้งการฟังเพลงไทย การชมการแสดงดนตรีไทย หรือการบรรเลงในงานต่าง ๆ พร้อมทั้งการวิเคราะห์ลักษณะทำนองของเพลงที่ฟัง จะช่วยเด็กเพิ่มพูนรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเขาสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการคิดทำนอง ทั้งการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงได้หลากหลาย...”

(อุทัย แก้วละเอียต, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559)

2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากครูอุทัย แก้วละเอียตที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญของการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดังนี้

ขั้นที่ 1 การสอนทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยครูต้องสอนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนองหลักของเพลงได้ โดยต้องคัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน อาจเป็นเพลงอัตราจังหวะชั้นเดียวสั้น ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

ขั้นที่ 2 การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการแปรทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้อง ตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย

ขั้นที่ 3 การฝึกทดลองสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งมีขั้นตอนย่อย 2 ขั้นตอน ดังนี้

3.1 ครูแสดงตัวอย่างการแปรทำนองเพลง หรือการแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลัก ก่อนจะให้นักเรียนเริ่มฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงด้วยตัวเอง

3.2 นักเรียนฝึกแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลักที่เรียน โดยใช้พื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหลักการและระเบียบวิธีการแปรทำนอง หรือการประพันธ์ทำนองเพลงไทย ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ศาสตร์ไทย ซึ่งในการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ครูจะต้องมีการประเมินผลงานของนักเรียนควบคู่ไปด้วย เพื่อจะได้เป็นข้อมูลย้อนกลับสำหรับการปรับปรุง พัฒนาให้ถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 4 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย โดยครูจัดเตรียมสื่อที่เกี่ยวข้องกับการบรรเลงดนตรีไทยที่หลากหลาย เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ทางดนตรีไทยอยู่เสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฟังเพลงไทย การชมดนตรีไทย หรือการแสดงดนตรีไทย เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้ และจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยที่หลากหลายยิ่งขึ้น สำหรับนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเองต่อไป

3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากครูอุทัย แก้วละเอียด ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ และสรุปเป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การชี้แนะและการเสริมแรง ซึ่งเป็นเทคนิคที่ครูใช้ในการให้คำชี้แนะ หรือให้คำแนะนำในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแก่นักเรียน ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ถูกต้อง ไพเราะมากขึ้น รวมถึงครูจะต้องมีการเสริมแรงด้วยการชมเชยนักเรียนที่สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้อง ไพเราะ เพื่อให้ นักเรียนเกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทยต่อไป ดังที่ท่านกล่าวไว้ว่า

“การที่ครูคอยชี้แนะ เวลาเด็กเขาคิดทำนองเพลง หรือให้คำแนะนำผลงานของเขา ก็จะช่วยให้เด็กสามารถคิดทำนองเพลงที่ไพเราะได้มากขึ้น และการที่ครูให้การชมเชยเด็ก เมื่อเขาคิดทำนองเพลงได้ถูกต้อง และฟังดูดี ก็จะช่วยให้เด็กมีความชอบและสนุกกับการเรียนมากขึ้น”

(ครูอุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อเทคนิคขึ้นใหม่ โดยพยายามใช้คำคล้องจองที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของเทคนิคการชี้แนะและการเสริมแรงของครูอุทัย แก้วละเอียดเพื่อใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดชื่อเทคนิคว่า *บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ*

การถอดบทเรียนจากพันโทเสนาะ หลวงสุนทร

ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2555

1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

พันโทเสนาะ หลวงสุนทร ได้ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความและสรุปได้ดังนี้

1.1) การให้นักเรียนเล่นทำนองหลัก หรือเนื้อร้องวงใหญ่ของเพลงไทยได้ เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยครูควรเลือกบทเพลงที่ง่าย ๆ สั้น ๆ เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ และมีกำลังใจที่จะเรียนหรือฝึกฝนต่อไป ดังที่ท่านได้กล่าวว่า

“ทำนองหลักนี้ เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการแปรทำนองและการประพันธ์เพลง ดังนั้น คนที่จะแปรทำนอง หรือแต่งเพลงได้ จะต้องได้ทำนองหลัก ซึ่งการใช้บทเพลงที่ง่าย ๆ สั้น ๆ เหมาะกับความสามารถของเด็ก ก็จะช่วยให้เขาสามารถปฏิบัติได้ และมีกำลังใจที่จะเรียนหรือฝึกฝนต่อไป”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

1.2) การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งการแปรทำนอง การประพันธ์เพลงไทย เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้องตามระเบียบ วิธีทางดุริยางค์ไทย นอกจากนี้จะต้องให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ทำนองเพลงที่เรียน หรือการเลือกใช้บทเพลงที่เป็นตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่ชัดเจน เพื่อนำมาใช้สำหรับวิเคราะห์ เพื่อช่วยให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างของเพลงไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ความรู้และความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการแปรทำนองหรือการประพันธ์เพลงไทย ก็เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การสอนให้สังเกต วิเคราะห์บทเพลงที่เรียน โดยครูควรเลือกเพลงที่เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง เพื่อนำมาเป็นตัวอย่างในการวิเคราะห์ให้นักเรียนเห็นและเข้าใจโครงสร้างทำนองและวิธีการสร้างสรรค์ หรือ

แต่งทำนองตามโครงสร้างของทำนองพื้นฐาน ก็จะช่วยสร้างความรู้ ความเข้าใจ
โครงสร้างของเพลงไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้วย”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

1.3) การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของการแปรทำนอง หรือการปรับเปลี่ยน
ดัดแปลงทำนองในการประพันธ์เพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน โดยครูต้อง
วิเคราะห์ อธิบายวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ จากทำนองหลักให้นักเรียนเห็น
แนวทาง หรือรูปแบบของทำนองเพลงที่สามารถสร้างสรรค์ไปได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1
ทำนอง โดยพันโทเสนาะ หลวงสุนทร แนะนำให้ครูสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยสัก
2-3 ทำนอง ตามเสียงตกของทำนองหลักแต่ละวรรค หรือแต่ละประโยค ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถ
สร้างสรรค์ทำนองของตัวเองได้ดีขึ้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การวิเคราะห์และอธิบายวิธีการแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลัก โดย
แสดงให้นักเรียนเห็นว่า ทำนองหลัก 1 ทำนอง (1 บรรทัดโน้ตไทย) สามารถ
แปรทำนอง หรือแต่งทำนองไปได้หลากหลายทำนอง ซึ่งการสาธิตหรือแสดง
ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนอง อาจใช้ทำนองหลักที่นักเรียนเรียนไปแล้วก็ได้
โดยครูแสดงทำนองที่สร้างสรรค์จากทำนองหลักเดียวกัน ให้นักเรียนเห็น
ตัวอย่างสัก 2-3 ทำนอง ตามเสียงตกของทำนองหลักแต่ละวรรค หรือแต่ละ
ประโยค เพื่อให้นักเรียนเข้าใจชัดเจนยิ่งขึ้น ซึ่งจะช่วยให้เขาสามารถสร้างสรรค์
ทำนองของตัวเองได้”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

1.4) การให้นักเรียนได้ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอยู่เสมอ โดยพันโท
เสนาะ หลวงสุนทรแนะนำให้นักเรียนเริ่มฝึกคิดทำนองเพลงไทยไปที่ละวรรคเพลง หรือประมาณ 2-4
ห้องเพลง ซึ่งจะช่วยพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแปรทำนองหรือแต่งเพลงไทย ต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดด้วยตัวเอง
อยู่เสมอ ตามโครงสร้างที่กำหนด โดยฝึกให้นักเรียนคิดทำนองไปที่ละ วรรค
เพลง หรือประมาณ 2-4 ห้อง แล้วจึงค่อยๆ เพิ่มทำนองไปเรื่อย ๆ ซึ่งจะช่วยให้
เขาพัฒนาความสามารถในการสร้างทำนองเพลงไทยได้”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

1.5) การเพิ่มพูนประสบการณ์ฟังดนตรีไทยให้นักเรียน โดยจะต้องมีกระบวนการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ฟัง โดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบท่วงทำนอง เพลงที่มีความแตกต่างหลากหลาย อันจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทาง มีรูปแบบท่วงทำนองมากขึ้น เพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองได้ต่อไป นอกจากนี้ การฟังดนตรีไทยเชิงวิพากษ์ มีผลให้นักเรียนการความคุ้นชิน เกิดความเข้าใจดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น และยังมีส่วนช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจในการเรียนดนตรี หรือการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ครูควรให้นักเรียนมีประสบการณ์ฟังเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นการฟังการบรรเลงสด หรือการบรรเลงดนตรีไทยที่บันทึกไว้ในรูปแบบต่าง ๆ โดยหลังจากที่ฟังแล้ว ครูต้องให้เด็กได้วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับดนตรีที่ได้ฟัง ได้ดูมา โดยครูจะคอยเสริมความคิดเห็นของนักเรียน ซึ่งจะเกิดประโยชน์ต่อการศึกษาดนตรีไทย คือ 1) เขาจะมีความเข้าใจในการเรียนมากขึ้น เนื่องจากได้ฟัง ได้เห็น และได้วิเคราะห์ ซึ่งเด็กจะสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนกับประสบการณ์ชมหรือฟังดนตรี อีกทั้งประสบการณ์ที่นักเรียนได้รับ ก็เป็นสิ่งสนับสนุนความรู้ความเข้าใจในการคิดงานดนตรีไทยด้วย 2) สร้างความคุ้นชินกับเสียงดนตรีไทยหรือเสียงของเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสำนวนทำนองหลักและทำนองแปรของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด หรือเครื่องดนตรีที่ตนเองสนใจ 3) ช่วยเสริมกำลังใจให้นักเรียนมีความมุ่งมั่น พยายาม เรียนรู้และฝึกฝนตนเองมากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการที่นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่ดี มีความประทับใจในผลงานและความสามารถของผู้บรรเลง ซึ่งครูต้องคัดเลือกดนตรีที่มีคุณภาพให้นักเรียนฟังหรือชม”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

2. ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากพันโทเสนาะ หลวงสุนทรที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญของการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดังนี้

ขั้นที่ 1 การสอนความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น คือ การสอนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนองหลักของเพลงได้ โดยครูต้องคัดเลือกบทเพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีกำลังใจที่จะเรียนหรือฝึกฝน

ขั้นที่ 2 การสอนหลักและระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการแปรทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้อง รวมถึงการสอนและฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงที่เรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก วรรคตอนของเพลง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 3 การแสดงตัวอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การสาธิต หรือให้ตัวอย่างการแปรทำนองเพลง หรือการแต่งทำนองเพลง เพื่อให้นักเรียนเห็นแนวทางการแปรทำนองเพลง การปรับเปลี่ยน ดัดแปลงทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง ซึ่งนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การส่งเสริมให้นักเรียนได้ฝึกแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลักที่เรียนอย่างสม่ำเสมอ โดยนำพื้นฐานความรู้เกี่ยวกับหลักการ และระเบียบวิธีการแปรทำนอง หรือการประพันธ์ทำนองเพลงไทย การวิเคราะห์โครงสร้างเพลงไทย รวมถึงประสบการณ์จากตัวอย่างทำนองเพลงต่าง ๆ ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว มาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

ขั้นที่ 5 การเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย คือ การส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์เกี่ยวกับการฟังเพลงไทยมากขึ้น โดยครูจะต้องสนับสนุนให้นักเรียนฝึกสังเกต วิเคราะห์ วิวิจารณ์ หรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะท่วงทำนองของเพลงที่ฟัง เพื่อให้เห็นและเข้าใจรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น เพื่อนำมาปรับใช้ในการพัฒนาความสามารถและผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป

3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากพันโทเสนาะ หลวงสุนทร ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ติความ และสรุปเป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้ดังนี้

3.1) การคิดทำนองเพลงอย่างอิสระ คือ การให้นักเรียนคิดหรือสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ โดยยึดกรอบหรือข้อกำหนดเรื่องเสียงตกของทำนองหลัก ซึ่งยังไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความไพเราะ ความสอดคล้อง หรือขนบเรื่องสำนวนกลอนของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะสร้างสรรค์ทำนองเพลงจากความคิดของตนเองอย่างเต็มที่ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแปรทำนองหรือแต่งเพลงไทย ควรให้นักเรียนมีอิสระในการคิด บนฐานของหลักการและข้อกำหนดเรื่องเสียงตก ยังไม่ต้องกังวลเรื่อง

ความไพเราะ สอดคล้อง หรือขนบเรื่องสำนวนกลอน จะช่วยให้เด็กกล้าคิด กล้าแสดงออก ซึ่งช่วยพัฒนาความสามารถในการสร้างทำนองเพลงไทยได้”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

ทั้งนี้ผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อเทคนิคขึ้นใหม่ โดยพยายามใช้คำคล้องจองที่สะท้อนลักษณะสำคัญที่เป็นจุดเด่นของเทคนิคการคิดทำนองเพลงอย่างอิสระของพันโทเสนาะ หลวงสุนทรเพื่อใช้สำหรับการวิจัยครั้งนี้ โดยกำหนดชื่อเทคนิคว่า *อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ*

3.2) *การชี้แนะและการเสริมแรง* ซึ่งเป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงได้ดียิ่งขึ้น โยกเฉพาะกรณีที่นักเรียนยังไม่สามารถคิดทำนองเพลงจากโครงสร้างทำนองหลักที่กำหนดได้ โดยท่านแนะนำให้ครูช่วยชี้แนะ หรือแนะนำให้นักเรียนมีแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถเริ่มคิดทำนองเพลงไทยได้ นอกจากนี้พันโท เสนาะ หลวงสุนทรยังแนะนำว่า ครูควรเสริมแรงด้วยการให้คำชม ให้กำลังใจ หรือให้รางวัลในรูปแบบต่าง ๆ แก่นักเรียนด้วย เพื่อกระตุ้นให้นักเรียนกล้าคิด กล้าแสดงออก และเกิดความสนุกกับการเรียน การสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...หากนักเรียนไม่สามารถคิดทำนองได้ ครูควรจะช่วยแนะนำ เมื่อนักเรียนสามารถคิดทำนองได้แล้ว ควรกระตุ้นให้นักเรียนคิดทำนองหลักประโยคต่อ ๆ ไปจนกระทั่งจบเพลง ซึ่งจะช่วยให้เขาพัฒนาความสามารถในการสร้างทำนองเพลงไทยได้ และครูควรเสริมแรงด้วยการให้คำชม ให้กำลังใจ ให้รางวัลรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนมีความกล้าคิด การแสดงออก สนุกกับการคิดและการเรียน ซึ่งเป็นแรงเสริมให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น”

(เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559)

จากเทคนิคของพันโทเสนาะ หลวงสุนทรที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับเทคนิคของครูอุทัย แก้วละเอียด ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อเทคนิคเหมือนกัน คือ *บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ*

การ ถอดบทเรียนจาก ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ
ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) พุทธศักราช 2557

1) หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ ได้ให้ข้อความรู้เกี่ยวกับส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ และสรุปได้ดังนี้

1.1) การสอนให้นักเรียนสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงได้ และมีพื้นฐานดนตรีไทยพอสมควร เพื่อเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยครูต้องคัดเลือกเพลงที่ง่าย ๆ สั้น ๆ หรือเป็นเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย โดย ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญได้แนะนำบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับนำไปใช้สอนนักเรียน คือ เพลงแขกบรเทศชั้นเดียว หรือสองชั้น ซึ่งเป็นเพลงประเภทเพลงทางพื้นที่สามารถแปรทำนอง หรือปรับเปลี่ยนทำนองไปจากทำนองหลักของเพลงได้ อีกทั้งยังเป็นเพลงที่ไม่ยาวมากนัก ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การจะแปรทำนองหรือแต่งเพลง จะต้องสามารถเล่นเพลงได้ และมีพื้นฐานดนตรีไทยพอสมควร ครูต้องใช้เพลงง่าย ๆ สั้น ๆ สอนเด็ก ควรเลือกเพลงที่เขาคุ้นเคย และไม่ยากจนเกินไป เช่น เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว หรือสองชั้น เพื่อจะได้ทำนองหลัก สำหรับเป็นพื้นฐานในการแปรทำนอง หรือแต่งเพลงต่อไป”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

1.2) การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การยึดเสียงตกของทำนองหลักของเพลงที่จะแปรทำนอง หรือแต่งทำนอง ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ดังที่ท่านกล่าวว่า

“...ต้องสอนให้เด็กมีความเข้าใจในเรื่องหลักการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองที่ถูกต้อง อย่างเช่น เวลาจะแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไทยจำต้องยึดเสียงตกของทำนองหลัก ถ้าไม่ยึดเสียงตก ก็ไม่ได้ เป็นต้น ดังนั้น ก่อนที่เด็กจะเริ่มคิดทำนองเพลง จะต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไทย ซึ่งจะช่วยให้เขาคิดทำนองเพลงได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีของดนตรีไทย...”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

1.3) การแนะนำ สาธิตการแปรทำนองเพลง การปรับเปลี่ยนทำนองเพลงไทย หรือการแต่งทำนองเพลงไทยเป็นตัวอย่าง โดย ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญแนะนำให้ดำเนินการสาธิตตัวอย่างทีละวรรค พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแนวทางการแปรทำนองเพลงไทย หรือการแต่งทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน ซึ่งจะช่วยให้เด็กนักเรียนมีแนวทาง หรือมีรูปแบบทำนองเพลงไทยสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ครูต้องแนะนำ สาธิตการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงไทยให้เด็กเห็นเป็นตัวอย่าง โดยสาธิตการเปลี่ยนทำนองให้เด็กดูทีละวรรค”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

1.4) การให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงด้วยตัวเอง ซึ่งอาจเป็นลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองตามความสามารถของตนเอง จะช่วยให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้ ดังที่ท่านกล่าวว่า

“ต้องให้เด็กฝึกคิดทำนองเพลงเอง อาจเป็นเพียงการปรับเปลี่ยนทำนองตามความสามารถของเด็ก อาจมิใช่การแต่งเพลงไทยอย่างที่ครูบาอาจารย์ท่านทำไว้...”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

1.5) การส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังดนตรีไทย จะช่วยให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่าง หรือแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย และได้สะสมทำนองเพลงไทยมากขึ้น อันเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของเด็กต่อไป ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การฟังบ่อย ๆ จะช่วยให้เด็กมีตัวอย่าง และได้สะสมทำนองเพลงไทยมากขึ้น ซึ่งเป็นประโยชน์ต่อการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของเด็ก...”

(สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

2) ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจาก ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปเป็นขั้นตอนสำคัญของการส่งเสริมให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะดนตรีไทย โดยครูต้องสอนให้นักเรียนสามารถปฏิบัติทำนองหลักของเพลงได้ โดยต้องคัดเลือกบทเพลงที่สั้น ๆ และทำนองง่าย ๆ เช่น เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว หรือสองชั้น หรือบทเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยเพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว

ขั้นที่ 2 การสอนหลักและระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการแปรทำนองเพลงไทย หรือการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งเป็นความรู้พื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้อง

ขั้นที่ 3 การสาธิตการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงจากทำนองหลัก โดยครูต้องแนะนำ สาธิตการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงจากทำนองหลักที่นักเรียนได้เรียนรู้ไปแล้ว พร้อมทั้ง อธิบายแนวทางในการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน

ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้นักเรียนฝึกแปรทำนอง ปรับเปลี่ยน ทำนองเพลง หรือแต่งทำนองเพลงจากโครงสร้างทำนองหลัก ตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย

ขั้นที่ 5 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์ การฟังดนตรีไทย และจะครูต้องอธิบายให้นักเรียนเห็นรูปแบบและแนวทางการแปรทำนองเพลง หรือ การแต่งทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกตและจดจำ รูปแบบทำนองเพลง เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง

3) เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริม ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จากดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ และสรุปเป็นเทคนิคที่ช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ *การสร้างสรรค์ทำนอง เพลงอย่างอิสระ* ซึ่งเป็นเทคนิคที่เหมาะสมสำหรับนักเรียนที่มีความรู้ ประสบการณ์ทางดนตรีไทยไม่มากนัก ซึ่ง ดร.สิริชัยชาญ พักจำรูญ ให้ข้อความรู้นักเรียนกลุ่มนี้จะคิดทำนองเพลงโดยปราศจากกรอบ ความคิดเกี่ยวกับขนบหรือ แบบแผนทำนองเพลงต่าง ๆ ทำให้สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตาม จินตนาการได้อย่างเต็มที่ ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่าเป็นเทคนิคที่เปิดโอกาสให้นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนอง เพลงตามจินตนาการอย่างอิสระ โดยยังไม่คำนึงถึงความถูกต้องตามขนบดนตรีไทย เป็นสำคัญในระยะ เริ่มต้น และยังไม่คำนึงถึงความไพเราะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ อันเป็นการกระตุ้น หรือสร้าง กำลังใจให้นักเรียนกล้าที่จะคิด กล้าที่จะแสดงออกทางความคิดของตนเอง และเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญ ของการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนต่อไป ดังที่ท่านกล่าวว่า

“การแต่งเพลง โดยคนที่มีความรู้ ประสบการณ์ หรือเรียนมาไม่มากนัก จะมีอิสระในการคิดทำนองเพลงตามจินตนาการได้มากกว่า คนที่เรียนมาเยอะ ฟังมาเยอะ เพราะคนที่เรียนมาเยอะ ฟังมาเยอะ จะคิดอะไรแต่ ละที ก็กลัวว่าจะไปเหมือนกับครูท่านโน้น ท่านนี้ เลยต้องใช้เวลานานในการแต่งเพลง ส่วนคนที่เรียนมาไม่มาก ก็จะไม่มีการรอบในการคิดทำนอง เพลง เลยคิดตามจินตนาการได้มากกว่า เรื่องนี้สามารถนำมาใช้กันเด็กที่

เริ่มต้นคิดทำนองเพลงได้ดี ซึ่งช่วยให้เขาแสดงความคิด จินตนาการได้อย่าง
เต็มที่ ปราศจากกรอบความคิดด้านขนบ แบบแผนทางดนตรีไทย แต่จะ
ออกมาดีหรือไม่ดี ก็อีกเรื่องหนึ่ง ซึ่งค่อย ๆ ปรับ และพัฒนาต่อไปได้”

(สิริชัยชาญ ฝึกจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559)

จากเทคนิคของดร.สิริชัยชาญ ฝึกจำรูญ ที่กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับ
เทคนิคของพันโทเสนาะ หลวงสุนทร ผู้วิจัยจึงกำหนดชื่อเทคนิคเหมือนกัน คือ *อิสระปลดปล่อย คล้อย
ตามใจ*

1.4.2 สรุปผลการถอดบทเรียน โดยผู้วิจัยได้สรุปข้อความรู้จากการถอดบทเรียนด้วย
วิธีการเล่าเรื่อง (Story Telling) เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริม
ประสิทธิภาพในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ทั้ง 5 ท่าน
ดังนี้

หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทยจากภาคการตอบเรียนจากศิลปินแห่งชาติ				
ครูที่ปรึกษาสุพรรณ	ครูสร้างผล	ครูอุทัย แก้วละเอียด	พันโทเสนาะ หลวงสุขุมพร	ดร.สิริชัยชาญ พักจำจัญญู
<p>1. นักเขียนต้องเรียนรู้และสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงได้ โดยเลือกใช้เพลงที่มีเนื้อหาน่าคิด คำนึงถึง หรือเพลงที่นักเขียนรักได้ ร้องทำนองเพลงได้ ควรใช้โน้ตช่วยเป็นสื่อในการสอน และควรสอนประวัติความเป็นมาของเพลงที่สอน</p> <p>2. การสอนสร้างสรรคทำนองเพลงไทยสำหรับนักเขียนที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางด้านดนตรีไทยไม่มาก จะต้องอธิบายให้เข้าใจและเห็นภาพจากทำนองหลักสามารถแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไปได้ อย่างไรก็ตาม และควรอธิบายเรื่องระดับเสียงของโน้ตดนตรีไทยให้นักเขียนเข้าใจ พร้อมกันใช้เครื่องขยายเป็นสื่อช่วยในการเรียนรู้ โดยเน้นว่า “ครูต้องพูดที่ฟัง ดีให้เข้าใจ”</p> <p>3. ต้องส่งเสริมให้นักเขียนมีประสบการณ์การฟังเพลงไทย โดยจะต้องอธิบาย ชี้แนะให้นักเขียนเรียนรู้แบบการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักด้วยกัน “ภาษาต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน”</p> <p>4. ต้องให้นักเขียนได้คิดทำนองเพลงด้วยตัวเอง โดยใช้ความคิด จินตนาการในการสร้างทำนองเพลงได้ แต่ต้องยึดเสียงของทำนองหลักไว้เป็นกรอบในการสร้างทำนองเพลง รวมถึงจะต้องใช้ความรู้ของบทเพลง รวมถึงในการคิดทำนองเพลง</p>	<p>1. การสอนความเป็นดนตรีให้นักเรียน คือต้องเล่นดนตรีไทยได้ ต้องวิเคราะห์โครงสร้างเพลงได้ วิเคราะห์เสียงของทำนองเพลงไทยได้ การนับจังหวะของเพลง โดยเลือกบทเพลงที่ง่าย ให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ได้จำ และปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว และต้องให้วิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลงที่เรียนด้วย ควรดูไปกับการปฏิบัติทักษะดนตรีไทย</p> <p>2. การสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงให้นักเรียน โดยจะจัดกิจกรรมการสร้างสรรคทำนองเพลงจากทำนองหลักอย่างชัดเจน โดยต้องสาธิตและอธิบายไปถึงประโยค</p> <p>3. การฟังเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้ และจดจำทำนองเพลงรูปแบบต่าง ๆ ได้มากยิ่งขึ้น “ครูที่รักจำแล้วร่ายกับร่วมรับใช้” โดยเน้นให้นักเรียนมีทัศนคติดีว่าทักษะหลักของทำนองเพลงที่ฟัง รวมถึงจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ</p> <p>4. การเปิดโอกาสให้นักเขียนมีประสบการณ์ทำนองเพลงของตัวเองมาก ๆ โดยยึดตามโครงสร้างของทำนองเพลงเป็นพื้นฐาน โดยนำความรู้ ประสบการณ์การทำนองต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรคทำนองเพลงของตัวเอง</p>	<p>1. การสอนให้นักเรียนสามารถเล่นทำนองหลัก หรือมีเนื้อร้องของเพลงได้ เป็นพื้นฐานสำคัญสำหรับการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย โดยครูควรเลือกบทเพลงที่ง่าย ๆ ล้วน ๆ เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน</p> <p>2. การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งทำนอง การประพันธ์เพลงไทย เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และต้องให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ทำนองเพลงที่เรียน หรือการเลือกใช้บทเพลงที่เป็นตัวอย่าง การสร้างสรรคทำนองเพลงที่ชัดเจน</p> <p>3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของการแปรทำนอง หรือการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน โดยต้องวิเคราะห์อธิบายวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็นแนวทาง หรือรูปแบบของทำนองเพลงที่สามารถสร้างสรรค์ไปได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง</p> <p>4. การให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเอง อยู่เสมอ โดยให้นักเรียนได้ฟังและบรรเลง หรือประพันธ์เพลง หรือประสมทำนองเพลง 2-4 ท่อนเพลง</p> <p>5. การเพิ่มพูนประสบการณ์ฟังดนตรีไทยให้นักเรียน โดยมีการบูรณาการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ฟัง โดยเน้นเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบทำนองเพลงที่มีความแตกต่างหลากหลาย</p>	<p>1. การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งทำนอง การประพันธ์เพลงไทย เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และต้องให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ทำนองเพลงที่เรียน หรือการเลือกใช้บทเพลงที่เป็นตัวอย่าง การสร้างสรรคทำนองเพลงที่ชัดเจน</p> <p>3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของการแปรทำนอง หรือการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน โดยต้องวิเคราะห์อธิบายวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็นแนวทาง หรือรูปแบบของทำนองเพลงที่สามารถสร้างสรรค์ไปได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง</p> <p>4. การให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเอง อยู่เสมอ โดยให้นักเรียนได้ฟังและบรรเลง หรือประพันธ์เพลง หรือประสมทำนองเพลง 2-4 ท่อนเพลง</p> <p>5. การเพิ่มพูนประสบการณ์ฟังดนตรีไทยให้นักเรียน โดยมีการบูรณาการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ฟัง โดยเน้นเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบทำนองเพลงที่มีความแตกต่างหลากหลาย</p>	<p>1. การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งทำนอง การประพันธ์เพลงไทย เป็นสิ่งสำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และต้องให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ทำนองเพลงที่เรียน หรือการเลือกใช้บทเพลงที่เป็นตัวอย่าง การสร้างสรรคทำนองเพลงที่ชัดเจน</p> <p>3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของการแปรทำนอง หรือการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน โดยต้องวิเคราะห์อธิบายวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ ให้นักเรียนเห็นแนวทาง หรือรูปแบบของทำนองเพลงที่สามารถสร้างสรรค์ไปได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง</p> <p>4. การให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเอง อยู่เสมอ โดยให้นักเรียนได้ฟังและบรรเลง หรือประพันธ์เพลง หรือประสมทำนองเพลง 2-4 ท่อนเพลง</p> <p>5. การเพิ่มพูนประสบการณ์ฟังดนตรีไทยให้นักเรียน โดยมีการบูรณาการวิเคราะห์ วิพากษ์วิจารณ์ แสดงความรู้สึกต่อสิ่งที่ฟัง โดยเน้นเน้นประเด็นเกี่ยวกับรูปแบบทำนองเพลงที่มีความแตกต่างหลากหลาย</p>

ภาพที่ 5 สรุปข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทยจากภาคการตอบเรียนจากศิลปินแห่งชาติ

ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากภาคเรียนจากศิลปินแห่งชาติ				
ครูที่จัด อายุศรธรรม	ครูสุภาภรณ์ เกิดผล	ครูอุทัย แก้วละอียด	พันทิพย์เกษม หลงสมบูรณ์	คร. สิริรัชชัญญา พิภักจัญญ
<p>ขั้นที่ 1 การสอนให้นักเรียนเรียนรู้และบรรเลงทำนองหลักของเพลง รวมถึงการสอนเกี่ยวกับประวัติ เพลง จังหวะท่อนๆกับประวัติ จำนวนท่อนเพลง</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น 1.1 การสอนให้นักเรียนบรรเลงทำนองหลักของเพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ</p> <p>1.2 การสอนความรู้พื้นฐาน ได้แก่ โครงสร้างเสียงตก การแบ่งวรรคตอนของเพลง การนับจังหวะ เพลง</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสอนทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยใช้บทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน อาจใช้เพลงอัตราจังหวะชั้นเดียวสั้น ๆ</p> <p>ขั้นที่ 2 การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสอนความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยใช้เพลงที่สั้น ๆ ทำนองง่าย ๆ เช่น เพลง ความสามารถของนักเรียน</p> <p>ขั้นที่ 2 การสอนหลักและระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงศึกษาโน้ตเขียนวิเคราะห์เสียงตก วรรคตอนของทำนองหลักของเพลงที่เรียน</p>	<p>ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานการบรรเลงดนตรีไทย โดยใช้บทเพลงสั้น ๆ ทำนองง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน รวมถึงสอนความรู้เกี่ยวกับประวัติของเพลงด้วย</p>
<p>ขั้นที่ 2 การอธิบายการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงจากทำนองหลัก พร้อมสาธิตตัวอย่างให้นักเรียนเห็น ที่ละคร และควงใช้ไม้ หรือ สัญลักษณ์ช่วยในการสอน</p>	<p>ขั้นที่ 2 การสาธิตการแปรทำนอง หรือการแต่งเพลงจากทำนองหลัก พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเห็น แนวทางในการสร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย</p>	<p>ขั้นที่ 3 การฝึกทดลองสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>3.1 ครูสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย 2-3 จากทำนองหลักในแต่ละวรรค</p>	<p>ขั้นที่ 3 การแสดงตัวอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ให้นักเรียนเห็นแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลัก 1 ทำนอง</p>	<p>ขั้นที่ 2 การสอนความรู้เกี่ยวกับหลัก วิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก รวมถึงให้นักเรียนวิเคราะห์เพลง รวมถึงให้นักเรียนวิเคราะห์ที่โครงสร้างทำนองเพลงเบื้องต้น</p>
<p>ขั้นที่ 3 การส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังดนตรีไทยมากขึ้น และให้นักเรียนสังเกต จดจำรูปแบบทำนองเพลงเพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ของตัวเอง</p>	<p>ขั้นที่ 3 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง และจดจำทำนองเพลงที่ไพเราะมาปรับใช้</p>	<p>ขั้นที่ 4 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย โดยให้นักเรียนมาเล่นวงบรรเลงการสร้างสรรค์ของนักเรียนควบคู่ไปด้วย</p>	<p>ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้ความรู้ที่เรียนมาประกอบในทำนองเพลงจากทำนองหลัก</p>	<p>ขั้นที่ 3 การแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมอธิบายให้เห็นแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และรูปแบบทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลัก 1 ทำนอง</p>
<p>ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ต้องยึดเสียงตกของทำนองหลักเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง</p>	<p>ขั้นที่ 4 การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่เรียนรู้ออกไปใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p>	<p>ขั้นที่ 5 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต จดจำรูปแบบทำนองเพลง เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ของตัวเอง</p>	<p>ขั้นที่ 5 การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต จดจำรูปแบบทำนองเพลง เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ของตัวเอง</p>	<p>ขั้นที่ 4 การมีกิจกรรมสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้ความรู้ที่เรียนรู้ออกไปเป็นกรอบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และมีประสบการณ์ผลจากการสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วย</p>

ภาพที่ 6 ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียน

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
<p>ฉันทลักษณ์วรรณคดีวิวัฒนาการ การใช้รูปแบบฉันทลักษณ์ของบทกลอนในวรรณคดีไทย ช่วยเปรียบเทียบลักษณะการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย โดยเฉพาะในเรื่องความสอดคล้องสัมพันธ์กันของทำนองเพลงแต่ละวรรค โดยเปรียบเทียบกับคำสัมผัส สัมผัสในของบทกลอน และเปรียบเทียบเรื่องการทำเพลงของทำนองเพลงไทย กับการขึ้นต้นบทกลอน “เมื่อเอ๋ย เมื่อนั้น” ในวรรณคดีไทย ซึ่งช่วยให้นักเรียนเห็นแนวทางและลักษณะการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยที่ชัดเจนยิ่งขึ้น</p>	<p>ครูพินิจ ฉายสุวรรณ</p>
<p>ตะล่อมกล่อมเกลา เป็นการช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจในการคิดทำนองเพลง หรือเริ่มสร้างทำนองเพลงจากเสียงต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ยินจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง หรือเสียงเพลงที่ตนเองนึกขึ้นได้ หรือร้องออกมาโดยมิได้ตั้งใจ โดยให้นักเรียนพยายามสังเกต จดจำ และนำมาเรียบเรียงเป็นทำนองเพลงไทย</p>	
<p>ทุนทำนองคล่องชำนาญ เป็นการเพิ่มพูนทำนองเพลงไทยให้นักเรียน เพื่อเป็นทุนสำหรับการนำไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองได้อย่างหลากหลาย โดยให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ท่วงทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ โดยครูช่วยอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งให้นักเรียนจดจำทำนองเพลงที่ไพเราะ หรือที่ชื่นชอบเก็บสะสมไว้เป็นคลังทำนองเพลงไทย เพื่อนำไปปรับใช้ต่อไป</p>	<p>ครูสำราญ เกิดผล</p>
<p>บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ เป็นเทคนิคที่ครูใช้ในการให้คำชี้แนะ หรือให้คำแนะนำในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแก่นักเรียน ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ถูกต้อง ไพเราะมากขึ้น รวมถึงครูจะต้องมีการเสริมแรงด้วยการชมเชยนักเรียนที่สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้อง ไพเราะ เพื่อให้นักเรียนเกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทยต่อไป</p>	<p>ครูทัย แก้วละเอียด พ.ท.เสนาะ หลวงสุนทร</p>
<p>อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ การให้นักเรียนคิดหรือสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ โดยยึดกรอบหรือข้อกำหนดเรื่องเสียงตกของทำนองหลัก ซึ่งยังไม่จำเป็นต้องคำนึงถึงความไพเราะ ความสอดคล้อง หรือขนบเรื่องสำนวนกลอนของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะสร้างสรรค์ทำนองเพลงจากความคิดของตนเองอย่างเต็มที่</p>	<p>พ.ท.เสนาะ หลวงสุนทร ดร.สิริชัยชาญ พิกจำรูญ</p>

ภาพที่ 7 ข้อความรู้เกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียน

รายละเอียดของข้อสรุปจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย) ปรากฏในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

ผู้วิจัยนำข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) มาเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

2.1 การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

2.1.1 สรุปหลักการของกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้นำข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ทั้ง 5 ท่าน มาสรุปเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ 5 พบว่า หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ มีทั้งหลักการที่เป็นจุดร่วมของศิลปินแห่งชาติทุกท่าน และจุดเน้นของศิลปินแห่งชาติแต่ละท่าน ซึ่งผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปได้ดังนี้

ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
<p style="text-align: center;">จุดร่วมของศิลปินแห่งชาติ</p> <p>1. การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน</p> <p>2. การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย</p> <p>3. การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทาง และรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน</p> <p>4. การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย</p> <p>5. การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง</p>	<p style="text-align: center;">จุดเน้นของครูพินิจ ฉายสุวรรณ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้โน้ต หรือสัญลักษณ์เป็นสื่อในการสอน - การสอนประวัติเพลง โครงสร้างเพลงควบคู่กับการปฏิบัติดนตรีไทย - การอธิบายควบคู่กับการสาธิต “พูดให้ฟัง ตีให้เข้าใจ” - การเปรียบเทียบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่หลากหลาย “ภาษาต่าง ความหมายเหมือนกัน”
	<p style="text-align: center;">จุดเน้นของครูสำราญ เกิดผล</p> <ul style="list-style-type: none"> - การสอนความเป็นดนตรีก่อนสร้างสรรค์ ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง การแบ่งวรรคตอน การนับจังหวะเพลงไทย - ให้นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลงควบคู่การปฏิบัติ/ เล่นดนตรี - การเรียนรู้จากผู้อื่น พร้อมทั้งสังเกตวิเคราะห์ เพื่อนำมาปรับใช้ “ครูพี่กล้าจำ แล้วนำมาปรับใช้”
	<p style="text-align: center;">จุดเน้นของครูอุทัย แก้วละเอียด</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้เพลงทางพื้นสั้น ๆ สำหรับการฝึกปฏิบัติทำนองหลักและการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย - การเรียนและการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้วยความสนุกสนาน - การประเมินควบคู่การฝึกสร้างสรรค์ดนตรีไทย
	<p style="text-align: center;">จุดเน้นของพันโทเสนาะ หลวงสุนทร</p> <ul style="list-style-type: none"> - เลือกใช้บทเพลงที่เป็นตัวอย่างที่ชัดเจนในการวิเคราะห์ลักษณะทำนองเพลงไทย - ฟังเพลงแล้วต้องวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำนองเพลงที่ฟัง “การฟังเชิงวิพากษ์”
	<p style="text-align: center;">จุดเน้นของดร.ศิริชัยชาย พิภพจรูญ</p> <ul style="list-style-type: none"> - การใช้เพลงทางพื้นสั้น ๆ ง่าย หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย - การสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลัก

ภาพที่ 8 ข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียน

จากข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการวิเคราะห์ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นหลักการที่ครอบคลุมถึงการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับบุคคลที่มีได้ความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยมากนัก ซึ่งสอดคล้องกับกลุ่มเป้าหมายในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงนำข้อสรุปเกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียนข้างต้นมาเป็นหลักการของกระบวนการเรียนการสอนในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งมี 5 ประการ ดังนี้

1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือ เพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยการเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียน สามารถปฏิบัติได้รวดเร็ว และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น โดยบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย ควรเป็นประเภทเพลงทางพื้น และการสอนบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย สำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่มาก ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และควรสอน ประวัติความเป็น และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย

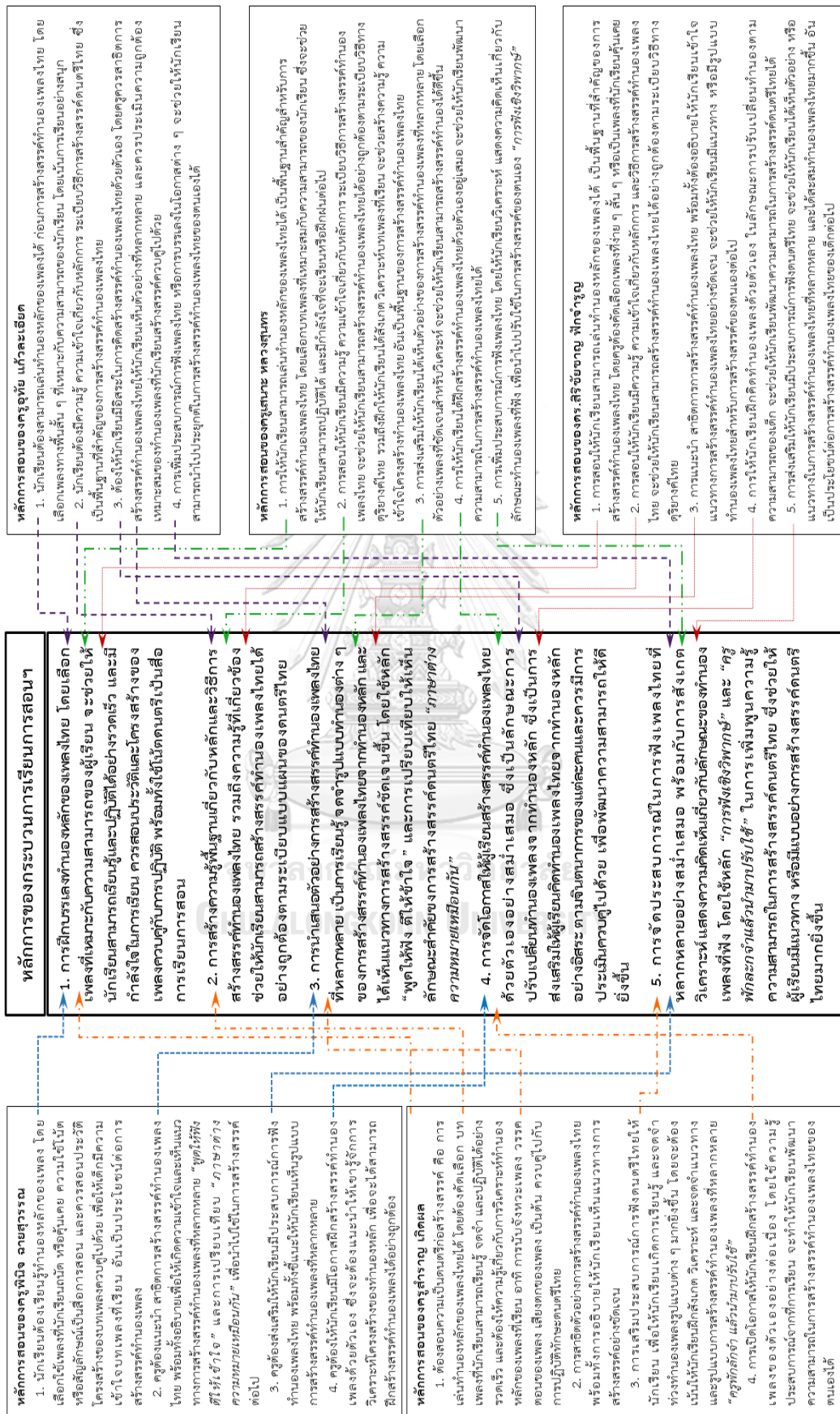
2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้อง ตามระเบียบแบบแผนของดนตรีไทย โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การ วิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง การอ่านและการ เขียนโน้ตเพลงไทย

3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการ สาธิตและอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้ หลัก “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทางและรูปแบบในการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

4) การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่าง สม่าเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลัก และควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น โดยการฝึกในระยะ เริ่มต้น ควรให้ผู้เรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์ มากยิ่งขึ้น

5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่าเสมอ พร้อม กับการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การ ฟังเชิงวิพากษ์” และ “ครูพักละกจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทาง หรือมีแบบอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น

การพัฒนาหลักการของกระบวนการเรียนการสอนจากข้อความรู้ที่ได้จากการ ถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สามารถแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 9 การสรุปหลักการของกระบวนการโดยอาศัยข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

2.1.2 กำหนดและจัดองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วย องค์ประกอบหลัก 4 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของกระบวนการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน และ 4) การวัดและการประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นจึงนำองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอนมาจัดความสัมพันธ์ โดยมีการดำเนินการดังนี้

1) กำหนดหลักการของกระบวนการเรียนการสอน โดยใช้ผลการสรุป ข้อความ รู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ดังภาพที่ 8-9

2) กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยกำหนด วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น คือ การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยเป็นลักษณะ การศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ

3) กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำหลักการของกระบวนการเรียนการสอนมาวิเคราะห์ เชื่อมโยง และจัดระบบขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ประกอบกับอาศัยข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยผู้วิจัยได้สังเคราะห์และกำหนดชื่อเทคนิคขั้นใหม่ โดยใช้คำคล้องจอง เพื่อให้ง่ายต่อการจดจำและการนำไปใช้ และพยายามให้สะท้อนลักษณะสำคัญของเทคนิคที่ศิลปินแห่งชาติแต่ละท่านใช้ในการสอน ซึ่งรายละเอียดการกำหนดขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนมีดังนี้

ผู้วิจัยได้พิจารณาข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) แล้วเห็นว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น สามารถแบ่งได้เป็น 2 ระยะ คือ

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยอิงกับข้อความรู้จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับหลักการที่ 1 การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยการเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้รวดเร็ว และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น โดยบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ควรเป็นประเภทเพลงทางพื้น และการสอนบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่มาก ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และควรสอนประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย และ

หลักการที่ 2 การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ช่วยให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของดนตรีไทย โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง การอ่านและการเขียนโน้ตเพลงไทย ซึ่งมุ่งเน้นให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้และความสามารถทางดนตรีไทย เพื่อใช้สำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้ถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย โดยการจัดการเรียนการสอนในขณะนี้ให้ความสำคัญกับการสร้างพื้นฐานการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง รวมถึงความรู้เกี่ยวกับการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย ซึ่งนักเรียนจำเป็นต้องใช้ในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทย สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีของ Vaughan (1973) และ Thompson (1980) ที่กำหนดให้นักเรียนได้รับโมโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ เช่น จังหวะ ทำนอง ลักษณะทางดนตรี ก่อนที่จะเริ่มสร้างสรรค์ดนตรี

หลักคิดของการกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอนเป็นระยะที่ 1 เนื่องจาก ผู้วิจัยพิจารณาหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากข้อความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ ประกอบกับการพิจารณาถึงบริบทของการเรียนการสอนในระบบโรงเรียน ตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 จุดมุ่งหมาย และลักษณะการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาทั่วไป เห็นว่า การเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยที่เพียงพอสำหรับการสร้างสรรค์นั้นสามารถดำเนินการให้เสร็จสมบูรณ์ได้ในหลักการที่ 1 หลักการที่ 2 อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในระยะที่ 2 นอกจากนี้ผู้วิจัยพิจารณาเห็นว่า ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ควรมีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถดำเนินการทวนซ้ำได้มากกว่า 1 รอบ โดยใช้ความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยในระยะที่ 1 เป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนานักเรียนไม่จำเป็นต้องวนกลับมาเรียนซ้ำอีก ซึ่งจะสอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาทั่วไป

ระยะที่ 2 พัฒนาการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้ความรู้และความสามารถทางดนตรีไทยจากระยะที่ 1 เป็นพื้นฐาน โดยอิงกับข้อความรู้จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับหลักการที่ 3 การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทางและรูปแบบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของ

ตนเอง หลักการที่ 4 การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและควรมี การประเมินควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น โดยการฝึกในระยะเริ่มต้น ควร ให้ผู้เรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น และหลักการที่ 5 การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการ สังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิง วิพากษ์” และ “ครูพักลักจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้เด็กเรียนมีแนวทาง หรือมีแบบอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น โดยการ จัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถดำเนินการในลักษณะเป็นวงจริงที่จัดการเรียน การสอนทวนซ้ำตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยของผู้เรียนให้ก้าวหน้าขึ้น โดยจำนวนรอบของการจัดการเรียนการสอนจะพิจารณาจาก เงื่อนไขเรื่องเวลาเรียนของโรงเรียน และระยะเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งรายละเอียดของการ กำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระยะมีดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างพื้นฐานสู่การสร้างสรรค มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ เกี่ยวกับทักษะปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และมีความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ทั้ง การแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย โดยแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 เรียนรู้และฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นนี้ จากหลักการที่ว่า การให้นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติทำนองหลักของเพลงไทย โดยครูจะเลือก ทำนองหลักของบทเพลงไทยสั้น ๆ หรือบทเพลงไทยที่นักเรียนคุ้นเคยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนสามารถเรียนรู้และปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว และมีกำลังใจในการเรียน สำหรับกลุ่มเครื่องดนตรีที่ เหมาะสมในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติทำนองหลักของเพลงไทย คือ เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีที่ ดำเนินทำนอง ได้แก่ ซอวงใหญ่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซอวงเล็ก ซึ่งเป็นกลุ่มเครื่องดนตรีไทยที่ กำหนดตำแหน่งเสียงและระดับเสียงไว้ตายตัว จึงเหมาะสำหรับการเริ่มต้นฝึกปฏิบัติพื้นฐานการ บรรเลงเครื่องดนตรีไทย อีกทั้งยังสอดคล้องกับขนบการเรียนดนตรีไทย ที่จะเริ่มต้นเรียนรู้ทำนองหลัก โดยฝึกปฏิบัติซอวงใหญ่ โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ คือ มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และสามารถบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยได้อย่าง ถูกต้อง เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้น นี้จากหลักการที่ว่า การให้ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยเบื้องต้น จะช่วยให้นักเรียนมีความ เข้าใจเกี่ยวกับหลักการในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ทั้งด้านการแปรทำนองและการแต่งทำนองเพลง

ไทย จะช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ คือ มุ่งให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เสียงตกของทำนองหลังของเพลงไทย การใช้กลุ่มเสียงหรือบันไดเสียงในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลงไทย โดยครูควรเลือกใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย พร้อมทั้งให้นักเรียนมีโอกาสได้ฝึกการวิเคราะห์ทำนองหลักของบทเพลงไทย เพื่อเพิ่มความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงตกบันไดเสียง และการแบ่งวรรคตอนของทำนองหลักของเพลงไทย อันเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้อง

ระยะที่ 2 พัฒนาการสร้างสรรค์ดนตรีไทย มุ่งเน้นการส่งเสริมและพัฒนาให้นักเรียนมีความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยเฉพาะการแต่งทำนองเพลงไทย ที่ยังคงรักษารูปแบบ หรือลักษณะของท่วงทำนองที่เป็นเพลงไทย สามารถนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้ โดยแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 2.1 สาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นนี้จากหลักการที่ว่า การให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และจดจำรูปแบบและแนวทางในการการแปรทำนองเพลงไทยและการแต่งทำนองเพลงไทย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเองได้ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้ใช้เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* คือ การสร้างคลังทำนองเพลงไทยให้นักเรียน มาช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ คือ การมุ่งให้นักเรียนได้เรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ทั้งการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย รวมถึงให้นักเรียนสังเกตและจดจำรูปแบบทำนองที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ของตนเอง โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย เป็นฐานในการแปรทำนองเพลงและการแต่งทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นนี้จากหลักการที่ว่า การให้นักเรียนมีโอกาสสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ จะช่วยส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น รวมถึงใช้เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการจัดการเรียนการสอน ได้แก่ 1) เทคนิค *ตะล่อมกล่อมเกล่า* คือ การสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างทำนองเพลงจากสิ่งแวดล่อมรอบข้าง 2) *บอกทางสว่างสร้างกำลังใจ* คือ การชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้นคิดทำนองเพลงไทย และการให้คำชมเชยเพื่อเป็นยการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทย และเทคนิคที่สำคัญในขั้นตอนนี้คือ เทคนิค *อิสระ*

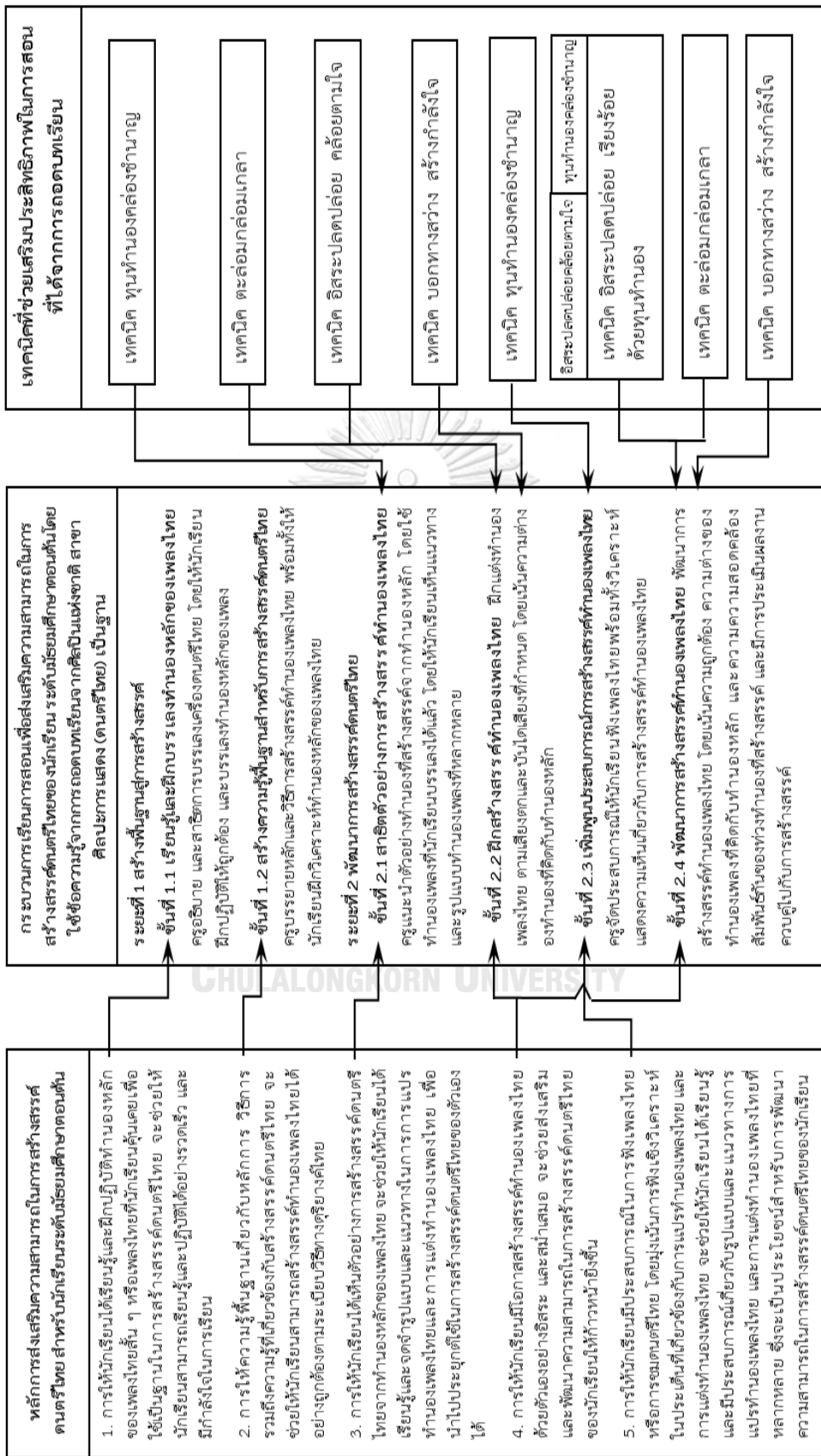
ปลดปล่อยคล้อยตามใจ คือ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงอย่างอิสระ โดยมีได้คำนี้ถึงขอบ แบบแผนทางดุริยางค์ไทย เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตัวเอง โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ คือ การให้นักเรียนได้มีโอกาสฝึกสร้างสรรค์ดนตรีไทย ทั้งการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ และสม่ำเสมอ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้และฝึกปฏิบัติมาแล้วในขั้นที่ผ่านมา โดยเน้นความรวดเร็วในการคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่มีความแตกต่างไปจากทำนองหลัก โดยใช้เครื่องดนตรีไทยในการในฝึกและการแสดงผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้วเป็นฐานในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย นอกจากนี้ ยังเน้นการประเมินการสร้างสรรคควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการพัฒนาการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของแต่ละคนต่อไป ซึ่งในการสอนและการประเมินของครูจะใช้การชี้แนะและการเสริมแรงเพื่อเสริมกำลังใจในการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นนี้ จากหลักการที่ว่า การให้นักเรียนมีประสบการณ์ในการฟังเพลงไทย หรือการชมดนตรีไทย โดยมุ่งเน้นการฟังเชิงวิเคราะห์ ในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย จะช่วยให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบและแนวทางการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ซึ่งจะเป็นประโยชน์สำหรับการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยใช้เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* เพื่อเสริมการเรียนรู้และการสะสมประสบการณ์ รวมถึงคลังทำนองเพลงของนักเรียนให้มากขึ้น โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ คือ การให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ในการฟังเพลงไทย หรือการชมการแสดงดนตรีไทย โดยเน้นบทเพลงไทย หรือการแสดงดนตรีไทยที่มีการแปรทำนองเปลี่ยนแปลงท่วงทำนองเพลงให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้อย่างหลากหลาย อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือ การบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศสองชั้น หรือเพลงทองย่อน สองชั้น เป็นต้น โดยเน้นให้นักเรียนฝึกฟัง สังเกต และวิเคราะห์แนวทาง และรูปแบบท่วงทำนองที่มีการสร้างสรรค์ขึ้นจากทำนองหลักของเพลง เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยกำหนดขั้นนี้ จากหลักการเดียวกันกับขั้นที่ 2 โดยผู้วิจัยได้เพิ่มเติมขั้นตอนการพัฒนาการสร้างสรรคดนตรีไทย หลังจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝนการคิดทำนองเพลงไทย ตลอดจนการเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทยแล้ว เพื่อให้ นักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ มาสร้างสรรค์พัฒนาความสามารถรวมถึงผลงานการสร้างสรรคดนตรีไทยของตนเอง เพื่อให้กระบวนการเรียนการสอนมีความสมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของ Thompson (1980) ที่กำหนดเป็นขั้นการจัดการ

(Organization) เพื่อให้นักเรียนได้จัดเรียงความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นโครงสร้างดนตรีที่สมบูรณ์ ซึ่งจะเป็นผลงานสุดท้ายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน ได้แก่ เทคนิค *อิสระปลดปล่อย เรียบร้อยด้วยท่วงทำนอง* คือ การให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนฐานของความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลง เพื่อช่วยให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากขึ้น ประกอบกับการใช้เทคนิค *ตะล่อมกล่อมเกลา* และเทคนิค *บอกทางสว่างสร้างกำลังใจ* ช่วยเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนสามารถแต่งทำนองเพลงได้ดีขึ้น โดยจุดมุ่งหมายของการเรียนการสอนในขั้นนี้ จะเน้นให้นักเรียนพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ควบคู่ไปกับการพัฒนาความสามารถในการคิดทำนองเพลงไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ให้ครบทั้งเพลง ให้ความสำคัญกับความถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลักที่เป็นฐาน รวมถึงเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยเป็นฐานในการสร้างสรรค์ ซึ่งจะมีการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการพัฒนาผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของแต่ละคนต่อไป ซึ่งในการสอนและการประเมินของครูจะใช้การชี้แนะและการเสริมแรงเพื่อเสริมกำลังใจในการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

การกำหนดขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สามารถแสดงได้ดังแผนภาพที่ 10

ภาพที่ 10 การเชื่อมโยงหลักการของกระบวนงานการสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

4) กำหนดการวัดและประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยได้ กำหนดการวัดและการประเมินผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งประเมินจาก 2 ส่วน ได้แก่ 1) การประเมินการแสดงผลการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด และ 2) การประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย

รายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

จากวัตถุประสงค์และหลักการของกระบวนการเรียนการสอนที่กำหนดเรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัย วิเคราะห์และเชื่อมโยงสู่ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน โดยอาศัยข้อความรู้จากการถอดบทเรียน เป็นแนวทาง ซึ่งผลการพัฒนาขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน (ฉบับร่าง) มีดังนี้

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจาก ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน (ฉบับร่าง)

ลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับ นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมี วัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ซึ่ง ลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียนมี ความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทยบน ฐานความรู้และประสบการณ์ตามศักยภาพของแต่ละคน โดยท่วงทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มี รูปแบบหรือลักษณะที่สอดคล้อง สัมพันธ์กับแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทย

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น แบ่งเป็น 2 ระยะ ซึ่งมี รายละเอียดของการจัดการเรียนการสอนดังนี้

ระยะที่ 1 สร้างพื้นฐานสู่การสร้างสรรค

ชั้นที่ 1.1 เรียนรู้และฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย จัดการเรียนการสอนเพื่อให้ นักเรียนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสั้น ๆ หรือทำนองเพลงที่นักเรียน คำนเคย อาทิ เพลงแขกบรเทศชั้นเดียว เพลงเต้ยโขง เพลงพม่าเขว โดยใช้เครื่องดนตรีไทยประเภท เครื่องตี (ดำเนินทำนอง) ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ฆ้องวงใหญ่ และฆ้องวงเล็ก โดยการเรียนการ สอนชั้นนี้ จะเน้นให้นักเรียนฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครู ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูผู้อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการ บรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด

2) นักเรียนฝึกปฏิบัติวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครูให้ถูกต้อง

3) ครูอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของทำนองเพลงที่เรียน จากนั้นจึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักทีละวรรค (4 ห้องเพลง) โดยใช้โน้ตดนตรีไทยเป็นสื่อการ สอน และให้นักเรียนปฏิบัติตามจนกระทั่งจบเพลง

4) นักเรียนฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักให้ถูกต้อง แม่นยำ

บทบาทผู้สอน อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และการ บรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง รวมถึงอธิบายประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของทำนองเพลงที่เรียน

บทบาทนักเรียน สังเกตวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนอง หลักของเพลงที่กำหนดอย่างตามต้นแบบถูกต้อง แม่นยำ และทำความเข้าใจเกี่ยวโครงสร้างของ ทำนองเพลงที่เรียน

ชั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จัดการเรียนการสอน โดยเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทั้งการ แปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย รวมถึงการเรียนรู้และฝึกการวิเคราะห์ทำนองหลัก ของเพลงไทยที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองเพลงไทยที่นักเรียนคำนเคย เพื่อใช้เป็น พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง การเรียนการสอนในชั้นนี้ จะเน้นการสอนความรู้ พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูอธิบายระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น อาทิ เสียงตกของ ทำนองหลัก บันไดเสียงของทำนองหลัก การแบ่งจำนวนท่อน การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง และ ยกตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ

2) .นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนไปแล้ว หรือเพลงที่นักเรียน คำนเคย

บทบาทผู้สอน บรรยาย อธิบายหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของเพลงไทย และสาธิตการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยเบื้องต้น

บทบาทนักเรียน เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของทำนองหลัก และฝึกวิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่สามารถบรรเลงได้แล้ว

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 2.1 สาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จัดการเรียนการสอนโดย ลักษณะการสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งการแปรทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย โดยใช้เสียงตกของทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้และบรรเลงได้แล้ว ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูแนะนำ และสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยสาธิตครั้งละ 2-4 ห้องเพลงไทย และให้ตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองประมาณ 3-4 ทำนอง ต่อทำนองหลัก 2-4 ห้องเพลงไทย

2) ครูอธิบายเปรียบเทียบระหว่างทำนองหลักและทำนองที่สร้างสรรค์ โดยเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การแปรเปลี่ยนทำนองเพลงได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง

3) นักเรียนเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากการแนะนำ การสาธิตจากครู พร้อมทั้งสังเกตและจดจำลักษณะทำนองเพลงต่าง ๆ ไว้ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตนเอง

การจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ ครูควรใช้เทคนิค “*ทูนทำนองคล่องชำนาญ*” โดยให้นักเรียนจดจำท่วงทำนองเพลง เพื่อเก็บสะสมไว้เป็นทูนทำนอง หรือคลังทำนองเพลงไทย สำหรับการสร้างสรรค์ต่อไป

บทบาทผู้สอน เตรียมตัวอย่างทำนองสำหรับการแนะนำ สาธิตการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว และอธิบายพร้อมสาธิตตัวอย่างการแปรทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทย ให้นักเรียนเห็น และเข้าใจแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน

บทบาทนักเรียน เรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากตัวอย่างที่ครูสาธิต พร้อมทั้งสังเกต จดจำรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ เพื่อสะสมเป็นทูน หรือคลังทำนองเพลงไทยนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จัดการเรียนการสอนโดยให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วในระยะเวลาที่ 1 ประกอบกับการประยุกต์ใช้แนวทางและรูปแบบทำนองจากการสาธิตการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในขั้นที่ 2.1 ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตกกลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยใช้โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่เรียนรู้ในขั้นที่ 1.1 โดยครูอาจทบทวนความรู้ หรือสาธิตตัวอย่างในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในช่วงเริ่มต้น

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดยเริ่มต้นจากการคิดทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลงไทย ให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด

3) ครูกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนดให้ได้ในเวลาที่จำกัด และครูจะเป็นผู้ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ ครูควรใช้เทคนิค “ตะล่อม กล่อมกล่อม” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด หรือมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการใช้เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป นอกจากนี้ เทคนิคที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ เทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” โดยให้นักเรียนคิดทำนองเพลงอย่างอิสระ โดยมีได้คำนึงถึงขนบ แบบแผนทำนองเพลงไทย ความไพเราะ หรือความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของทำนองเพลง เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตนเองอย่างเต็มที่

บทบาทผู้สอน เป็นผู้กำหนดกรอบหรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียน ได้แก่ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียง หรือระยะเวลาในการคิดทำนองเพลง โดยครูอาจทบทวนความรู้ หรือให้ตัวอย่างในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในช่วงเริ่มต้น และเป็นผู้ประเมินการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาต่อไปครูจะ

บทบาทนักเรียน ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จัดการเรียนการสอนเพื่อให้นักเรียนได้มีโอกาสเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์การฟังเพลงไทย หรือชมการแสดงดนตรีไทย โดยเน้นบทเพลงไทย หรือการแสดงดนตรีไทยที่มีตัวอย่างของการสร้างสรรค์ ดัดแปลง

ท่วงทำนองเพลงให้มีความแตกต่าง หลากหลาย บนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกัน เป็นกิจกรรม การฟัง หรือชมการบรรเลงเพลงไทยสั้น ๆ ที่เป็นประเภทเพลงทางเปลี่ยน ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูคัดเลือกสื่อที่มีการแปรทำนอง หรือเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จาก ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนปฏิบัติได้แล้ว หรืออาจใช้บทเพลงอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน และเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือการบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศ สองชั้น ทำนองทางเปลี่ยน เพลงทองย่อน สองชั้น เพลงพราหมณ์ดีดน้ำเต้า สองชั้น

2) นักเรียนฟังบทเพลง ชมการบรรเลงดนตรีไทย โดยครูจะแสดงโน้ตเพลงไทยของ ทำนองเพลงที่นักเรียนฟัง/ ชมประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นลักษณะ การสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดประเด็นให้นักเรียนสังเกตลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง

3) นักเรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง หรือรูปแบบการแปรทำนองเพลงไทย หรือการแต่งทำนองเพลงไทยจาก ทำนองหลักของบทเพลงไทย เพื่อให้เห็นลักษณะ การสร้างสรรค์ท่วงทำนองให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างหลากหลาย เพื่อจดจำและนำตัวอย่างรูปแบบทำนองเพลงไทยมาใช้ในการพัฒนาความสามารถและผลงาน การสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

การจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ ครูควรใช้เทคนิค “*ทูนทำนองคล่องชำนาญ*” โดยให้นักเรียนสังเกต จดจำท่วงทำนองเพลงที่ฟัง เพื่อเก็บสะสมไว้เป็นทูนทำนอง หรือคลังทำนอง เพลงไทยสำหรับการสร้างสรรค์ หรือพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยต่อไป

บทบาทผู้สอน คัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถนักเรียน และเป็น ตัวอย่างที่ชัดเจน เหมาะสม และหลากหลาย อธิบายแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ หลากหลาย จากทำนองหลักเดียวกัน โดยใช้โน้ตดนตรีประกอบการอธิบาย และกำหนดประเด็นใน การสังเกต วิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนสังเกต แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย

บทบาทนักเรียน ฟังบทเพลง/ ชมการบรรเลงดนตรีไทยอย่างตั้งใจ เพื่อเรียนรู้ สังเกตแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ จากสิ่งที่ฟัง/ ชม พร้อมทั้งสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อรวบรวมแนว ทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ ไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จัดการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนได้ พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในด้านการแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไทย หลังจาก ที่นักเรียนได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทั้งการสังเกต จดจำ

ตัวอย่างการสร้างสรรคดนตรีไทย การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการเพิ่มประสบการณ์การฟังและวิเคราะห์เพลงไทยที่มีการดัดแปลงทำนองให้มีความแตกต่าง หลากหลายบนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกันแล้ว นักเรียนจะได้นำความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ มาประยุกต์ใช้เป็นแนวทาง หรือเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ผลงานเพลงไทยและการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ซึ่งขั้นตอนจะคล้ายกับขั้นที่ 2.2 ดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตก กลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยในขั้นนี้จะเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็น 1-2 บรรทัด หรือ 8-16 ห้องเพลงไทย หรือครบทั้งเพลง

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดยให้ท่วงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด และเน้นความถูกต้อง ความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์กับแบบแผนท่วงทำนองของดนตรีไทย

3) การประเมิน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคน โดยสามารถใช้รูปแบบการประเมินโดยครูเป็นผู้ประเมิน หรือกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยกันประเมิน เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองให้มีคุณภาพต่อไป

การจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ ครูควรใช้เทคนิค “อิสระปลดปล่อย ร้อยเรียงด้วยท่วงทำนอง” ซึ่งเป็นการผสมผสานเทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” เข้ากับ “ท่วงทำนองคล้องขำนาญ” เพื่อให้ นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทย เพื่อให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้มีความสอดคล้องกับแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยด้วย นอกจากนี้ครูยังควรใช้เทคนิค “ตะล่อม กล่อมเกล่า” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด หรือมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการใช้เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป

บทบาทผู้สอน เป็นผู้กำหนดกรอบหรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ให้แก่ นักเรียน อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียง เป็นต้น และเป็นผู้ประเมินการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาต่อไปครูจะ

บทบาทนักเรียน ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว มาเป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ และอาจร่วมประเมินการสร้างสรรค์ของตนเองและเพื่อนร่วมชั้นด้วย

การเรียนการสอนในระยะที่ 2 พัฒนาการสร้างสรรค์คนไทย ผู้สอนสามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์คนไทยของนักเรียนให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น อย่างไรก็ตาม จำนวนรอบของการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน และเงื่อนไขเรื่องเวลาของการจัดการเรียนการสอนในระบบสถานศึกษาตามกรอบของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งบริบทการเรียนการสอนโดยปกติ สามารถจัดกิจกรรมการเรียนการสอนขั้นที่ 2.1 ถึง ขั้นที่ 2.4 ได้ 2 รอบ

2.2 จัดทำเอกสารประกอบกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

2.2.1 เอกสารการใช้กระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้จัดทำเอกสารการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งเป็นเอกสารที่ชี้แจงรายละเอียดต่าง ๆ เกี่ยวกับกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้ผู้ที่สนใจจะนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ มีความเข้าใจอย่างถูกต้อง และสามารถจัดการเรียนการสอนให้บรรลุผลตามวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอนนี้ โดยคู่มือการใช้กระบวนการเรียนการสอนประกอบด้วยสาระสำคัญ 6 ประการ ได้แก่ 1) หลักการของกระบวนการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน 4) การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนการสอน 5) บทบาทของผู้สอน และบทบาทของผู้เรียน และ 6) แนวทางการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ (แสดงในภาคผนวก ง)

2.2.2 แผนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้จัดทำแผนการจัดการเรียนการสอนจำนวน 6 แผน โดยแต่ละแผนประกอบด้วยองค์ประกอบ 5 ประการ ได้แก่ จุดประสงค์การเรียนรู้ สาระการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนการสอน สื่อและอุปกรณ์การเรียนการสอน และการวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ (ตัวอย่างแผนการจัดการเรียนการสอนแสดงในภาคผนวก จ)

2.3 การตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยดำเนินการตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

2.3.1 ตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนา โดยผู้วิจัยนำเอกสารคู่มือกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้อง เหมาะสม และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ จากนั้นจึงนำไปให้ผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วยผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย หรือผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ท่าน พิจารณาและให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับความตรงของเนื้อหา ความสอดคล้องขององค์ประกอบ ของกระบวนการ

เรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนา จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) และปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญ

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน สรุปว่า รายละเอียดเนื้อหาตามองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน มีค่าดัชนีความสอดคล้องมากกว่า 0.5 ทุกรายการประเมิน สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ 5 การปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนตามข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ

องค์ประกอบ	ข้อเสนอแนะจากผู้เชี่ยวชาญ	การปรับปรุง แก้ไข
การเชื่อมโยงหลักการจาก ข้อความรู้ที่ได้จากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)	ควรแสดงให้เห็นการ วิเคราะห์หลักการของศิลปิน แห่งชาติแต่ละท่าน พร้อมทั้ง สรุปเชื่อมโยงสู่หลักการของ กระบวนการเรียนการสอนที่ พัฒนาขึ้นให้ชัดเจน	ผู้วิจัยดำเนินการปรับปรุง แก้ไขตามข้อเสนอแนะของ ผู้เชี่ยวชาญ
บทบาทของผู้สอนและผู้เรียน ในชั้นต่าง ๆ ของกระบวนการ เรียนการสอน	ควรเพิ่มบทบาทของผู้เรียน ในกิจกรรมการเรียนการสอน ให้มีส่วนร่วม และมีการแสดง ความคิดมากยิ่งขึ้น	ผู้วิจัยปรับบทบาทของ ผู้เรียนให้มีส่วนร่วมและได้มี โอกาสในการแสดงความคิด ต่อการจัดกิจกรรมการเรียน การสอนให้ชัดเจนยิ่งขึ้น

2.3.2 ตรวจสอบคุณภาพของกระบวนการเรียนการสอนฯ ในด้านของความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ในสภาพการเรียนการสอนจริงในบริบทโรงเรียน โดยการทดลองสอน (Try Out) กับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 1 ห้องเรียน ที่มีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่าง เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ในการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้ในสถานการณ์จริง ดังตารางต่อไปนี้

ตารางที่ 6 ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนและแนวทางการปรับปรุง

ปัญหาที่เกิดขึ้นจากการทดลองใช้	แนวทางการปรับปรุง
<p>กระบวนการเรียนการสอน</p>	
<p>- การจัดการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ และฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งด้านการแปรทำนองเพลงไทยและการแต่งทำนองเพลงไทย ไม่สอดคล้องกับระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน รวมถึงไม่สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนด้วย</p>	<p>ผู้วิจัยดำเนินการปรับเนื้อหาสาระของการสร้างสรรค์ โดยมุ่งเน้นในด้านการแต่งทำนองเพลงไทย ซึ่งเป็นในลักษณะของการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้แตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ ส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในด้านการแปรทำนอง ผู้วิจัยปรับให้เป็นส่วนหนึ่งของกิจกรรมในขั้นการสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และขั้นการเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์จากต้นแบบ</p>
<p>- การใช้บทเพลงแขกบรเทศ สองชั้น ในการเรียนการสอน คือ ไม่เหมาะสมสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมาย และเงื่อนไขระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอน เนื่องจาก ต้องใช้เวลาค่อนข้างมากสำหรับการเรียนรู้และฝึกการบรรเลง จึงส่งผลกระทบต่อระยะเวลาสำหรับการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในชั้นอื่น ๆ นอกจากนี้ยังไม่สอดคล้องกับช่วงเวลาสำหรับการทดสอบความสามารถของผู้เรียน รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานของผู้เรียนด้วย</p>	<p>ผู้วิจัยดำเนินการปรับเปลี่ยนบทเพลงที่ใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น จากเพลงแขกบรเทศ สองชั้น เป็น เพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ซึ่งสั้นกว่าเพลงเดิม 1 เท่า และทำนองเพลงง่ายต่อการเรียนรู้ จดจำ อีกทั้งยังช่วยให้การทดสอบความสามารถและการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว สอดคล้องกับบริบทผู้เรียนและการจัดการเรียนการสอนในโรงเรียนมากขึ้น</p>

ระยะที่ 3 (R2) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การศึกษามูลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อมูลความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน แบ่งขั้นตอนดำเนินการออกเป็น 4 ขั้นตอนดังนี้

3.1 การเตรียมการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน

การเตรียมการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนเป็นขั้นตอนการกำหนดประชากร และกลุ่มตัวอย่าง และการจัดเตรียมแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน ที่พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

3.1.1 กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย

กลุ่มเป้าหมายในการวิจัย คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิต จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 จำนวน 35 คน โดยผู้วิจัยมี ขั้นตอนการคัดเลือกกลุ่มเป้าหมายที่ใช้ในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนฯ ดังนี้

1) การเลือกโรงเรียน ผู้วิจัยเลือกโรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม โดยใช้วิธีการเลือกแบบเฉพาะเจาะจง ซึ่งมีเกณฑ์การพิจารณา คือ เป็นโรงเรียนสาธิตที่สังกัด ในมหาวิทยาลัย เขตกรุงเทพมหานคร ที่มีการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในลักษณะดนตรีทั่วไป ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 และเป็นโรงเรียนที่มีการจัดนักเรียน แต่ละห้องแบบละความสามารภ

2) การเลือกระดับชั้น ผู้วิจัยคัดเลือกนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 เนื่องจาก เป็นระดับชั้นที่มีเนื้อหาสาระดนตรีเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทางดนตรี ตามมาตรฐานและตัวชี้วัดของ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551

3) การเลือกห้องเรียน ผู้วิจัยคัดเลือกห้องเรียนเข้าสู่กลุ่มทดลอง ด้วยวิธีการสุ่ม ง่าย (Simple Sampling) โดยใช้การจับสลาก

3.1.2 การสร้างแผนการจัดการเรียนรู้

ผู้วิจัยสร้างแผนการจัดการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่ พัฒนาขึ้น โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) ศึกษาหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ตัวชี้วัดและ สาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ สาระที่ 2 ดนตรี และศึกษาหลักสูตร สถานศึกษาในด้านคำอธิบายรายวิชา จุดมุ่งหมาย เนื้อหาสาระ แนวทางการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดและประเมินผล เพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ สำหรับนักเรียน

2) เลือกเนื้อหาในสาระดนตรีไทย เพื่อใช้ในการทดลองสอนด้วยกระบวนการเรียน การสอนที่พัฒนาขึ้น

3) เขียนแผนการจัดการเรียนรู้ และพัฒนาสื่อการเรียนรู้ ซึ่งแต่ละแผนประกอบด้วย ชื่อแผนการจัดการเรียนรู้ จำนวนคาบเรียน จุดประสงค์การเรียนรู้ สารการเรียนรู้ กิจกรรมการเรียนรู้ สื่อ/แหล่งการเรียนรู้ และการวัดและประเมินผล โดยกำหนดขั้นตอนหลักของกิจกรรมการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

4) นำแผนการเรียนการสอนและสื่อการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ไปตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่าน ประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย หรือผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ท่าน ตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม และให้ข้อเสนอแนะ จากนั้นปรับปรุงแก้ไขแผนการจัดการเรียนรู้ และสื่อการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ผลการพิจารณาจากผู้เชี่ยวชาญทั้ง 5 ท่าน สรุปว่า รายละเอียดเนื้อหาของแผนการจัดการเรียนรู้ มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.6-0.8 ทุกรายการประเมิน สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามตารางที่ 9

ตารางที่ 7 การปรับปรุงแผนการจัดการเรียนรู้ตามข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ

องค์ประกอบ	ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	การปรับปรุงแก้ไข
วัตถุประสงค์	- ควรปรับวัตถุประสงค์ในแผนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นเชิงพฤติกรรม	ผู้วิจัยปรับวัตถุประสงค์ของแผนการจัดการเรียนการสอนให้เป็นเชิงพฤติกรรมมากยิ่งขึ้น
ลักษณะของแผนการจัดการเรียนรู้	แนะนำให้ทำแผนรายคาบ เพื่อความละเอียด ชัดเจนในการจัดการเรียนการสอน	ผู้วิจัยปรับการจัดทำแผนให้เป็นแผนรายคาบ ซึ่งมีความละเอียดและชัดเจนสำหรับการนำไปใช้จริงมากยิ่งขึ้น
กิจกรรมการเรียนการสอน	ควรใช้คำศัพท์ที่สอดคล้องกับลักษณะกิจกรรม และพฤติกรรมของนักเรียน	ผู้วิจัยปรับคำศัพท์ที่ปรากฏในแผนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับกิจกรรมและพฤติกรรมของนักเรียนมากยิ่งขึ้น

3.2 การสร้างเครื่องมือที่ใช้ในเก็บรวบรวมข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้สร้างเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องพบว่า การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จำเป็นต้องประเมินความสามารถ 2 ส่วน ได้แก่ ส่วนที่ 1 ประเมินพฤติกรรมที่สะท้อนให้เห็นความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย (Performance) โดยใช้ภาระงานเป็นเครื่องมือให้นักเรียนแสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และส่วนที่ 2 ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (Product) ซึ่งเป็นอีกสิ่งหนึ่งที่สะท้อนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ซึ่งการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจากการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด (Performance) และประเมินจากผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (Product) จึงทำให้การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมีความครบถ้วน สมบูรณ์ ดังนั้น เครื่องมือที่ใช้ในการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้มี 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และ 2) แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนครบทั้ง 4 องค์ประกอบ ซึ่งแต่ละองค์ประกอบของความสามารถมีค่าน้ำหนักของการประเมินไม่เท่ากัน โดยองค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กันมีค่าน้ำหนักมากกว่า ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ ซึ่งแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 8 โครงสร้างของการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

องค์ประกอบของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	แบบประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย	แบบประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย
การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่าง จากทำนองหลัก	✓	✓
การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว	✓	-
การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ	✓	-
การแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	✓	✓

เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการดำเนินการสร้าง และการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

3.2.1 แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

สร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน ในด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (Performance) ซึ่งใช้สำหรับการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนตามภาระงานที่กำหนด โดยนักเรียนต้องแต่งทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนดและแสดงความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยผ่านเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาองค์ประกอบของการวัดและประเมินการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตก เพื่อพิจารณาและกำหนดองค์ประกอบของการวัดที่สอดคล้อง และเหมาะสมกับบริบทดนตรีไทย

2) วิเคราะห์ สังเคราะห์ องค์ประกอบการประเมินการสร้างสรรค์ดนตรีของตะวันตก รวมถึงแนวคิด หลักการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อกำหนดองค์ประกอบในการประเมินให้สอดคล้องกับบริบทของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจากผลการศึกษา ผู้วิจัยได้กำหนดองค์ประกอบของแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เป็น 4 ด้าน ดังนี้

ตารางที่ 9 องค์ประกอบของการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

องค์ประกอบของการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	อธิบายองค์ประกอบ
1. ความริเริ่มในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	ความสามารถในการแต่งทำนองเพลงที่มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์
2. ความคล่องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	ความสามารถในการแต่งทำนองเพลงได้คล่องแคล่ว หรือแต่งทำนองเพลงได้จำนวนมาก ในระยะเวลาที่กำหนด
3. ความยืดหยุ่นในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	ความสามารถในการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ จากทำนองหลักเดียวกัน
4. ความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	ความสามารถในการแต่งทำนองให้สอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กันในแต่ละวรรคเพลง

3) กำหนดรูปแบบของการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยผู้วิจัยใช้รูปแบบการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด (Performance Test) โดยผู้วิจัยได้สร้างเอกสารภาระงานซึ่งประกอบด้วย 3 ภาระงาน ดังนี้

ภาระงานที่ 1 ประเมินการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างจากทำนองหลัก โดยกำหนดทำนองหลักของเพลงที่เรียน 1 บรรทัด (8 ห้องเพลงไทย) เพื่อให้นักเรียนแต่งทำนองเพลง โดยปรับเปลี่ยนรูปแบบทำนองเพลงให้ได้ลักษณะที่หลากหลาย โดยทำนองเพลงแต่ละทำนองจะต้องมีทำนองที่แตกต่างกัน

ภาระงานที่ 2 ประเมินการแต่งทำนองเพลงได้คล่องแคล่ว และการแต่งทำนองเพลงได้แตกต่างไปจากทำนองหลัก โดยกำหนดจำนวนห้องเพลง 4 ห้องเพลง พร้อมกำหนดโน้ตเสียงตกในห้องที่ 4 จากนั้นให้นักเรียนแต่งทำนองเพลงให้ได้จำนวนมากที่สุดภายในเวลาที่กำหนด โดยทำนองที่แต่งจะต้องแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่เรียน และทำนองเพลงที่แต่งทั้งหมดจะต้องแตกต่างกัน

ภาระงานที่ 3 ประเมินการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์กัน และการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก โดยกำหนดให้นักเรียนแต่งทำนองเพลง ตามเสียงตกทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว และใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว โดยคำนึงถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กันของทำนองเพลงในแต่ละวรรค แล้วนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตนเองด้วยเครื่องดนตรีไทยที่เรียน

ตัวอย่าง

เอกสารภาระงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ภาระงานที่ 1 จากโครงสร้างเสียงตกของทำนองเพลงแขกบรเทศ สองชั้น (ท่อนที่ 1 บรรทัดที่ 1) ให้นักเรียนคิดทำนองใหม่ให้แตกต่างไปจากทำนองเดิม โดยใช้โน้ต 5 เสียง (โด เร มี ซอล ลา) ซึ่งนักเรียนสามารถคิดทำนองได้อย่างอิสระ มุ่งเน้นถึงความแปลกใหม่ทางความคิดของนักเรียน

โครงสร้างเสียงตกของเพลงแขกบรเทศ สองชั้น (ท่อนที่ 1 บรรทัดที่ 1)

---	--- (ล)	----	--- ล	----	--- (ซ)	----	--- ม
-----	---------	------	-------	------	---------	------	-------

ภาพที่ 11 ตัวอย่างแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

5) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนการคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้กำหนดการให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Criteria) ซึ่งแบ่งคุณภาพออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก (3 คะแนน) ระดับดี (2 คะแนน) ระดับพอใช้ (1 คะแนน) และระดับปรับปรุงหรือไม่ผ่าน (0 คะแนน) โดยอ้างอิงหลักเกณฑ์การแบ่งคุณภาพของความสามารถตามการประเมินสมรรถนะของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (สำนักทดสอบทางการศึกษา, 2557) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าข้อกำหนดระดับ

คุณภาพของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยเป็น 4 ระดับ มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับ เนื้อหาและบริบทของการวิจัยครั้งนี้ โดยได้สร้างรูปริคของการให้คะแนนในแต่ละระดับ โดยกำหนดให้ ระดับ 0 คะแนน เป็นเงื่อนไขเกี่ยวกับความถูกต้องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งเป็นมาตรฐาน ที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ ส่วนระดับ 1-3 คะแนน เป็นระดับที่สะท้อนให้เห็นคุณภาพของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในแต่ละองค์ประกอบ ซึ่งแสดง เกณฑ์การประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 10 เกณฑ์การประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด

องค์ประกอบ ประเมิน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
1. ความริเริ่มในการ สร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย	ทำนองเพลงแตกต่าง ไปจากทำนองเพลงเดิม มากกว่าร้อยละ 70	ทำนองเพลงแตกต่าง ไปจากทำนองเพลงเดิม ร้อยละ 30-70	ทำนองเพลงแตกต่าง ไปจากทำนองเพลงเดิม น้อยกว่าร้อยละ 30	- สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไม่ครบตาม จำนวนห้องเพลงที่
2. ความคล่องในการ สร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย	สามารถคิดทำนอง เพลงได้ตั้งแต่ 3 ทำนองขึ้นไป ภายใน เวลา 1 นาที	สามารถคิดทำนอง เพลง ได้ 2 ทำนอง ภายในเวลา 1 นาที	สามารถคิดทำนอง เพลง ได้ 1 ทำนอง ภายในเวลา 1 นาที	กำหนด - ทำนองเพลงที่ สร้างสรรค์ไม่ลงตาม เสียงตกที่กำหนด หรือ
3. ความยืดหยุ่นใน การสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย	สามารถปรับเปลี่ยน ท่วงทำนองเพลงให้มี ความแตกต่างไปจาก ทำนองหลักได้ 3 ทำนองขึ้นไป	สามารถปรับเปลี่ยน ท่วงทำนองเพลงให้มี ความแตกต่างไปจาก ทำนองหลักได้ 2 ทำนอง	สามารถปรับเปลี่ยน ท่วงทำนองเพลงให้มี ความแตกต่างไปจาก ทำนองหลักได้ 1 ทำนอง	- ใช้โน้ตนอกบันได เสียงที่กำหนดในการ สร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือ - ไม่สามารถเล่น
4. ความละเอียดลออ ในการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย	ทำนองเพลงมีความ สอดคล้องกัน หรือมี ความสัมพันธ์ มากกว่า 2 วรรค (8 ห้องเพลง)	ทำนองเพลงมีความ สอดคล้องกัน หรือ สัมพันธ์กัน 1-2 วรรค เพลง	ทำนองเพลงแต่ละวรรค ยังไม่สอดคล้องกัน หรือ ยังไม่สัมพันธ์กัน	ทำนองเพลงที่ สร้างสรรค์ด้วยเครื่อง ดนตรีไทยได้

6) สร้างแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (ตัวอย่างแบบประเมินแสดงใน ภาคผนวก ค)

3.2.2 แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ผู้วิจัยสร้างขึ้นเพื่อใช้ประเมิน การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน ในด้าน ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (Product) โดยกำหนดให้นักเรียนปรับเปลี่ยน ทำนองเพลงไทยโดยใช้โครงสร้างของทำนองหลักเพลงที่เรียน โดยนำเสนอในรูปแบบโน้ตดนตรีไทย ประกอบการอธิบายการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ซึ่งมีขั้นตอนการสร้างดังนี้

1) ศึกษาวิธีการสร้างแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีรูปแบบต่าง ๆ จากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อกำหนดรูปแบบของเครื่องมือที่เหมาะสม สำหรับการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

2) ศึกษาองค์ประกอบ และเกณฑ์การประเมินผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีทั้งของดนตรีไทยและดนตรีตะวันตก เพื่อกำหนดโครงสร้างของแบบประเมินที่มีความถูกต้องและครอบคลุม ซึ่งจากผลการศึกษา พบว่า องค์ประกอบที่สำคัญของการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ คือ ความใหม่ และคุณค่าด้านประโยชน์ใช้งาน ผู้วิจัยจึงได้เพิ่มองค์ประกอบการประเมินด้านระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อให้สอดคล้องกับบริบทการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย องค์ประกอบแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจึงมี 3 ด้าน ได้แก่ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมด้านการนำไปใช้งาน โดยองค์ประกอบด้านระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เป็นการประเมินความถูกต้องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามหลักวิชาการทางดุริยางค์ไทยเบื้องต้น ซึ่งเป็นมาตรฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ เช่นเดียวกับการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ส่วนอีก 2 ด้านเป็นการประเมินที่สอดคล้องกับหลักของการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ คือ ความใหม่ และคุณค่าด้านประโยชน์ใช้งาน ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการประเมินตามองค์ประกอบของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยสามารถสรุปองค์ประกอบของแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ดังนี้

ตารางที่ 11 องค์ประกอบการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

องค์ประกอบของการประเมิน	อธิบายองค์ประกอบ
1 ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	ความถูกต้องของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ตามโครงสร้างเสียงตกที่กำหนด กลุ่มเสียงที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และความถูกต้องครบถ้วนของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐาน
2 ความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองหลัก หรือมีการใช้รูปแบบทำนองที่แปลกใหม่ บนพื้นฐานความรู้และประสบการณ์ของนักเรียน

องค์ประกอบของการประเมิน	อธิบายองค์ประกอบ
3. ความเหมาะสมด้านการนำไปใช้งาน	ความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ในแต่ละวรรค (4 ห้องเพลง) และรูปแบบหรือลักษณะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทย และมีความเหมาะสม หรือมีความเป็นไปได้ในการนำไปใช้บรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย

3) กำหนดเกณฑ์การให้คะแนนผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละด้าน โดยผู้วิจัยได้กำหนดการให้คะแนนแบบแยกส่วน (Analytic Criteria) ซึ่งแบ่งคุณภาพออกเป็น 4 ระดับ คือ ระดับดีมาก (3 คะแนน) ระดับดี (2 คะแนน) ระดับพอใช้ (1 คะแนน) และ ระดับปรับปรุงหรือไม่ผ่าน (0 คะแนน) เช่นเดียวกับการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยได้สร้างรูปรีคของการให้คะแนนในแต่ละระดับ ซึ่งแสดงเกณฑ์การประเมินได้ดังนี้

ตารางที่ 12 เกณฑ์การประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

องค์ประกอบการประเมิน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
1. ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย				
1.1 ความถูกต้องของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ตามเสียงตกของเพลงที่ใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตกของเพลงแบบครบถ้วน ทั้งหมด	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตกของเพลงแบบครบถ้วน 3 วรรค	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตกของเพลงแบบครบถ้วน 1-2 วรรค	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความถูกต้องตามเสียงตกของเพลงแบบครบถ้วน
1.2 ความเหมาะสมของกลุ่มเสียงที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ตามบันไดเสียงของทำนองเพลงที่ใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์	ใช้บันไดตามบันไดเสียงของเพลงแบบครบถ้วน ในทำนองเพลงไทยทั้งหมด หรือ ไม่ปรากฏโน้ตนอกบันไดเสียงของเพลงแบบครบถ้วน ในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	ปรากฏโน้ตนอกบันไดเสียงของเพลงแบบครบถ้วน ในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เพียง 1 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด	ปรากฏโน้ตนอกบันไดเสียงของเพลงแบบครบถ้วน ในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ 2-3 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด	ปรากฏโน้ตนอกบันไดเสียงของเพลงแบบครบถ้วน ในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ทุกวรรคเพลง

องค์ประกอบการประเมิน	3 คะแนน	2 คะแนน	1 คะแนน	0 คะแนน
2. ความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	ทำนองที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว ค่อนข้างมาก ฟังแล้วยังพอมิได้ใคร่ของทำนองที่บ่งชี้ได้ว่าสร้างสรรค์มาจากเพลงแยกประเทศ ชั้นเดียว หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลงแยกประเทศ ชั้นเดียว 1 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด	ทำนองที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว ฟังแล้วยังมีทำนองที่บ่งชี้ได้ว่าสร้างสรรค์มาจากเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว 2 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว เพียงเล็กน้อย หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลงแยกประเทศ ชั้นเดียว 3 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลง แยกประเทศ ชั้นเดียว
3. ความเหมาะสมด้านการนำไปใช้งาน				
3.1 ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กันทุกวรรคเพลง หรือทำนองเพลงในภาพรวมมีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน 2-3 วรรค	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กันเพียง 1 วรรค	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความสอดคล้องกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
3.2 ความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทย มากกว่าร้อยละ 70 ของทำนองเพลงทั้งหมด ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับการนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทยมากกว่า ร้อยละ 30 แต่น้อยกว่าร้อยละ 70 ของทำนองเพลงทั้งหมด ซึ่งสามารถนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองเพลงไทยน้อยกว่าร้อยละ 30 ของทำนองเพลงทั้งหมด แต่พอจะนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทยเลย และไม่มี ความเหมาะสมสำหรับนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย

4) สร้างแบบประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย (ตัวอย่างแบบประเมินแสดงในภาคผนวก ค)

3.2.3 การกำหนดกรรมการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนทั้งด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและด้านผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย

การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้แบ่งการประเมินออกเป็น 2 ส่วน คือ 1) ประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย และ 2) ประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) ประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดกรรมการประเมินจำนวน 3 ท่าน โดยใช้เกณฑ์การพิจารณา คือ ผู้สอนดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป ในวิชาเอกดนตรีศึกษา หรือดนตรีไทย และมีประสบการณ์สอนในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ มีประสบการณ์ และมีความเข้าใจบริบทการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในโรงเรียน รวมถึงเข้าใจพื้นฐานความรู้ ความสามารถของนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มีใจเรียนดนตรีเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยกรรมการประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียนในการวิจัยครั้งนี้ ประกอบด้วย ผู้วิจัย และครูดนตรีไทยที่มีคุณสมบัติตามที่กำหนดอีก 2 ท่าน

2) ประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดตามแนวคิดการประเมินผลงานการสร้างสรรคของ Csikszentmihalyi (1996) และ Amabile (1983) ซึ่งเป็นการประเมินเชิงรับรองผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียนในระดับหนึ่งว่า เป็นผลงานที่มีความสอดคล้อง เหมาะสมกับแบบแผนดนตรีไทยตามระดับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มีใจเรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดกรรมการประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียนจำนวน 3 ท่านประกอบด้วย 1) ผู้เชี่ยวชาญและนักวิชาการด้านดุริยางค์ไทยที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาเอกในสาขาดุริยางค์ไทย 2) ผู้สอนวิชาดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่จบการศึกษาระดับปริญญาโทขึ้นไป และมีประสบการณ์สอนดนตรีไทยในโรงเรียนไม่น้อยกว่า 5 ปี และ 3) ผู้วิจัย

3.2.4 การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล

การตรวจสอบและปรับปรุงคุณภาพของเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ มีการดำเนินการดังนี้

1) นำเครื่องมือเก็บรวบรวมข้อมูล ไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสมของแบบประเมิน ภาระงาน และเกณฑ์การพิจารณาคะแนน และปรับปรุงตามข้อเสนอแนะ

2) นำเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลทั้ง 2 ประเภท ไปตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาโดยผู้ทรงเชี่ยวชาญ 5 ท่าน ซึ่งประกอบด้วย ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทย หรือดนตรีศึกษา จำนวน 3 ท่าน ผู้เชี่ยวชาญด้านการวัดและประเมินผล 1 ท่าน และผู้เชี่ยวชาญด้านการสอนดนตรีไทย ในระดับมัธยมศึกษา จำนวน 1 ท่าน เพื่อพิจารณาความถูกต้อง และความสอดคล้องของเนื้อหา หรือองค์ประกอบที่ต้องการประเมิน จากนั้นนำผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญมาหาค่าดัชนีความสอดคล้อง (Index of Item-Objective Congruence: IOC) ซึ่งผลการพิจารณาของผู้เชี่ยวชาญสรุปว่า รายละเอียดเนื้อหาของแบบประเมินการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน มีค่าดัชนีความสอดคล้องเท่ากับ 0.6-1.00 สามารถนำไปใช้ได้ ซึ่งผู้วิจัยได้นำข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ มาปรับปรุงแบบประเมินการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยดังนี้

ตารางที่ 13 การปรับปรุงแบบประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามข้อเสนอแนะของผู้ทรงคุณวุฒิ

ข้อเสนอแนะจากผู้ทรงคุณวุฒิ	การปรับปรุง แก้ไข
ควรระบุเกณฑ์การสร้างสรรค์ทำนองเพลงในด้านความริเริ่ม หรือความแปลกใหม่ให้ชัดเจน	ผู้วิจัยดำเนินการระบุเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจน เป็นปรนัยมากยิ่งขึ้น โดยกำหนดเป็นจำนวนวรรคเพลง หรือ ปริมาณของทำนองที่มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิม
ควรปรับเกณฑ์ด้านความใหม่ของทำนองเพลงให้สอดคล้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งจะสร้างสรรค์ให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงเดิม โดยยังคงรักษารูปแบบท่วงทำนองของเพลงเดิมไว้ด้วย	ผู้วิจัยได้ปรับเกณฑ์การประเมินด้านความใหม่ให้มีความสอดคล้องการลักษณะการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมากขึ้น
เกณฑ์การประเมินด้านสอดคล้อง สัมพันธ์กันควรระบุให้ชัดเจน เป็นรูปธรรม	ผู้วิจัยดำเนินการระบุเกณฑ์การประเมินให้มีความชัดเจน และเป็นรูปธรรมมากขึ้น โดยกำหนดเป็นจำนวนห้องเพลง
แบบรายงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมีความละเอียดและลงลึกในเนื้อหาด้านดุริยางค์ไทย ซึ่งอาจยากเกินความสามารถของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มีพื้นฐานและประสบการณ์ในเบื้องต้นเท่านั้น	ผู้วิจัยดำเนินการปรับแบบรายงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้มีความเหมาะสมกับระดับความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งระบุประเด็นหรือหัวข้อที่ต้องการให้นักเรียนเขียนอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ การกำหนดเสียงตก การวิเคราะห์บันไดเสียง การอธิบายเหตุผล หรือความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแต่ละวรรค หรือแสดงให้เห็นว่าทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ในแต่ละวรรคมีความสัมพันธ์กันอย่างไร

3) นำแบบวัดไปทดลองใช้ (Try Out) กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 30 คน เพื่อนำผลการทดลองใช้มาตรวจสอบคุณภาพของเครื่องมือ โดยหาค่าเชื่อมั่น (Reliability) ของเครื่องมือ รวมถึงความเหมาะสมกับบริบทในการนำไปใช้เก็บรวบรวมข้อมูลจริง ซึ่งจากผลการทดลองใช้เครื่องมือ แสดงได้ดังนี้

3.1) ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า ค่าความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) ของผู้ประเมิน 3 ท่าน เท่ากับ 0.87, 0.91, และ 0.86 ตามลำดับ และค่าความสัมพันธ์ในการให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน (Inter-rater) สูงกว่า 0.7 ซึ่งแสดงว่า กรรมการประเมินทั้ง 3 ท่านให้คะแนนความสามารถในการปฏิบัติการสร้างสรรค์ของนักเรียนสอดคล้องกันในระดับสูง

3.2) ค่าความเชื่อมั่นของแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า ค่าความสอดคล้องภายใน (Cronbach's Alpha) ของผู้ประเมิน 3 ท่าน เท่ากับ 0.87, 0.88, และ 0.72 ตามลำดับ และค่าความสัมพันธ์ในการให้คะแนนของผู้ประเมินทั้ง 3 ท่าน (Inter-rater) สูงกว่า 0.7 ซึ่งแสดงว่า กรรมการประเมินทั้ง 3 ท่านให้คะแนนผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนสอดคล้องกันในระดับสูง

3.3 การดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการดำเนินการดังนี้

3.3.1 กำหนดแบบแผนการทดลอง

การวิจัยครั้งนี้ใช้วิธีการวิจัยทดลองขั้นต้น (Pre-experimental Design) แบบมีกลุ่มทดลองกลุ่มเดียว โดยทดสอบก่อนเรียนและหลังเรียน (The One-Group Pretest-Posttest Design) ดังนี้

ตารางที่ 14 แบบแผนการทดลอง

กลุ่มตัวอย่าง	วัดก่อน การทดลอง	ตัวแปรจัดกระทำ (รอบที่ 1)	วัดหลังการ ทดลองครั้งที่ 1	ตัวแปรจัดกระทำ (รอบที่ 2)	วัดหลังการ ทดลองครั้งที่ 2
E	O ₁	X ₁	O ₂	X ₂	O ₃
E	หมายถึง	กลุ่มทดลอง			
O ₁	หมายถึง	ผลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยก่อนการทดลอง (ประเมินได้เพียงส่วนเดียว คือ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย)			
O ₂	หมายถึง	ผลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้ง 2 ส่วน หลังการทดลองรอบที่ 1			

O ₃	หมายถึง	ผลที่ได้จากการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้ง 2 ส่วนหลังการทดลองรอบที่ 2
X ₁	หมายถึง	การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น รอบที่ 1
X ₂	หมายถึง	การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น รอบที่ 2

3.3.2 ดำเนินการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนฯ

ผู้วิจัยกำหนดช่วงเวลาในการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนและเก็บรวบรวมข้อมูลในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยเนื้อหาที่ใช้ในการทดลอง คือ สารระการเรีนรู้ศิลปะสาระดนตรีไทย ในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน (ดนตรีไทย) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ตามกรอบโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน 1 ภาคการศึกษา (16 สัปดาห์) จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน คาบเรียนละ 50 นาที โดยมีขั้นตอนดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ ความสามารถในการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยที่ใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้องตามหลักทางดุริยางค์ไทย จากนั้นจึงทดสอบความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 1) โดยให้นักเรียนแต่ละคนคิดทำนองเพลงตามที่กำหนดในเอกสารภาระงานการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย และผู้วิจัยได้บันทึกวิดีโอการปฏิบัติการสร้างสรรค์ในแต่ละภาระงานของนักเรียนไว้เป็นรายบุคคล เพื่อให้กรรมการจำนวน 3 ท่าน ประเมินการสร้างสร้งทำนองเพลงไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 1)

2) ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น หลังจากจัดการเรียนการสอนครบทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ทดสอบความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 2) โดยให้นักเรียนแต่ละคนคิดทำนองเพลงตามภาระงานที่กำหนดในเอกสารภาระงานการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย ซึ่งการทดสอบในครั้งนี้ ผู้วิจัยได้จัดห้องสำหรับทดสอบความสามารถของนักเรียนไว้จำนวน 3 ห้อง โดยให้นักเรียนเข้าทดสอบพร้อมกัน ครั้งละ 3 คน โดยมีผู้ช่วยเก็บข้อมูลจำนวน 2 คน ในการบันทึกวิดีโอการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละภาระงานของนักเรียนแต่ละคน เพื่อสามารถทดสอบนักเรียนได้ครบทุกคนภายใน 1 คาบเรียน โดยผู้วิจัยได้ชี้แจงวิธีการและขั้นตอนการทดสอบนักเรียนแก่ผู้ช่วยเก็บข้อมูลก่อนดำเนินการทดสอบนักเรียน เพื่อให้ลดความคลาดเคลื่อนที่อาจเกิดขึ้นจากผู้ดำเนินการทดสอบ จากนั้นจึงให้

กรรมการ 3 ท่าน (รวมผู้วิจัย) ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 2) และให้กรรมการอีก 3 ท่าน (รวมผู้วิจัย) ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 1)

3) ผู้วิจัยได้ดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยาะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น รอบที่ 2 หลังจากการจัดการเรียนการสอนครบทุกขั้นตอน ผู้วิจัยได้ดำเนินการทดสอบความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยดำเนินการเช่นเดียวกับในข้อที่ 5.2 แล้วจึงนำวิดีโอบันทึกการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละภาระงานของนักเรียนแต่ละคนให้กรรมการจำนวน 3 ท่าน (รวมผู้วิจัย) ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (ครั้งที่ 3) และให้กรรมการจำนวน 3 ท่าน (รวมผู้วิจัย) ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (ครั้งที่ 2)

การประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน กรรมการแต่ละท่านได้ประเมินจากคลิปวิดีโอที่ผู้วิจัยได้บันทึกไว้เป็นรายบุคคล โดยผู้วิจัยได้จัดส่งคลิปวิดีโอให้คณะกรรมการ 2 รูปแบบ คือ รูปแบบ DVD และรูปแบบ QR CODE เพื่อให้คณะกรรมการมีความสะดวกในการประเมินมากที่สุด

ผู้วิจัยได้สรุปการดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนดังนี้

เครื่องมือที่ใช้	วิธีการ	ผู้ประเมิน
- เอกสารภาระงานการแสดง การสร้างสรรคทำนองเพลงไทย - แบบประเมินการสร้างสรรค ทำนองเพลงไทย	นักเรียนคิดทำนองตามภาระงาน ที่กำหนดอย่างอิสระ โดยผู้วิจัย บันทึกวิดีโอการสร้างสรรคทำนอง เพลงไทยของนักเรียนเป็น รายบุคคล	คณะกรรมการ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้วิจัย และครุดนตรีไทยที่ ไม่ใช่ผู้สอนนักเรียนกลุ่ม ตัวอย่างจำนวน 2 ท่าน
- แบบประเมินผลงานการ สร้างสรรคทำนองเพลงไทย	นักเรียนสร้างสรรคทำนองเพลง ไทย ผู้วิจัยบันทึกวิดีโอการแสดงผล งานของนักเรียนเป็นรายบุคคล	คณะกรรมการ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการ ดนตรีไทย ครูที่จบเอกดนตรี ไทยและสอนดนตรีไทยใน ระดับมัธยมศึกษา

จัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนใน**ระยะที่ 2** ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (รอบ 2)

ทดสอบความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทย (ครั้งที่ 3)

เครื่องมือที่ใช้	วิธีการ	ผู้ประเมิน
- เอกสารภาระงานการแสดง การสร้างสรรคทำนองเพลงไทย - แบบประเมินการสร้างสรรค ทำนองเพลงไทย	นักเรียนคิดทำนองตามภาระงาน ที่กำหนดอย่างอิสระ โดยผู้วิจัย บันทึกวิดีโอการสร้างสรรคทำนอง เพลงไทยของนักเรียนเป็น รายบุคคล	คณะกรรมการ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้วิจัย และครุดนตรีไทยที่ ไม่ใช่ผู้สอนนักเรียนจำนวน 2 ท่าน
- แบบประเมินผลงานการ สร้างสรรคทำนองเพลงไทย	นักเรียนสร้างสรรคทำนองเพลง ไทย ผู้วิจัยบันทึกวิดีโอการแสดงผล งานของนักเรียนเป็นรายบุคคล	คณะกรรมการ 3 ท่าน ได้แก่ ผู้วิจัย ผู้เชี่ยวชาญ/ นักวิชาการดนตรีไทย ครูที่จบ เอกดนตรีไทยและสอนดนตรี ไทยในระดับมัธยมศึกษา

ภาพที่ 12 แนวทางการประเมินความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทยของนักเรียน

3.3.3 การเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเอง และมีผู้ช่วยเก็บรวบรวมข้อมูลอีก 2 ท่าน ซึ่งเป็นนิสิตฝึกประสบการณ์วิชาชีพครู โดยมีการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลดังนี้

1) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยาะที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีและด้านความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้นักเรียน จากนั้นจึงดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้เอกสารภาระงานการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยบันทึกวิดีโอการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนดเป็นรายบุคคล เพื่อนำส่งให้กรรมการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

การประเมินก่อนเรียน ผู้วิจัยกำหนดให้ประเมินเฉพาะด้านการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (Performance) เนื่องจาก เป็นการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนในด้านความสามารถในการคิดทำนองเพลงที่มีความแตกต่างกัน ความสามารถในการคิดทำนองเพลงได้จำนวนมากและรวดเร็ว ความสามารถในการคิดทำนองเพลงได้หลายลักษณะ และความสามารถในการคิดทำนองเพลงให้มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นคุณลักษณะหรือคุณสมบัติที่มีอยู่ในตัวนักเรียนแต่ละคนก่อนเริ่มกระบวนการเรียนการสอน อีกทั้งนักเรียนยังมิได้เรียนรู้ ผูกฝน และพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จึงไม่สามารถประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ นอกจากนี้การประเมินการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จำเป็นจะต้องประเมินหลังจากนักเรียนผ่านการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนในระยาะที่ 1 เนื่องจาก นักเรียนต้องมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงมีความสามารถในการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการประเมินความสามารถในการวิจัยครั้งนี้ ให้ความสำคัญในเรื่องความถูกต้อง ตามหลักการทางดุริยางค์ไทยในเรื่องเสียงตก และบันไดเสียงของทำนองหลักที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย นักเรียนจึงจำเป็นต้องผ่านการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนในระยาะที่ 1 ก่อนที่จะประเมินความสามารถ

2) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยาะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จากนั้นดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยใช้เอกสารภาระงานการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และแบบรายงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยบันทึกวิดีโอการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนดเป็นรายบุคคล เพื่อนำส่งให้กรรมการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน และส่งให้กรรมการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

3) ผู้วิจัยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยาะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (รอบที่ 2) จากนั้นดำเนินการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยใช้เอกสารภาระงานการแสดงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และแบบรายงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยบันทึกวิดีโอการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่

กำหนดเป็นรายบุคคล เพื่อนำส่งให้กรรมการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน และส่งให้กรรมการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

3.3.4 การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณและคุณภาพ เพื่อศึกษาผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

1) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยนำคะแนนที่ได้จากการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนทั้ง 2 ฉบับ มารวมกันเพื่อวิเคราะห์เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในภาพรวมทุกองค์ประกอบ ซึ่งแสดงได้ดังนี้

ตารางที่ 15 โครงสร้างการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

องค์ประกอบของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	แบบประเมินการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย	แบบประเมินผลงานการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย	รวมคะแนน
การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างจากทำนองหลัก	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความริเริ่มในการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสร้ง (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	6 คะแนน
การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความคล่องในการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	-	3 คะแนน
การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความยืดหยุ่นในการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	-	3 คะแนน
การแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความละเอียดลออในการสร้างสร้งทำนองเพลงไทย (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	☒ เกณฑ์การประเมินด้านความสัมพันธ์ของทำนองเพลงที่สร้างสร้งและความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน (คะแนนเต็ม 3 คะแนน)	6 คะแนน
คะแนนความสามารถโดยรวม			18 คะแนน

จากโครงสร้างการประเมินและคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยข้างต้น เห็นได้ว่า องค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้ต่างไปจากทำนองหลัก และการแต่ง

ทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กันมีค่าผู้หนักคะแนนมากกว่าด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่วและด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ เนื่องจาก องค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้ต่างไปจากทำนองหลัก และการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ได้ประเมินทั้งด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (Performance) และด้านผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (Product) ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีไทยและนักวิชาการดนตรีศึกษา โดยข้อเสนอแนะของนักวิชาการดนตรีศึกษาให้ความสำคัญกับองค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงให้ต่างจากทำนองหลัก เพราะเป็นจุดสำคัญของการสร้างสรรค์ และเป็นความสามารถที่นักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นสามารถทำได้ ส่วนข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญทางดนตรีไทย ซึ่งเป็นมุมมองเชิงวิชาชีพ ให้ความสำคัญกับการแต่งทำนองเพลงให้มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน หรือต้องมีความสอดคล้องตามแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทย ซึ่งจากโครงสร้างคะแนนการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้นำมาวิเคราะห์โดยใช้โปรแกรม SPSS for Windows version 22 ดังนี้

1.1) เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวม ด้วยสถิติทดสอบค่า t (Paired samples t-test)

1.2) เปรียบเทียบคะแนนด้านการแสดงการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ ด้วยสถิติทดสอบค่า t (Paired samples t-test)

1.3) เปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนรายบุคคลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ

2) การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยเป็นผู้วิเคราะห์ด้วยตนเอง โดยวิเคราะห์ข้อมูลจากการถอดโน้ตทำนองเพลงจากคลิป์วิดีโอบันทึกการปฏิบัติการสร้างสรุ้ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนด ซึ่งนักเรียนนำเสนอทำนองเพลงที่สร้างสรรค์โดยใช้เครื่องดนตรีไทย และวิเคราะห์โน้ตจากแบบรายงานการสร้างสรุ้ทำนองเพลงไทยของนักเรียน ซึ่งการวิเคราะห์ของการวิจัยครั้งนี้สามารถสรุปได้ดังนี้

ตารางที่ 16 กรอบการวิเคราะห์ข้อมูล

วัตถุประสงค์ของการวิจัย	การ วิเคราะห์ข้อมูล	แหล่งข้อมูล
เพื่อศึกษาผลของการใช้	- ใช้ค่า \bar{X} , S.D. และ	- ผลการประเมินการสร้างสรุ้
กระบวนการเรียนการสอนที่มี	t – test (Paired	ทำนองเพลงไทยหลังเรียน รอบที่ 1
ต่อความสามารถในการ	samples t-test)	และ รอบที่ 2
สร้างสรรค์ดนตรีไทยของ		- ผลการประเมินผลงานการ
นักเรียนระดับมัธยมศึกษา		สรุ้ทำนองเพลงไทยหลังเรียน
ตอนต้น		รอบที่ 1 และรอบที่ 2

ระยะที่ 4 (D2) นำเสนอกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์

จากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยได้นำข้อมูลจากผลการทดลองมาวิเคราะห์ เพื่อปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอนให้สมบูรณ์ยิ่งขึ้น โดยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอน ทั้งข้อมูลจากผลการประเมินความสามารถของผู้เรียน และข้อมูลจากการสังเกตของผู้วิจัย มาปรับปรุง พัฒนาการเรียนการสอน ให้มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น ซึ่งสามารถสรุปประเด็นการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนได้ดังนี้

1.1) ปรับชื่อของขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับหลักการลักษณะการจัดการเรียนการสอน และจุดมุ่งหมายในการจัดการเรียนการสอนมากยิ่งขึ้น

1.2) เพิ่มเติมเนื้อหาสาระเกี่ยวกับการบันทึกและการอ่านโน้ตเพลงไทย ในขั้นการสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อให้ นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยบันทึกเป็นโน้ตเพลง และบรรเลงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง

1.3) การปรับระยะเวลาในการให้ตัวอย่างทำนองเพลงไทยที่สร้างสรรค์ในรูปแบบต่าง ๆ ให้มากยิ่งขึ้น พร้อมทั้งเน้นการอธิบาย แบบแผน (Pattern) ของทำนองเพลงไทยให้นักเรียนเข้าใจให้ชัดเจน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกตและแบบแผนทำนองไว้สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

1.4) เพิ่มเติมการใช้สื่อเทคโนโลยี และการสื่อสารออนไลน์ เช่น ไลน์กลุ่ม เฟสบุ๊ค เข้ามาช่วยเสริมประสิทธิภาพในกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะการมอบหมายงานให้นักเรียนฝึกปฏิบัตินอกเวลาเรียน เช่น การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทย การสร้างคลังทำนองเพลงไทยจากแหล่งเรียนรู้อื่น ๆ หรือจากบทเพลงนอกเหนือจากในชั้นเรียน

2) จัดทำเอกสารกระบวนการเรียนการสอนฯ ฉบับสมบูรณ์ให้มีความถูกต้อง ชัดเจน เพื่อให้ผู้สนใจสามารถนำไปใช้ได้ถูกต้อง

รายละเอียดของกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์ ปรากฏในบทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

บทที่ 4

ผลการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) มีวัตถุประสงค์ 2 ประการ คือ 1) เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน 2) เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูล โดยแบ่งเป็น 2 ตอนดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

รายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลมีดังนี้

ตอนที่ 1 ผลการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนครั้งนี้ ผู้วิจัยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ผู้วิจัยจึงแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนฯ ออกเป็น 2 หัวข้อ คือ 1.1) ผลการศึกษากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) และ 1.2) ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1.1 ผลการศึกษากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยได้วิเคราะห์และสรุปข้อความรู้เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) แต่ละท่าน โดยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการถอดบทเรียน 3 ประเด็น ได้แก่ หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 17 สรุปข้อความรู้จากการถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

ครูพินิจ	ครูสำราญ	ครูอุทัย	พันโทเสนาะ	ดร.สิริชัยชาญ	ข้อสรุป
หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย					
1. นักเรียนต้องเรียนรู้และสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงได้โดยใช้เพลงที่นักเรียนถนัด คຸ້นเคย และควรรสอนประวัติและโครงสร้างเพลงควบคู่ไปด้วย	1. การสอนความเป็น คือ ต้องเล่นดนตรีไทยได้วิเคราะห์โครงสร้างเพลง และเข้าใจวรรคตอนของเพลงควบคู่กับการปฏิบัติ	1. ครูต้องสอนให้นักเรียนสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงได้โดยใช้เพลงสั้น ๆ ให้นักเรียนจำได้ และให้สนุกกับการเรียน	1. การให้นักเรียนเล่นทำนองหลัก (ยี่องวงใหญ่) ของเพลงไทยได้โดยเลือกบทเพลงสั้น ๆ เหมาะกับความสามารถของนักเรียน	1. การสอนให้นักเรียนเล่นทำนองหลักของเพลงได้ และมีพื้นฐานดนตรีไทยพอสมควร โดยใช้เพลงง่าย ๆ สั้น ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย	1. การฝึกให้นักเรียนบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่คุ้นเคยและเหมาะสมความสามารถของนักเรียน
		2. การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	2. การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์เพลงไทย รวมถึงให้สังเกตวิเคราะห์บทเพลงที่เรียน	2. การสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ และวิธีการแปรทำนอง หรือแต่งทำนองเพลงไทย	2. การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
2. ครูต้องอธิบายสาธิตการสร้างสร้งทำนองเพลงไทยให้นักเรียนดูที่ลระวรรค “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” ควรใช้นัดเป็นสื่อ “ภาษาต่างกััน แต่ความหมายเหมือนกัน”	2. การสาธิตตัวอย่างการสร้างสร้งทำนองเพลง พร้อมทั้งอธิบายแนวการสร้างสร้งทำนองเพลงจากทำนองหลักอย่างชัดเจน	3. ต้องให้นักเรียนคิดสร้งสร้งทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองโดยครูต้องสาธิตตัวอย่างการสร้างสร้งทำนองเพลงไทยเป็นแนวทางแก่นักเรียน และจะต้องมีการ	3. การส่งเสริมให้นักเรียนได้เห็นตัวอย่างของการแปรทำนอง หรือประพันธ์เพลงที่หลากหลาย โดยอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางการสร้งสร้งที่ชัดเจน	3. การแนะนำสาธิตการแปรทำนองเพลง ปรับเปลี่ยนทำนองเพลงไทย และอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแนวทางการสร้งสร้งดนตรีไทยอย่างชัดเจน	3. การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสร้งทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสร้งทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน

ครูพินิจ	ครูสำราญ	ครูอุทัย	พันโทเสนาะ	ดร.สิริชัยชาญ	ข้อสรุป
3. ครูต้องส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังทำนองเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ	3. การเสริมประสบการณ์การฟังดนตรีไทย โดยเน้นให้นักเรียนสังเกตวิเคราะห์ลักษณะทำนองเพลงที่ฟังเพื่อนำมาใช้ในการสร้างสรรค์ของตัวเอง “ครูพักลักจำแล้วนำไปปรับใช้”	ประเมินควบคู่ไปกับการสร้างสรรค์ด้วย	4. การให้นักเรียนได้ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอยู่เสมอ โดยเริ่มฝึกที่ละวรรค	4. การให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงด้วยตัวเองในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองตามความสามารถของตนเอง	4. การจัดโอกาสให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย
4. ครูต้องให้นักเรียนมีโอกาสฝึกแปรทำนอง หรือแต่งเพลงด้วยตัวเอง	4. การเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเองอย่างต่อเนื่อง	4. การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทย และการชมการบรรเลงดนตรีไทย พร้อมทั้งการวิเคราะห์ลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง	5. การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทย โดยให้นักเรียนสังเกตวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทำนองเพลงที่ฟัง “ฟังเชิงวิพากษ์”	5. การส่งเสริมให้นักเรียนมีประสบการณ์การฟังดนตรีไทย	5. การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลาย อย่างสม่ำเสมอ พร้อมทั้งการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง

ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1 การสอนให้นักเรียนเรียนรู้และบรรเลงทำนองหลักของเพลง และการสอนประวัติและโครงสร้างเพลงที่เรียน	ขั้นที่ 1 การสร้างความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น 1.1 การสอนให้นักเรียนบรรเลงทำนองหลักของเพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ	ขั้นที่ 1 การสอนทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น	ขั้นที่ 1 การสอนความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น	ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานความรู้และทักษะดนตรีไทย	ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานการบรรเลงดนตรีไทย โดยใช้บทเพลงสั้น ๆ ทำนองง่าย ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน รวมถึงสอนความรู้เกี่ยวกับประวัติของเพลงด้วย
	1.2 การสอนความรู้พื้นฐานได้แก่โครงสร้างเสียงตก การแบ่งวรรคตอนของเพลง การนับจังหวะเพลง	ขั้นที่ 2 การสอนหลักการระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	ขั้นที่ 2 การสอนหลักและระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และการวิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลง	ขั้นที่ 2 การสอนหลักและระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	ขั้นที่ 2 การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก วรรคตอนของเพลง การนับจังหวะเพลง รวมถึงให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลงเบื้องต้น

ครูพินิจ	ครูสำราญ	ครูอุทัย	พันโทเสนาะ	ดร.สิริชัยชาญ	ข้อสรุป
<p>ชั้นที่ 2 การอธิบาย การแปรทำนอง หรือ การแต่งเพลงจาก ทำนองหลัก พร้อม การสาธิตตัวอย่าง</p>	<p>ชั้นที่ 2 การสาธิต การแปรทำนอง หรือการแต่งเพลง จากทำนองหลัก</p>	<p>ชั้นที่ 3 การฝึก ทดลองสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย</p> <p>3.1 ครูสาธิต ตัวอย่างการ สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย</p> <p>-3.2 นักเรียน ฝึกสร้างสรรค์</p>	<p>ชั้นที่ 3 การแสดง ตัวอย่างการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย</p>	<p>ชั้นที่ 3 การสาธิต การแปรทำนองหรือ การแต่งเพลงจาก ทำนองหลัก</p>	<p>ชั้นที่ 3 การแนะนำ ตัวอย่างการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย พร้อมอธิบายให้เห็น แนวทางการ สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย และรูปแบบ ท่วงทำนองเพลงที่ หลากหลายจาก ทำนองหลัก 1 ทำนอง</p>
<p>ชั้นที่ 3 การส่งเสริม ให้นักเรียนมี ประสบการณ์การฟัง ดนตรีไทยมากขึ้น</p>	<p>ชั้นที่ 3 การเสริม ประสบการณ์การ ฟังดนตรีไทย และ การสังเกต วิเคราะห์ลักษณะ ทำนองเพลงที่ฟัง</p>	<p>ทำนองเพลงไทย โดยครูครู ประเมินผลการ สร้างสรรค์ของ นักเรียนควบคู่ไป ด้วย</p>	<p>ชั้นที่ 4 การฝึก สร้างสรรค์ทำนองเพลง ไทย</p>	<p>ชั้นที่ 4 การฝึก สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย ในลักษณะ การปรับเปลี่ยนทำนอง เพลงจากทำนองหลัก</p>	<p>ชั้นที่ 4 การฝึก สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย โดยใช้ ความรู้ที่เรียนรู้มาเป็น กรอบในการ สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย และมี การ ประเมินผลการ สร้างสรรค์ควบคู่ไป ด้วย</p>
<p>ชั้นที่ 4 การฝึก สร้างสรรค์ทำนองเพลง ไทย</p>	<p>ชั้นที่ 4 การฝึก สร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย</p>	<p>ชั้นที่ 4 การเสริม ประสบการณ์การฟัง ดนตรีไทย และการ วิเคราะห์ลักษณะ ทำนองเพลงที่ฟัง</p>	<p>ชั้นที่ 5 การเพิ่ม ประสบการณ์การฟัง และการวิจารณ์ทำนอง เพลงที่ฟัง</p>	<p>ชั้นที่ 5 การเสริม ประสบการณ์การฟัง ดนตรีไทย</p>	<p>ชั้นที่ 5 การเพิ่ม ประสบการณ์การฟัง เพลงไทย โดยให้ นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ แสดงความ คิดเห็นเกี่ยวกับ ลักษณะทำนองเพลงที่ ฟัง และจดจำทำนอง เพลงไว้สำหรับการ สร้างสรรค์ของตนเอง</p>

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

<p>“ฉันทลักษณ์วรรณคดี วิวัฒน์” หมายถึง การศึกษารูปแบบ กลอนต่าง ๆ ของบท ประพันธ์ในวรรณคดี ไทย</p> <p>“ตะล่อมกล่อมเกล่า” หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจ สร้าง ทำนองเพลงจาก สิ่งแวดล้อมรอบข้าง”</p>	<p>“ทูนทำนองคล่อง ขำนาญ หมายถึง การสร้างคลัง ทำนองเพลงไทย ให้นักเรียน ”</p>	<p>“บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” หมายถึง การ ชี้แนะและการ เสริมแรง</p>	<p>“บอกทางสว่าง สร้าง กำลังใจ” หมายถึง การชี้แนะและการ เสริมแรง</p> <p>“อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ”: การ คิดทำนองเพลงอย่าง อิสระโดยยังไม่ คำนึงถึงขนบ แบบ</p>	<p>“อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” หมายถึง การ สร้างสรรค์ตาม จินตนาการอย่าง อิสระโดยไม่มีการบอ บเรื่องสำนวนกลอน หรือแบบแผนทาง ดุริยางค์ไทย</p>	<ol style="list-style-type: none"> ฉันทลักษณ์ วรรณคดีวิวัฒน์ ตะล่อมกล่อมเกล่า ทูนทำนองคล่อง ขำนาญ บอกทางสว่าง สร้าง กำลังใจ อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ
---	---	---	---	---	---

รายละเอียดของข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สามารถสรุปได้ดังนี้

1. หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากผลการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ พบว่า ศิลปินแห่งชาติทุกท่านมีหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่สอดคล้องกัน โดยสรุปได้เป็น 5 หลักการ ดังนี้

1.1 การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยการเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้รวดเร็ว และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น โดยบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ควรเป็นประเภทเพลงทางพื้น และการสอนบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่มาก ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และควรสอนประวัติความเป็น และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย

1.2 การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้อง กับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของดนตรีไทย โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง การอ่านและการเขียนโน้ตเพลงไทย

1.3 การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิต และอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทางและรูปแบบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

1.4 การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและ ควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น โดยการฝึกในระยะเริ่มต้น ควรให้ผู้เรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ท้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

1.5 การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับ การสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิงวิพากษ์” และ “ครูพักลักจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนมีแนวทาง หรือมีแบบอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น

2. ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากผลการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ พบว่า ศิลปินแห่งชาติทุกท่านมีขั้นตอนในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสอดคล้องกัน ซึ่งผู้วิจัยสามารถสรุปได้ดังนี้

ขั้นที่ 1 สร้างพื้นฐานการบรรเลงดนตรีไทย เป็นการสร้างความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น สอนให้นักเรียนเรียนรู้ทำนองหลักของเพลง และสามารถบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยต้องคัดเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน หรือบทเพลงสั้น ๆ และทำนองง่าย ๆ หรือบทเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำและปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว และมีกำลังใจที่จะเรียนหรือฝึกฝนต่อไป รวมถึงการให้ความรู้เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของบทเพลงที่เรียน และโครงสร้างทำนองเพลงด้วย

ขั้นที่ 2 การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก วรรคตอนของเพลง การนับจังหวะทำนองเพลง รวมถึงการฝึกวิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลงไทยเบื้องต้น ซึ่งเป็นการสอนและฝึกให้นักเรียนวิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่เรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก วรรคตอนของเพลง ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้อง ตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย

ขั้นที่ 3 แนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เป็นการแนะนำ สาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จากโครงสร้างทำนองหลักทั้งการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งอธิบายแนวทางสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน โดยครูควรเริ่มต้นจากการสาธิตการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยสั้น ๆ (2-4 ห้องเพลงไทย) มุ่งเน้นให้นักเรียนเห็นแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแต่ละวรรคอย่างหลากหลาย เพื่อนักเรียนสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเองได้

ขั้นที่ 4 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เป็นการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทั้งการแปรทำนองเพลงไทย และแต่งทำนองเพลงไทยจากโครงสร้างทำนองหลักที่สามารถบรรเลงได้แล้ว โดยนำความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ สังเกต และจดจำจากขั้นที่ 1 ถึง ขั้นที่ 3 มาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเอง โดยกระตุ้นให้นักเรียนคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตัวเองอย่างอิสระ และความเปิดโอกาสให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ โดยครูจะต้องมีการประเมินผลงานของนักเรียนควบคู่ไปด้วย เพื่อจะได้เป็นข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง พัฒนาให้ถูกต้อง เหมาะสมยิ่งขึ้น

ขั้นที่ 5 เพิ่มประสบการณ์การฟังดนตรีไทย เป็นการเพิ่มพูนประสบการณ์เกี่ยวกับแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากการฟังตัวอย่างที่หลากหลาย โดยครูจัดหาสื่อ

วิถีทัศน์ หรือสื่อเสียงเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย รวมถึงจะต้องมีการอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง และจดจำรูปแบบทำนองเพลงต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการพัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตัวเอง

อย่างไรก็ตาม จากผลการถอดบทเรียน พบว่า ศิลปินแห่งชาติทั้ง 5 ท่าน มีการจัดลำดับขั้นตอนในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยแตกต่างกันในชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 ซึ่งผู้วิจัยมีความเห็นว่า การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในชั้นที่ 4 และชั้นที่ 5 สามารถดำเนินการควบคู่กันไป เพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

3. เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

จากผลการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ เกี่ยวกับเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้วิจัยได้วิเคราะห์ ตีความ รวมถึงกำหนดชื่อเทคนิคที่สะท้อนลักษณะสำคัญของแต่ละเทคนิคของศิลปินแห่งชาติดังนี้

3.1 *ฉันทลักษณ์วรรณคดีวิวัฒน์* หมายถึง การศึกษารูปแบบกลอนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ในวรรณคดีไทย เป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องสัมผัสของทำนองเพลงไทยได้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยใช้ต้นแบบจากโครงสร้างบทกลอนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ในวรรณคดีไทย อีกทั้งยังเห็นความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการแต่งทำนองเพลงไทยกับลักษณะบทประพันธ์ของวรรณคดีไทย อาทิ การขึ้นเท่าเพลง

3.2 *ตะล่อมกล่อมเกล้า* หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างทำนองเพลงจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เป็นเทคนิคที่ช่วยให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยการสังเกตเสียงต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมรอบข้าง พร้อมทั้งจดจำเสียงที่ตัวเองชอบ แล้วนำมาทดลองสร้างสรรค์เป็นทำนองเพลงตามจินตนาการของแต่ละคน

3.3 *ทุนทำนองคล่องชำนาญ* หมายถึง การสร้างคลังทำนองเพลงไทยให้นักเรียน โดยครูแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ประมาณ 3-4 ทำนอง ในแต่ละวรรค พร้อมทั้งใช้คำถามกระตุ้นให้นักเรียนมีส่วนร่วมในการสังเกต วิเคราะห์ และประเมินความกลมกลืนเหมาะสมของทำนองต่าง ๆ กับทำนองหลัก และให้นักเรียนจดจำทำนองต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อเป็นทุนทำนอง เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน ดัดแปลงเป็นทำนองใหม่ได้หลายทำนอง

3.4 *บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ* หมายถึง การให้คำแนะนำแก่นักเรียนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงได้ถูกต้อง และไพเราะมากยิ่งขึ้น ควบคู่กับการเสริมแรงด้วยการชมเชยนักเรียนที่สามารถสร้างสรรค์ผลงานได้อย่างถูกต้องไพเราะ เพื่อให้นักเรียนเกิดกำลังใจในการสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทยต่อไป และสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีไทยและการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้วย

3.5 *อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ* หมายถึง การคิดทำนองเพลงไทยอย่างอิสระ เป็นการกระตุ้นให้นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการอย่างอิสระ โดยยังไม่คำนึงถึงแบบแผนตามขนบดนตรีไทยเป็นสำคัญในระยะเริ่มต้น และยังไม่คำนึงถึงความไพเราะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนต่อไป

1.2 ผลการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์ที่ได้จากการวิจัยมีองค์ประกอบ 4 ประการ คือ 1) หลักการของกระบวนการเรียนการสอน 2) วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน 3) ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนและแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน และ 4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ โดยกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น อาศัยหลักการที่ได้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ผู้วิจัยได้กำหนดวัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน และขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับบริบทการเรียนการสอนในโรงเรียน และสอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในการลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยมีการจัดระบบขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนที่พัฒนาขึ้น ให้เห็นการดำเนินการที่ชัดเจนยิ่งขึ้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งเป็นขั้นตอนการเรียนรู้ ฝึกฝน พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของผู้เรียน โดยมีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 รอบ อันส่งผลให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น ซึ่งรายละเอียดของกระบวนการเรียนการสอนมีดังนี้

ลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ซึ่งลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนการสอน คือ การจัดการเรียนการสอนโดยมุ่งเน้นให้นักเรียน มีความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทย โดยทำนองทำนองที่นักเรียนสร้างสรรค์มีรูปแบบหรือลักษณะทำนองที่สามารถนำไปบรรเลงด้วย เครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้ โดยขั้นตอนของกระบวนการเป็นการจัดประสบการณ์ให้นักเรียนได้มีโอกาสเรียนรู้ดนตรีไทยทั้งด้านเนื้อหาและทักษะ การปฏิบัติตลอดจนได้เชื่อมโยงความ รู้ และทักษะดนตรีไทยสู่การวิเคราะห์และสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทย อีกทั้งยังเพิ่มประสบการณ์ เกี่ยวกับการฟังเพลง การวิเคราะห์ วิจัย การแสดงรู้สึกที่มีต่องานดนตรีไทย เพื่อให้นักเรียนเกิด ความเข้าใจในสาระดนตรีไทย มีความสามารถในการสร้างสรรค์ปฏิบัติดนตรีไทย และการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยจากประสบการณ์ตรง

หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนมีหลักการสำคัญ 5 ประการ ดังนี้

1. การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ทำนอง เพลงไทย โดยเลือกเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน สำหรับผู้ที่มีพื้นฐานไม่มากนัก ควร เลือกใช้บทเพลงประเภทเพลงทางพื้น ทำนองสั้น ๆ หรือเพลงที่ผู้เรียนคุ้นเคย ซึ่งจะช่วยให้สามารถ ปฏิบัติได้ และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และ ควรสอนประวัติความเป็น และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย
2. การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่ เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบแบบ แแผนของดนตรีไทย โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง การอ่านและการเขียนโน้ตเพลงไทย
3. การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและ อธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก “พูด ให้ฟัง ตีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

“ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีแนวทางและรูปแบบในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

4. การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น โดยการฝึกในระยะเริ่มต้น ควรให้ผู้เรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

5. การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการสังเกตวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิงวิพากษ์” และ “ครูพักลักจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีแนวทาง หรือมีแบบอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป มิใช่ นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ให้สามารถแต่งทำนองเพลงไทยในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักของเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยแต่ละระยะแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ

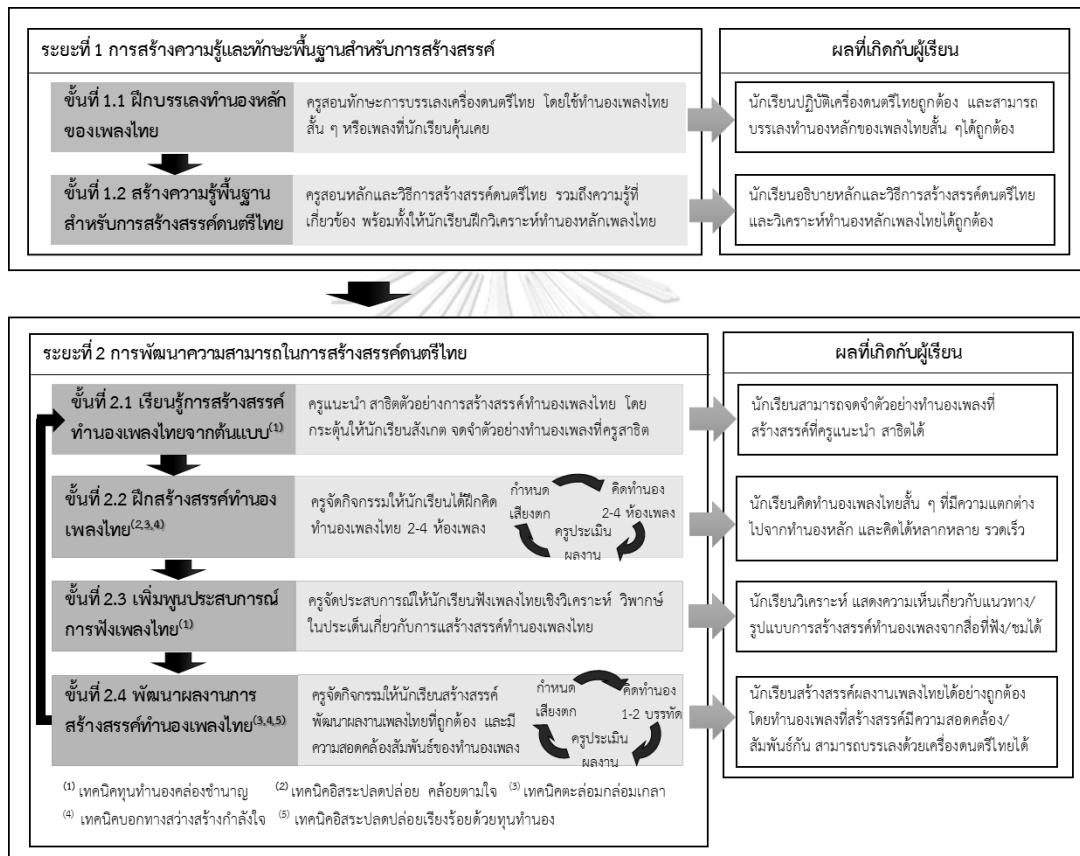
ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนแบ่งออกเป็น 2 ระยะ โดยระยะที่ 1 เป็นการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนทั้งด้านเนื้อหาและทักษะดนตรีที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย แบ่งเป็น 2 ขั้นตอน ได้แก่ 1.1 ขั้นฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และ 1.2 ขั้นสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ส่วนระยะที่ 2 เป็นการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

แบ่งเป็น 4 ขั้นตอนที่มีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถจัดการเรียนการสอนได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของผู้เรียนได้ดียิ่งขึ้น ซึ่งเงื่อนไขของจำนวนรอบในการจัดการเรียนการสอน ขึ้นอยู่ระยะเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน และเงื่อนไขระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามระบบของสถานศึกษา ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ได้จำนวน 2 รอบ โดยขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน สามารถแสดงได้ดังนี้

ภาพที่ 13 กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

รายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในแต่ละระยะมีดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้นักเรียน ทั้งในด้านทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยเฉพาะการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่จะใช้สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน การอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้ถูกต้อง และสามารถบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสั้น ๆ หรือเพลงไทยที่นักเรียนคุ้นเคยได้ถูกต้อง แม่นยำ อาทิ เพลงแขกบรเทศชั้นเดียว เพลงเต้ยโขง เพลงพม่าเขว เพลงสำเนียงลาว สองชั้น โดยใช้เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีที่ดำเนินทำนอง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ และซ้องวงเล็ก ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูผู้อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด

2) นักเรียนฝึกปฏิบัติวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครูให้ถูกต้อง

3) ครูอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของทำนองเพลงที่เรียน จากนั้นจึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักที่ละวรรค (4 ห้องเพลง) โดยใช้โน้ตดนตรีไทยเป็นสื่อการสอน และให้นักเรียนปฏิบัติตามจนกระทั่งจบเพลง

4) นักเรียนฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักให้ถูกต้อง แม่นยำ

บทบาทของผู้สอน ขั้นตอนนี้ผู้สอนมีบทบาทสำคัญ คือ อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด เพื่อให้ นักเรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง

บทบาทของนักเรียน คือ สังเกตวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนดอย่างตามต้นแบบถูกต้อง แม่นยำ

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ เน้นให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครู พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยให้ถูกต้อง แม่นยำ ควบคู่กับการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของเพลงที่เรียน

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ในขั้นตอนนี้เน้นให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของทำนองหลักของเพลงไทยในด้านเสียงตก บันไดเสียง วรรคตอนของเพลง และมี

ความสามารถวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนหรือคุ้นเคยในเบื้องต้นอย่างถูกต้อง มีความสามารถอ่านและบันทึกโน้ตเพลงอย่างถูกต้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูอธิบายระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียงของทำนองหลัก การแบ่งจำนวนท่อน การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง และยกตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ

2) ครูอธิบายวิธีการอ่านและบันทึกโน้ตดนตรีไทย โดยใช้โน้ตทำนองหลักของเพลงที่เรียนในการสอน

3) นักเรียนฝึกอ่าน และบันทึกโน้ตเพลงไทยให้เกิดความเข้าใจและสามารถอ่านและบันทึกได้อย่างถูกต้อง

4) นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนไปแล้ว หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านโน้ตดนตรีไทยช่วยเสริมการวิเคราะห์

บทบาทของผู้สอน คือ บรรยาย อธิบายหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งท่อน แบ่งวรรคตอนของทำนองเพลงไทย วิธีการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย รวมถึงสาธิตการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยเบื้องต้นสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เช่น การวิเคราะห์เสียงตก การวิเคราะห์บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง

บทบาทของนักเรียน คือ เรียนรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งท่อน การแบ่งวรรคตอนของทำนองหลัก การอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย พร้อมทั้งฝึกวิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่สามารถบรรเลงได้แล้ว หรือเพลงที่คุ้นเคย รวมถึงฝึกบันทึกโน้ตทำนองหลักของเพลงที่บรรเลงได้แล้ว หรือทำนองเพลงที่คุ้นเคยให้ถูกต้อง

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในขั้นตอนนี้ เน้นการสอนความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น อาทิ วิเคราะห์เสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลัก การแบ่งจำนวนท่อน การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง รวมถึงการสอนให้นักเรียนมีความรู้ ความสามารถในการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทยอย่างถูกต้อง

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทยจากระยะที่ 1 เป็นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยขั้นตอนการเรียนการสอนในระยะนี้มีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้มากยิ่งขึ้น โดยจำนวนรอบของการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรพิจารณาจากเงื่อนไขเรื่องเวลาเรียนของสถานศึกษา และระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งจากการทดลองใช้กระบวนการเรียน

การสอน สามารถจัดการเรียนการสอนได้ 2 รอบ โดยรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้เรียนรู้ สังเกต และจดจำแนวทางการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย และรูปแบบของท่วงทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ จากต้นแบบ ที่ครูแนะนำและสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยทั้ง การแปรทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย โดยใช้เสียงตกของทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้และบรรเลงได้แล้ว เพื่อสะสมเป็นคลังทำนองเพลงไทยสำหรับการนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูแนะนำ และสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแนวทางการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย โดยสาธิตครั้งละ 2-4 ห้องเพลงไทย และให้ตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองประมาณ 3-4 ทำนอง ต่อทำนองหลัก 2-4 ห้องเพลงไทย

2) ครูอธิบายเปรียบเทียบระหว่างทำนองหลักและทำนองที่สร้างสรรค โดยเน้นย้ำให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย คือ การแปรเปลี่ยนทำนองเพลงได้อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง

3) นักเรียนเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากการแนะนำ การสาธิตจากครู พร้อมทั้งสังเกตและจดจำลักษณะทำนองเพลงต่าง ๆ ไว้ใช้ในการสร้างสรรคทำนองเพลงของตนเอง

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในขั้นตอนนี้ คือ เทคนิคทูนทำนองคล่องชำนาญ เป็นการนำเสนอ แนะนำตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และส่งเสริมให้นักเรียนจดจำและบันทึกตัวอย่างทำนองเพลงที่สร้างสรรคที่ครูสาธิต เพื่อเป็นแบบอย่าง หรือเป็นแนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของตนเอง โดยครูควรสร้างแบบฟอร์มสำหรับการบันทึกโน้ตทำนองเพลงต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดบันทึกได้สะดวกขึ้น (ตัวอย่างแบบบันทึกคลังทำนองเพลงไทยแสดงในภาคผนวก จ)

บทบาทของผู้สอน คือ เตรียมตัวอย่างทำนองสำหรับการสร้างสรรคดนตรีไทยที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว และแนะนำ สาธิตตัวอย่างการแปรทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทย โดยหลักการคัดเลือกตัวอย่างทำนองเพลงที่สร้างสรรค คือ

1) ตัวอย่างการแปรทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ จากทำนองหลักของเพลงที่เรียนประมาณ 4-5 ทำนอง ซึ่งควรแบ่งเป็นวรรคเพลงไว้

2) ตัวอย่างการแต่งทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ จากทำนองหลักของเพลงที่เรียน เช่น ทำนองแต่งทางเปลี่ยนของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว หรือทำนองเพลงที่ผู้สอนสร้างสรรค์ขึ้นจากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

บทบาทของนักเรียน คือ เรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สังเกต จดจำรูปแบบทำนองต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นตอนนี้ เน้นการแนะนำ และสาธิตตัวอย่างการสร้างสรค์ดนตรีไทยทั้งการแปรทำนองเพลงไทยและการแต่งทำนองเพลงไทย โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้วในระยะที่ 1 หรือทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยเป็นพื้นฐานในการสาธิต แนะนำตัวอย่างการสร้างสรค์ทำนองเพลงไทย โดยเน้น *การพูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ* และให้นักเรียนเข้าใจลักษณะเด่นของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยการเปรียบเทียบให้เป็นรูปธรรมยิ่งขึ้น คือ *ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน* พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต จดจำรูปแบบทำนองต่าง ๆ ของการสร้างสรค์ทำนองเพลงไทยที่ครูสาธิต แนะนำเพื่อนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรค์ทำนองเพลงไทย ในชั้นตอนนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างสรค์ทำนองเพลงสั้น ๆ (2-4 ห้องเพลงไทย) ตามเสียงตกและบันไดเสียงที่ผู้สอนกำหนดได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถสร้างสรค์ทำนองเพลงได้มากกว่า 2 ทำนองในแต่ละวรรค โดยทำนองเพลงที่คิดต้องแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนด โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วในระยะที่ 1 ประกอบกับการประยุกต์ใช้แนวทางและรูปแบบทำนองจากการสาธิตการสร้างสรค์ทำนองเพลงไทยในขั้นที่ 2.1 สำหรับการฝึกสร้างสรค์ทำนองเพลงไทย โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินการสร้างสรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรค์ทำนองเพลงไทยของแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตกกลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรค์ โดยใช้โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่เรียนรู้ในขั้นที่ 1.1 โดยครูอาจทบทวนความรู้ หรือสาธิตตัวอย่างในการสร้างสรค์ดนตรีไทยในช่วงเริ่มต้น

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดยเริ่มต้นจากการคิดทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลงไทย ให้ทำนองเพลงที่สร้างสรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด ดังตัวอย่างกิจกรรม เช่น เกมเติมตัวโน้ตที่หายไป เกมต่อทำนองเพลง แต่งทำนองภายในเวลาที่กำหนด (ตัวอย่างกิจกรรมในภาคผนวก ฉ)

3) ครูกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนดให้ได้ในเวลาที่กำหนด และครูจะเป็นผู้ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในชั้นตอนนี้ ได้แก่

1) เทคนิค “ตะล่อม กล่อมเกลา” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจ หรือมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เช่น เสียงต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ยิน ทำนองเพลงบางช่วงที่นักเรียนชื่นชอบหรือคุ้นเคย

2) เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป

3) เทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” เป็นเทคนิคที่สำคัญในชั้นตอนนี้ คือ การให้นักเรียนคิดทำนองเพลงอย่างอิสระ โดยมีได้คำนึงถึงขนบ แบบแผนทำนองเพลงไทย ความไพเราะ หรือความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของทำนองเพลง เพื่อให้นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตนเองอย่างเต็มที่

บทบาทของผู้สอน คือ กำหนดกรอบหรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตกและบันไดเสียงสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย การกำหนดเงื่อนไขเรื่องเวลาในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ผู้สอนต้องชี้แนะแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้นักเรียน โดยใช้เทคนิคต่าง ๆ มาช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน ต้องเสริมแรงเพื่อกระตุ้นให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และเป็นผู้ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาต่อไป

บทบาทของนักเรียน คือ ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วในชั้นที่ผ่านมา

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นตอนนี้ จะเน้นการให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสฝึกฝนการคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วในชั้นที่ผ่านมา โดยมีการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาควบคู่ไปด้วย

ขั้นที่ 2.3 **เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย** ในชั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสเพิ่มความรู้และประสบการณ์การฟังเพลงไทย หรือชมการแสดงดนตรีไทย มีความสามารถในการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สามารถจดจำรูปแบบท่วงทำนองเพลงไทยต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ดนตรี

ไทยของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทยในชั้นตอนนี้จะเน้นบทเพลงไทยหรือการแสดงดนตรีไทยที่มีตัวอย่างของการสร้างสรรค์ ดัดแปลงท่วงทำนองเพลงให้มีความแตกต่างหลากหลายบนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนปฏิบัติได้แล้ว หรือบทเพลงอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือการบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ทำนองทางเปลี่ยนเพลงทองย่อน สองชั้น เพลงพราหมณ์ดีดน้ำเต้า สองชั้น โดยมุ่งเน้นการฟังเพลงเชิงวิพากษ์ วิจารณ์ แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อให้เห็นลักษณะการสร้างสรรค์ท่วงทำนองให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างหลากหลาย ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูคัดเลือกสื่อที่มีการแปรทำนอง หรือเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนปฏิบัติได้แล้ว หรืออาจใช้บทเพลงอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน และเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือการบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศ สองชั้น ทำนองทางเปลี่ยนเพลงทองย่อน สองชั้น เพลงพราหมณ์ดีดน้ำเต้า สองชั้น

2) นักเรียนฟังบทเพลง ชมการบรรเลงดนตรีไทย โดยครูจะแสดงโน้ตเพลงไทยของทำนองเพลงที่นักเรียนฟัง/ ชมประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นลักษณะ การสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดประเด็นให้นักเรียนสังเกตลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง

3) นักเรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทางหรือรูปแบบการแปรทำนองเพลงไทย หรือการแต่งทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักของบทเพลงไทย เพื่อให้เห็นลักษณะ การสร้างสรรค์ท่วงทำนองให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างหลากหลาย เพื่อจดจำและนำตัวอย่างรูปแบบทำนองเพลงไทยมาใช้ในการพัฒนาความสามารถและผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในชั้นตอนนี้ คือ เทคนิคทวนทำนองคล่องชำนาญ โดยการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำนองเพลงที่ฟัง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวข้องกับลักษณะ หรือรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ของบทเพลง ที่แสดงถึงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยครูต้องอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนได้เห็นรูปแบบท่วงทำนองและแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ การเปรียบเทียบท่วงทำนองต่าง ๆ กับเสียงตกของทำนองหลัก อธิบายลักษณะท่วงทำนองที่มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน โดยให้นักเรียนจดจำท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะ หรือทำนองที่ชื่นชอบเพื่อสะสมเป็นทุนทำนองสำหรับนำไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์ต่อไป

บทบาทของผู้สอน คือ คัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถนักเรียน และเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เหมาะสมในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย เป็นผู้อธิบายแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกันจากบทเพลงที่ฟัง/ชม กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนสังเกต แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

บทบาทของนักเรียน คือ เรียนรู้ สังเกตแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ จากสื่อที่ฟัง/ชม วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งสรุปหรือรวบรวมแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ จากบทเพลงที่ฟัง/ชม เพื่อนำไปใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยหรือพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในชั้นตอนนี้ เน้นให้นักเรียนฝึกการฟังเพลงไทย หรือชมการแสดงดนตรีไทยทั้งในห้องเรียนและนอกห้องเรียน ซึ่งเป็นการฟัง/ชมดนตรีในลักษณะการเชิงวิเคราะห์ วิพากษ์ประเด็นเกี่ยวกับการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงไทย โดยผู้สอนต้องกำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากสื่อที่ฟัง/ชม และควรแสดงโน้ตของทำนองเพลงที่นักเรียนฟัง/ชมประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนได้เรียนรู้และมีแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงสามารถจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ จากที่ฟัง/ชมได้

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเอง หลังจากทีนักเรียนได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทั้งการสังเกต จดจำตัวอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการเพิ่มประสบการณ์การฟังและวิเคราะห์เพลงไทยที่มีการดัดแปลงทำนองให้มีความแตกต่างหลากหลายบนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกันแล้ว นักเรียนนำความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ มาประยุกต์เป็นแนวทาง หรือเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง โดยการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในขั้นนี้ มีการเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็น 1-2 บรรทัด (8-16 ห้องเพลงไทย) ให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย โดยยังคงใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยเป็นฐานในการสร้างสรรค์ โดยมีการประเมิน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการ

สร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองให้มีคุณภาพต่อไป ซึ่งขั้นตอนจะคล้ายกับขั้นที่ 2.2 ดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตก กลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยในขั้นนี้จะเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็น 1-2 บรรทัด หรือ 8-16 ห้องเพลงไทย หรือครบทั้งเพลง

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดยให้ท่วงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด และเน้นความถูกต้อง ความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์กับแบบแผนท่วงทำนองของดนตรีไทย

3) การประเมิน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคน โดยสามารถใช้รูปแบบการประเมินโดยครูเป็นผู้ประเมิน หรือกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยกันประเมิน เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองให้มีคุณภาพต่อไป

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในขั้นตอนนี้ ได้แก่

1) เทคนิค “อิสระปลดปล่อย เรียงร้อยด้วยท่วงทำนอง” ซึ่งเป็นการผสมผสานเทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” เข้ากับ “ท่วงทำนอง คล่องชำนาญ” เพื่อให้ นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทย เพื่อให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้มีความสอดคล้องกับแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยด้วย

2) เทคนิค “ตะล่อม กล่อมเกลา” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด หรือมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

3) เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป

บทบาทของผู้สอน คือ กำหนดกรอบหรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ชี้แนะแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่เหมาะสมตามแบบแผนดนตรีไทย เสริมแรงให้นักเรียนฝึกฝนและพัฒนาศักยภาพการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และประเมินการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ดียิ่งขึ้น

บทบาทของนักเรียน คือ ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วในชั้นที่ผ่านมา สำหรับการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่ถูกต้อง ไพเราะ และเหมาะสมตามแบบแผนของดนตรีไทย รวมถึงเป็นผู้ร่วมประเมินผลงานการสร้างสรรค์ของตนเองและเพื่อนร่วมชั้น

แนวทางการจัดการเรียนการสอนในขั้นนี้จะคล้ายกับขั้นที่ 2 คือ จะเน้นการให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสฝึกฝนความสามารถในการคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้ว รวมถึงการมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ของตนเอง และเพื่อนร่วมชั้นเรียนด้วย โดยครูควรชี้แนะนักเรียนเกี่ยวกับลักษณะหรือรูปแบบท่วงทำนองเพลงที่มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน หรือแนวทางการพิจารณาท่วงทำนองเพลงในการสร้างสรรค์ ให้สะท้อนรูปแบบทำนองเพลงไทย

ผู้วิจัยได้สรุปรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เพื่อให้เห็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอนอย่างชัดเจนขึ้นดังนี้

ตารางที่ 18 สรุปแนวทางการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนในแต่ละขั้นตอน

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน	บทบาท		แนวทางจัดการเรียนการสอน
	ผู้สอน	นักเรียน	
ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย			
ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย	อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด	สังเกตวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนดอย่างตามต้นแบบถูกต้อง	เน้นให้นักเรียนเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครู พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยให้ถูกต้อง แม่นยำควบคู่กับการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของเพลงที่เรียน
1) ครูอธิบายและสาธิตวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย	ดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด	ฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนดอย่างตามต้นแบบถูกต้อง	ตามต้นแบบจากครู พร้อมทั้งฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยให้ถูกต้อง แม่นยำควบคู่กับการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของเพลงที่เรียน
2) นักเรียนฝึกการปฏิบัติทักษะการบรรเลงเครื่องดนตรีไทย	ของเพลงที่กำหนดเพื่อให้ให้นักเรียนสามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง	ที่กำหนดอย่างตามต้นแบบถูกต้อง	ทำนองหลักของเพลงไทยให้ถูกต้อง แม่นยำควบคู่กับการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของเพลงที่เรียน
3) ครูสาธิตการบรรเลงทำนองหลักและนักเรียนฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักให้ถูกต้อง แม่นยำ	ปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้อย่างถูกต้อง	แม่นยำ	กับการเรียนรู้ประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของเพลงที่เรียน

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน	บทบาท		แนวทาง
	ผู้สอน	นักเรียน	
<p>ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย</p> <p>1) ครูอธิบายหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เบื้องต้น และยกตัวอย่างทำนองเพลงรูปแบบต่าง ๆ</p> <p>2) ครูอธิบายหลักและวิธีการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย</p> <p>3) นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนไปแล้ว หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย</p> <p>4) นักเรียนฝึกอ่านและบันทึกโน้ตเพลงไทย โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่บรรเลงได้แล้ว หรือทำนองเพลงที่คุ้นเคย</p>	<p>- บรรยาย อธิบาย หลักการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของเพลงไทย วิธีการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย</p> <p>- สาธิตการวิเคราะห์ ทำนองหลักของเพลงไทยเบื้องต้น</p>	<p>- เรียนรู้เกี่ยวกับ หลักการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย เบื้องต้น เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอนของทำนองหลัก การอ่านและ การบันทึกโน้ตเพลงไทย</p> <p>- ฝึกวิเคราะห์ โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่สามารถบรรเลงได้แล้ว</p> <p>- ฝึกอ่านและบันทึกโน้ตเพลงไทย</p>	<p>เน้นการสอนความรู้พื้นฐานที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น และการสอนให้นักเรียนมีความรู้ความสามารถในการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทยอย่างถูกต้อง</p>
<p>ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย</p>			
<p>ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรุคทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ</p> <p>1) แนะนำ สาธิตการแปรทำนองเพลงไทย การแต่งทำนองเพลงไทย พร้อมอธิบายให้นักเรียนเข้าใจแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>2) จัดกิจกรรมเพื่อให้นักเรียนสังเกต และจดจำทำนองรูปแบบต่าง ๆ เช่น เกมสะสมทำนองเพลงไทย</p>	<p>- เตรียมตัวอย่างทำนองสำหรับการสร้างสรรค์ ดนตรีไทยที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว</p> <p>- แนะนำ สาธิตตัวอย่าง การแปรทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทย</p>	<p>- เรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>- สังเกต จดจำ รูปแบบทำนองต่าง ๆ ที่ครูสาธิต เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ใน การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง</p>	<p>เน้นการแนะนำ และสาธิตตัวอย่างการสร้างสรุค ดนตรีไทย โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่เรียนแล้ว หรือนำทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนสังเกต จดจำรูปแบบทำนองต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่</p>

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน	บทบาท		แนวทางจัดการเรียนการสอน
	ผู้สอน	นักเรียน	
<p>ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>2) จัดกิจกรรมที่เปิดโอกาสให้นักเรียนคิดทำนองเพลงไทย 2-4 ห้องเพลง ตามกรอบและเงื่อนไขที่ครูกำหนด</p> <p>ตัวอย่างกิจกรรม</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกมเติมตัวโน้ตที่หายไป - เกมต่อทำนองเพลง - แต่งทำนองภายในเวลาที่กำหนด 	<p>- กำหนดกรอบ หรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>- ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาผลงานต่อไป</p>	<p>- ฝึกคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของตนเอง โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ผ่านมา</p>	<p>เน้นการให้นักเรียนแต่ละคนมีโอกาสฝึกฝนการคิดทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างอิสระ ตามจินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ผ่านมา โดยมีการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนแต่ละคน เพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับสำหรับการปรับปรุง และพัฒนาควบคู่ไปด้วย</p>
<p>ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย</p> <p>1) จัดกิจกรรมฟังเพลงไทย โดยเน้นบทเพลงที่มีการแปรทำนอง หรือเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน</p> <p>2) ครูอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากบทเพลงที่ฟัง โดยมีขั้นตอนการอธิบาย พร้อมทั้งกำหนดประเด็นให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็น</p> <p>3. นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นต่อบทเพลงที่ฟัง/ชมประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงเดียวกัน</p>	<p>- คัดเลือกสื่อที่สอดคล้องกับความรู้ ความสามารถนักเรียน และเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน เหมาะสม และหลากหลาย</p> <p>- อธิบายแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย จากทำนองหลักเดียวกัน</p> <p>- กำหนดประเด็นในการวิเคราะห์ เพื่อให้ นักเรียนสังเกต แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p>	<p>- เรียนรู้ สังเกตแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ จากสื่อวีดิทัศน์ที่ครูนำมาให้ชม</p> <p>- วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย</p> <p>- สรุป หรือรวบรวมแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ จากสื่อที่ชม</p>	<p>เน้นให้นักเรียนฝึกการฟังเพลงไทย หรือชมการแสดงดนตรีไทยทั้งในห้องเรียน และนอกห้องเรียน โดยให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทำนองเพลงไทยจากสื่อที่ฟัง/ชม และควรแสดงโน้ตของทำนองเพลงที่นักเรียนฟัง/ชมประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้ นักเรียนได้เรียนรู้ และมีแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงสามารถจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ จากที่ฟัง/ชมได้</p>

ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน	บทบาท		แนวทางจัดการเรียนการสอน
	ผู้สอน	นักเรียน	
ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	- กำหนดกรอบ หรือ เงื่อนไขในการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย	- ฝึกคิดทำนองเพลง ไทยด้วยตัวเองอย่าง อิสระ ตามจินตนาการ ของแต่ละคน โดยใช้ ความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้ เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ ผ่านมา โดยให้ ความสำคัญกับความ ถูกต้องในการ สร้างสรรค์ ความ สอดคล้องสัมพันธ์กัน ของทำนองเพลงที่ สร้างสรรค์ และความ เหมาะสมในการนำไป บรรเลงด้วยเครื่อง ดนตรีไทย	เน้นการให้นักเรียนแต่ละ คนมีโอกาสฝึกฝน ความสามารถในการคิด ทำนองเพลงไทยด้วย ตัวเองอย่างอิสระ ตาม จินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ มาแล้ว รวมถึงการมีส่วน ร่วมในการประเมินผลงาน การสร้างสรรค์ของตนเอง และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ด้วย โดยครูควรชี้แนะ นักเรียนเกี่ยวกับลักษณะ หรือรูปแบบท่วงทำนอง เพลงที่มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน หรือแนวทาง การพิจารณาท่วงทำนอง เพลงในการสร้างสรรค์ ให้ สะท้อนรูปแบบทำนอง เพลงไทย
1) จัดกิจกรรมให้นักเรียนแต่งทำนองเพลงไทยตามโครงสร้างทำนองหลักที่กำหนดประมาณ 1-2 บรรทัด ตัวอย่างกิจกรรม	- ประเมินการ สร้างสรรค์ของนักเรียน แต่ละคน เพื่อให้ข้อมูล ป้อนกลับสำหรับการ ปรับปรุง และพัฒนา ผลงานหรือ ความสามารถต่อไป	ประสบการณ์ที่ได้ เรียนรู้มาแล้วในขั้นที่ ผ่านมา โดยให้ ความสำคัญกับความ ถูกต้องในการ สร้างสรรค์ ความ สอดคล้องสัมพันธ์กัน ของทำนองเพลงที่ สร้างสรรค์ และความ เหมาะสมในการนำไป บรรเลงด้วยเครื่อง ดนตรีไทย	จินตนาการของแต่ละคน โดยใช้ความรู้และ ประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ มาแล้ว รวมถึงการมีส่วน ร่วมในการประเมินผลงาน การสร้างสรรค์ของตนเอง และเพื่อนร่วมชั้นเรียน ด้วย โดยครูควรชี้แนะ นักเรียนเกี่ยวกับลักษณะ หรือรูปแบบท่วงทำนอง เพลงที่มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน หรือแนวทาง การพิจารณาท่วงทำนอง เพลงในการสร้างสรรค์ ให้ สะท้อนรูปแบบทำนอง เพลงไทย
- กิจกรรมจับคู่ทำนองเพลง - เกมเปลี่ยนทำนองเพลง - กิจกรรมนักแต่งเพลง			
2) เปิดโอกาสให้มีการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียนแต่ละคน		- ร่วมประเมินการ สร้างสรรค์ของตนเอง และเพื่อนร่วมชั้น	

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ในการวิจัยครั้งนี้สามารถใช้ในการจัดการเรียนการสอนในรายวิชาศิลปะพื้นฐาน (สาระดนตรีไทย) โดยระยะเวลาดำเนินการ 1 ภาคการศึกษา (16 สัปดาห์) จัดการเรียนการสอนสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน คาบเรียน 50 นาที

การวัดและประเมินผล

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น ประเมินจากแบบประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย (Performance) และแบบประเมินผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย (Product) ซึ่งประเมินก่อนและหลังการเรียน

ผลจากการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ พบข้อสรุปในการใช้กระบวนการเรียนการสอน ดังนี้

1. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 1 มีความสำคัญอย่างมากต่อการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของผู้เรียน รวมถึงมีผลต่อการปฏิบัติกิจกรรมการเรียนการ

สอนในระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย ซึ่งเป็นความรู้สำคัญที่ผู้เรียนต้องใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

2. การจัดการเรียนการสอนในขั้นการเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ช่วยให้ผู้เรียนมีแบบแผนท่วงทำนองที่เป็นเอกลักษณ์ของดนตรีไทยเก็บไว้ในคลังความรู้ ซึ่งมีผลให้รูปแบบท่วงทำนองเพลงที่ผู้เรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทย และสามารถบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยได้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 ผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

ผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้ในการจัดการเรียนการสอนรายวิชา ศิลปะ (สาระดนตรีไทย) สำหรับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน ในภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2559 เป็นระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา โดยจัดการเรียนการสอนสัปดาห์ 1 คาบเรียน เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ซึ่งผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังนี้

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยใช้ข้อมูลที่ได้จากแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมารวมคะแนนตามกรอบโครงสร้างและค่าน้ำหนักของแต่ละองค์ประกอบของความสามารถที่กำหนดไว้ โดยการวิเคราะห์เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยทั้งโดยรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ และวิเคราะห์ข้อมูลทั้งในภาพรวมและรายบุคคล เพื่อให้เห็นผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนได้รายละเอียดยิ่งขึ้น

2.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยผู้วิจัยวิเคราะห์จากข้อมูลเชิงคุณภาพประกอบด้วย การวิเคราะห์จากการถอดโน้ตทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์จากผลการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน และการวิเคราะห์จากโน้ตผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในภาพรวม และจำแนกตามลักษณะของนักเรียน

รายละเอียดของผลการวิเคราะห์ข้อมูลนำเสนอต่อไปนี้

2.1 การเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

การนำเสนอผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยแบ่งการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่ *ส่วนที่ 1* การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน *ส่วนที่ 2* การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ 4 ด้าน คือ การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน *ส่วนที่ 3* การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนรายบุคคลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ เพื่อแสดงให้เห็นผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้ละเอียด ชัดเจนยิ่งขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.1.1 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน ทั้งด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก การแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนหลังเรียน สูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 17

ตารางที่ 19 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน

ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	คะแนนเต็ม	Mean	S.D.	t	P value
ก่อนเรียน	18	12.48	2.20	7.269***	.000
หลังเรียน	18	14.26	1.63		

*P ≤ .05 **P ≤ .01 ***P ≤ .001

จากตารางที่ 18 พบว่า ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน เท่ากับ 12.48 และ 14.26 ตามลำดับ และผลการทดสอบค่า t (Paired Samples Test) พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ($t = 7.269, p = .000$)

2.1.2 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ

ผลการเปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ พบว่า คะแนนความสามารถของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ทุกองค์ประกอบ ยกเว้นองค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลัก ที่คะแนนความสามารถของนักเรียน หลังเรียนและก่อนเรียน แตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 19

ตารางที่ 20 เปรียบเทียบความแตกต่างของคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ

องค์ประกอบของ ความสามารถในการ สร้างสรรค์ดนตรีไทย	ก่อนเรียน		หลังเรียน		t	P value
	Mean	S.D.	Mean	S.D.		
1. การแต่งทำนองเพลงไทย ให้ต่างไปจากทำนองหลัก	4.12	0.69	4.03	0.54	-0.658	.515
2. การแต่งทำนองเพลงไทย ได้คล่องแคล่ว	2.46	0.29	2.95	0.28	7.464***	.000
3. การแต่งทำนองเพลงไทย ได้หลากหลายรูปแบบ	2.43	0.60	2.81	0.41	3.460***	.001
4. การแต่งทำนองเพลงไทย ให้สอดคล้อง สัมพันธ์	3.42	1.45	4.47	1.28	5.539***	.000

* $P \leq .05$ ** $P \leq .01$ *** $P \leq .001$

จากตารางที่ พบว่า ผลการวิเคราะห์ค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถทั้ง 4 ด้าน คือ ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์ คะแนนความสามารถหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ยกเว้น ด้านการแต่งทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลัก ที่

คะแนนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน และผลการทดสอบค่า t (Paired Samples Test) พบว่าความสามารถของนักเรียน 3 องค์ประกอบ ที่คะแนนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ได้แก่ ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ($t = 7.464, p = .000, t = 3.460, p = .001, t = 5.539, p = .000$ ตามลำดับ) และมี 1 องค์ประกอบ ที่คะแนนความสามารถหลังเรียนและก่อนเรียน แตกต่างกันโดยไม่มีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 คือ การแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก ($t = -0.658, p = .515$)

2.1.3 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนรายบุคคลทั้งในภาพรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ

ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนรายบุคคลแบ่งการนำเสนอออกเป็น 2 หัวข้อ ได้แก่ 1) การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในภาพรวม 2) การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยจำแนกตามองค์ประกอบของความสามารถ เพื่อให้เห็นผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

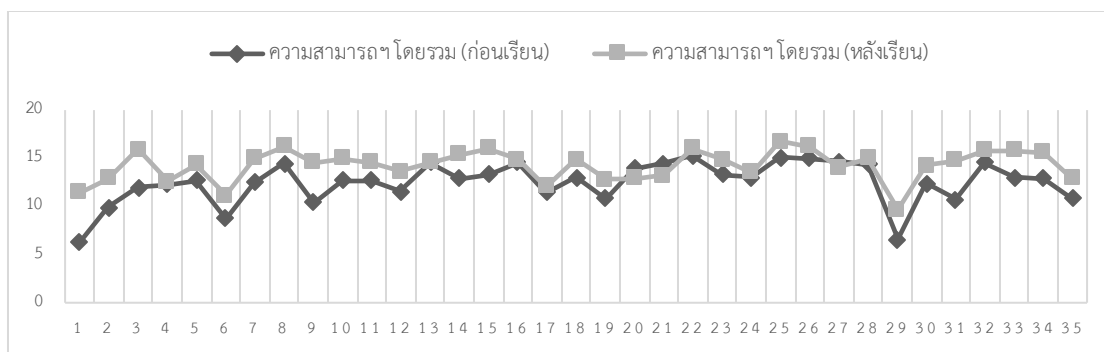
1) การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในภาพรวม ของนักเรียน พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเกือบทุกคน ดังตารางที่ 22

ตารางที่ 21 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียนรายบุคคล

คนที่	คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
	ก่อนเรียน (เต็ม 18 คะแนน)	หลังเรียน (เต็ม 18 คะแนน)
1	6.27	11.45
2	9.90	12.90
3	12.00	15.90
4	12.28	12.55
5	12.67	14.33
6	8.77	11.10
7	12.45	15.01
8	14.50	16.18
9	10.45	14.56
10	12.73	15.00

คนที่	คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
	ก่อนเรียน (เต็ม 18 คะแนน)	หลังเรียน (เต็ม 18 คะแนน)
11	12.74	14.55
12	11.50	13.66
13	14.57	14.61
14	12.89	15.44
15	13.28	16.00
16	14.57	14.89
17	11.45	12.06
18	13.00	14.83
19	10.78	12.83
20	13.95	12.95
21	14.50	13.17
22	15.28	16.05
23	13.34	14.84
24	13.00	13.50
25	15.08	16.78
26	14.95	16.18
27	14.67	14.06
28	14.34	15.00
29	6.56	9.67
30	12.34	14.23
31	10.67	14.78
32	14.61	15.84
33	13.00	15.77
34	12.89	15.61
35	10.84	12.95

จากตารางที่ 20 พบว่า คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเกือบทั้งหมด ยกเว้น นักเรียนคนที่ 20, 21 และ 27 ที่คะแนนหลังเรียนต่ำกว่าก่อนเรียนเพียงเล็กน้อย (ก่อนเรียน = 13.95, หลังเรียน = 12.95, ก่อนเรียน = 14.50, หลังเรียน = 13.17 และก่อนเรียน = 14.67, หลังเรียน = 14.06 ตามลำดับ) ดังแผนภาพที่ 17

ภาพที่ 14 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

2) การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนรายบุคคล พบว่า คะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก ก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียนเป็นส่วนใหญ่ คะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เกือบทุกคน คะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบเป็นส่วนใหญ่ และคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กันของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเกือบทุกคน ดังตารางที่ 21

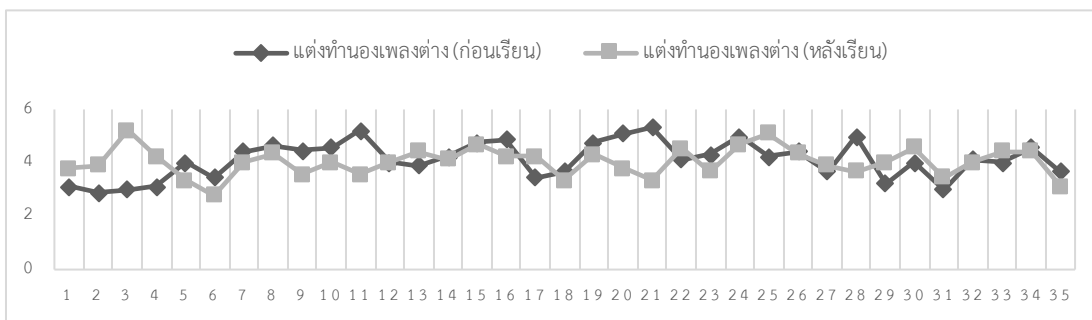
ตารางที่ 22 ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยรวมและจำแนกตามองค์ประกอบของนักเรียนรายบุคคล

คนที่	ความสามารถ (ก่อนเรียน)				ความสามารถ (หลังเรียน)			
	แต่งทำนองต่าง (6 คะแนน)	แต่งทำนองคล่อง (3 คะแนน)	แต่งทำนองหลายรูปแบบ (3 คะแนน)	แต่งทำนองสอดคล้อง (6 คะแนน)	แต่งทำนองต่าง (6 คะแนน)	แต่งทำนองคล่อง (3 คะแนน)	แต่งทำนองหลายรูปแบบ (3 คะแนน)	แต่งทำนองสอดคล้อง (6 คะแนน)
1	3.11	2.33	0.33	0.50	3.78	3.00	3.00	1.67
2	2.89	2.67	2.00	2.34	3.89	3.00	3.00	3.01
3	3.00	2.33	2.00	4.67	5.23	3.00	2.67	5.00
4	3.11	2.33	2.67	4.17	4.22	3.00	2.33	3.00
5	4.00	2.33	2.67	3.67	3.33	3.00	3.00	5.00
6	3.44	2.33	1.00	2.00	2.77	1.33	2.00	5.00
7	4.44	2.00	2.67	3.34	4.00	3.00	3.00	5.01
8	4.66	2.67	3.00	4.17	4.34	3.00	3.00	5.84
9	4.45	2.67	2.67	0.66	3.56	3.00	3.00	5.00
10	4.56	2.67	2.33	3.17	4.00	3.00	3.00	5.00
11	5.23	2.67	3.00	1.84	3.55	3.00	3.00	5.00
12	4.00	2.67	3.00	1.83	4.00	3.00	3.00	3.66

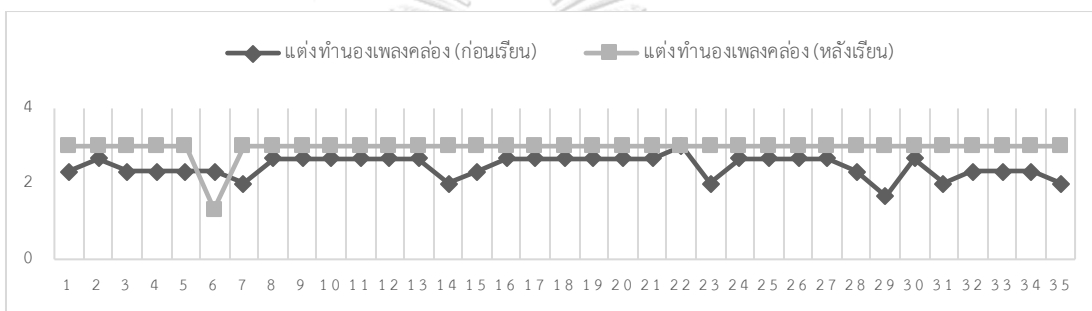
คนที่	ความสามารถ (ก่อนเรียน)				ความสามารถ (หลังเรียน)			
	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง	แต่งทำนอง
	ต่าง (6 คะแนน)	คล่อง (3 คะแนน)	หลายรูปแบบ (3 คะแนน)	สอดคล้อง (6 คะแนน)	ต่าง (6 คะแนน)	คล่อง (3 คะแนน)	หลายรูปแบบ (3 คะแนน)	สอดคล้อง (6 คะแนน)
13	3.89	2.67	2.67	5.34	4.44	3.00	1.67	5.50
14	4.22	2.00	2.33	4.34	4.11	3.00	3.00	5.33
15	4.78	2.33	2.67	3.50	4.67	3.00	3.00	5.33
16	4.89	2.67	2.67	4.34	4.22	3.00	3.00	4.67
17	3.44	2.67	2.67	2.67	4.22	3.00	3.00	1.84
18	3.66	2.67	2.67	4.00	3.33	3.00	3.00	5.50
19	4.78	2.67	2.67	0.66	4.33	3.00	3.00	2.50
20	5.11	2.67	2.67	3.50	3.78	3.00	3.00	3.17
21	5.33	2.67	2.67	3.83	3.34	3.00	3.00	3.83
22	4.11	3.00	3.00	5.17	4.55	3.00	3.00	5.50
23	4.33	2.00	2.67	4.34	3.67	3.00	3.00	5.17
24	5.00	2.67	3.00	2.33	4.67	3.00	3.00	2.83
25	4.23	2.67	2.67	5.51	5.11	3.00	3.00	5.67
26	4.44	2.67	2.67	5.17	4.34	3.00	3.00	5.84
27	3.66	2.67	2.67	5.67	3.89	3.00	2.33	4.84
28	5.00	2.33	2.67	4.34	3.66	3.00	3.00	5.34
29	3.22	1.67	1.00	0.67	4.00	3.00	1.33	1.34
30	4.00	2.67	2.67	3.00	4.56	3.00	2.33	4.34
31	3.00	2.00	2.00	3.67	3.44	3.00	3.00	5.34
32	4.11	2.33	3.00	5.17	4.00	3.00	3.00	5.84
33	4.00	2.33	2.67	4.00	4.44	3.00	3.00	5.33
34	4.56	2.33	2.67	3.33	4.44	3.00	3.00	5.17
35	3.67	2.00	2.33	2.84	3.11	3.00	2.67	4.17

จากตารางที่ 21 พบว่า คะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก ก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีนักเรียน 1 คนที่คะแนนก่อนเรียนและหลังเรียนเท่ากัน คือ คนที่ 12 ในส่วนของคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน โดยได้คะแนนหลังเรียนเต็ม (3 คะแนน) เกือบทุกคน มีเพียง 1 คนที่คะแนนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน คือ คนที่ 6 เป็นส่วนใหญ่ สำหรับคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเป็นส่วนใหญ่ โดยมีนักเรียน 3 คนที่คะแนนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน คือ คนที่ 13, 27 และ 30 และนักเรียน 4 คน ที่ได้คะแนนเต็ม (3 คะแนน) ทั้งก่อนเรียนและหลังเรียน คือ คนที่ 8, 12, 24, และ 32 และในส่วนของคะแนน

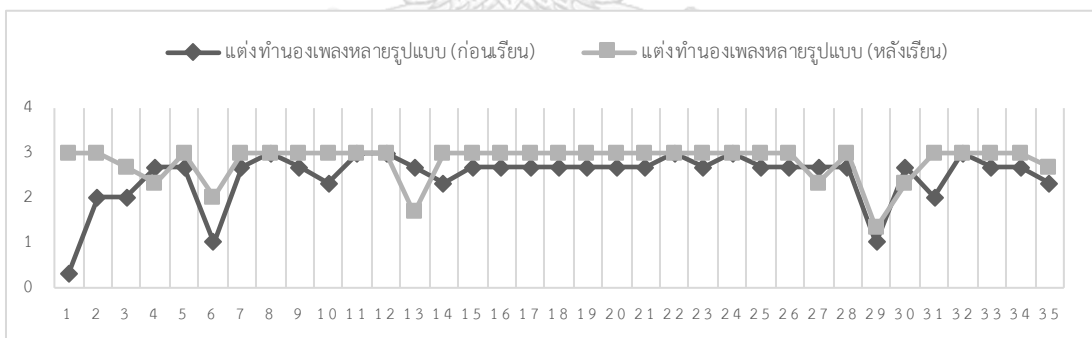
ความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์กันของนักเรียน หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเกือบทุกคน โดยมีนักเรียน 2 คนที่คะแนนก่อนเรียนสูงกว่าหลังเรียน คือ คนที่ 4 และ 27 ดังภาพที่ 18-21

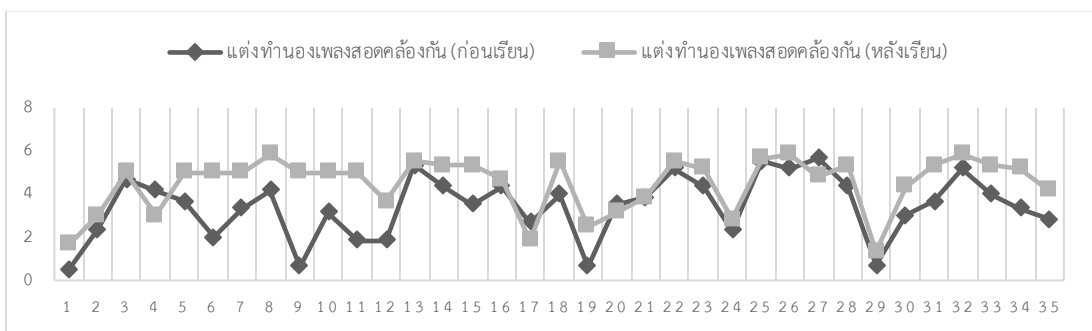
ภาพที่ 15 การเปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

ภาพที่ 16 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่วความคล่อง (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

ภาพที่ 17 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

ภาพที่ 18 เปรียบเทียบคะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์กัน (ก่อนเรียน-หลังเรียน)

2.2 การศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจากการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น

ผู้วิจัยศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการถอดโน้ตทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์จากผลการประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน และการวิเคราะห์จากโน้ตผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยแบ่งการนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลออกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ 1) การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในภาพรวม และ 2) การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจำแนกตามลักษณะของนักเรียน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

2.2.1 การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในภาพรวม

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ จากการถอดโน้ตทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ โดยใช้ข้อมูลจากวิดีโอบันทึกการประเมิน การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนดและการวิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงจากแบบรายงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน ซึ่งพบว่า หลังจากที่นักเรียนผ่านการเรียนรู้ตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนพัฒนาสูงขึ้น ทั้งความสามารถโดยรวมและความสามารถจำแนกตามองค์ประกอบ โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความสามารถของนักเรียนในระยะต่าง ๆ ของการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนในระยะที่ 1 เตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยผู้วิจัยได้เตรียมความพร้อมให้แก่เด็กนักเรียนทั้งในด้านการหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย การบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จากนั้นจึงทบทวนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยได้วิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ จากวิดีโอที่บันทึกผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนเป็นรายบุคคล ซึ่งพบว่า นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยโดยพยายามยึดเสียงตกและเลือกใช้กลุ่มโน้ตในบันไดเสียงของทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ขึ้นเดียว แต่นักเรียนหลายคนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเกินจำนวนห้องเพลงที่กำหนด และนักเรียนหลายคนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยโดยใช้ประสบการณ์เดิมของตนเอง เช่น นักเรียนที่จำทำนองเพลงลาวดวงเดือนได้ ก็จะเล่นทำนองเพลงลาวดวงเดือน หรือเล่นทำนองเพลงในลักษณะการแปรทำนองแบบการเก็บของการบรรเลงระนาดเอก ส่วนด้านความรวดเร็วในการคิดและเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์

พบว่า นักเรียนคิดทำนองเพลงได้จำนวนไม่มากภายในเวลาที่กำหนด และทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีลักษณะท่วงทำนองใกล้เคียงกับทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ และใช้รูปแบบทำนองไม่หลากหลายมากนัก ดังตัวอย่างการวิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนดังนี้

ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 1)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 1 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- ช - ตั	- รุ - มั	- ชุ - มั	- รุ - ตั
----------	-----------	-----------	-----------

ตัวอย่าง 1

- ต ร ม	- ช - ตั	- - - รุ	ตั ตั ตั
---------	----------	----------	----------

ใช้ทำนองเพลงลาวดวงเดือนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงตามเงื่อนไขที่กำหนด

ตัวอย่าง 2

- - ช ต	- - - -	- - ร ม	- - - -	- - ช ม	- - ร ต
- - - -	- ช ต ต	- - - -	- ร ม ม	- ช ม ม	- ร - ต

สร้างสรรค์ทำนองเพลงโดยยึดเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด แต่จำนวนห้องเพลงเกินกว่าที่ภาระงานกำหนด

ตัวอย่าง 3

- ช- ตั	- รุ - มั	- มั - -	- ชุ - มั	- รุ - มั	- - - -	- ชุ - มั	- รุ - ตั
---------	-----------	----------	-----------	-----------	---------	-----------	-----------

สร้างสรรค์ทำนองเพลงโดยยึดเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด แต่จำนวนห้องเพลงเกินกว่าภาระงานที่กำหนด

ภาระงานที่ 3 ให้นักเรียนคิดทำนองเพลง ตามเสียงตกทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว และใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกัน หรือความสัมพันธ์กันของทำนองเพลงในแต่ละวรรค แล้วนำเสนอผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตนเองด้วยเครื่องดนตรีไทยที่เรียน

ตัวอย่าง 1

- ช ต ต	- ท ต ร	- ช ช ช	- ม ม ม	- ช - ล	- ม - ร	- ช - ม	- ร ร ต
- ล ต ต	- ท ต ร	- ช ช ช	- ม ม ม	- - - -	- ช - ม	- ม - ร	- ร ร ต

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ลงตามเสียงตกเฉพาะห้องสุดท้ายของแต่ละบรรทัด มีการใช้โน้ตนอกบันไดเสียง (เสียง ที) และทำนองแทบจะเหมือนกันทั้ง 2 ท่อน

ตัวอย่าง 2							
- ช ด ด	- ท ด ร	- ช ช ช	- ม ม ม	- ช - ล	- ม - ร	- ช - ม	- ร ร ด
- ล ด ด	- ท ด ร	- ช ช ช	- ม ม ม	- - - -	- ช - ม	- ม - ร	- ร ร ด

ทำนองเพลงตอนต้นใช้รูปแบบการแปรทำนองทางเก็บของเพลงแขกบรเทศ ส่วนวรรคอื่น ๆ จะมีท่วงทำนองใกล้เคียงกับทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ และใช้รูปแบบทำนองเพลงที่เหมือนกันในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง

จากข้อมูลการถอดโน้ตทำนองเพลงไทยที่นักเรียนสร้างสรรค์ตามภาระงานที่กำหนด แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีกรอบความคิดเกี่ยวกับหลักการและวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในเรื่องเสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลัก ซึ่งเป็นเงื่อนไขที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย แต่ยังคงขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนับจังหวะทำนองเพลงไทย ซึ่งส่งผลให้นักเรียนแต่ทำนองเพลงไม่ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนด ในด้านของทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ เห็นได้ว่า ทำนองเพลงยังไม่ค่อยต่างไปจากทำนองหลักมากนัก โดยมีการใช้ประสบการณ์เดิมในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ซึ่งเป็นลักษณะการนำทำนองเพลงไทยที่คุ้นเคย หรือที่จำได้มาสร้างสรรค์ให้ลงตามเสียงตกที่กำหนด ในด้านความคล่องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง พบว่า นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยยังไม่รวดเร็ว รวมถึงทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ยังมีรูปแบบคล้าย ๆ กัน และทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ก็ยังไม่ค่อยสอดคล้อง สัมพันธ์กัน

2) หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 1 รอบ) ผู้วิจัยได้ประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ทั้งด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และด้านผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งจากการวิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏดังนี้

ด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด ซึ่งเป็นเงื่อนไขพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และสามารถคิดและเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนดในแต่ละภาระงาน สามารถคิดทำนองเพลงได้รวดเร็วมากขึ้น โดยสามารถคิดและเล่นทำนองเพลงตามเงื่อนไขที่กำหนดได้ตั้งแต่ 3 ทำนองขึ้นไป นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่มีรูปแบบและลักษณะของท่วงทำนองเพลงหลากหลายมากขึ้น ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่ใช้เป็นพื้นฐานมากขึ้น แต่ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ยังไม่สอดคล้อง สัมพันธ์กันตามแบบแผนทำนองเพลงไทย สำหรับการบรรเลงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ พบว่า นักเรียนเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ยังไม่คล่อง มีการหยุดชะงักในระหว่างการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ และยังคงขาดความสม่ำเสมอในเรื่องของจังหวะในการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์

ด้านผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสร้างสรรคทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย นักเรียนสามารถสร้างสรรคทำนองเพลงได้แตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียวค่อนข้างมาก แต่ท่วงทำนองเพลงที่สร้างสรรคในแต่ละวรรคเพลงและท่อนเพลงยังไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน ทำนองเพลงที่สร้างสรรคยังไม่สอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยที่สามารถนำไปปรับใช้ในการใช้งานจริงได้อย่างเหมาะสม ดังความเห็นของกรรมการผู้ประเมินผลงานที่ว่า

“ ผลงานการสร้างสรรคที่มีท่วงทำนองแตกต่างจากทำนองหลักมาก หรือแตกต่างอย่างสิ้นเชิง เป็นทำนองเพลงที่ไม่สามารถนำมาปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้จริง แม้ว่าจะเป็นการทำนองเพลงที่ใหม่ ซึ่งหมายถึง แตกต่างจากทำนองเพลงเดิมอย่างสิ้นเชิง ”

แสดงให้เห็นว่า ผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน หลังจากระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ครบ 1 รอบ เป็นผลงานที่มีความถูกต้องตามระเบียบวิธีการสร้างสรรคดนตรีไทย ท่วงทำนองเพลงหลายผลงานมีความใหม่และแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค แต่ท่วงทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรคยังไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน และยังไม่เหมาะสำหรับการนำไปปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้จริง ดังตัวอย่างการวิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงจากการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ดังนี้

ตัวอย่างผลการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 1 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- ช - ดั	- รุ - มั	- ชุ - มั	- รุ - ดั
----------	-----------	-----------	-----------

ตัวอย่าง 1

- มั - ดั	- มั - รุ	- ดั - รุ	- ล - ดั
-----------	-----------	-----------	----------

- ช - ล	- ช - ดั	- ล - รุ	- ดั - ดั
---------	----------	----------	-----------

- มั รุ ดั	- ล ดั รุ	- รุ ดั ล	- ดั ดั ดั
------------	-----------	-----------	------------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรคมีท่วงทำนองแตกต่างกัน โดย 2 ทำนองแรกใช้รูปแบบทำนองเหมือนกัน ส่วนทำนองที่ 3 ใช้รูปแบบทำนองที่แตกต่างออกไป และเลือกใช้รูปแบบทำนองที่เหมือนกันทั้ง 4 ห้องเพลง

ตัวอย่าง 2

- ล - ตั	- รี่ - มี่	- ซี่ - มี่	- ตั - ตั
----------	-------------	-------------	-----------

- ม ม ม	- ซ - ล	- ด ร ม	- ร - ด
---------	---------	---------	---------

- ล ตั รี่	มี่ ซี่ มี่ รี่	-- มี่ รี่	--- ตั
------------	-----------------	------------	--------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ทั้ง 3 ทำนองมีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองที่แตกต่างและหลากหลาย โดยทำนองที่ 1 มีความใกล้เคียงกับทำนองหลักที่กำหนด ส่วนทำนองที่ 2 และ 3 มีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองที่แตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด

ภาระงานที่ 3 ให้นักเรียนคิดทำนองเพลง ตามเสียงตกทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว และใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว โดยคำนึงถึงความสอดคล้องกัน หรือความสัมพันธ์กันของทำนองเพลงในแต่ละวรรค แล้วนำเสนอผลงานการสร้างสรุคทำนองเพลงของตนเองด้วยเครื่องดนตรีไทยที่เรียน

ตัวอย่าง 1

- ล ด ร	- ร - ม	- ซ - ม	ร ด ร ม	- ม - ซ	ร ด ร ด	- ล ล ซ	- ล - ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

- ด ร ม	- ซ - ล	- ซ - ล	- ม - ร	- ด ด ด	- ม - ร	- ม - ร	- ด ด ด
---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สรุคมีความถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด ท่วงทำนองเพลงและรูปแบบทำนองเพลงแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว แต่ทิศทางของท่วงทำนองเพลงมีลักษณะข้ามย้อนไป มา ไม่ปรากฏการใช้รูปแบบทำนองเพลงที่สอดคล้อง สัมพันธ์ในแต่ละวรรค หรือระหว่างวรรคเพลงอย่างชัดเจน

ตัวอย่าง 2

- ม ม ร	- ด ม ซ	--- ฟ	- ม - -	- ร ม ซ	-- ล ซ	- ล ล ล	ตั รี่ ตั ตั
---------	---------	-------	---------	---------	--------	---------	--------------

-- ตั รี่	มี่ รี่ ตั ล	- ม ซ ล	- ตั รี่ มี่	- ม ม ม	- ร - ด	- ล ล ล	ซ ล ซ ตั
-----------	--------------	---------	--------------	---------	---------	---------	----------

ทำนองเพลงที่สรุคมีความถูกต้องตามเสียงตก โดยมีการใช้โน้ตนอกบันไดเสียง (เสียง ฟา) ท่วงทำนองเพลงที่สรุคมีความแตกต่างไปจากทำนองหลักเพลง แขกบรเทศค่อนข้างชัดเจน ทำนองเพลงแต่ละวรรคไม่ปรากฏรูปแบบทำนองที่สอดคล้องสัมพันธ์ในแต่ละวรรคเพลง หรือระหว่างวรรคเพลง

จากข้อมูลการถอดโน้ตทำนองเพลงไทยที่นักเรียนสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นว่านักเรียนมีความความเข้าใจเกี่ยวกับการนับจังหวะทำนองเพลงไทยมากขึ้น โดยสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามจำนวนห้องเพลงได้อย่างถูกต้องครบถ้วน ในส่วนของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยแต่ละองค์ประกอบ พบว่า การแต่งทำนองเพลงไทยของนักเรียนมีความแตกต่างกันไปจากทำนองหลักมากขึ้น รวมถึงทำนองเพลงแต่ละทำนองที่นักเรียนสร้างสรรค์ก็มีความแตกต่างกันด้วย นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้รวดเร็วมากขึ้น สามารถคิดทำนองเพลงได้หลากหลายรูปแบบมากขึ้น แต่ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ก็ยังไม่ค่อยสอดคล้อง สัมพันธ์กัน

3) หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) ผู้วิจัยได้ประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ทั้งด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และด้านผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งจากการวิเคราะห์โน้ตทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สร้างสรรค์ปรากฏดังนี้

ด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า นักเรียนเกือบทุกคน สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด และสามารถแต่งและเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนดในแต่ละภาระงาน สามารถคิดทำนองเพลงได้รวดเร็วมากขึ้น โดยสามารถคิดและเล่นทำนองเพลงตามเงื่อนไขที่กำหนดได้ตั้งแต่ 3 ทำนองขึ้นไป (นักเรียนบางคนสามารถคิดทำนองเพลงได้ 6-7 ทำนอง) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงที่มีรูปแบบและลักษณะของท่วงทำนองเพลงหลากหลายมากขึ้น โดยนักเรียนพยายามรักษาโครงสร้างหรือรูปแบบทำนองเพลงเดิมไว้ด้วย ทำให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ไม่แตกต่างกันไปจากทำนองหลักที่ใช้เป็นพื้นฐานมากนัก แต่ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันตามแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยมากขึ้น สำหรับการบรรเลงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์พบว่า นักเรียนสามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้คล่องแคล่ว ต่อเนื่อง และมีความสม่ำเสมอในเรื่องของจังหวะในการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มากขึ้น

ด้านผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า นักเรียนทุกคนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว โดยผลงานที่นักเรียนสร้างสรรค์ มีท่วงทำนองเพลงไม่แตกต่างจากโครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานมากนัก โดยมีการใช้รูปแบบทำนองเพลงที่อิงกับแบบแผนทำนองเพลงไทยมากขึ้น เช่น การใช้แบบแผนท่วงทำนองเหมือนทั้ง 2 ท่อน (-xxx/ -xxx/ -xxx/ -xxx) หรือ (- - -x/ xx-x/ - - -x/ xx-x) ซึ่งช่วยให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน และมีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้จริงมากขึ้น นอกจากนี้ยังสะท้อนให้เห็นระบบความคิดของ

นักเรียนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ดังที่กรรมการประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนให้ความเห็นว่า

“คะแนนโดยรวมใกล้เคียงกัน มีผลงานที่แสดงถึงการคิดอย่าง
เป็นระบบ เช่น การใช้ทำนองทำนองเหมือนกัน ใช้กระสวนทำนองเหมือนกัน”

แสดงให้เห็นว่า ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน หลังจากการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยาะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) มีความถูกต้องตามระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยท่วงทำนองเพลงหลายผลงานมีรูปแบบทำนองที่สอดคล้อง สัมพันธ์กันตามแบบแผนทำนองเพลงไทยมากขึ้น และสามารถนำไปปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้จริงมากขึ้น ดังตัวอย่างผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน ดังนี้

ตัวอย่างผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 1 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- มี - รี่	- ตี - ล	- ม ช ล	- ตี - รี่
------------	----------	---------	------------

ตัวอย่าง 1

- ตี - ล	- ตี - ล	- ช ม ร	- ม - ร
----------	----------	---------	---------

- ช - ล	- ตี - ล	- ช ล ช	- ม - ร
---------	----------	---------	---------

- รี่ - ตี	- ล - ตี	- รี่ มี รี่	- ตี - รี่
------------	----------	--------------	------------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีรูปแบบทำนองเพลงเหมือนกับทำนองหลักที่กำหนดให้ โดยปรับเปลี่ยนท่วงทำนองเพลงให้แตกต่างจากจากทำนองหลักทั้ง 3 ทำนอง และมีการกำหนดท่วงทำนองเพลงให้ดำเนินไปในทิศทางเดียวกัน โดยเฉพาะทำนองที่ 1 และ 2 ทิศทางของทำนองเพลงมีลักษณะไล่จากเสียงสูงลงมาเสียงต่ำ

ตัวอย่าง 2

- ม ร ด	- ร ม ช	- ม ร ด	ม ร ด ร
---------	---------	---------	---------

- ด ด ด	- ร - ม	- ช - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------

--- ล	-- ช ล	-- ด ล	ช ม - ร
-------	--------	--------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ทั้ง 3 ทำนองมีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองที่แตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างชัดเจน และมีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองที่แตกต่างกันในแต่ละทำนอง โดยทำนองที่ 1 ใช้รูปแบบทำนองเหมือนกัน 3 ห้องเพลง ทำนองที่ 2 ใช้รูปแบบทำนองเพลงเหมือนกัน 2 ห้องเพลง เช่นเดียวกับทำนองที่ 3 ซึ่งทำให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

ตัวอย่างที่ 1

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

- แนวกรเขียน
1. บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
 2. บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
 3. อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

หลักการยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด

เหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

ลล-ฉ ลล-ฉ ชูชู-ชู ดิฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ

หลักการยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด

เหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

- แนวกรเขียน
1. บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
 2. บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
 3. อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

หลักการยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด

เหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ -ฉ-ฉ

หลักการยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด

เหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (ตัวอย่างที่ 1) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในเรื่องเสียงตกและบันไดเสียง ซึ่งนักเรียนใช้เป็นกรอบความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยท่วงทำนองเพลงและรูปแบบทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีพัฒนาการมากขึ้นหลังจากการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) โดยท่วงทำนองและรูปแบบทำนองเพลงของนักเรียนมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากขึ้น

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน

ตัวอย่างที่ 2

ผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

แนวการเขียน 1. บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรคทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
 2. บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
 3. อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

ซลลล	ซลลล	ซซซซ	-ลลล	ลลลล	ลลลล	-ลลล	-ลลล
------	------	------	------	------	------	------	------

๑ พยายามคิดทำนองที่ประหลาดใจของใคร่อย่างหนึ่ง 1 ท่อน
 ๒ พยายามใช้ทำนองระนาดเพียงหนึ่งทำนองใช้ทำนองหนึ่งท่อนเดิม
 ๓ ใช้วิธีโน้ตใกล้เคียงทำนองเดิม

-ล-ล	-ลล	-ลลล	-ลลล	ลลลล	ลลลล	ลลลล	ลลลล
------	-----	------	------	------	------	------	------

พยายามคิดทำนองที่ประหลาดใจของใคร่อย่างหนึ่ง 1 ท่อน
 พยายามใช้ทำนองระนาดเพียงหนึ่งทำนองใช้ทำนองหนึ่งท่อนเดิม
 ใช้วิธีโน้ตใกล้เคียงทำนองเดิม

ผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

แนวการเขียน 1. บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรคทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
 2. บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
 3. อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

-ล-ล	-ล-ล	-ลล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	ลลลล
------	------	-----	------	------	------	------	------	------

ใช้โน้ตที่ประหลาดใจของใคร่อย่างหนึ่ง 1 ท่อน
 พยายามใช้ทำนองระนาดเพียงหนึ่งทำนองใช้ทำนองหนึ่งท่อนเดิม
 ใช้วิธีโน้ตใกล้เคียงทำนองเดิม

-ล-ล	-ล-ล	-ลล	-ลล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	-ล-ล	ลลลล
------	------	-----	-----	------	------	------	------	------

ใช้โน้ตที่ประหลาดใจของใคร่อย่างหนึ่ง 1 ท่อน
 พยายามใช้ทำนองระนาดเพียงหนึ่งทำนองใช้ทำนองหนึ่งท่อนเดิม
 ใช้วิธีโน้ตใกล้เคียงทำนองเดิม

ผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย (ตัวอย่างที่ 2) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรคดนตรีไทยในเรื่องเสียงตกและบันไดเสียง ซึ่งนักเรียนใช้เป็นกรอบความคิดในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย โดยทำนองทำนองเพลงและรูปแบบทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรคมีพัฒนาการมากขึ้นหลังจากการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (รอบที่ 2) โดยนักเรียนใช้รูปแบบทำนองเพลงเหมือนกันทั้ง 2 ท่อน (-x-x/-x-x/-x-x/-x-x/-x-x/-x-x/-x-x/-xxx/xxxx) ซึ่งช่วยให้ทำนองเพลงมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากขึ้น อันเป็นจุดต่างจากผลงาน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ) ที่ชัดเจน

ตัวอย่างผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

ตัวอย่างที่ 3

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

แนวการเขียน

- บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
- บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
- อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

- กุลล	- ลลล	- ชุชช	- มลล	- ร-ด	- ม-ซุ	- ช-ม	- ร-ด
--------	-------	--------	-------	-------	--------	-------	-------

วรรคที่ 1 → สว่าง ความแปลกใหม่ แต่ยังคงให้ตี วรรคที่ 2 → ลงหนัก เดิม 2 ท้องสุดท้าย → ให้ เดิมไว้

ผู้ฟังรู้สึกคุ้น ๆ เป็นเพลงแนวแรก ๆ

→ กลุ่มเสียง ตรี มขล และเสียงตก ท้อง ๑ คอเสียงด. → เล่นไล่จากเสียงต่ำไปสูง และสัมพันธ์ใน

- ล-ช	- ม-ร	- ด-ร	- ม-ช	- ล-ช	- ช-ช	- ช-ม	- ร-ด
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

วรรคที่ 3 → สว่าง ท้องใหม่ในท้อง 3 เมื่อ วรรคที่ 4 → ลงหนัก เดิม 2 ท้องสุดท้าย

ให้ดูในหน้าบรรทัด/เหมือนกับทำนองเดิมมาจนเกินไป ๑ ช่วงวรรคที่ ๒

→ กลุ่มเสียง ตรี มขล และเสียงตก ท้อง ๑ คอเสียงด. → สัมผัสนอก

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ)

3. ให้นักเรียนเขียนอธิบายแนวทาง หรือวิธีการในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในแต่ละวรรค

แนวการเขียน

- บอกหลักยึดที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงแต่ละวรรค หรือแต่ละบรรทัด
- บอกเหตุผลของการเลือกใช้ทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2
- อธิบายให้เห็นความสอดคล้อง หรือความสัมพันธ์ของทำนองเพลงวรรคที่ 1 และวรรคที่ 2

- ดลล	- ดลล	- ช-ช	- ลขม	- ร-ม	- ช-ล	- ช-ม	- ร-ด
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

วรรค ๑ ควโคเวเดิมของเพลงไว้ และเพิ่ม/ลด วรรค ๒ จังหวะการตีเน้มนเดิม แต่เสียงขึ้น

ให้ตบท้าย ไม้เท้า

ไม้เท้า

ความสัมพันธ์ระหว่างสองวรรค ๑ ๒ ได้เสียง ๑ ๒ ขึ้นได้เสียงเดียวกัน

- ม-ร	- ด-ล	- ตรี	- ช-ล	- ร-ม	- ช-ล	- ช-ม	- ร-ด
-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

วรรค ๓ ควโคเวเดิมของเพลงไว้ทวนซ้ำ วรรค ๔ จังหวะการตีเน้มน แต่เปลี่ยน

ไม้เท้า

ความสัมพันธ์ระหว่างสองวรรค ๑ ๒ ได้เสียงเดียวกัน

ผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (ตัวอย่างที่ 3) แสดงให้เห็นว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในเรื่องเสียงตกและบันไดเสียง ซึ่งนักเรียนใช้เป็นกรอบความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยท่วงทำนองเพลงและรูปแบบทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีพัฒนาการมากขึ้นหลังจากการเรียนตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) เห็นได้จากผลงาน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ) นักเรียนมีการใช้ท่วงทำนองและรูปแบบทำนองเพลง 4 ท้องหลังเหมือนกันทั้ง 2 บรรทัด ซึ่งสอดคล้องกับ

รูปแบบของเพลงแขกбрเทศ ชั้นเดียว ในขณะที่ผลงาน (หลังจบระยะที่ 2 ครบ 1 รอบ) ใช้รูปแบบทำนอง 4 ห้องทำนองเหมือนกันทั้ง 2 บรรทัด แต่ท่วงทำนองเพลงต่างกัน

จากข้อมูลการถอดโน้ตทำนองเพลงไทยที่นักเรียนสร้างสรรค์ แสดงให้เห็นว่า หลังจากผ่านการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนครบ 2 รอบ นักเรียนมีพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น โดยเฉพาะความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีท่วงทำนองที่สัมพันธ์กันในแต่ละวรรคเพลง และมีการใช้รูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทย ในขณะที่ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความแตกต่างจากทำนองหลักน้อยลง ในส่วนของความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงได้คล่องแคล่วและการแต่งทำนองเพลงได้หลากหลายยังคงมีพัฒนาการที่ดีขึ้น

2.2.2 การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน จำแนกตามลักษณะของนักเรียน

ผู้วิจัยนำเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยผู้วิจัยจำแนกลักษณะของนักเรียนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีไทย 2) กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานดนตรีไทย ซึ่งพบว่าความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนทั้ง 2 กลุ่มพัฒนาสูงขึ้น แต่มีรายละเอียดในการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในช่วงต่าง ๆ ที่แตกต่างกันดังรายละเอียดต่อไปนี้

1) กลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีไทย คือ นักเรียนที่มีพื้นฐาน หรือมีประสบการณ์ในการบรรเลงดนตรีไทยมาก่อนหน้า ซึ่งมีจำนวน 2 คน (คิดเป็นร้อยละ 5.7 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง) ซึ่งเป็นนักเรียนในชมรมดนตรีไทยของโรงเรียน และมีพื้นฐานทางดนตรีไทยตั้งแต่ระดับประถมศึกษา โดยผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนกลุ่มนี้โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง ได้แก่ หลังจบการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น หลังจบการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 1 รอบ) และหลังจบการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) ดังนี้

หลังจบการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับเสียงตกและบันไดเสียงในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงได้ถูกต้องตามเสียงตก และบันไดเสียงที่กำหนด และสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงได้ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนด โดยนักเรียนพยายามใช้ความรู้และประสบการณ์เดิมของตนเองในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงใหม่ เช่น สร้างสรรค์

ทำนองเพลงด้วยวิธีการแปรทำนองแบบระนาดเอก การใช้รูปแบบมือฆ้องคู่สี่ คู่แปด การแบ่งมือส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างไปจากแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยที่มีอยู่เดิมมากนัก การสร้างสรรค์ทำนองเพลงภายใต้เงื่อนไขเวลาที่กำหนด นักเรียนมีความคล่องในการคิดทำนองระดับหนึ่งแต่นักเรียนมีความคล่องแคล่วในการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

กลุ่มที่มีพื้นฐานดนตรีไทย (หลังจบระยะที่ 1)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 1 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- ช - ด	- ร - ม	- ช - ม	- ร - ด
---------	---------	---------	---------

ตัวอย่าง 1

ร ด ล ช	ด ล ช ม	ล ช ม ร	ช ม ร ด
---------	---------	---------	---------

ช ล ท ด	ท ด ร ม	- ร ม ร	ด ล - ด
---------	---------	---------	---------

ร ม ช ล	ด ล ช ม	ช ล ช ม	ช ม ร ด
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็นลักษณะการแปรทำนองแบบการเก็บ ซึ่งเป็นท่วงทำนองที่ใช้สำหรับการบรรเลงดนตรีไทยทั้งในเพลงแขกบรเทศ และบทเพลงทั่วไป ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนใช้ประสบการณ์เดิมในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตัวเอง

ตัวอย่าง 2

ช ล ช ด	-- ร ม	ช ม ร ด	- ด - ด
---------	--------	---------	---------

- ร ด ล	ด ล ช ม	- ล ช ม	ช ม ร ด
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็นลักษณะท่วงทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงดนตรีไทย โดยทั่วไป โดยทำนองที่ 1 เป็นลักษณะท่วงทำนองสำหรับระนาดทุ้ม ทำนองที่ 2 เป็นรูปแบบทำนองฆ้องวงใหญ่ หรือทำนองหลักของบทเพลงไทยที่ใช้โดยทั่วไป

หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยาะที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 1 รอบ) พบว่า นักเรียนยังคงใช้ความรู้ และประสบการณ์เดิมเกี่ยวกับแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยของตนเองในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยมีการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้แตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานมากขึ้นจากก่อนเรียน ความรวดเร็วในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมีการพัฒนามากขึ้น และท่วงทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความหลากหลายมากขึ้น แต่ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ยังไม่สอดคล้อง สัมพันธ์กันเท่าใดนัก ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

กลุ่มที่มีพื้นฐานดนตรีไทย (หลังจบระยาะที่ 2 ครบ 1 รอบ)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 1 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- ซ - ค	- ร - ม	- ซ - ม	- ร - ค
---------	---------	---------	---------

ตัวอย่าง 1

- ค - ม	- ร - ซ	- ม - ล	- ซ - ค
---------	---------	---------	---------

- ซ - ม	- ร - ม	- ค - ม	- ร - ค
---------	---------	---------	---------

ร ม ซ ล	ซ ล ร ค	ม ร ค ล	- ซ - ค
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ยังคงมีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองเพลงที่ใช้ในบทเพลงไทยทั่วไป โดยมีการนำทั้งรูปแบบการแปรทำนองลักษณะการเก็บ และลักษณะของทำนองซ้องมาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ตัวอย่าง 2

- ค ร ม	ร ม ซ ล	- ล ซ ม	ซ ม ร ค
---------	---------	---------	---------

- ล ซ ม	- - ร ม	- ซ - ม	- ร - ค
---------	---------	---------	---------

- - - ม	ร ม ซ ล	- - ค ล	ซ ม ร ค
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็นท่วงทำนองเพลงที่ใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยโดยทั่วไป โดยทั้ง 3 มีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองเพลงที่ต่างกัน แสดงให้เห็นถึงความยืดหยุ่นในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (คนบ 2 รอบ) พบว่า นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ท่วงทำนองเพลงไทยที่สอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยที่ชัดเจนมากขึ้น ส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากขึ้น และมีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้มากขึ้น การสร้างสรรค์ทำนองเพลงในแต่ละภาระงานจะใช้เวลาในการคิด กำหนดแบบแผน และทิศทางของทำนองเพลง ก่อนที่จะเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ โดยสามารถเล่นทำนองเพลงได้อย่างต่อเนื่อง ดังตัวอย่างต่อไปนี้

ตัวอย่างผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

กลุ่มที่มีพื้นฐานดนตรีไทย (หลังจบระยะเวลาที่ 2 ครบ 2 รอบ)

ภาระงานที่ 1 ให้นักเรียนคิดและเล่นทำนองเพลงโดยใช้โน้ตในกลุ่มเสียงของทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว (ท่อน 2 ห้องที่ 4-8) ซึ่งนักเรียนจะต้องคิดทำนองเพลงให้มีความแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนดให้ได้มากที่สุดภายในเวลา 1 นาที

- มี่ - รี่	- ตี่ - ล	- ม ซ ล	- ตี่ - รี่
-------------	-----------	---------	-------------

ตัวอย่าง 1

- ต ร ม	- ร ด ล	- ม ร ด	- ซ ม ร
---------	---------	---------	---------

มี่ รี่ ตี่ ล	- ล ซ ล	ตี่ ล ซ ล	- ตี่ - รี่
---------------	---------	-----------	-------------

- ซ - ล	- ซ - ม	- ซ - ม	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------

- ล ซ ล	- ตี่ - ล	ตี่ ล ซ ล	- ตี่ - รี่
---------	-----------	-----------	-------------

- ม - ซ	- ม - ร	- ม - -	ร ด - ร
---------	---------	---------	---------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีท่วงทำนองและรูปแบบทำนองที่หลากหลายมากขึ้น และมีการใช้รูปแบบทำนองที่เหมือนกัน หรือคล้ายกัน ซึ่งช่วยให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากขึ้น

ตัวอย่าง 2

- ม ม ม	- ร - ด	รื ดื ล ซ	- ดื - รื
---------	---------	-----------	-----------

- ด ร ม	- ซ - ร	- ม ร ด	- ซ - ร
---------	---------	---------	---------

- ล - ซ	- ม - ร	- ด ร ม	- ซ - ร
---------	---------	---------	---------

ซ ล ดื รื	ดื ล - ซ	รื ดื ล ซ	- ม - ร
-----------	----------	-----------	---------

- ร - ม	- ซ - ล	- - ซ ล	- ดื - รื
---------	---------	---------	-----------

ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีท่วงทำนองที่หลากหลายมากขึ้น โดยนักเรียนพยายามใช้รูปแบบทำนองที่ใกล้เคียงกันในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแต่ละทำนอง เช่น ทำนองที่ 3 ทำนองที่ 4 เพื่อให้ทำนองเพลงแต่ละทำนองมีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากขึ้น

จากการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีไทย เห็นได้ว่า ความสามารถด้านต่าง ๆ ของนักเรียนพัฒนาขึ้นตามลำดับ โดยความรู้ ความเข้าใจในหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้ถูกต้องพัฒนาเมื่อเรียนจบระยะที่ 1 ส่วนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านต่าง ๆ ได้รับการพัฒนาเมื่อเรียนจบระยะที่ 2 โดยที่ความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงให้สอดคล้อง สัมพันธ์กันพัฒนาอย่างชัดเจนขึ้นหลังเรียนจบระยะที่ 2 ครบ 2 รอบ

2) กลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานดนตรีไทย ซึ่งมีจำนวน 33 คน (คิดเป็นร้อยละ 94.3 ของจำนวนกลุ่มตัวอย่าง) ผู้วิจัยวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนกลุ่มนี้โดยแบ่งเป็น 3 ช่วง เช่นเดียวกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

หลังจบการเรียนตามขั้นตอนในระยะที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักเรียนพยายามสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ตรงตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด แต่นักเรียนหลายคนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเกินจำนวนห้องเพลงที่กำหนด นักเรียนต้องใช้เวลาในการคิดและเล่นทำนองเพลงมากพอสมควร จึงคิดทำนองได้ไม่มากภายในเวลาที่กำหนด และนักเรียนหลายคนมีการหยุดชะงักในระหว่างการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า นักเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการนับจังหวะทำนองเพลงไทย ขาดความคล่องแคล่วในการเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ การสร้างสรรค์ทำนองเพลงของนักเรียนมีความแตกต่างไปจากทำนองเพลงเดิมที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์พอสมควร แต่ท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ยังไม่สอดคล้องสัมพันธ์กัน

หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 1 รอบ) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ตรงตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนดได้ถูกต้องมากขึ้น รวมถึงสามารถคิดและเล่นทำนองเพลงได้ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนดให้ได้มากขึ้น นักเรียนสามารถคิดและเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้รวดเร็วมากขึ้น อีกทั้งทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ก็มีความหลากหลายมากขึ้น นักเรียนหลายคนมีการพัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่สอดคล้อง สัมพันธ์กันมากขึ้น

หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย นักเรียนเกือบทั้งหมดสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้รวดเร็วมากขึ้น และทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความหลากหลายมากขึ้น นอกจากนี้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีทำนองมีความสัมพันธ์กันมากขึ้น และมีความสอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยมากขึ้น และมีความเหมาะสมในการนำไปปรับใช้ในการบรรเลงดนตรีไทยได้มากขึ้น

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน สรุปได้ว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนทั้งในภาพรวม และจำแนกกลุ่มนักเรียนที่มีพื้นฐานดนตรีไทยและกลุ่มนักเรียนที่ไม่มีพื้นฐานดนตรีไทย มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ก้าวหน้าขึ้น โดยหลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น (ครบ 2 รอบ) นักเรียนส่วนใหญ่สามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย สามารถคิดทำนองเพลงได้รวดเร็วและหลากหลายมากยิ่งขึ้น โดยทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น และผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนก็มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันตามแบบแผนทำนองเพลงไทย มีความเหมาะสมสำหรับการนำไปปรับใช้ในการบรรเลงจริงได้มากยิ่งขึ้น แสดงให้เห็นว่า การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในองค์ประกอบต่าง ๆ พัฒนามากขึ้น หลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และจำนวนรอบของการเรียนก็มีผลต่อการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน โดยเฉพาะด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง สัมพันธ์กัน ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปการเปลี่ยนแปลงของความสามารถของนักเรียนดังตารางที่ 26

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สามารถสรุปได้ดังนี้

คำถามการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีคำถามวิจัย 2 ประการ คือ

1. กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่พัฒนาขึ้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน มีหลักการ และขั้นตอนอย่างไร
2. การจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นฯ สามารถส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นได้หรือไม่อย่างไร

วัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์ของการวิจัยครั้งนี้มี 2 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน
2. เพื่อศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดย
 - 2.1 เปรียบเทียบความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น โดยเปรียบเทียบก่อนและหลังการทดลอง
 - 2.2 เพื่อศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้น

ขั้นตอนการดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ใช้กระบวนการแบบการวิจัยและพัฒนา (R&D) ที่มีการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ โดยการดำเนินการวิจัยแบ่งออกเป็น 4 ระยะ ดังนี้

ระยะที่ 1 (R1) การถอดบทเรียนเกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นการศึกษาข้อมูลเชิงคุณภาพ ด้วยวิธีการถอดบทเรียนแบบเล่าเรื่อง เกี่ยวกับหลักการ ขั้นตอนสำคัญ และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อนำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

ระยะที่ 2 (D1) การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน โดยผู้วิจัยสังเคราะห์ข้อความรู้ในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เพื่อนำมาเชื่อมโยงกับองค์ประกอบของกระบวนการเรียนการสอน จากนั้นจึงนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ และทดลองใช้กับนักเรียนที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อนำมาปรับปรุง แก้ไขก่อนนำไปใช้ในสถานการณ์จริง

ระยะที่ 3 (R2) การศึกษาผลของการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยนำไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนแก่นักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม จำนวน 35 คน ในรายวิชาศิลปะ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 โดยเลือกระดับชั้นด้วยการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยพิจารณาจากความสอดคล้องเหมาะสมของมาตรฐานและตัวชี้วัดตามหลักสูตรแกนกลางศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 กับลักษณะสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จากนั้นจึงสุ่มนักเรียนเข้าสู่กลุ่มทดลองด้วยวิธีการสุ่มอย่างง่าย โดยใช้วิธีการจับสลาก เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และแผนการจัดการเรียนรู้วิชาศิลปะ (สาระดนตรีไทย) ซึ่งเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีศึกษา และผู้เชี่ยวชาญด้านการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาจำนวน 5 ท่าน ผลการพิจารณาค่า IOC ของกระบวนการเรียนการสอนและแผนการจัดการเรียนรู้เท่ากับ 0.7-1.00 และเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ประกอบด้วยเครื่องมือ 2 ฉบับ ได้แก่ 1) แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และ 2) แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งเครื่องทั้ง 2 ฉบับผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน การวัดและประเมินผล ด้านดนตรีไทยหรือดนตรีศึกษา และด้านการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษา ผลการพิจารณาค่า IOC เท่ากับ 0.6-1.00 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากการประเมินด้วยเครื่องมือทั้ง 2 ฉบับ มาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรม SPSS โดยเปรียบเทียบความแตกต่างของค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนก่อนและหลังการเรียนการ

สอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นด้วยสถิติทดสอบค่าที (Paired Samples Test) และวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงของความสามารถของนักเรียนด้วยข้อมูลเชิงคุณภาพ

ระยะที่ 4 (D2) การนำเสนอกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์ โดยผู้วิจัยได้ปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอน ตามสารสนเทศจากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น และจัดทำกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ฉบับสมบูรณ์ เพื่อผู้สนใจสามารถนำกระบวนการเรียนการสอนฯ นี้ไปใช้ได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประโยชน์ต่อไป

สรุปผลการวิจัย

ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ประกอบด้วย 3 หัวข้อ คือ หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งสรุปได้ดังนี้

1.1 หลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

หลักการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สรุปได้ 5 ประการ ดังนี้

1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน โดยลักษณะบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย คือ ประเภทเพลงทางพื้น ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอนสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่มาก และควรสอนประวัติความเป็นมา และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย

2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันได

เสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง รวมถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนโน้ตดนตรีไทยด้วย

3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิต และอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน”

4) การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรคทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการสร้างสรรคทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย ควรให้นักเรียนฝึกสร้างสรรคทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาว ในการสร้างสรรคมากยิ่งขึ้น

5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิง วิพากษ์” และ “ครูพักลักจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทย สำหรับเป็นแบบอย่างการสร้างสรรคดนตรีไทย

1.2 ขั้นตอนสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทย

ขั้นตอนสำคัญในการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรคดนตรีไทยของ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สรุปได้ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1 การสร้างพื้นฐานการบรรเลงดนตรีไทย ควบคู่กับประวัติความเป็นมาและ โครงสร้างทำนองเพลงที่เรียน

ขั้นที่ 2 การสอนความรู้เกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย รวมถึงความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างเสียงตก วรรคตอนของเพลง การนับจังหวะทำนองเพลง พร้อมทั้งฝึก วิเคราะห์โครงสร้างทำนองเพลงไทยเบื้องต้น

ขั้นที่ 3 แนะนำตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากโครงสร้างทำนองหลัก พร้อมทั้งอธิบายแนวทางสร้างสรรคทำนองเพลงไทยให้นักเรียนเห็นแนวทางการสร้างสรรคทำนอง เพลงไทย และจดจำรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ในการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยอย่างหลากหลาย

ขั้นที่ 4 ฝึกสร้างสรรคทำนองเพลงไทย โดยใช้โครงสร้างทำนองหลักที่สามารถบรรเลง ได้แล้ว บนฐานความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้มา โดยมีการประเมินผลงานของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

ขั้นที่ 5 เพิ่มประสบการณ์การฟังดนตรีไทย พร้อมการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง และจดจำรูปแบบทำนองเพลงต่าง ๆ เพื่อนำไปใช้ในการ พัฒนาการสร้างสรรคทำนองเพลงของตัวเอง

1.3 เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

เทคนิคการสอนที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) สรุปได้ดังนี้

1) “ฉันทลักษณ์วรรณคดีวิวัฒน์”: การศึกษารูปแบบกลอนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ในวรรณคดีไทย ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความเข้าใจเรื่องสัมผัสของทำนองเพลงไทยได้เป็นรูปธรรมมากยิ่งขึ้น โดยใช้ต้นแบบจากโครงสร้างบทกลอนต่าง ๆ ของบทประพันธ์ในวรรณคดีไทย ให้ความเชื่อมโยงระหว่างแนวทางการแต่งทำนองเพลงไทยกับลักษณะบทประพันธ์ของวรรณคดีไทย

2) “ตะล่อมกล่อมเกล่า”: การสร้างแรงบันดาลใจ หรือสร้างทำนองเพลงจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง ซึ่งช่วยให้นักเรียนคิดสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยการสังเกตเสียงต่าง ๆ ที่อยู่ในสภาพแวดล้อมรอบข้าง พร้อมทั้งจดจำเสียงที่ตัวเองชอบ แล้วนำมาทดลองสร้างสรรค์เป็นทำนองเพลงตามจินตนาการของแต่ละคน

3) “ทุนทำนองคล่องชำนาญ”: การสร้างคลังทำนองเพลงไทย คือ การแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลายจากทำนองหลักเดียวกัน พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ และประเมินความกลมกลืน เหมาะสมของทำนองสร้างสรรค์กับทำนองหลัก และให้จดจำทำนองต่าง ๆ ให้มากที่สุด เพื่อนำมาปรับเปลี่ยน ดัดแปลงเป็นทำนองใหม่ได้หลายทำนอง

4) “บอกทางสว่างสร้างกำลังใจ”: การชี้แนะและการเสริมแรง เป็นการแนะนำแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการเสริมแรงด้วยการชมเชยนักเรียนที่สามารถสร้างสรรค์งานได้ถูกต้อง ไพเราะ ซึ่งจะช่วยให้เกิดกำลังใจ และสร้างเจตคติที่ดีต่อการเรียนดนตรีไทยและการสร้างสรรค์ดนตรีไทย อันนำไปสู่การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้วย

5) “อิสระปลดปล่อยคล้อยตามใจ”: การสร้างสรรค์ทำนองเพลงอย่างอิสระ ซึ่งช่วยกระตุ้นให้นักเรียนกล้าคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการอย่างอิสระ โดยยังไม่เคร่งครัดเรื่องความถูกต้องตามขนบดนตรีไทยในระยะเริ่มต้น และยังไม่คำนึงถึงความไพเราะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ อันเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญของการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนต่อไป

2. กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้นโดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

ผู้วิจัยพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน ซึ่งผลจากการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนมี องค์ประกอบสำคัญ 4 ประการ คือ หลักการของกระบวนการ วัตถุประสงค์ของกระบวนการ ขั้นตอน การจัดการเรียนการสอน และการวัดและประเมินผล ดังต่อไปนี้

หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1. การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย เป็นพื้นฐานที่สำคัญในการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทย โดยเลือกใช้บทเพลงประเภทเพลงทางพื้น ทำนองสั้น ๆ ที่เหมาะสมกับความสามารถ ของนักเรียน หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย โดยใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และควร สอนประวัติความเป็น และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย

2. การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึง ความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง การแบ่งวรรคตอนของ ทำนองเพลง การอ่านและการเขียนโน้ตเพลงไทย

3. การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิต และอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน”

4. การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ใน ลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลัก และควรมีการประเมินควบคู่ไปด้วย โดยเริ่มฝึก สร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

5. การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการ สังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิง วิพากษ์” และ “ครูพักลักจำแล้วนำมาปรับใช้” สำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี ไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาทั่วไป มีใช้นักเรียนที่ เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ให้สามารถแต่งทำนองเพลงไทยในลักษณะการปรับเปลี่ยน ทำนองเพลงจากทำนองหลักของเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยแต่ละระยะแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย

สรุปการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนแต่ละขั้นดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่แก่นักเรียน ทั้งในด้านทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยเฉพาะการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่จะใช้สำหรับการสร้างสรรค์ ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน และโน้ตเพลงไทย เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย การเรียนรู้และฝึกปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยสอนประวัติและโครงสร้างของเพลงที่เรียนควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย เพื่อเป็นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การเรียนรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงการวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยเบื้องต้น ให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และโครงสร้างเสียงตก บันไดเสียง วรรคตอนของทำนองหลักของบทเพลงไทย การอ่านและการบันโน้ตดนตรีไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทยจากระยะที่ 1 เป็นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน ที่มีลักษณะเป็นวงจรที่สามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อให้นักเรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้มากยิ่งขึ้น โดย

จำนวนรอบของการจัดการเรียนการสอนจะพิจารณาจากเงื่อนไขเรื่องเวลาเรียนของโรงเรียน และระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน โดยรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนทั้ง 4 ขั้นตอน มีดังนี้

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ การเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สังเกตและจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ จากต้นแบบ จากที่ครูแนะนำ สาธิตตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งกระตุ้นให้นักเรียนสังเกตแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และจดจำทำนองต่าง ๆ โดยใช้เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* ช่วยเพิ่มคลังทำนองเพลงสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้แก่ักเรียน

ขั้นที่ 2.2 ฝึกการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย การฝึกการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้เสียงตกและบันไดเสียงของทำนองหลักของเพลงที่ได้เรียนในขั้นที่ 1.1 เป็นฐานในการสร้างสรรค์ โดยครูเป็นผู้กำหนดกรอบ หรือเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ โดยเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน ประกอบด้วย เทคนิค *ตะล่อมกล่อมเกล่า* ให้นักเรียนพยายามฝึกสร้างสรรค์ และเทคนิค *บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ* และเทคนิค *อิสระปลดปล่อยคล้อยตามใจ* ช่วยกระตุ้นให้นักเรียนเกิดแรงบันดาลใจหรือมีกำลังใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยครูประเมินผลการสร้างสรรค์ของนักเรียนควบคู่ไปกับการฝึกการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยด้วย

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย การฟังเพลงไทย พร้อมทั้งสังเกตวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับประเด็นการสร้างสรรคทำนองของบทเพลงที่ฟัง โดยเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการสอน คือ เทคนิค *ทูนทำนองคล่องชำนาญ* เพื่อเพิ่มเติมคลังทำนองเพลงไทยไว้เป็นแบบแผนในการสร้างรรคทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย การพัฒนาผลงานและความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้ความสำคัญในเรื่องถูกต้องตามหลักทางดุริยางค์ไทย รวมถึงเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย โดยใช้เทคนิค *“อิสระปลดปล่อย เรียงร้อยด้วยทูนทำนอง”* เพื่อให้นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทย ให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น และใช้เทคนิค *“ตะล่อม กล่อมเกล่า”* ประกอบด้วยเทคนิค *“บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ”* เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด หรือมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และมีกำลังใจในการสร้างสรรค์และพัฒนาทำนองเพลงไทย โดยครูประเมินผลงานของนักเรียนควบคู่ไปด้วย

การวัดและประเมินผลตามกระบวนการเรียนการสอน

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยประเมินจากแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

2. ผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน

การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปทดลองใช้กับนักเรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน ระยะเวลาที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอน คือ ภาคเรียนที่ 1 ปีการศึกษา 2560 ระยะเวลา 16 สัปดาห์ ซึ่งผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น สรุปได้ดังนี้

1) ผลการเปรียบเทียบคะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน ก่อนและหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า

1.1) ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน หลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสูงกว่าก่อนเรียน

1.2) หลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอน ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนสูงกว่าก่อนเรียน 3 องค์ประกอบ ได้แก่ ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแล้ว ด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนองค์ประกอบด้านการแต่งทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลักคะแนนหลังการเรียนโดยใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นลดลงต่ำกว่าก่อนเรียน

1.3) ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยรวมของนักเรียน หลังการเรียนสูงกว่าก่อนเรียนเกือบทุกคน เช่นเดียวกับความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว การแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบเป็นส่วนใหญ่ และด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ส่วนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก หลังการเรียนต่ำกว่าก่อนเรียน

2) ผลการศึกษาการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน พบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยดีขึ้นหลังการเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอน โดยเฉพาะด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้คล่องแคล่ว และการแต่งทำนองเพลงไทยให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยมากขึ้น

อภิปรายผล

การวิจัยเรื่อง กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยนำเสนอการอภิปรายผลการวิจัย จำนวน 2 ตอน ได้แก่

ตอนที่ 1 การอภิปรายผลของการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

รายละเอียดของการอภิปรายผลมีดังนี้

ตอนที่ 1 การอภิปรายผลของการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น โดยอาศัยข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยได้ศึกษากระบวนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ซึ่งได้ข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย 5 ประการ ได้แก่ 1) การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย 2) การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับสร้างสรรค์ดนตรีไทย 3) การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย 4) การจัดโอกาสให้นักเรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ และ 5) การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ โดยมีเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ เทคนิคการศึกษารูปแบบกลอนต่าง ๆ เพื่อเทียบเคียงกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เทคนิคการสร้างคลังทำนองเพลงไทยให้ผู้เรียน เทคนิคการสร้างแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง เทคนิคการชี้แนะและเสริมแรง และเทคนิคการสร้างสรรคตามจินตนาการอย่างอิสระ โดยผู้วิจัยได้นำข้อความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียนมาเป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยแบ่งออกเป็น 2 ระยะ คือ ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งมี 2 ขั้นตอน คือ ขั้นฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย และขั้นสร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งมี 4 ขั้นตอน คือ ขั้นเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ขั้นฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ขั้นเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย และขั้นพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และ 4) การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ โดยการพัฒนาระบบการเรียนการสอนมีการดำเนินการอย่างเป็นระบบ และผ่านการตรวจสอบคุณภาพโดยผู้เชี่ยวชาญ การ

ทดลองใช้ในสถานการณ์จริง และปรับปรุงแก้ไข ซึ่งเมื่อพิจารณาการศึกษาและพัฒนากระบวนการเรียนการสอน ผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายดังนี้

1.1 การศึกษากระบวนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจาก การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

การศึกษากระบวนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยโดยการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยได้สรุปข้อความรู้เกี่ยวกับหลักการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยผู้วิจัยเห็นว่า ข้อความรู้ที่ได้จากถอดบทเรียนมีประเด็นที่มีความเชื่อมโยงกับแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ และการเรียนการสอนดนตรี ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1) นักเรียนจำเป็นต้องมีความรู้และทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และเป็นเงื่อนไขที่สำคัญและจำเป็นของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย โดยในการสอนความรู้และทักษะดนตรีนั้น ศิลปินแห่งชาติทุกท่านมีหลักที่สอดคล้องกัน คือ จะต้องเลือกใช้บทเพลง เนื้อหาที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียนและต้องเป็นบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เช่น การใช้บทเพลงทางพื้น ทำนองสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย ซึ่งช่วยให้สามารถเรียนรู้ จดจำ และปฏิบัติได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งสอดคล้องกับการสอนดนตรีของคาร์ล ออร์ฟ ซึ่งกำหนดว่า การศึกษาดนตรีควรจะเริ่มด้วยความรู้ง่าย ๆ เพลงที่ง่าย ๆ แล้วจึงค่อยพัฒนาไปสู่เนื้อหาสาระที่ซับซ้อนมากขึ้น และยังคงสอดคล้องกับแนวคิดการสอนดนตรีของโซตาล โคคาย ที่มีหลักในการเลือกใช้บทเพลงพื้นบ้านสำหรับการเรียนการสอนดนตรี (ณรุทธ์ สุทธจิตต์, 2555; ธวัชชัย นาควงษ์, 2541; ธวัชชัย นาควงษ์, 2542) ซึ่งการเลือกใช้บทเพลงที่สั้น ๆ ง่าย ๆ สำหรับนักเรียนที่มีความรู้ ความสามารถดนตรีไม่มากนัก จะช่วยเสริมให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ จดจำ และปฏิบัติทำนองเพลงไทยได้รวดเร็วขึ้น ซึ่งส่งผลให้นักเรียนมีกำลังใจในการเรียนรู้และฝึกปฏิบัติต่อไป นอกจากนี้การเรียนการสอนดนตรีไทยควรมีบรรยากาศที่สนุกสนาน ซึ่งเป็นบรรยากาศและสภาพแวดล้อมของการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ดังที่ Rogers (1969) กล่าวว่า บุคคลจะสามารถเรียนรู้ได้ดีและพัฒนาตัวเองได้ดีเมื่ออยู่ในสภาพหรือสิ่งแวดล้อมที่ผ่อนคลายและเป็นอิสระ นอกจากนี้การจัดการเรียนการสอนในบรรยากาศที่ผ่อนคลาย สนุกสนานยังช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ด้วย (Menard, 2013)

2) การสร้างสรรค์ดนตรีไทยต้องเริ่มต้นจากการเรียนรู้ตัวอย่างทำนองเพลงที่หลากหลาย เพื่อใช้เป็นแนวทาง หรือรูปแบบสำหรับการปรับใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ซึ่งพิชิต ชัยเสรี ได้กล่าวถึงการเรียนดนตรีไทยในลักษณะนี้ว่า “การเลียนแบบแล้วเรียนแบบ”

(สัมภาษณ์, 1 กุมภาพันธ์ 2559) ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์การเรียนรู้ในลักษณะนี้ว่า เป็นการเรียนที่เริ่มต้นจากการปฏิบัติตามตัวแบบหรือต้นแบบ เมื่อสามารถปฏิบัติตามได้อย่างถูกต้องแล้ว จึงเริ่มวิเคราะห์ทำความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการ วิธีการที่ถูกต้อง เหมาะสมจากการปฏิบัติตามต้นแบบ หรือตัวแบบ เพื่อนำไปสู่การประยุกต์ ปรับปรุง ดัดแปลงให้เป็นของตัวเองต่อไป ซึ่งสอดคล้องกับการเรียนรู้โดยการสังเกตหรือการเลียนแบบ (Observational Learning or Modeling) ของบันดูรา (Bandura, 1977) ซึ่งกล่าวว่า การเรียนรู้จากการสังเกต หรือการเลียนแบบนั้น นักเรียนจะต้องเลือกสังเกตสิ่งที่ต้องการเรียนรู้โดยเฉพาะ และสิ่งสำคัญอีกอย่างหนึ่ง คือ นักเรียนจะต้องมีการเข้ารหัส (Encoding) ในความจำระยะยาวได้อย่างถูกต้อง พร้อมทั้งจะต้องสามารถประเมินได้ว่าตนเลียนแบบได้ดีหรือไม่อย่างไร และจะต้องควบคุมพฤติกรรมของตนเองได้ด้วย (สุรางค์ ไคว์ตระกูล, 2556)

3) การฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างสม่ำเสมอ โดยให้อิสระนักเรียนในการคิดทำนองเพลงไทย โดยไม่คำนึงถึงขนบแบบแผนทำนองเพลงไทย เป็นการส่งเสริมและกระตุ้นให้นักเรียนเริ่มต้นคิดทำนองเพลงไทยได้มากยิ่งขึ้น ซึ่งเป็นการเริ่มต้นที่สำคัญของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การจัดโอกาสและประสบการณ์ให้นักเรียนฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ โดยใช้ความรู้และประสบการณ์จากการเรียนรู้ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงจากต้นแบบ พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต วิเคราะห์ แนวทางและรูปแบบทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จากทำนองหลักมาประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับหลักการของทฤษฎีการเรียนรู้แบบเน้นประสบการณ์ (Experiential Learning) ที่ระบุว่า ประสบการณ์เป็นแหล่งที่มาของการเรียนรู้และเป็นพื้นฐานสำคัญของความคิด ความรู้ และการทำ โดยให้นักเรียนได้รับประสบการณ์ที่จำเป็นต่อการเรียนรู้ พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกต ทบทวนสิ่งที่เกิดขึ้น และนำสิ่งที่เกิดขึ้นมาวิเคราะห์ พิจารณา แล้วนำสิ่งที่เรียนรู้ไปทดลองหรือประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ (ทิตินา แคมมณี, 2555) นอกจากนี้ ศิลปินแห่งชาติยังให้ความสำคัญกับการให้อิสระนักเรียนในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ที่กล่าวว่า การส่งเสริมการสร้างสรรค์ โดยการเลือกกิจกรรมที่ให้นักเรียนได้สำรวจ หรือแสวงหาการแก้ปัญหาในภาระงานต่าง ๆ โดยนักเรียนต้องรู้สึกเป็นอิสระที่จะทดลองคิดและแสดงสิ่งที่ตนเองสร้างสรรค์ (Sherman, 1971) อีกทั้งยังสอดคล้องกับทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มมนุษยนิยม (Humanism) ที่กล่าวว่า สภาพการณ์ที่เป็นอิสระเป็นบรรยากาศการเรียนการสอนที่เอื้อต่อการเรียนรู้ โดยการเรียนรู้ควรเปิดโอกาสให้นักเรียนคิดตัดสินใจด้วยตัวเอง ลงมือปฏิบัติ และยอมรับกับผลของการปฏิบัติของตนเอง (ทิตินา แคมมณี, 2555)

การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามหลักการและเทคนิคที่ได้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า เป็นการสอนโดยให้ความสำคัญกับการเริ่มต้นคิดทำนองเพลงไทย โดยให้อิสระนักเรียนในการคิดทำนองเพลงตามจินตนาการของแต่ละคน โดยไม่คำนึงถึงแบบแผนทำนองเพลงไทย รวมถึงรูปแบบจังหวะของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ซึ่งต่างจากแนวคิดของออร์ฟ ที่เริ่มต้นการเรียนรู้ดนตรีและการสร้างสรรค์ดนตรีจากจังหวะ โดยการใช้คำพูดไปสู่การเคลื่อนไหวตามจังหวะ แล้วจึงไปสู่เพลง (Yaross, 1982 อ้างถึงใน ธวัชชัย นาควงษ์, 2542) โดยขั้นตอนการสอนเพลงของออร์ฟ เริ่มจากการใช้คำพูด ตามด้วยการทำจังหวะด้วยร่างกาย เช่น การตบมือ การตีดนนิ้ว แล้วจึงไปสู่การบรรเลงด้วยเครื่องดนตรี ในขณะที่การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เริ่มต้นจากการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย เรียนรู้หลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ศึกษาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ เพื่อนำไปสู่การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยให้ความสำคัญกับการแต่งทำนองเพลง และใช้ทำนองหลักของเพลงเดิมเป็นพื้นฐาน โดยเน้นไปที่ทำนองเพลงมากกว่าจังหวะหรือแบบแผนของทำนองเพลงในระยะเริ่มต้น แต่เมื่อนักเรียนเรียนรู้และมีประสบการณ์ รวมถึงมีท่วงหรือคลังทำนองเพลงมากเพียงพอ นักเรียนจะเริ่มใช้แบบแผนจังหวะทำนองเพลงมาประสานเข้ากับการแต่งทำนองเพลง เพื่อให้บทเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า แม้ขั้นตอนการเรียนรู้ดนตรีและการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยจะแตกต่างจากแนวทางของออร์ฟ หรือของตะวันตก ก็สามารถพัฒนานักเรียนไปสู่จุดหมายปลายทางของการเรียนการสอนได้เช่นกัน ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะของการเรียนการสอนดนตรีของไทย

4) การแนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและการเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทย โดยการสังเกต วิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะทำนองเพลงที่ฟังเป็นสิ่งสำคัญในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งช่วยให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้อง เหมาะสมมากยิ่งขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า มีความสอดคล้องกับทฤษฎีกลุ่มเกสตัลท์ ซึ่งกล่าวว่า ประสบการณ์เป็นปัจจัยสำคัญของการหยั่งเห็น (Insight) อันเป็นการค้นพบหรือเกิดความเข้าใจในช่องทางการแก้ปัญหาอย่างฉับพลันทันที อันเนื่องมาจากผลการพิจารณาปัญหาโดยส่วนรวม และการใช้กระบวนการทางความคิดและสติปัญญาของบุคคลนั้น ในการเชื่อมโยงประสบการณ์เดิมกับปัญหาหรือสถานการณ์ที่เผชิญ หากมีประสบการณ์สะสมไว้มาก การเรียนรู้แบบหยั่งเห็นก็จะเกิดขึ้นได้มาก (ทิตนา แคมมณี, 2555) ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนดนตรีไทยตามขอบ ให้ความสำคัญกับการสะสม เพิ่มพูนประสบการณ์ทางดนตรีไทย ซึ่งจะช่วยให้นักเรียนสามารถประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติดนตรีหรือการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้มากขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการแปรทำนองเพลงไทยแบบฉับพลัน

จากการอภิปรายผลของการศึกษากระบวนการเรียนการสอนจากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยเห็นว่า หลักการและเทคนิคการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ได้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กับทั้งแนวคิด ทฤษฎีการเรียนรู้ การสอนดนตรี รวมถึงการสร้างสรรค์ของตะวันตก อันแสดงให้เห็นถึงหลักวิชาการที่เป็นฐานของข้อความรู้ของศิลปินแห่งชาติ อีกทั้งยังมีข้อความรู้ที่เป็นลักษณะเฉพาะของการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย อันเป็นเอกลักษณ์ของการสอนดนตรีไทย ซึ่งการวิจัยครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำมาใช้เป็นฐานในการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความเห็นว่า ข้อความรู้จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ที่ได้จากการถอดบทเรียนในการวิจัยครั้งนี้ มีคุณค่าในการนำไปประยุกต์ใช้เป็นฐานสำหรับการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนสำหรับผู้เรียนกลุ่มอื่น อาทิ นักเรียนระดับประถมศึกษา ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา ผู้เรียนสายวิชาชีพ ตลอดจนศิลปินดนตรีไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพที่จะช่วยส่งเสริม พัฒนาให้มีความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย อันเป็นช่วยพัฒนาวิชาการดนตรีไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้นต่อไป

1.2 การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการสอนดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรีไทย

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น อาศัยข้อความรู้จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ซึ่งเป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่มุ่งเน้นการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้แก่ผู้เรียนที่มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยไม่มากนัก ซึ่งผู้วิจัยดำเนินการพัฒนาขึ้นตอนการจัดการเรียนการสอน ให้สอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนและระยะเวลาในการเรียนการสอน ตามกรอบเงื่อนไขเรื่องเวลาเรียนของระบบการศึกษาขั้นพื้นฐาน บนพื้นฐานของความถูกต้องตามระเบียบวิธีการทางดุริยางค์ไทย ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นมีความแตกต่างกับกระบวนการทัศน์ในการถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบในระบบบ้านดนตรี 3 ประเด็น ดังนี้

ความแตกต่างด้านจุดมุ่งหมายในการเรียนการสอน โดยกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีจุดมุ่งหมายเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีไทยทั่วไป มิใช่ผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยการส่งเสริมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามศักยภาพด้านความรู้ความสามารถ และประสบการณ์ทางดนตรีไทย บนฐานของความถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ในขณะที่การถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบ มุ่งเน้นการพัฒนาผู้เรียนที่เรียนดนตรีเป็นวิชาเอก หรือ

วิชาชีพ โดยมุ่งเน้นการฝึกฝนและพัฒนาความรู้ และทักษะดนตรีไทย ดังผลการศึกษาเกี่ยวกับการถ่ายทอดดนตรีไทยของสายสำนักต่าง ๆ ส่วนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยนั้น จะให้ความสำคัญกับการแปรทำนองสำหรับเครื่องดนตรีเอกของตนเอง ดังที่ครูมนตรี ตราโมท (2540) กล่าวถึงขั้นตอนหนึ่งของการสอนดนตรีไทยว่า ครูต้องสอนให้ผู้เรียนรู้ว่าทำนองที่สามารถใช้แทนกันได้ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบทำนองต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเห็น จนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน เห็นได้ว่าการบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น แม้จะอาศัยข้อความรู้จากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน แต่ก็มีจุดมุ่งหมายในการพัฒนาผู้เรียนที่ต่างจากการถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบ ซึ่งผู้วิจัยได้สังเคราะห์ข้อความรู้จากศิลปินแห่งชาติในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนการสอนให้เหมาะสมกับบริบทการเรียนการสอนในระบบการศึกษาและความสามารถของผู้เรียน ดังนั้นจุดมุ่งหมายของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จึงมีความแตกต่างไปจากการถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบแบบแผนในระบบบ้านดนตรีไทย

ความแตกต่างด้านพื้นฐานความรู้และทักษะทางดนตรีไทยของผู้เรียน โดยกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มุ่งเน้นให้ผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยในระดับหนึ่ง ได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามศักยภาพของแต่ละคน ในขณะที่การถ่ายทอดดนตรีไทยตามขนบในระบบบ้านดนตรี ผู้เรียนจะต้องผ่านการเรียนรู้ฝึกฝน บ่มเพาะจากครูตามขั้นตอนที่กำหนดไว้ ตั้งแต่การนั่ง การจับเครื่องดนตรี การเริ่มต้นไล่เสียงตั้งแต่ง่ายไปหายาก ส่วนการฝึกหัดปี่พาทย์ตามแบบโบราณจะต้องฝึกบรรเลงฆ้องวงใหญ่ โดยเริ่มเรียนตั้งแต่เพลงสาธุการ ต่อด้วยเพลงโหมโรงเช้า โหมโรงเย็น และเพลงต่าง ๆ ที่ครูกำหนดไว้ แล้วจึงเริ่มสอนให้รู้จักจังหวะ สอนให้ผู้เรียนรู้ว่าทำนองที่สามารถใช้แทนกันได้ ด้วยวิธีการเปรียบเทียบทำนองต่าง ๆ ให้ผู้เรียนเห็น จนเกิดความเข้าใจอย่างชัดเจน (มนตรี ตราโมท, 2540) นอกจากนี้ยังต้องเพิ่มพูนประสบการณ์จากการฟัง หรือการเรียนรู้จากศิลปินคนอื่น ๆ ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ดังที่ครูพินิจ ฉายสุวรรณ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) กล่าวว่า “ตามโบราณ เมื่อเรียนโหมโรงเย็นจบเรียบร้อยแล้วต้องขยันทิ้ง ครูพักลักจำนี่ขาดไม่ได้ ต้องฟังคนอื่นเขา บางทีของเราเรียนมาอย่างนี้ แต่เขาตีอย่างนั้น ก็ต้องอธิบายว่า ทำนองแบบนี้สามารถแปรไปได้หลายอย่าง เหมือนภาษาต่างกัน แต่ความหมายเหมือนกัน อันนี้ครูแนะครูนา” เห็นได้ว่า ผู้เรียนในระบบการถ่ายทอดตามขนบดนตรีไทยในระบบบ้านดนตรีไทย จำเป็นต้องศึกษา เรียนรู้ดนตรีไทยในระดับที่มากพอสมควร โดยจะต้องเรียนบทเพลงต่าง ๆ ที่ครูได้กำหนดไว้ รวมถึงจะต้องศึกษา เรียนรู้เพิ่มเติมจากประสบการณ์ หรือจากศิลปินท่านอื่น ๆ อันเป็นการส่งเสริมความรู้ สำหรับการบรรเลงดนตรีไทย และการสร้างสรรค์ทำนองเพลงด้วยตนเอง

ความแตกต่างด้านระยะเวลาในการเรียนรู้และฝึกฝนในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอน ตลอดจนแนวทางการจัดการเรียนการสอน โดยคำนึงถึงเงื่อนไขเรื่องเวลาเรียนตามกรอบหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน ซึ่งนักเรียนจะได้เรียนรู้ฝึกฝน และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสัปดาห์ละ 1 คาบเรียน (50 นาที) ภายในระยะเวลา 1 ภาคการศึกษา ซึ่งมีความแตกต่างจากการถ่ายทอดดนตรีไทยตามชนบท ซึ่งผู้เรียนจะต้องใช้เวลาค่อนข้างนานในการศึกษาเรียนรู้จากครูจนกระทั่งมีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยมากเพียงพอแล้ว จึงจะได้รับอนุญาตให้สามารถคิด หรือสร้างสรรค์ทำนองเพลงด้วยตัวเองได้ โดยเฉพาะการแต่งเพลง ดังที่ ครูสำราญ เกิดผล (สัมภาษณ์, 26 เมษายน 2559) กล่าวว่า “ครูเรียนตั้งลิบกว่าปี จึงจะเริ่มแต่งเพลงได้ โดยครูท่านก็เริ่มให้ลองแต่งเพลง แล้วท่านก็จะช่วยปรับแก้ แนะนำให้ จากนั้นก็แต่งเพลงเรื่อยมา”

1.3 การเปรียบเทียบกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับการสอนดนตรีไทยในระบบสถานศึกษาโดยทั่วไป

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นกระบวนการทัศน์ใหม่ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระบบสถานศึกษา โดยเฉพาะในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น เนื่องจากยังไม่ปรากฏการศึกษา พัฒนาการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยเพื่อส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ดังผลการสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษาที่ตีพิมพ์ตั้งแต่พ.ศ. 2516-2550 ของนันทิ์ เชียงชนะนา (2550) ที่พบว่ายังไม่เคยปรากฏงานวิจัยที่พัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไปได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามศักยภาพมาก่อน กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นนี้ จึงถือเป็นการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยแนวใหม่ที่แตกต่างจากการเรียนการสอนดนตรีไทยในระบบสถานศึกษาโดยทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยนำเสนอการเปรียบเทียบความแตกต่างใน 2 ประเด็น ดังนี้

ประเด็นแรก ความแตกต่างด้านระดับการเรียนรู้ของนักเรียน ซึ่งการจัดการเรียนการสอนโดยทั่วไปมุ่งพัฒนานักเรียนให้มีความรู้ ความเข้าใจสาระดนตรีไทย และมีความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น ในขณะที่การจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถพัฒนาการเรียนรู้ของนักเรียนได้ถึงระดับการสร้างสรรค์ ซึ่งสูงกว่าการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยทั่วไป ซึ่งจากผลการวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ในเขตอำเภอจอมบึง จังหวัดราชบุรี ของไตรตรีงษ์ พลอยม่วง (2556) ระบุว่า การเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น ให้ความสำคัญกับการสอนให้นักเรียนมีความเข้าใจทางดนตรี และมีทักษะทางดนตรีไทย ซึ่งเป็นผลการวิจัยหนึ่งที่สะท้อนให้เห็นผลการเรียนรู้ของนักเรียน จากการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยทั่วไป ซึ่งเป็นการพัฒนาการเรียนรู้ในระดับความรู้ ความเข้าใจ หรืออาจไปถึงระดับการ

วิเคราะห์ ตามการลำดับขั้นของการเรียนรู้ด้านพุทธิพิสัยของบลูมและคณะ (Bloom, et al, 1956; Anderson & Krathwohl, 2001) และลำดับขั้นของการเรียนรู้ด้านทักษะพิสัยของซิมป์สัน (Simpson, 1972) เนื่องจากในขณะที่กระบวนการที่พัฒนาขึ้น มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีทักษะดนตรีไทยในเบื้องต้น เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทยตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และส่งเสริมให้นักเรียนฝึกวิเคราะห์และประยุกต์ความรู้ต่าง ๆ สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย รวมถึงการฝึกประเมินคุณค่าของผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งของตัวเองและของผู้อื่นอย่างเหมาะสม ตามขั้นต่าง ๆ ในระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ประเด็นที่สอง ความแตกต่างด้านการเชื่อมโยงความรู้ของผู้เรียน โดยผู้วิจัยเห็นว่าการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยโดยทั่วไป เป็นลักษณะการสอนแบบแยกส่วนระหว่างเนื้อหาดนตรีไทยกับทักษะปฏิบัติดนตรีไทย โดยมุ่งเน้นให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้เฉพาะเรื่อง อาทิ เครื่องดนตรีไทย วงดนตรีไทยประวัติดนตรีไทย โน้ตดนตรีไทย การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย หรือการบรรเลงบทเพลงไทย ซึ่งมิได้มีการส่งเสริม พัฒนานักเรียนให้เชื่อมโยง หรือประยุกต์ความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยสำหรับการสร้างชิ้นงาน หรือผลงานดนตรีไทย ในขณะที่ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการที่พัฒนาขึ้น มุ่งส่งเสริมให้นักเรียนได้มีประสบการณ์ตรงในการเชื่อมโยงความรู้และความสามารถทางดนตรีไทยหลายด้าน ได้แก่ การปฏิบัติทักษะการบรรเลงดนตรีไทย การอ่านและการบันทึกโน้ตดนตรีไทย การวิเคราะห์ทำนองเพลงไทย การฟังเพลงไทย ตลอดจนการแสดงความคิดเห็นต่อการสร้างสรรค์งานดนตรี สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามความคิด จินตนาการของแต่ละคนบนฐานของความถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทย รวมถึงต้องใช้ความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับท่วงทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ ใช้ความรู้ ความสามารถในการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย ตลอดจนให้ความรู้และความสามารถในการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยสำหรับการสร้างสรรค์และนำเสนอทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า กระบวนการเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงช่วยส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้และความสามารถทางดนตรีไทยของตนเองสู่การสร้างสรรค์ผลงานอย่างเป็นรูปธรรม สอดคล้องกับที่ DeLorenzo (1989) และ Sherman (1971) กล่าวว่า การสร้างสรรค์ดนตรีช่วยพัฒนาความรู้และทักษะดนตรีให้แก่เด็กนักเรียนได้หลากหลาย ช่วยให้นักเรียนมีโอกาสเผชิญกับปัญหา หรือสถานการณ์ที่จะต้องใช้เวลาและจินตนาการทางดนตรีในการแก้ปัญหาเหล่านั้นให้สำเร็จ อันเป็นการเรียนรู้เพื่อให้เกิดความเข้าใจดนตรีอย่างแท้จริง ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ และพัฒนาความสามารถทางดนตรีไทยได้หลายด้าน พร้อมทั้งได้มีโอกาสเชื่อมโยงความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยสู่การสร้างสรรค์ผลงานทำนองเพลงไทยตามหลักการทางดุริยางค์ไทยในเบื้องต้น อีกทั้งยังสามารถพัฒนา

นักเรียนได้ตามมาตรฐานการเรียนรู้และตัวชี้วัด ช่วงชั้นที่ 3 ของหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551) ได้อย่างครบถ้วน เป็นรูปธรรม

1.4 ปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้

การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้ ผู้วิจัยเห็นว่า มีปัจจัยสนับสนุน ความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอน 3 ประการ ดังนี้

1) *ปัจจัยด้านผู้สอน* เป็นปัจจัยที่มีความสำคัญของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เนื่องจาก เป็นผู้ขับเคลื่อนกระบวนการเรียนการสอนให้ดำเนินไปอย่างมีประสิทธิภาพ โดยมีบทบาททั้งเป็นผู้จัดเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ ตลอดจนตัวอย่างการสร้างสรรคทำนองเพลงที่หลากหลาย สำหรับสาธิตให้นักเรียนเห็นแนวทางการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยที่ชัดเจน รวมถึงจะต้องเป็นผู้ประเมินผลงานของผู้เรียนเพื่อให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียน สำหรับการปรับปรุง พัฒนาให้ดียิ่งขึ้น ดังที่ ครูพินิจ ฉายสุวรรณ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) และครูอุทัย แก้วละเอียด (สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559) กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า *“ครูมีความสำคัญมากที่จะช่วยให้การสอนเพื่อพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของผู้เรียนมีคุณภาพ หรือประสบความสำเร็จ ครูจะต้องเอาใจใส่ ตระเตรียมการสอน ค้นคว้าเพิ่มเติม ต้องสามารถแต่งทำนองเพลงเองได้ และสามารถแนะนำเด็กได้”*

ผู้วิจัยจึงเห็นว่า ผู้ที่จะนำกระบวนการนี้ไปใช้จำเป็นต้องศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติม เพื่อให้มีความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยที่เพียงพอสำหรับการส่งเสริม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการศึกษา รวบรวมตัวอย่าง แนวทาง รูปแบบการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย เพื่อเป็นคลังความรู้สำหรับการสอน การสาธิต การแนะนำ และการประเมินนักเรียนได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม

2) *ปัจจัยด้านนักเรียน* เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งที่สำคัญต่อความสำเร็จของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งจากข้อความรู้จากการถอดบทเรียนและผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่าปัจจัยสนับสนุนความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่เกี่ยวกับนักเรียนมี 2 ด้าน คือ 1) *ด้านความรู้และทักษะดนตรีไทย* และ 2) *ด้านความถนัด ความสนใจในดนตรี* ซึ่งมีประเด็นการอภิปรายดังนี้

ด้านความรู้และทักษะดนตรีไทย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้ถูกต้อง เหมาะสมตามหลักและระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ดังที่ศิลปินแห่งชาติกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า *“คนที่แต่งเพลงได้จะต้องสามารถเล่นทำนองหลักของเพลงไทยได้ และต้องมีความรู้เกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย และต้องเข้าใจโครงสร้างของเพลง”* (สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์, 15 มกราคม 2559; อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559; สิริชัยชาญ พิภพจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559) ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ทักษะการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย และการบรรเลงทำนองหลักของ

เพลงไทย เป็นความสามารถพื้นฐานที่สำคัญของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยและมีความสำคัญต่อความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เนื่องจากการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจำเป็นต้องใช้โครงสร้างทำนองหลักของเพลงไทยที่มีอยู่เดิมเป็นฐาน ดังนั้นความสามารถในการบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยจึงช่วยให้นักเรียนสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้องและสอดคล้องกับโครงสร้างทำนองหลักเพลงไทยที่ใช้เป็นพื้นฐาน ในส่วนของความพร้อมด้านความรู้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีความสำคัญในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ถูกต้อง เหมาะสมตามหลักการทางดุริยางค์ไทย ซึ่งเป็นเงื่อนไขสำคัญของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ซึ่งจากข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ และการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมี 3 เรื่อง ได้แก่ *ความรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย* เป็นความรู้ที่ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้อง ตามหลักวิชาการทางดุริยางค์ไทย *ความรู้เกี่ยวกับการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย* เป็นความรู้ที่นักเรียนต้องใช้ในการวิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ใช้ในกระบวนการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และการนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้อย่างถูกต้อง ตรงตามความมุ่งหมายในการสร้างสรรค์ของตนเอง *ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบทำนองเพลงไทย* ช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้มีความเหมาะสม และสอดคล้องกับขนบแบบแผนของทำนองเพลงไทย สามารถพัฒนาสู่การนำไปใช้งานได้จริง อันเป็นคุณค่าที่เกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ของนักเรียน

ด้านความถนัดและความสนใจทางดนตรีของนักเรียน จากการถอดบทเรียนจากพันโท เสนาะ หลวงสุนทร ท่านได้กล่าวว่า “เด็กที่จะเรียนรู้ และสร้างสรรค์ดนตรีได้ดีจะต้องมีความถนัด และจะต้องมีความสนใจ เขาจะมุ่งมั่น ตั้งใจ (สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559) ซึ่งเป็นทัศนคติที่แสดงให้เห็นว่านักเรียนที่มีความถนัดทางดนตรีไทย ช่วยสนับสนุนให้นักเรียนสามารถเรียนรู้ และพัฒนาความสามารถทางดนตรีไทย รวมถึงการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้ดีขึ้น นอกจากนี้ ความสนใจ ความตั้งใจในการศึกษาเรียนรู้ยังเป็นปัจจัยสนับสนุนให้นักเรียนสามารถพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น

ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การเตรียมความพร้อมในด้านความรู้และทักษะดนตรีไทย เป็นปัจจัยพื้นฐานที่จำเป็นต้องจัดการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาอย่างเท่าเทียมหรือใกล้เคียงกัน เพื่อนำไปสู่ความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้อย่างเต็มตามศักยภาพของแต่ละคน ดังนั้นกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นจึงต้องมีการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 1 เพื่อเตรียมความพร้อมของนักเรียนทั้งด้านความรู้และทักษะดนตรีไทยสำหรับการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในระยะต่อไป ในส่วนของความถนัด ความสนใจทางดนตรีไทย

ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นคุณลักษณะที่นักเรียนแต่ละคนมีไม่เท่ากัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในรายวิชาพื้นฐาน แต่หากนักเรียนคนใดมีความถนัด ความสนใจทางดนตรีไทยก็สนับสนุนให้การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมีคุณภาพมากยิ่งขึ้น

3) *อุปกรณ์การเรียนการสอน* เป็นปัจจัยสนับสนุนที่สำคัญของความสำเร็จในการจัดการเรียนการสอนตามกระบวนการที่พัฒนาขึ้น โดยเฉพาะเครื่องดนตรีไทย เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น จำเป็นต้องใช้เครื่องดนตรีเป็นอุปกรณ์สำหรับการเรียนรู้ สร้างสรรค์ และแสดงผลงานการสร้างสรรค์ของนักเรียน ซึ่งจากการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยดำเนินการทดลองใช้ในบริบทสถานศึกษาที่มีความพร้อมของเครื่องดนตรีไทย ซึ่งมีความพร้อมทั้งด้านจำนวนเครื่องดนตรีที่เพียงพอแก่นักเรียน และคุณภาพของเครื่องดนตรี ซึ่งช่วยสนับสนุนความสำเร็จในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน เนื่องจากนักเรียนแต่ละคนสามารถเรียนรู้ ฝึกปฏิบัติการบรรเลงทำนองหลักและการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้เครื่องดนตรีไทยเป็นสื่อ และอุปกรณ์การเรียนได้อย่างสะดวก และเป็นอิสระ

การนำกระบวนการเรียนการสอนไปปรับใช้ในบริบทต่าง ๆ ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถปรับเปลี่ยนเครื่องดนตรีที่ใช้ในการจัดการเรียนการสอนได้ตามความเหมาะสมของบริบทที่นำกระบวนการนี้ไปใช้ทั้งดนตรีไทย ดนตรีพื้นเมือง หรือการประยุกต์ใช้การประดิษฐ์เครื่องดนตรีจากวัสดุในท้องถิ่นมาเป็นอุปกรณ์การเรียนการสอน ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า จุดมุ่งหมายสำคัญของกระบวนการนี้ คือ การส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของนักเรียน ที่ปรับใช้ให้สอดคล้องและเหมาะสมตามบริบทที่นำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปใช้

1.5 แนวทางการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยอาศัยข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐานในการกำหนดขั้นตอนการเรียนการสอน ทำให้ขั้นตอนการเรียนการสอนอิงกับหลักการและขั้นตอนการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามขนบแบบแผนของดนตรีไทย โดยผู้วิจัยพิจารณาถึงความสอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนในระดับมัธยมศึกษาตอนต้นที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะการศึกษาดนตรีทั่วไป รวมถึงพิจารณาถึงบริบทการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทย เริ่มตั้งแต่ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมผู้เรียนทั้งด้านความสามารถในการบรรเลงดนตรีไทยและ ความรู้เกี่ยวกับหลักและวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จนกระทั่งระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยมีลำดับการฝึกฝนและพัฒนาผู้เรียนตั้งแต่การเรียนรู้การสร้างสรรค์ดนตรีไทยจากต้นแบบ การฝึกสร้างสรรค์ดนตรีไทย การเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย และการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งผู้วิจัยพิจารณาขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอนแล้วเห็นว่า ขั้นตอนของการส่งเสริมและพัฒนาความสามารถในการ

สร้างสรรค์ดนตรีไทย สามารถนำไปใช้พัฒนาผู้เรียนกลุ่มที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือเรียนดนตรีไทยเป็นวิชาชีพได้ ซึ่งเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ทางดนตรีไทยมากกว่าผู้เรียนที่เป็นกลุ่มเป้าหมายของการวิจัยครั้งนี้ อาจส่งผลต่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยและคุณภาพของผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมากยิ่งขึ้น ดังที่ ศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) กล่าวไว้สอดคล้องกันว่า ความถนัดทางดนตรีไทยของผู้เรียนมีความสำคัญต่อประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย (พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ 14 ธันวาคม 2559; อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559; เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2560) ซึ่งการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้นั้น จะต้องมีการปรับเนื้อหาสาระในการสอนให้เหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียนมากยิ่งขึ้น ทั้งด้านบทเพลงที่ใช้ในการเรียนและการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ลักษณะของการสร้างสรรค์ที่ควรครอบคลุมทั้งด้านการแปรทำนองเพลงไทย และการแต่งทำนองเพลงในรูปแบบต่าง ๆ ปรับระยะเวลาในการสอนในบางขั้นตอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ซึ่งผู้วิจัยอภิปรายแนวทางการนำกระบวนการเรียนการสอนไปปรับใช้ดังนี้

การปรับเปลี่ยนเนื้อหาสาระการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ผู้วิจัยเห็นว่า ผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพเป็นกลุ่มผู้เรียนที่มีพื้นฐานความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยมากพอสมควร การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้ จำเป็นต้องปรับเปลี่ยนบทเพลงที่ใช้ในการเรียนการสอนให้สอดคล้องกับความสามารถของผู้เรียน โดยอ้างอิงตามเกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทย (สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย, 2544) หรือประเมินพื้นฐานความรู้ ความสามารถของผู้เรียนเป็นกรณีไป นอกจากการปรับเปลี่ยนบทเพลงแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่า ต้องมีการปรับเนื้อหาสาระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ครอบคลุมทั้งการแปรทำนองเพลงไทยและการประพันธ์เพลงไทย ซึ่งผู้เรียนกลุ่มนี้มีศักยภาพเพียงพอที่จะเรียนรู้ได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะด้านการแปรทำนองเพลงไทย จะเป็นประโยชน์อย่างยิ่งแก่ผู้เรียนเนื่องจาก ผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพจำเป็นต้องใช้ความสามารถในการแปรทำนองสำหรับการบรรเลงดนตรีไทยในโอกาสต่าง ๆ อีกทั้งยังเป็นการสนับสนุนทักษะการบรรเลงดนตรีไทยได้อีกทางหนึ่ง ในส่วนของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้านการประพันธ์เพลงนั้น ควรส่งเสริมความสามารถในการประพันธ์เพลงไทยในรูปแบบหรือประเภทต่าง ๆ อาทิ การขยาย-ลดอัตราจังหวะ การแต่งทางเปลี่ยน การแต่งทางกรอ (พิชิต ชัยเสรี, 2557) เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยและสร้างสรรค์ผลงานดนตรีไทยที่หลากหลายด้วย

การปรับระยะเวลาในการสอนบางขั้นตอนให้สอดคล้องและเหมาะสมกับความสามารถของผู้เรียน ผู้วิจัยเห็นว่า การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้กับผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ สามารถปรับระยะเวลาการเรียนการสอนในระยะที่ 1 ให้กระชับขึ้นได้ เนื่องจาก

ผู้เรียนกลุ่มนี้สามารถเรียนรู้ จดจำ และบรรเลงทำนองหลักของบทเพลงไทยได้ค่อนข้างรวดเร็ว รวมถึงอาจมีความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การวิเคราะห์โครงสร้างทำนองหลักของเพลงไทย การอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทยในระดับหนึ่ง ดังนั้น การเรียนการสอนในระยะที่ 1 อาจมีความกระชับมากยิ่งขึ้น โดยอาจให้ความสำคัญกับในระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยปรับระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนให้มากยิ่งขึ้น เนื่องจากระยะเวลาในการเรียนวิชาดนตรีของผู้เรียนกลุ่มนี้ จะมากกว่านักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาการศึกษาดนตรีทั่วไปในระบบโรงเรียน นอกจากนี้ ยังอาจสามารถจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนในระยะที่ 2 ได้มากกว่า 2 รอบ ด้วยเงื่อนไขในด้านระยะเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน และระยะเวลาในการจัดการเรียนการสอนตามกรอบหลักสูตร ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้มากยิ่งขึ้น

ตอนที่ 2 การอภิปรายผลของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ที่มีต่อความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

ผู้วิจัยนำกระบวนการเรียนการสอนไปทดลองใช้จัดการเรียนการสอนในสถานการณ์จริง ในรายวิชาศิลปะ (สาระดนตรีไทย) ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 จำนวน 35 คน ซึ่งพบว่า นักเรียนมีคะแนนเฉลี่ยของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยหลังการเรียนสูงกว่าก่อนการเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น หลังจากการเรียนแต่ละรอบของวงจรการเรียนการสอน แสดงว่า กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นส่งผลให้ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนพัฒนาสูงขึ้น โดยผู้วิจัยมีประเด็นการอภิปรายผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นดังนี้

1. ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนพัฒนาสูงขึ้นหลังจากการเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลจากการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอน โดยผู้วิจัยนำเสนอประเด็นการพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนดังนี้

นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้อย่างถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทย ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลมาจากการจัดระบบการเรียนการสอนให้นักเรียนได้พัฒนาความรู้ ทักษะพื้นฐานที่สำคัญและจำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในระยะที่ 1 ซึ่งช่วยให้นักเรียนเกิดความเข้าใจหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทยที่ถูกต้องตามขนบทางดุริยางค์ไทย ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับโครงสร้างทำนองหลักของบทเพลงที่ใช้เป็นพื้นฐานการสร้างสรรค์ รวมถึงความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย อันเป็นพื้นฐานที่สำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ที่ส่งผลให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ของแต่ละคน

ได้อย่างถูกต้อง ซึ่งการจัดระบบการเรียนการสอนนักเรียนมีความรู้ ความสามารถพื้นฐานที่จำเป็น สำหรับการสร้างสรรค์สอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของ Vaughan (1973) และ Thompson (1980) ที่กำหนดให้นักเรียนได้รับมโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการ สร้างสรรค์ เช่น จังหวะ ทำนอง สัญลักษณ์ทางดนตรี ก่อนที่จะเริ่มสร้างสรรค์ดนตรี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า ขั้นตอนการเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย มีความสำคัญและจำเป็น สำหรับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยเฉพาะกับนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชา ทั่วไป ซึ่งเป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยไม่มากนัก ซึ่งช่วยสนับสนุนให้ นักเรียนมีความพร้อมสำหรับการฝึกฝน พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้อย่าง ถูกต้อง เหมาะสม และเกิดประสิทธิผล

นักเรียนสามารถแต่งทำนองเพลงไทยได้อย่างคล่องแคล่ว โดยท่วงทำนองเพลงที่ สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักของเพลงที่เป็นพื้นฐาน ท่วงทำนองและรูปแบบทำนอง เพลงที่สร้างสรรค์มีความหลากหลาย ผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลจากกิจกรรมการเรียนการสอนในขั้นตอน ต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้เรียนรู้ ฝึกฝนการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างเป็นลำดับขั้น ตั้งแต่การเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ซึ่งเป็นการเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยและตัวอย่างรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย อันเป็น การเพิ่มพูนความรู้และประสบการณ์เบื้องต้นที่ช่วยให้นักเรียนมีแนวทางและมีรูปแบบท่วงทำนอง เพลงไทยลักษณะต่าง ๆ เพื่อนำไปประยุกต์ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง ในส่วน ของการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้นักเรียน ได้ทดลองคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของแต่ละคนอย่างอิสระ เช่น กิจกรรมเติมตัวโน้ตที่ หายไป เกมต่อทำนองเพลงไทย โดยใช้โครงสร้างเสียงตกและบันไดเสียงของบทเพลงที่นักเรียน สามารถบรรเลงได้แล้ว ซึ่งช่วยให้นักเรียนมีความคุ้นเคยกับท่วงทำนองที่ใช้เป็นพื้นฐานมากยิ่งขึ้น และ ให้นักเรียนเริ่มต้นจากการฝึกคิดทำนองเพลงสั้น ๆ ซึ่งออกแบบตามข้อความรู้ที่ได้จากการถอด บทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ ดังที่พันโทเสนาะ หลวงสุนทร (สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559) กล่าวว่า “การแปรทำนองหรือแต่งเพลงไทย ต้องให้นักเรียนได้ฝึกคิดด้วยตัวเองอยู่เสมอ จะช่วยให้เขาพัฒนา ความสามารถในการสร้างทำนองเพลงไทยได้ และการฝึกควรทำไปที่ละวรรคเพลง หรือประมาณ 2-4 ห้องเพลง” นอกจากนี้ กิจกรรมการเรียนการสอนยังสนับสนุนให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทย ภายใต้อาคารเรียนที่ผ่อนคลายและสนุกสนาน ซึ่งจะช่วยสนับสนุนการสร้างสรรค์ ทำนอง เพลงของนักเรียนด้วย (อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559; Sherman, 1971; Menard, 2013) นอกจากนี้กิจกรรมการเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย ก็ช่วยส่งเสริมให้นักเรียนได้ สังเกต วิเคราะห์ วิจัย รวมถึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ของเพลงไทยที่ มีการสร้างสรรค์อย่างหลากหลาย ส่งผลให้นักเรียนได้เชื่อมโยงความรู้พื้นฐานของตนเองสำหรับการ

วิเคราะห์ วิจัย แสดงความคิดเห็นต่อท่วงทำนองเพลงที่ฟังอย่างพิถีพิถัน อันส่งผลให้นักเรียน เกิดความรู้ ความเข้าใจในสาระดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น รวมถึงได้ศึกษา รวบรวมรูปแบบท่วงทำนองเพลง ไทยลักษณะต่าง ๆ (เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2560) อันช่วยส่งเสริมให้นักเรียน ได้นำความรู้ ประสบการณ์ที่ได้จากการฟังเพลงไทย การวิเคราะห์ วิจัยรูปแบบท่วงทำนองเพลงไทย ที่มีการสร้างสรรค์ในลักษณะต่าง ๆ ไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย หรือการพัฒนา ผลงานของตนเองให้ถูกต้อง เหมาะสมตามแบบแผนของดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น จากนั้นนักเรียน ได้พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ผู้วิจัยได้กำหนดกิจกรรมการเรียนการสอนที่ส่งเสริมให้ นักเรียนได้นำความรู้และประสบการณ์ต่าง ๆ พัฒนาความสามารถและผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลง ไทยของตนเองให้สมบูรณ์ ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของ Thompson (1980) ที่กำหนดเป็นขั้นการจัดการ (Organization) เพื่อให้ นักเรียนได้จัดเรียงความคิด ประสบการณ์ต่าง ๆ เป็นโครงสร้างดนตรีที่สมบูรณ์ ซึ่งจะ เป็นผลงานสุดท้ายของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

เห็นได้ว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนแต่ละองค์ประกอบ ได้รับการส่งเสริม พัฒนาอย่างเป็นลำดับขั้นตามขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียน การสอนที่พัฒนาขึ้น นอกจากนี้ ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ผู้วิจัยยังได้ออกแบบให้มี ลักษณะเป็นวงจร ที่สามารถจัดการเรียนการสอนวนซ้ำได้มากกว่า 1 รอบตามความเหมาะสม ซึ่งช่วย นักเรียนได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยให้ก้าวหน้ายิ่งขึ้น โดยจำนวนรอบที่ในการ จัดการเรียนการสอนในระยะที่ 2 ขึ้นอยู่กับระยะเวลาในการเรียนรู้ของนักเรียน และเงื่อนไขเรื่องเวลาใน การจัดการเรียนการสอน ซึ่งจากผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนพบว่า หลังจากการเรียน ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนระยะที่ 2 (รอบ 2) ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ของนักเรียนเพิ่มสูงขึ้นจาก (รอบ 1) (Mean หลังเรียนครบ 1 รอบ = 12.48, S.D. = 2.20, Mean หลังเรียนครบ 2 รอบ = 14.26, S.D. = 1.63)

2. ผลการทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในด้านความสามารถใน การสร้างสรรค์ดนตรีไทยจำแนกตามองค์ประกอบ พบว่า คะแนนความสามารถในการแต่งทำนอง เพลงไทยให้ต่างไปจากทำนองหลัก หลังการเรียนครบ 2 รอบ ต่ำกว่าหลังการเรียนครบ 1 รอบ (Mean หลังเรียนครบ 2 รอบ = 4.03, S.D. = 0.54, Mean หลังเรียนครบ 1 รอบ = 4.12, S.D. = 0.69) ในขณะที่องค์ประกอบอีก 3 ด้าน คะแนนความสามารถหลังการเรียนครบ 2 รอบ สูงกว่าหลังเรียน ครบ 1 รอบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่คะแนนความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ด้านการแต่ง ทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองหลักหลังการเรียนครบ 2 รอบ ลดลง เนื่องจาก หลังการเรียนตาม ขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนครบ 1 รอบ นักเรียนยังไม่มีประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบ หรือ แบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยมากนัก ทำให้นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงตามความคิดของตนเอง

อย่างอิสระ ซึ่งผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคอิสระปลดปล่อยคล้อยตามใจ เข้ามาช่วยเสริมการแต่งทำนองเพลง ของนักเรียน ซึ่งส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความแปลก แตกต่างไปจากทำนองหลัก ค่อนข้างชัดเจน แต่เมื่อนักเรียนได้เรียนรู้และมีประสบการณ์เกี่ยวกับรูปแบบ แบบแผนทำนองไทยมากยิ่งขึ้น หลังจากการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนครบ 2 รอบ ส่งผลให้นักเรียนเริ่ม มีกรอบความคิดเกี่ยวกับรูปแบบ หรือแบบแผนทำนองเพลงไทยในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ประกอบกับในขั้นตอนที่ 2.4 ผู้วิจัยได้ใช้เทคนิค อิสระปลดปล่อยน เรียงร้อยด้วยท่อนทำนอง ก็ยิ่งช่วย เสริมให้นักเรียน พยายามนำท่อนหรือคลังทำนองเพลงไทยที่ได้เรียนรู้ สะสมไว้มากใช้ในการสร้างสรรค์ จึงส่งผลให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ มีโครงสร้าง หรือรูปแบบใกล้เคียงกับทำนองหลัก รวมถึง มีรูปแบบทำนองที่สอดคล้องกับแบบแผนทำนองเพลงไทยมากยิ่งขึ้น ส่งผลให้ความแตกต่างระหว่าง ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์กับทำนองหลักจึงลดลง ทำให้คะแนนด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้ต่างไป จากทำนองหลักของนักเรียนที่ประเมินหลังจากจบกระบวนการเรียนการสอนครบ 2 รอบ ต่ำกว่า หลัง เรียนครบ 1 รอบ ซึ่งต่างกันไม่มากนัก โดยผู้วิจัยเห็นว่า ผลการวิเคราะห์ดังกล่าวเป็นลักษณะเฉพาะ ของการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอาจมีความแตกต่างไปจากการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของตะวันตก ดังที่ ผู้ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้ทัศนะว่า *“ลักษณะของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จะสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้ต่างไปจากทำนองเดิมพอสมควร และยังคงไว้ซึ่งเค้าโครง หรือเอกลักษณ์ สำคัญของทำนองเพลงเดิม”*

อย่างไรก็ตาม ผลการวิเคราะห์คะแนนความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงให้มีความสอดคล้องสัมพันธ์ของนักเรียนหลังเรียนครบ 2 รอบ มีคะแนนสูงกว่า หลังเรียนครบ 1 รอบ อย่างชัดเจน (Mean หลังเรียนครบ 1 รอบ = 3.42, S.D. = 1.45, Mean หลังเรียนครบ 2 รอบ = 4.47, S.D. = 1.28) ซึ่งแสดงให้เห็นว่า การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนมีความสอดคล้อง กับแบบแผนทำนองเพลงไทยเป็นการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่อิงกับโครงสร้างทำนองของเพลงเดิม ที่ใช้เป็นพื้นฐานในการสร้างสรรค์ ซึ่งกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นในการวิจัยครั้งนี้ พัฒนาขึ้นจากข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) อันเป็นการพัฒนาขั้นตอนการเรียนการสอนที่อิงอยู่กับการหลักการและขั้นตอนสอนดนตรีไทยตาม ขนบ ที่สะท้อนให้เห็นได้จากความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนและผลงานการ สร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนที่ยังคงความถูกต้อง เหมาะสมตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย

3. ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนมีพัฒนาการดีขึ้น ซึ่งจากผลการ ทดลองใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นพบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของ นักเรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่สูงขึ้น (Mean ก่อนเรียน = 12.48, S.D. = 2.20, Mean หลัง เรียน = 14.26, S.D. = 1.63) ซึ่งสะท้อนให้เห็นว่า หลังจากการเรียนรู้ตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการ

สอนที่พัฒนาขึ้น นักเรียนมีพัฒนาการด้านความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสูงขึ้น ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพเกี่ยวกับผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนในภาพรวม พบว่าการเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนรายละเอียดที่แตกต่างกัน หลังจากการเรียนรู้ในแต่ละช่วง ดังนี้

ช่วงหลังจบการเรียนรู้ตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 1 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ดนตรีไทยเบื้องต้น ในเรื่องเสียงตกและบันไดเสียง โดยใช้เป็นกรอบความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทำให้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามภาระงานที่กำหนดมีความถูกต้องตามหลักการทางดุริยางค์ไทย เนื่องจากกระบวนการเรียนการสอนกำหนดให้มีการเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในระยะเวลาที่ 1 เพื่อให้ นักเรียนมีความรู้ ความสามารถที่สำคัญสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการส่งเสริมการสร้างสรรค์ดนตรีของ Vaughan (1973) และ Thompson (1980) ที่กำหนดให้นักเรียนได้รับ โมโนทัศน์ที่จำเป็นสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรี เช่น จังหวะ ทำนอง ลักษณะทางดนตรี ก่อนที่จะเริ่มสร้างสรรค์ดนตรี ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การพัฒนาในด้านความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการเปลี่ยนแปลงในขั้นแรกที่มีความสำคัญต่อความถูกต้อง อันเป็นเงื่อนไขเบื้องต้นของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

จากผลการสร้างสรรค์ดนตรีไทยด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่า นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากประสบการณ์เดิมของแต่ละคน โดยทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์ ยังไม่ถูกต้อง ครบถ้วนตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การที่นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากความรู้และประสบการณ์เดิมของแต่ละคน เนื่องจาก นักเรียนยังมิได้รับประสบการณ์ใหม่เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น นักเรียนจึงพยายามดึงความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับดนตรีไทยที่แต่ละคนมีอยู่ มาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนฐานความรู้ ความเข้าใจเรื่องเสียงตกและบันไดเสียงที่ได้เรียนรู้มาแล้ว ซึ่ง Swanwick (1985) กล่าวว่า กิจกรรมการสร้างสรรค์จะประกอบด้วย 3 เงื่อนไข ได้แก่ 1) จินตนาการ 2) ภูมิหลังด้านความรู้ ทักษะ และประสบการณ์ และ 3) ผลผลิตหรือผลงานของกิจกรรมการสร้างสรรค์ ซึ่งแสดงให้เห็นว่า ประสบการณ์ของนักเรียน เป็นภูมิหลังที่เป็นเงื่อนไขหนึ่งของการสร้างสรรค์ สอดคล้องกับที่ Anderson and other (1970) กล่าวว่า ความคิดสร้างสรรค์เป็น พฤติกรรมของบุคคลที่แสดงความคิดใหม่ ที่เลือกมาจากประสบการณ์ทั้งหมดที่ผ่านมา ดังนั้น การที่นักเรียนพยายามสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากประสบการณ์เดิมของตนเอง ก็เป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ซึ่งการที่นักเรียนยึดกรอบเรื่องเสียงตกและบันไดเสียงในการสร้างสรรค์ ก็เป็นสิ่งที่แสดงให้เห็นว่า นักเรียนได้นำประสบการณ์เรียนรู้มาใช้ในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเอง

สำหรับประเด็นที่นักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไม่ครบถ้วนตามห้องเพลงที่กำหนด ผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลจากที่นักเรียนยังขาดความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการนับจังหวะของทำนองเพลงไทยที่ถูกต้อง จึงส่งผลให้นักเรียนไม่สามารถพิจารณาได้ว่า จะต้องคิดทำนองเพลงอย่างไรให้ตรงตามจังหวะและจำนวนห้องเพลงที่กำหนด ซึ่งผู้วิจัยจึงได้นำประเด็นดังกล่าวมาปรับเนื้อหาสาระในระยะเวลาของการเตรียมความพร้อมนักเรียนให้ครอบคลุมประเด็นเกี่ยวกับการกำหนดจังหวะทำนองเพลงไทย รวมถึงการอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทยมากยิ่งขึ้น ซึ่งช่วยให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามเงื่อนไขที่กำหนดมากยิ่งขึ้น

ช่วงหลังการเรียนตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ครบ 1 รอบ และครบ 2 รอบ พบว่า ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนในด้านต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น ซึ่งจากผลการประเมินด้านการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พบว่านักเรียนมีความริเริ่มในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้แตกต่างจากทำนองหลักมากขึ้น โดยเฉพาะหลังจากการเรียนตามขั้นตอนในระยะเวลาที่ 2 ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ครบ 2 รอบ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลจากที่นักเรียนได้เรียนรู้และฝึกฝนการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามจินตนาการอย่างอิสระจากกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ซึ่งผู้วิจัยส่งเสริมให้นักเรียนคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตนเองอย่างอิสระ ตามที่ครูพินิจ ฉายสุวรรณ (สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม 2559) กล่าวถึงเทคนิคการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยว่า “ต้องให้อิสระเด็กในการคิดทำนองด้วยตัวเอง เขาจะคิดทำนองอะไรก็ได้ตามอิสระ แต่ต้องตกลีขลุ่ยเดียวกับทำนองหลัก การแต่งเพลงต้องมีจินตนาการ ซึ่งเราต้องฟังและเรียนรู้มาก่อน เสียงอะไรก็ได้ เราก็ใช้จินตนาการให้มันเป็นเสียงนั้น เสียงนี้ มันจะดีหรือไม่ดี เราสามารถเขียนได้ลบได้ ค่อย ๆ ปรับปรุงให้สมบูรณ์ขึ้น”

ด้านความสามารถในการแต่งทำนองเพลงได้คล่องแคล่ว และความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ พบว่า นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวเป็นผลจากที่นักเรียนได้ฝึกฝนการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นที่ 2.2 และ 2.4 ซึ่งช่วยให้นักเรียนพัฒนาความคล่องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สามารถคิดเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ได้ถูกต้องรวดเร็วยิ่งขึ้น ในด้านการแต่งทำนองเพลงไทยได้หลากหลายรูปแบบ พบว่านักเรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงได้หลายลักษณะมากขึ้น ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า เป็นผลมาจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ตัวอย่างทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ทั้งจากตัวอย่างทำนองเพลงจากต้นแบบ และจากประสบการณ์การฟังเพลงไทย ซึ่งช่วยให้ผู้เรียนได้เพิ่มพูนความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ มากขึ้น ดังที่ศิลปินแห่งชาติกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า “การให้ตัวอย่างทำนองเพลงแก่นักเรียนมีความจำเป็นอย่างมาก โดยผู้ที่เริ่มต้นฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลง จะช่วยให้นักเรียนสามารถประยุกต์ ดัดแปลงในการคิดทำนองเพลงของตนเองได้ดีขึ้น” (พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์, 14 ธันวาคม

2559; สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559; เสนาะ หลวงสุนทร, สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559; สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์ 15 มกราคม 2559; อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์, 7 เมษายน 2559) และที่พันโทเสนา หลวงสุนทร (สัมภาษณ์, 11 เมษายน 2559) กล่าวว่า “ประสบการณ์การฟังเพลงไทยจะช่วยให้เด็กสามารถเชื่อมโยงความรู้ที่เรียนกับบทเพลงที่ฟัง ช่วยสร้างความคุ้นชินกับเสียงดนตรีไทยหรือเสียงของเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสำนวนทำนองหลักและทำนองแปรของเครื่องดนตรีแต่ละชนิด ช่วยสนับสนุนความรู้ความเข้าใจในการคิดงานดนตรีไทยด้วย”

ความสามารถด้านการแต่งทำนองเพลงไทยให้สอดคล้องสัมพันธ์กัน ซึ่งเป็นความสามารถเกี่ยวกับสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยความละเอียดลออ โดยพิจารณาถึงความสอดคล้องสัมพันธ์กันของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ รวมถึงมีความเหมาะสมตามแบบแผนทำนองเพลงไทย ซึ่งจากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า นักเรียนมีการพัฒนาความสามารถสูงขึ้นหลังจากการเรียนในรอบที่ 2 ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าเป็นผลจากที่นักเรียนได้เรียนรู้ฝึกฝน และมีประสบการณ์เพิ่มมากขึ้นหลังจากการเรียนตามกระบวนการเรียนการสอนตามวงจร 2 รอบ จึงช่วยให้ผู้เรียนมีแนวทาง และรูปแบบทำนองเพลงในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยมากขึ้น จึงทำให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากขึ้น ดังที่ศิลปินแห่งชาติกล่าวไว้สอดคล้องกันว่า “การแต่งเพลงจะต้องค่อยเก็บสะสมความรู้และประสบการณ์ โดยเฉพาะการฟังทำนองเพลงและการสะสมทำนองเพลงลักษณะต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยให้เราพัฒนาการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้ดีขึ้น” (พินิจ ฉายสุวรรณ, สัมภาษณ์ 14 ธันวาคม 2559; สิริชัยชาญ พักจำรูญ, สัมภาษณ์, 23 พฤศจิกายน 2559; สำราญ เกิดผล, สัมภาษณ์ 26 เมษายน 2559; อุทัย แก้วละเอียด, สัมภาษณ์ 7 เมษายน 2559)

การเปลี่ยนแปลงของความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนจากการเรียนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น มีการพัฒนาไปในทิศทางที่ดีขึ้นในทุกช่วงของการเรียนการสอน โดยกิจกรรมการเรียนการสอนในชั้นต่าง ๆ ของกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยตามองค์ประกอบของความสามารถอย่างครบถ้วน นอกจากนี้จำนวนรอบของกระบวนการเรียนการสอนยังช่วยสนับสนุนให้ผู้เรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้สอดคล้อง เหมาะสมกับแบบแผนของดนตรีไทยมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะสำหรับการนำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้

1. การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้กับผู้เรียนในบริบทต่าง ๆ ควรมีการปรับเนื้อหา บทเพลง หรือเครื่องดนตรีให้สอดคล้องและเหมาะสมกับบริบทที่นำไปใช้ อาทิ การใช้บทเพลงพื้นบ้าน บทเพลงประจำท้องถิ่น หรือใช้เครื่องดนตรีพื้นเมือง หรือเครื่องดนตรีที่ประดิษฐ์จาก

วัสดุท้องถิ่น ซึ่งจะช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีของผู้เรียนได้ในบริบทที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. การนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปปรับใช้ กรณีผู้สอนที่มีได้จบด้านดนตรีไทย ควบคู่ศึกษาเพิ่มเติมเกี่ยวกับหลักการ วิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยเบื้องต้น และควรรศึกษา รวบรวมตัวอย่างทำนองเพลงไทยเพื่อนำไปใช้สำหรับการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการที่พัฒนาขึ้นได้อย่างถูกต้อง

3. เนื่องด้วยงานวิจัยนี้ เน้นการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแต่งทำนองเพลงไทย จากโครงสร้างทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จึงควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น ไปปรับใช้สำหรับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในด้านการแปรทำนอง สำหรับเครื่องดนตรีไทยประเภทต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนได้พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยหลากหลายยิ่งขึ้น

4. จากผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ความรู้ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยของผู้เรียนมีผลต่อความสำเร็จและประสิทธิภาพในการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย การนำกระบวนการที่พัฒนาขึ้นไปใช้ จึงควรมีการดำเนินการเตรียมความพร้อมของผู้เรียนทั้งด้านความรู้ ความสามารถ และประสบการณ์ทางดนตรีไทยตามกรอบมาตรฐานและตัวชี้วัดของหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ซึ่งจะช่วยให้ผู้เรียนมีความพร้อมที่เพียงพอสำหรับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. การพัฒนากระบวนการเรียนการสอนในการวิจัยครั้งนี้ เป็นกระบวนการที่ต้นใหม่ของการจัดการเรียนการสอนดนตรีไทยในระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ซึ่งช่วยส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียนได้ จึงเสนอแนะให้มึนนโยบายเกี่ยวกับการส่งเสริม สนับสนุนการปรับใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับสถานศึกษาต่าง ๆ ที่มีบริบทใกล้เคียงกับการวิจัยครั้งนี้ หรือสถานศึกษาที่มีความพร้อมสำหรับการนำกระบวนการเรียนการสอนไปใช้เพื่อพัฒนาความรู้ ความสามารถของผู้เรียน อีกทั้งยังควรมีการส่งเสริม สนับสนุนให้ครูดำเนินการปรับปรุง ปรับเปลี่ยนรูปแบบ วิธีการจัดการเรียนการสอนเพื่อช่วยส่งเสริม พัฒนาความรู้ ความสามารถทางดนตรีไทยของผู้เรียนที่หลากหลายและลึกซึ้งมากยิ่งขึ้น

2. ควรมีนโยบายเกี่ยวกับส่งเสริม สนับสนุนการศึกษา วิเคราะห์ สังเคราะห์องค์ความรู้จากศิลปินแห่งชาติ ศิลปินดนตรีไทย รวมถึงศิลปินท้องถิ่นที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และมีประสบการณ์ทางดนตรี เพื่อนำมาใช้เป็นฐานข้อมูลสำหรับการศึกษา วิจัย และพัฒนาการจัดการศึกษาดนตรีไทยหรือดนตรีท้องถิ่น ทั้งด้านหลักสูตร ด้านการเรียนการสอน ด้านการวัดและการประเมินผล เพื่อเป็นการรักษามรดก

ทางปัญญาที่สำคัญของชาติ และเชื่อมโยงสู่การพัฒนาเชิงวิชาการที่สอดคล้องกับแบบแผนของคนตรีไทย หรือดนตรีท้องถิ่นและเหมาะสมกับบริบทในการปฏิบัติจริง

ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

1. ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เกี่ยวกับส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในการวิจัยครั้งนี้ เป็นข้อความรู้ที่สามารถนำไปพัฒนาเป็นรูปแบบหรือกระบวนการเรียนการสอนที่เหมาะสมกับผู้เรียนกลุ่มต่าง ๆ เช่น ผู้เรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาชีพ ผู้เรียนระดับอุดมศึกษา วิชาเอกดนตรีไทย ซึ่งจะได้กระบวนการเรียนการสอนที่สำหรับกลุ่มผู้เรียนที่หลากหลายยิ่งขึ้น

2. จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อความรู้ที่ได้จากการถอดบทเรียน เป็นความรู้ที่มีคุณค่าต่อการพัฒนาวิชาการทางดนตรีไทยศึกษาอย่างมาก ซึ่งการวิจัยครั้งนี้มุ่งเน้นเฉพาะการสอนดนตรีไทยที่ส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย จึงควรมีการศึกษา วิเคราะห์ รวบรวมองค์ความรู้ของศิลปินแห่งชาติในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นวาระเร่งด่วนที่ต้องดำเนินการรักษาองค์ความรู้ที่มีคุณค่าของชาติให้คงอยู่สืบไป

3. ความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับการอ่านและการเขียนโน้ตดนตรีไทยเป็นสิ่งสำคัญต่อการศึกษาดนตรีไทยทั้งในฐานะผู้บรรเลง ผู้ฟัง และผู้สร้างสรรค์ผลงาน จึงควรมีวิจัยและพัฒนากรอบโครงสร้างหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน สาระดนตรีไทย โดยมุ่งเน้นการพัฒนาการรู้ดนตรีไทย (Thai Music Literacy) เพื่อให้ผู้เรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และมีประสบการณ์ทางดนตรีไทยทั้งในเชิงกว้างและเชิงลึกอย่างเหมาะสมตามช่วงวัย ซึ่งจะเป็นการพัฒนากระบวนการจัดการศึกษาดนตรีไทยในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานที่สำคัญ

4. การวิจัยครั้งนี้ มุ่งเน้นการศึกษาผลการใช้กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นกับผู้เรียนระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ควรมีการนำกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นไปใช้กับผู้เรียนในระดับชั้นอื่น ๆ เพื่อให้ได้ผลการวิจัยสำหรับการปรับปรุง พัฒนาระบบการเรียนการสอนให้ใช้ได้อย่างมีประสิทธิภาพและเหมาะสมกับผู้เรียนที่หลากหลายกลุ่ม อันจะก่อให้เกิดประโยชน์ต่อวิชาการทางดนตรีไทยศึกษา

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระทรวงวัฒนธรรม. (2555). *กฎกระทรวงกำหนดสาขา คุณสมบัติ หลักเกณฑ์และวิธีการคัดเลือก และประโยชน์ตอบแทนของศิลปินแห่งชาติพ.ศ. 2555*. [online]. แหล่งที่มา: <http://www.ratchakitcha.soc.go.th/DATA/PDF/2555/A/047/38.PDF>. (9 กุมภาพันธ์ 2559).
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551*. กรุงเทพมหานคร: กระทรวงศึกษาธิการ.
- กวิณทิพย์ บรรยายกิจ. (2545). การสอนซึม. ใน อนุรักษ์ สุทธจิตต์ (บรรณาธิการ), *สารคดีดนตรีศึกษา*, หน้า 91-107. กรุงเทพมหานคร: สำนักแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เกียรติศักดิ์ ทองจันทร์ จรินทร์ เทพสงเคราะห์ และ ศรีทธา จันทมนีโชติ. (2551). *การแปรทำนองของเพลงประเภทดำเนินทำนองในรายวิชาทักษะดนตรีเฉพาะทางกลุ่มเครื่องสาย (รายงานการวิจัย)*. สาขาวิชาดุริยางคศาสตร์ คณะศิลปกรรมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ.
- ชาญณรงค์ พรุ่งโรจน์. (2546). *ความคิดสร้างสรรค์*. กรุงเทพมหานคร: สำนักแห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ชูเกียรติ วงษ์อ่อง. *สัมภาษณ์*. 29 กุมภาพันธ์ 2559.
- ฉัตรติยา เกียรติินาวี. (2548). *ผลของการใช้โปรแกรมความคิดสร้างสรรค์เพื่อพัฒนาทักษะการแปรทำนองดนตรีไทยของนักเรียนระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ ชั้นปีที่ 1-2 สาขาดุริยางค์ไทย (ปีพ.ศ. 2548) วิทยาลัยนาฏศิลป์ กรมศิลปากร*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต สาขาจิตวิทยาการศึกษาการแนะแนว บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- อนุรักษ์ สุทธจิตต์. (2555). *ดนตรีศึกษา: หลักการและสาระสำคัญ*. พิมพ์ครั้งที่ 9. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- อนุรักษ์ สุทธจิตต์. (2547). *ประวัติดนตรีไทยศึกษา (รายงานการวิจัย)*. สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ทิตนา แคมมณี. (2555). *ศาสตร์การสอน: องค์ความรู้เพื่อการจัดกระบวนการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 15. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธนาภรณ์ ตันเจริญ. (2535). *การพัฒนารูปแบบการสอนตามแนวเมตาคognition เพื่อเพิ่ม*

- ความสามารถทางดนตรีในการทำอิมโพรไวเซชัน. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีบัณฑิต, สาขาวิชาจิตวิทยาการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2542). *การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวของคาร์ล ออร์ฟ (Orff-Schulwerk)*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธวัชชัย นาควงษ์. (2541). *การสอนดนตรีสำหรับเด็กตามแนวของโคดาไล*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ธีรชัย เนตรถนอมศักดิ์. (2538). *การสังเคราะห์งานวิจัยเกี่ยวกับความคิดสร้างสรรค์ในประเทศไทย*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการประถมศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- นันทิ์ เชียงชนะ . (2550). *การสังเคราะห์งานวิจัยทางดนตรีศึกษา: การวิเคราะห์ห่อภิมานและการวิเคราะห์เนื้อหา*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิจัยทางการศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- บุญเลี้ยง ทุมทอง. (2556). *ทฤษฎีและการพัฒนารูปแบบการจัดการเรียนรู้*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ เอส.พรินต์ติ้ง ไทย แพคตอริ์.
- บุษกร สำโรงทอง. (2539). *การดำเนินงานของเครื่องดนตรีดำเนินการทำนองประเภทเครื่องดี*. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ประพันธ์ศิริ สุเสารัจ. (2551). *การพัฒนาการคิด*. กรุงเทพมหานคร: เทคนิคพรินต์ติ้ง.
- ประภาพรธรรม อบอุ่น. (2554). *การถอดบทเรียน: เครื่องมือเพื่อการเรียนรู้ในการทำโครงการ*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://bsris.swu.ac.th/health/doc/280254.pdf> (9 มีนาคม 2559)
- ประสาร มาลากุล ณ อยุธยา. (2546). *ความคิดสร้างสรรค์ พรสวรรค์ที่พัฒนาได้*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ศูนย์ตำราและเอกสารทางวิชาการ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พระเจนดุริยางค์. (2527). *แบบเรียนดุริยางคศาสตร์สากล ฉบับทุลเกล้าฯ ถวาย*. พิมพ์ครั้งที่ 4. ม.ป.ท.
- พิชิต ชัยเสรี. (2534). *การประเมินผลงานศิลปกรรม. การประกวดดนตรีไทยระดับนักเรียนภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ครั้งที่ 24*. เอกสารอัดสำเนา.
- พิชิต ชัยเสรี. (2557). *การประพันธ์เพลงไทย*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ชัยเสรี. *สัมภาษณ์*. 1 กุมภาพันธ์ 2559.
- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2533). *ดนตรีไทยวิเคราะห์*. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชวนพิมพ์.

- มานพ วิสุทธิแพทย์. (2535). *ความรู้พื้นฐานที่ใช้ในการประพันธ์เพลงไทย*. เอกสารประกอบการสอน รายวิชา ดุริย 423 หลักการประพันธ์เพลงไทยเบื้องต้น คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัย ศรีนครินทรวิโรฒ ประสานมิตร (อัสสัมชัญ).
- มนตรี ตราโมท. (2538). *ดุริยสาส์นของนายมนตรี ตราโมท*. ใน *อนุสรณ์งานพระราชทานเพลิงศพ นายมนตรี ตราโมท*. หน้า 39-43. มปท: มปป.
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2558). *พจนานุกรมศัพท์ศึกษาศาสตร์ร่วมสมัย ฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานราชบัณฑิตยสถาน.
- วรรณิ์ แกมเกตุ. (2551). *วิธีวิทยาการวิจัยทางพฤติกรรมศาสตร์*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วรรณนา วรวิวรรณ. (2546). *ก้าวแรกสู่การเขียนเพลง*. กรุงเทพมหานคร: สามสี.
- วิชาลัยมภ์ เหล่าวานิช. (2556). *กระบวนการเป็นชายขอบของวิชาดนตรีในหลักสูตรการศึกษา ขั้นพื้นฐาน: วิเคราะห์แบบวาทกรรมความรู้*. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศึกษาศาสตร์ (ดนตรี). บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศักดิ์ชัย หิรัญรักษ์. (2556). *เกณฑ์มาตรฐานวิชาดนตรีศึกษา เกรด 9-12 ใน สาระความรู้และทักษะที่เยาวชนของประเทศสหรัฐอเมริกาควรมีความรู้และสามารถกระทำได้* ฉบับ ค.ศ. 1994. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://www.musicrusak.com/article/65ae50c8.pdf> (18 มกราคม 2559).
- ศิริชัย กาญจนวาสี. (2556). *ทฤษฎีการทดสอบแบบดั้งเดิม*. พิมพ์ครั้งที่ 7. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ศุภวัลย์ พลายน้อย. (2549). *บทเรียนของการถอดบทเรียนในการจัดการความรู้ภาคประชาคม*. กรุงเทพมหานคร: พี.เอ.เอส. จำกัด.
- สังัด ภูเขาทอง. (2532). *การดนตรีไทยและทางเข้าสู่ดนตรีไทย*. กรุงเทพฯ: เรือนแก้วการพิมพ์.
- สิริชัยชาญ พิภพจำรูญ. (2556). *แนวความคิดการประพันธ์เพลงไทย*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <https://www.youtube.com/watch?v=U1a0OxclJ0> (2 มีนาคม 2559)
- สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย. (2544). *เกณฑ์มาตรฐานดนตรีไทยและการประเมิน พุทธศักราช 2544*. กรุงเทพมหานคร: สำนักงานปลัดทบวงมหาวิทยาลัย.
- สำนักทดสอบทางการศึกษา. (2557). *คู่มือการประเมินสมรรถนะสำคัญของผู้เรียนระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3*. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.
- สำนักวิชาการและมาตรฐานการศึกษา. (2551). *ตัวชี้วัดและสาระการเรียนรู้แกนกลาง กลุ่มสาระการ*

เรียนรู้ศิลปะ ตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551.

กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์ชุมนุมสหกรณ์การเกษตรแห่งประเทศไทย จำกัด.

สำราญ เกิดผล. *สัมภาษณ์*. 15 มกราคม 2559, 26 เมษายน 2559.

สุกรี เจริญสุข. *วารสารเพลงดนตรี*. [ออนไลน์] แหล่งที่มา: http://prathom.swu.ac.th/485204/06_journal.htm. (10 สิงหาคม 2558).

สุพัตรา ทาวงค์. (2552). *ความคิดสร้างสรรค์ (Creative Thinking)*. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา: <http://dllibrary.spu.ac.th:8080/dspace/handle/123456789/1040>. (9 กันยายน 2558).

สุภางค์ จันทวานิช. (2552). *การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ*. พิมพ์ครั้งที่ 9.

กรุงเทพมหานคร:

สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุภาสิริร์ ปิยะพิพัฒน์. (2553). *การสร้างสรรค์ผลงานทางดุริยางคศิลป์ ชุด 12 นักชัตรี*. วิทยานิพนธ์ระดับปริญญาตรีบัณฑิต. สาขาวิชาศิลปกรรมศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุวรรณ วังโสภณ. (2547). *ศึกษาวัฒนธรรมการถ่ายทอดดนตรีประจำชาติไทยและญี่ปุ่น*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาตรีบัณฑิต. สาขาวิชาพัฒนศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุรางค์ ไคว์ตระกูล. (2556). *จิตวิทยาการศึกษา*. พิมพ์ครั้งที่ 11. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

เหมราช เหมหงษา. (2541). *วิวัฒนาการการถ่ายทอดการบรรเลงจะเข้: การศึกษาเชิงประวัติศาสตร์*.

วิทยานิพนธ์ปริญญาโทบัณฑิต. ภาควิชาสารัตถศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารี รังสินันท์. (2532). *ความคิดสร้างสรรค์*. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพมหานคร: ข้าวฟ่าง.

อุทัยทิพย์ เจียวิวรรธน์กุล. (2554). *ถอดบทเรียน: จากแนวคิดสู่การปฏิบัติ*. [ออนไลน์].

แหล่งที่มา: <http://www.elearning.nsmahidol.ac.th/km/index.php/lo-and-km/70-2015-03-21-02-20-05> (9 มีนาคม 2559).

ภาษาอังกฤษ

Amabile, T. (1983). *The social psychology of creativity*. New York: Springer-Verlag.

Addison, R. (1988). A new look at musical improvisation in education. *British Journal*

- of Music Education*, 5(3). 255-267.
- Anderson, R. D., and other. (1970). *Developing Children's Thinking through Science*. Eaglewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Anderson, L. W. & Krathwohl, D.R.. (2001). *A Taxonomy for Learning, Teaching and Assessing: A Revision of Bloom's Taxonomy of Educational Objectives*. New York: Longman.
- Apel, W., & Daniel, R. (1960). *The Harvard Brief Dictionary of Music*. Cambridge: Harvard University Press.
- Auh, M. (1995). *Prediction of Musica; Creativity in Composition among Selected Variables for Upper Elementary Students*. Dissertation of Doctoral Degree. Department of Music Case Western Reserve University.
- Baltzer, S. (1989). A factor analytic study of musical creativity in children in the primary grades. *Dissertation Abstracts International*. 51(07), 2306.
- Bandura, A. (1977). *Social Learning Theory*. Englewood Cliffs, N.J.: Prentice-Hall.
- Brown, R. T. (1989). Creativity: What are we to measure? In J. A. Glover, R. R. Ronning, & C. R. Reynolds (Eds.), *Handbook of Creativity*. New York: Plenum.
- Campbell, P., & Scott-Kassner, C. (2002). *Music in Childhood: From Preschool through the Elementary Grades*. 2nded. New York: Schirmer Books.
- Chang, K. S. (2003). *The Effects of Sequential Composition Experiences on the Music Aptitude and Composition Creativity of Selected Korean Third-grade Students in General Music Classes*. Doctoral dissertation, The University of Southern Mississippi.
- Cleall, C. (1983). Notes toward the clarification of creativity in music education. *Psychology of music*, 9, 44-47.
- Collins, D. (2005). A synthesis process model of creative thinking in music composition. *Psychology in Music*, 33(2), 193-216.
- Csikszentmihalyi, M. (1996). *Creativity: Flow and the Psychology of Discovery and Invention*. New York: Harper Collins Publishers.
- De Bono, E. (1982). *Lateral Thinking: A Textbook of Creativity*. London: Penguin.
- DeLorenzo, L. (1989). A field study of sixth-grade students' creative music problem-solving processes. *Journal of Research in Music Education*. 37(3), 188-200.

- Department for Education. (2014). *The National Curriculum in England*. [online]
Source: <http://www.gov.uk/dfe/nationalcurriculum>. (Jan 12, 2016.)
- Dobbins, B. (1980). Improvisation: An essential element of musical proficiency. *Music Educators Journal*, 66 (5). January, 36-41.
- Dunbar-Hall, P. (1999). Composition as the site of music teaching: Pre-service students' Attitudes to teaching through creative activities. *Australian Journal of Music Education*, 1, 44-62.
- Feinberg, S. (1974). Creative problem-solving and the music listening experience. *Music Educators Journal*. 61(1), 53-59.
- Fratia, M. A. (2002). The creative link: An introduction to jazz improvisation. *Canadian Music Educator*, 43, 16-17.
- Gorder, W. (1976). An investigation of divergent production abilities as constructs of musical creativity. *Dissertation Abstracts International*. 37(1), 0171A.
- Greenhoe, M. L. (1972). Parameters of Creativity in Music Education. Ed. D. diss., University of Tennessee, DAI 33(4): 1766-A.
- Guilford, J. P. (1967). *The Nature of Human Intelligence*. New York: McGraw-Hill.
- Harnsberger, L. (1998). *Alfred's Essential Dictionary of Music: Definitions, Composers, Theory, Instrumental and Vocal Ranges*. Los Angeles: Alfred Publishing Co., Inc.
- Hickey, M. (2003). *Why and How to Teach Music Composition: A New Horizon for Music Education*. Reston, VA: MENC.
- Hickey, M. & Lipscomb, S. D. (2006). How different is good? How good is different? The assessment of children's creative musical thinking. In I. Deliege & G. Wiggins (Ed.), *Musical Creativity: Multidisciplinary Research in Theory and Practice*, 97-110. New York: Psychology Press
- Holm, M. (2016). *Lessons learned within Customer Delivery Project*. [online] Source: <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/121482/Lessons%20Learned%20-%20Mikaela%20Holm.pdf?sequence=1> (Jan 13, 2016).
- Joyce, B., Weil, M., & Calhoun, E. (2000). *Models of teaching*. (6th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Jame, L., and Shelagh, G. (1994). *The New Management Publishing*. New York:

McGraw-Hill Winter.

- Keyes, N. (1969). *Study of the Values of Original Composition in the Training of Public School Music Teachers*. (Report No. BR-8-F-023) Emporia, KS: Kansas State Teachers College. (ERIC Document Reproduction Service No. ED 031507)
- Kiehn, M. T. (2000). *A Study of the Development of Music Creativity in Elementary School Students*. Doctoral dissertation, University of Colorado. Boulder.
- Kratz, J. (1991). Characterization of the compositional strategies used by children to compose a melody. *Canadian Music Educator*. Special ISME Research Edition. 33. 95-103
- Laycock, R. P. (1992). The Relationship of Musical Experience, Musical Aptitude, Self-concept, Age, and Academic Achievement to the Musical Problem Solving Abilities of High School Students. Doctoral dissertation, Case Western Reserve University. *Dissertation Abstracts International*. 53. 2728A.
- Madsen, C. *1977). Creativity and music education: comparing two methods of teaching junior high school general music. *Dissertation Abstracts International*. 38(2), 539A.
- Menard, E. (2009). *An Investigation of Creative Potential in High School Musicians: Recognizing, Promoting, and Assessing Creative Ability through Music Composition*. Doctoral dissertation, Louisiana State University and Agricultural and Mechanical College.
- Menard, E. (2013). *Creative Think in Music: Developing a Model for Meaningful Learning in Middle School General Music*. [Online] source: <http://mej.sagepub.com>, (Sep. 14, 2015).
- Ministry of Education. (2008). *General Music Programme Syllabus (Primary/Secondary)*. [online]. Source: http://www.ibe.unesco.org/curricula/singapore/si_prsc_mu_2008_eng.pdf. (Oct. 20, 2015).
- Muro, D. (1980). Improvisation with synthesizers. *Music Educators Journal*, 66 (5). January, 105-108.
- Music Educators National Conference. (1994). *National Standards for Arts Education: What Every Young American Should Know and be Able to Do in the Arts*. Reston, VA: Author.

- Music Educators National Conference. (2007) *National Standards for Arts Education: What Every Young American Should Know and be Able to Do in the Arts*. Lanham, MD: Rowman & Littlefield Education.
- National Assessment of Education Progress. (1998). *NAEP and Music Framework, Field Test, and, Assessment*. NCES 98- 529. Washington, DC: U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement.
- Nelly, Thomas, F. (2006). *Research-based Rubrics for Assessing Undergraduate Music Composition: A Validity Study, Identity Crisis, A Composition for Wind Ensemble, Percussion, Electric Organ, and Electric Bass*. Doctoral dissertation, University of Florida.
- Nolan, E. (1995). Focus on improvisation: Music Content Standard 3: Orchestra-Drawing creativity out of your students. *Teaching Music*, 2(5), 28-29.
- Osborn, A. F. (1963). *Creative Imagination*. New York: Charles Scribners Sons.
- Plucker, J. A., Beghetto, R. A., & Dow, G. T. 2004. Why isn't creativity more important to educational psychologists? Potentials, pitfalls, and future directions in creativity research. *Educational Psychologist*, 39(2), 83-96.
- Reimer, B. (1989). *A Philosophy of Music Education*. 2nded. New Jersey: Prentice-Hall, Inc.
- Reybrouck, M. M. (2006). Musical creativity between symbolic modeling and perceptual constraints: The role of adaptive behaviour and epistemic autonomy. In I. Deliege & G. Wiggins (Eds.), *Musical Creativity: Multidisciplinary Research in Theory and Practice*, 42-59. New York: Psychology Press.
- Ribot, Th. (1906). *Essay on the Creative Imagination*. Albert H. N. Baron (Translated) [online], Source: <http://www.gutenberg.org/files/26430/26430-h/26430-h.htm>. (Dec. 25, 2015).
- Rogers, C.R. (1969). *Freedom to Learn*. Columbus, Ohio: Charles E. Merrill Publishing Company.
- Row, S., & Sikes, S. (2006). *Lessons Learned: Taking it to the Next Level*. [online] Source:http://depts.washington.edu/pmgroun/GlobalCongress2006/PMT01_wp.pdf. (Jan. 13, 2016).

- Russ, S. (1993). *Affect and Creativity: The Role of Affect and Play in the Creative Process*. Hillsdale, NJ: Lawrence Erlbaum Associates.
- Ryan, T. G., and Kimberley, B. (2012). Musical Creativity: Measure and Learning. *Journal of Elementary Education*. 22(2), 105-120.
- Sherman, R. W. (1971). Creativity and the condition of knowing in music. In Hamann, D. L., Ed. 1991, *Creativity in the Music Classroom*. pp. 7-15. Reston, VA: Music Educators National Conference.
- Swanwick, K. (1985). *A Basis for Music Education*. Philadelphia, PA: Taylor & Francis, Inc.
- Thomas, J. (1980). Orff-based Improvisation. *Music Educators Journal*, 66 (5). January, 58-61.
- Thomas, R. (1971). *MMCP Synthesis*. Bardonia, NY: Media Materials.
- Thompson, K. P. (1980). Vocal improvisation for elementary students. *Music Educator's Journal*. 66 (5), 68-70.
- Torrance, E. P. (1962). *Guiding Creative Talent*. Eaglewood Cliffs. New Jersey: Prentice-Hall.
- Torrance, E. P. (1965). *Rewarding Creative Behavior*. Englewood Cliffs, New York: Prentice Hall.
- Vaughan, M. M. (1971). Music as a model and metaphor in the cultivation and Measurement of creative behavior in children. Doctoral Dissertation, University of Georgia. *Dissertation Abstract International* 32(10), 5833A.
- Vaughan, M. M. (1973). Cultivating creative behavior: Energy levels and process of creativity. *Music Education Journal*, 59 (8), 34-37.
- Void, J. N. (1986). A study of musical problem solving behavior in kindergarten children and a comparison with other aspects of creative behavior. (Doctoral dissertation, University of Alabama-Tuscaloosa). *Dissertation Abstract International*, 47(09), 3352A.
- Webster, P. R. (1977). A factor of intellect approach to creative thinking in music. *Dissertation Abstracts International*. 38(6), 3136A.

- Webster, P. R. (1983). An assessment of musical imagination in young children. In P. Tallarico (Ed.), *Contributions to Symposium/83: The Bowling Green State University Symposium on Music Teaching and Research*. pp .100-123. Bowling Green, OH: Bowling Green State University.
- Webster, P. R. (1987). Refinement of a measure of creative thinking in music. In C.K. Madsen&C. A. Draper (Eds.). *Applications of research in music behavior*. Tuscaloosa, AL: University of Alabama Press.
- Webster, P. R. (2002). Creative Thinking in Music: Advancing Model, Sullivan, T., and Willingham, L (ed.), *Creativity in Music Education*. Toronto, Canada: Britannia Printers, 16-34.
- White, J . P. (1968). Creativity and education: A philosophical analysis . *British Journal of Educational Studies*. 16. 123-137
- White, M., & Cohan, A. (2010). *A Guide for Capturing Lessons Learned*. [online] Source: https://www.conservationgateway.org/ConservationPlanning/partnering/cpc/Documents/Capturing_Lessons_Learned_Final. (Jan 13, 2016).
- Wiggin, J. (1999). Teacher control and creativity: Carefully designed compositional experience can foster students' creative process and augment teachers' assessment efforts. *Music Educator Journal*, 85, 30-35.

ภาคผนวก

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

ภาคผนวก ก

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบเครื่องมือวิจัย

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพ
กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในกสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียน
ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจสากศิลป์แห่งชาติ สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

1.	รองศาสตราจารย์ ดร.ณรุทธ์ สุทธจิตต์	อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2.	รองศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์	ผู้เชี่ยวชาญด้านหลักสูตรและการสอน
อาจารย์สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน
คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3.	รองศาสตราจารย์ อรวรรณ บรรจงศิลป์	นายกสมาคมครุดนตรีแห่งประเทศไทย
อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยกรุงเทพธนบุรี
4.	อาจารย์ ดร.วิษณุลัมพ์ก เหล่าวานิช	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดโรงเรียน
สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
5.	อาจารย์ ดร.ภัทรภร พลิตากุล	อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิในการตรวจสอบคุณภาพ
เครื่องมือสำหรับประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความตรงตามเนื้อหาของเครื่องมือ

1.	รองศาสตราจารย์ ดร.โกวิทย์ ชันชศิริ	ข้าราชการบำนาญ ผู้อำนวยการศูนย์
วัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเกษมบัณฑิต
2.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ณัฐภรณ์ หลาวทอง	อาจารย์ประจำสาขาวิชาการวัดและ
ประเมินผลการศึกษา คณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
3.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี	อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
4.	อาจารย์ ดร.วิษณุวัฒน์ เหล่าวานิช	อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัด
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์
มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
5.	อาจารย์ ดร.ภัทรภร พลิตากุล	อาจารย์ประจำคณะดุริยางคศาสตร์
มหาวิทยาลัยศิลปากร

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย
ในการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out)

1. อาจารย์ ดร.วิชาญ ลัมพ์ก์ เหล่าวานิช อาจารย์ประจำคณะครุศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย สังกัดโรงเรียน
สาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม
2. อาจารย์กัญญา เพิ่มพูน อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฝ่ายประถม
3. อาจารย์นิจพร นิจพรพงศ์ อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนเมืองกระบี่

ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงของแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย
ในการทดลองใช้เครื่องมือ (Try out)

1. รองศาสตราจารย์ ดร.คณพล จันทน์หอม ผู้เชี่ยวชาญด้านดนตรีไทยและการขับร้อง
อาจารย์ประจำคณะนิติศาสตร์
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
2. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลี้นศรี อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
3. ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุพัตรา วิไลลักษณ์ อาจารย์ประจำสาขาวิชาดนตรีศึกษา
มหาวิทยาลัยราชภัฏบ้านสมเด็จเจ้าพระยา

ภาคผนวก ข

รายนามผู้ทรงคุณวุฒิประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของนักเรียน

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

CHULALONGKORN UNIVERSITY

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน**

1.	อาจารย์นิจพร นิจพรพงศ์	อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนเมืองกระบี่
2.	อาจารย์กัญญา เพิ่มพูน	อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ฝ่ายประถม

**รายนามผู้ทรงคุณวุฒิ
ประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน**

1.	ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.อัศนีย์ เปลียนศรี	อาจารย์ประจำคณะศิลปกรรมศาสตร์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
2.	อาจารย์นิจพร นิจพรพงศ์	อาจารย์ประจำกลุ่มสาระการเรียนรู้ศิลปะ
โรงเรียนเมืองกระบี่

ตัวอย่าง
โครงสร้างประเด็นคำถามในการถอดบทเรียน
เกี่ยวกับการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของศิลปินแห่งชาติ

1. หลักการ <u>ขั้นตอน เทคนิค</u> การส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย (การแปรทำนอง การประพันธ์เพลง)	
1.1 การแปรทำนองของเครื่องดนตรีไทย 1) ครูมีขั้นตอนหลัก ๆ อย่างไรบ้าง ในการสอนให้เด็กที่เพิ่งเริ่มต้นเรียนดนตรีไทย (มีความรู้และทักษะไม่มากนัก) สามารถแปรทางระนาดเอกหรือแปรทางเครื่องอื่น ๆ ได้ ถามต่อ: ทำไมครูถึงกำหนดขั้นตอนอย่างนั้น (ถามถึงเหตุผลของแต่ละขั้น) ต้องสอนขั้นใดก่อน-หลัง เพราะอะไร	- หลักการ - ขั้นตอน
2) ครูมีวิธีการอะไรบ้าง (ในการสอนแต่ละขั้น) ที่จะสอนให้เด็กที่มีความรู้และทักษะดนตรีไทยไม่มาก สามารถแปรทางได้ ถามต่อ: ทำไมถึงใช้วิธีนี้ วิธีการที่ครูใช้มีลำดับขั้นอย่างไร	- วิธีการ
3) มีสิ่งใดบ้างที่จะช่วยให้เด็กสามารถแปรทางได้ถูกต้อง รวดเร็วยิ่งขึ้น ถามต่อ: - ทำไมสิ่งนั้นถึงช่วยให้เด็กแปรทางได้เร็วขึ้น หรือทำได้ดีขึ้น - ควรใช้อย่างไร ใช้ตอนไหน	- เทคนิค
1.2 การ <u>ประพันธ์เพลง</u> ไทย (การขยายเพลง การตัดเพลง)	
1) หากเด็กที่มีความรู้ ทักษะดนตรีไทยไม่มาก อยากจะขยายเพลงและตัดเพลง ครูมีขั้นตอนหลัก ๆ อย่างไร ที่จะสอนให้เขาสามารถขยายเพลงและตัดเพลงได้ ถามต่อ: - ทำไมครูถึงกำหนดขั้นตอนอย่างนั้น (ถามเหตุผลของแต่ละขั้น) - ต้องสอนขั้นใดก่อน-หลัง เพราะอะไร	- หลักการ - ขั้นตอน
2) ครูมีวิธีอะไรบ้าง (ในแต่ละขั้นตอน) ที่จะทำให้เด็กที่มีความรู้ ทักษะดนตรีไทยไม่มาก สามารถขยายเพลงและตัดเพลงได้ ถามต่อ: - ทำไมครูถึงใช้วิธีการสอนนั้น - วิธีการที่ครูใช้มีลำดับขั้นอย่างไร	- วิธีการ
3) ครูมีเทคนิคอะไรบ้างที่จะช่วยให้เด็กสามารถขยายเพลงและตัดเพลง ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากขึ้น (ทำได้เร็วขึ้น ถูกต้องขึ้น ไพเราะขึ้น) ถามต่อ: - ทำไมเทคนิคนั้นจึงช่วยให้เด็กสามารถขยายเพลงและตัดเพลงได้เร็วขึ้น หรือทำได้ดีขึ้น - เทคนิคดังกล่าวควรใช้อย่างไร ใช้ตอนไหน	- เทคนิค

2. ปัจจัยที่มีผลต่อการส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย	
<ul style="list-style-type: none"> - ครูคิดว่ามีสิ่งใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในการสอนแปรทางให้เด็ก (ที่มีความรู้และทักษะดนตรีไทยไม่มาก) - สิ่งต่าง ๆ ที่ครูกล่าวข้างต้น มีผลต่อความสำเร็จในการสอนแต่งเพลงด้วยหรือไม่ (ถ้าไม่หรือมีบางส่วน) แล้วมีสิ่งใดบ้างที่มีผลต่อความสำเร็จในการสอนแต่งเพลงให้แก่เด็ก (ที่มีความรู้และทักษะดนตรีไทยไม่มาก) 	<p>เพิ่มเติม:</p> <ul style="list-style-type: none"> - เกี่ยวกับตัวเด็ก - เกี่ยวกับครูผู้สอน - เกี่ยวกับบรรยากาศในการเรียน หรือสภาพแวดล้อมต่าง ๆ

ตัวอย่าง
แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

คำชี้แจงในการประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

1. ขอความกรุณาผู้ทรงคุณวุฒิ พิจารณาผลการศึกษาสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ซึ่งเป็นนักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาการศึกษาทั่วไป มิใช่ นักเรียนที่เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ โดยขอความกรุณาทำนชมการปฏิบัติของนักเรียนเป็นรายบุคคลจากคลิปวิดีโอ (ตาม QR Code หรือ CD ที่แนบ)

2. ขอความกรุณาท่านประเมินและบันทึกคะแนนความสามารถการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนแต่ละคนตามเกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนนตั้งแต่ 0-3 คะแนน (เอกสารประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน) ซึ่งประกอบด้วย 3 ภาระงาน ดังนี้

ภาระงานที่ 1 วัดความยืดหยุ่นและความคิดริเริ่มในการคิดทำนองเพลงไทย

ภาระงานที่ 2 วัดความคล่องและความริเริ่มในการคิดทำนองเพลงไทย

ภาระงานที่ 3 วัดความละเอียดลออและความคิดริเริ่มในการคิดทำนองเพลงไทย

แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

คำชี้แจง คุณาพิจารณาผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนมากที่สุด

กฎเกณฑ์ที่ 1 ประเมินด้านความยืดหยุ่นและความฉิว ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ที่	รหัส	ความยืดหยุ่น				ความฉิว			
		3	2	1	0	3	2	1	0
1	T101								
2	T102								
3	T103								
4	T104								
5	T105								
6	T106								
7	T107								
8	T108								
9	T109								
10	T110								
11	T111								
12	T112								
13	T113								
14	T114								
15	T115								
16	T116								
17	T117								
18	T118								
19	T119								
20	T120								
21	T121								
22	T122								
23	T123								
24	T124								
25	T125								
26	T126								
27	T127								
28	T128								
29	T129								
30	T130								
31	T131								
32	T132								
33	T133								
34	T134								
35	T135								

เกณฑ์การพิจารณา ระดับคะแนน	
ความยืดหยุ่นในการสร้าง รรทำนองเพลงไทย	
3	- สามารถปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้ 3 ทำนองขึ้นไป
2	- สามารถปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้ 2 ทำนอง
1	- สามารถปรับเปลี่ยนทำนองเพลงให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้ 1 ทำนอง
0	- สร้างสรรค์ทำนองเพลงไม่ครบตามจำนวนทำนองที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรคไม่ต่างเสียงตามที่กำหนด หรือ - ใช้ได้จนยกมือโยนเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรคทำนองเพลง หรือ - ไม่สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรคด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

เกณฑ์การพิจารณา ระดับคะแนน	
ความฉิวในการสร้างรรทำนองเพลงไทย	
3	- ทำนองเพลงที่มีทำนองแตกต่างกันมากกว่าร้อยละ 70 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค
2	- ทำนองเพลงมีความแตกต่างกันร้อยละ 30-70 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค
1	- ทำนองเพลงมีความแตกต่างกันร้อยละ 30 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค
0	- สร้างสรรค์ทำนองเพลงไม่ครบตามจำนวนทำนองที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรคไม่ต่างเสียงตามที่กำหนด หรือ - ใช้ได้จนยกมือโยนเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรคทำนองเพลง หรือ - ไม่สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรคด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนมากที่สุด

ตารางงานที่ 2 ประเมินด้านความคล่องและความฉิวในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ที่	รหัส	ความคล่อง				ความฉิว			
		3	2	1	0	3	2	1	0
1	T201								
2	T202								
3	T203								
4	T204								
5	T205								
6	T206								
7	T207								
8	T208								
9	T209								
10	T210								
11	T211								
12	T212								
13	T213								
14	T214								
15	T215								
16	T216								
17	T217								
18	T218								
19	T219								
20	T220								
21	T221								
22	T222								
23	T223								
24	T224								
25	T225								
26	T226								
27	T227								
28	T228								
29	T229								
30	T230								
31	T231								
32	T232								
33	T233								
34	T234								
35	T235								

เกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน	
ความคล่องในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	
3	- สามารถคิดทำนองเพลง ได้ตั้งแต่ 3 ทำนองขึ้นไป ภายในเวลา 1 นาที
2	- สามารถคิดทำนองเพลง ได้ 2 ทำนอง ภายในเวลา 1 นาที
1	- สามารถคิดทำนองเพลง ได้ 1 ทำนอง ภายในเวลา 1 นาที
0	- สร้างสรรค์ทำนองเพลง ไม่ครบ ตามจำนวนทำนองเพลงที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ไม่ คล่องตามเสียงยกที่กำหนด หรือ - ใช้ ไม้บรรทัดบันไดเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือ - ไม่ สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

เกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน	
ความฉิวในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	
3	- ทำนองเพลงที่มีท่วงทำนอง แตกต่างกันมากกว่าร้อยละ 70 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์
2	- ทำนองเพลงมีความ แตกต่างกันน้อยกว่าร้อยละ 30-70 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์
1	- ทำนองเพลงมีความ แตกต่างกันน้อยกว่าร้อยละ 30 ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์
0	- สร้างสรรค์ทำนองเพลง ไม่ ครบตามจำนวนทำนองเพลงที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ ไม่ คล่องตามเสียงยกที่กำหนด หรือ - ใช้ ไม้บรรทัดบันไดเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือ - ไม่ สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

แบบประเมินการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาผลการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องกับความสามารถของนักเรียนมากที่สุด

ตารางงานที่ 3 ประเมินด้านความละเอียดลออและความวิจิตรในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ที่	รหัส	ความละเอียดลออ				ความวิจิตร			
		3	2	1	0	3	2	1	0
1	T301								
2	T302								
3	T303								
4	T304								
5	T305								
6	T306								
7	T307								
8	T308								
9	T309								
10	T310								
11	T311								
12	T312								
13	T313								
14	T314								
15	T315								
16	T316								
17	T317								
18	T318								
19	T319								
20	T320								
21	T321								
22	T322								
23	T323								
24	T324								
25	T325								
26	T326								
27	T327								
28	T328								
29	T329								
30	T330								
31	T331								
32	T332								
33	T333								
34	T334								
35	T335								

เกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน	
ความละเอียดลออในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	
3	- ทำนองเพลงมีความสอดคล้องกัน หรือ มีความสัมพันธ์มากกว่า 2 ววาท (8 ห้องเพลง)
2	- ทำนองเพลงมีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน 1-2 ววาทเพลง
1	- ทำนองเพลงแต่ละววาท ยังไม่สอดคล้องกัน หรือยังไม่สัมพันธ์กัน
0	- สร้างสรรคทำนองเพลงไม่ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างที่กำหนด หรือ - ใช้โน้ตออกกัมมิโยเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือ - ไม่สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

เกณฑ์การพิจารณาระดับคะแนน	
ความวิจิตรในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย	
3	- ทำนองเพลงมีความแตกต่างไปจากทำนองเพลงเดิม มากกว่าร้อยละ 70
2	- ทำนองเพลงมีความแตกต่างไปจากทำนองเพลงเดิมร้อยละ 30-70
1	- ทำนองเพลงมีความแตกต่างไปจากทำนองเพลงเดิม น้อยกว่าร้อยละ 30
0	- สร้างสรรคทำนองเพลงไม่ครบตามจำนวนห้องเพลงที่กำหนด - ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างที่กำหนด หรือ - ใช้โน้ตออกกัมมิโยเสียงที่กำหนดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือ - ไม่สามารถเล่นทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

ความเห็นเพิ่มเติม

.....

.....

ตัวอย่าง

แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน

รหัส.....	คะแนนรวม.....คะแนน
-----------	--------------------

แบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น

คำชี้แจง กรุณาพิจารณาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียน พร้อมทั้งทำเครื่องหมาย ✓ ในช่องระดับคะแนนที่
ท่านพิจารณาแล้วเห็นว่าสอดคล้องกับคุณภาพของผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของนักเรียนมากที่สุด

1. ด้านระเบียบวิธีการแต่งทำนองเพลงไทย แบ่งเป็น 2 หัวข้อ	
1.1 ความถูกต้องของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ที่ตามเสียงตลกของเพลงที่ใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์	
3	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตลกของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว ทั้งหมด
2	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตลกของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว 3 วรรคเพลง (1 วรรคเพลง เท่ากับ 4 ห้องเพลง)
1	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความถูกต้องตามเสียงตลกของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว 1-2 วรรคเพลง
0	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความถูกต้องตามเสียงตลกของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียวเลย
1.2 ความเหมาะสมของลุ่มเสียงที่ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ตามบันไดเสียงของทำนองเพลงที่ใช้เป็นฐานในการสร้างสรรค์	
3	ใช้บันไดตามบันไดเสียงของเพลงแยกประเภทชั้นเดียว ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งหมด หรือ ไม่ปรากฏบันไดเสียงของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียวในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ (การวิจัยครั้งนี้ใช้ทางเสียงเพียงฉบับ)
2	ปรากฏบันไดเสียงของเพลงแยกประเภทชั้นเดียวในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เพียง 1 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด
1	ปรากฏบันไดเสียงของเพลงแยกประเภทชั้นเดียวในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ 2-3 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด
0	ปรากฏบันไดเสียงของเพลงแยกประเภทชั้นเดียวในทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ทุกวรรคเพลง
2. ด้านความใหม่ของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	
3	ทำนองที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียวค่อนข้าง ฟังแล้วพอมักคุ้นหูของทำนองที่ฟังได้ทั่วสร้างสรรค์มาจากเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว 1 วรรคเพลง (4 ห้องเพลง) จากทำนองเพลงทั้งหมด
2	ทำนองที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียวพอสมควร ฟังแล้วยังมีทำนองที่ฟังได้ทั่วสร้างสรรค์มาจากเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว 2 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด
1	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียวเพียงเล็กน้อย หรือปรากฏทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว 3 วรรคเพลง จากทำนองเพลงทั้งหมด
0	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความแตกต่างไปจากทำนองเดิมของเพลงแยกประเภท ชั้นเดียว
3. ด้านความสอดคล้องสัมพันธ์กันของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์	
3	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กันทุกวรรคเพลง หรือทำนองเพลงในภาพรวมมีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน
2	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน 2-3 วรรค
1	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสอดคล้องกัน หรือสัมพันธ์กัน เพียง 1 วรรค
0	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่มีความสอดคล้องกัน หรือไม่มีความสัมพันธ์กันเลย
4. ด้านความเหมาะสมในการนำไปใช้งาน	
3	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทย มากกว่าร้อยละ 70 ของทำนองเพลงทั้งหมด ซึ่งมีความเหมาะสมสำหรับนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย
2	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทย มากกว่าร้อยละ 30 แต่ไม่ถึงกว่า ร้อยละ 70 ของทำนองเพลงทั้งหมด ซึ่งสามารถนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้
1	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ปรากฏรูปแบบทำนองเพลงไทยน้อยกว่าร้อยละ 30 ของทำนองเพลงทั้งหมด แต่พอจะนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทยได้
0	ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ไม่ปรากฏรูปแบบทำนองที่เป็นเพลงไทยเลย และไม่มีความเหมาะสมสำหรับนำไปบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย หรือวงดนตรีไทย

ข้อเสวณะ/ ความเห็นเพิ่มเติมเกี่ยวกับผลงานของนักเรียน.....

ตัวอย่าง

เอกสารประกอบกระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปการแสดง (ดนตรีไทย)

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย
สำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น: การถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ
สาขาศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย)

กระบวนการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยสำหรับนักเรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น โดยใช้ข้อความรู้จากการถอดบทเรียนจากศิลปินแห่งชาติ สาขา ศิลปะการแสดง (ดนตรีไทย) เป็นฐาน เป็นเอกสารที่จัดทำขึ้นเพื่ออธิบายรายละเอียดของกระบวนการเรียนการสอน ซึ่งประกอบด้วยสาระสำคัญ 4 ประการ ดังนี้

1. หลักการของกระบวนการเรียนการสอน
2. วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน
3. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน
4. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้ของกระบวนการเรียนการสอน

หลักการของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นประกอบด้วยหลักการที่สำคัญ 5 ประการดังนี้

1. การฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย โดยเลือกใช้เพลงสั้น ๆ ง่าย ๆ หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยและเหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน ซึ่งเป็นพื้นฐานที่สำคัญของการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยการเลือกบทเพลงที่เหมาะสมกับความสามารถของนักเรียน จะช่วยให้นักเรียนสามารถปฏิบัติได้รวดเร็ว และมีกำลังใจในการฝึกฝนมากขึ้น โดยบทเพลงที่เหมาะสมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ควรเป็นประเภทเพลงทางพื้น และการสอนบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสำหรับนักเรียนที่มีพื้นฐานไม่มาก ควรใช้โน้ตดนตรีไทยช่วยเป็นสื่อการเรียนการสอน และควรสอนประวัติความเป็น และโครงสร้างของบทเพลงควบคู่ไปกับการปฏิบัติด้วย

2. การสร้างความรู้พื้นฐานเกี่ยวกับหลักการ ระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ช่วยให้ผู้เรียนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ถูกต้องตามระเบียบแบบแผนของดนตรีไทย โดยความรู้ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ได้แก่ การวิเคราะห์โครงสร้างเพลง ได้แก่ เสียงตก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน ของทำนองเพลง การอ่านและการเขียนโน้ตเพลงไทย

3. การนำเสนอตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย ควบคู่กับการสาธิตและอธิบายให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจน โดยใช้หลัก “พูดให้ฟัง ดีให้เข้าใจ” และการเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลง

ไทย “ภาษาต่างกัน ความหมายเหมือนกัน” ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีแนวทางและรูปแบบในการสร้างสรรค์ ทำนองเพลงไทยของตนเอง

4. การจัดโอกาสให้ผู้เรียนได้สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยด้วยตัวเองอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งเป็นการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงในลักษณะการปรับเปลี่ยนทำนองเพลงจากทำนองหลักและควรมีการประเมิน ควบคู่ไปด้วย เพื่อเป็นการพัฒนาความสามารถให้ดียิ่งขึ้น โดยการฝึกในระยะเริ่มต้น ควรให้ผู้เรียนฝึก สร้างสรรค์ทำนองเพลง 2-4 ท้องเพลง แล้วจึงเพิ่มความยาวในการสร้างสรรค์มากยิ่งขึ้น

5. การจัดประสบการณ์ในการฟังเพลงไทยที่หลากหลายอย่างสม่ำเสมอ พร้อมกับการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง โดยใช้หลัก “การฟังเชิงวิพากษ์” และ “ครูพักละกจำแล้วนำมาปรับใช้” ในการเพิ่มพูนความรู้ ความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรี ไทย ซึ่งจะช่วยให้ นักเรียนมีแนวทาง หรือมีแบบอย่างการสร้างสรรค์ดนตรีไทยมากขึ้น

วัตถุประสงค์ของกระบวนการเรียนการสอน

กระบวนการเรียนการสอนมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมความสามารถในการสร้างสรรค์ ดนตรี ไทยของผู้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ที่เรียนดนตรีไทยในลักษณะ การศึกษาทั่วไป มีใช้ผู้เรียนที่ เรียนดนตรีไทยเป็นวิชาเอก หรือวิชาชีพ ให้สามารถแต่งทำนองเพลงไทยในลักษณะ การปรับเปลี่ยน ทำนองเพลงจากทำนองหลักของเพลงไทยได้ถูกต้องตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนด

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน

ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอนของกระบวนการเรียนการสอนแบ่งเป็น 2 ระยะ โดยแต่ละ ระยะแบ่งเป็นขั้นตอนดังนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรคทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย

สรุปการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกระบวนการเรียนการสอนแต่ละขั้น ดังต่อไปนี้

ระยะที่ 1 การเตรียมความพร้อมสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอนเพื่อเตรียมความพร้อมให้แก่นักเรียน ทั้งในด้านทักษะดนตรีไทยเบื้องต้น โดยเฉพาะการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่จะใช้สำหรับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ด้านความรู้เกี่ยวกับหลักการวิธีการสร้างสรรค์ดนตรีไทย รวมถึงความรู้อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียง การแบ่งวรรคตอน การอ่านและการบันทึกโน้ตเพลงไทย เพื่อเป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้อง ซึ่งแบ่งออกเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นที่ 1.1 ฝึกบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทย ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย สามารถปฏิบัติเครื่องดนตรีไทยได้ถูกต้อง และสามารถบรรเลงทำนองหลักของเพลงไทยสั้น ๆ หรือเพลงไทยที่นักเรียนคุ้นเคยได้ถูกต้อง แม่นยำ อาทิ เพลงแขกบรเทศชั้นเดียว เพลงเต้ยโฆง เพลงพม่าเขว เพลงสำเนียงลาว สองชั้น โดยใช้เครื่องดนตรีไทยประเภทเครื่องตีที่ดำเนินทำนอง ได้แก่ ระนาดเอก ระนาดทุ้ม ซ้องวงใหญ่ และซ้องวงเล็ก ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

- 1) ครูผู้อธิบาย และสาธิตหลักและวิธีการปฏิบัติเครื่องดนตรีไทย รวมถึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักของเพลงที่กำหนด
- 2) นักเรียนฝึกปฏิบัติวิธีการบรรเลงเครื่องดนตรีไทยตามต้นแบบจากครูให้ถูกต้อง
- 3) ครูอธิบายเกี่ยวกับประวัติความเป็นมาและโครงสร้างของทำนองเพลงที่เรียน จากนั้นจึงสาธิตการบรรเลงทำนองหลักที่ละวรรค (4 ห้องเพลง) โดยใช้โน้ตดนตรีไทยเป็นสื่อการสอน และให้นักเรียนปฏิบัติตามจนกระทั่งจบเพลง
- 4) นักเรียนฝึกปฏิบัติบรรเลงทำนองหลักให้ถูกต้อง แม่นยำ

ขั้นที่ 1.2 สร้างความรู้พื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทย ในขั้นตอนนี้เน้นให้นักเรียนมีพื้นฐานความรู้ ความเข้าใจเกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย มีความรู้เกี่ยวกับโครงสร้างของทำนองหลักของเพลงไทยในด้านเสียงตก บันไดเสียง วรรคตอนของเพลง และมีความสามารถวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนหรือคุ้นเคยในเบื้องต้นอย่างถูกต้อง มีความสามารถอ่านและบันทึกโน้ตเพลงอย่างถูกต้อง เพื่อใช้เป็นพื้นฐานสำหรับการสร้างสรรค์ดนตรีไทยอย่างถูกต้องตามระเบียบวิธีทางดุริยางค์ไทย ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

- 1) ครูอธิบายระเบียบวิธีการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยเบื้องต้น อาทิ เสียงตกของทำนองหลัก บันไดเสียงของทำนองหลัก การแบ่งจำนวนท่อน การแบ่งวรรคตอนของทำนองเพลง และยกตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยรูปแบบต่าง ๆ
- 2) ครูอธิบายวิธีการอ่านและบันทึกโน้ตดนตรีไทย โดยใช้โน้ตทำนองหลักของเพลงที่เรียนในการสอน

3) นักเรียนฝึกอ่าน และบันทึกโน้ตเพลงไทยให้เกิดความเข้าใจและสามารถอ่านและบันทึกได้อย่างถูกต้อง

4) นักเรียนฝึกวิเคราะห์ทำนองหลักของเพลงไทยที่เรียนไปแล้ว หรือเพลงที่นักเรียนคุ้นเคย โดยใช้ความรู้เกี่ยวกับการอ่านโน้ตดนตรีไทยช่วยเสริมการวิเคราะห์

ระยะที่ 2 การพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย เป็นการจัดการเรียนการสอน เพื่อส่งเสริมพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยใช้ความรู้และทักษะดนตรีไทยจาก ระยะที่ 1 เป็นพื้นฐาน ซึ่งแบ่งออกเป็น 4 ขั้นตอน โดยขั้นตอนการเรียนการสอนในระยะนี้มีลักษณะเป็น วงจรที่สามารถดำเนินการได้มากกว่า 1 รอบ เพื่อให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยได้มากยิ่งขึ้น โดยจำนวนรอบของการจัดการเรียนการสอน ผู้สอนควรพิจารณาจากเงื่อนไขเรื่องเวลา เรียนของสถานศึกษา และระยะเวลาในการเรียนรู้ของผู้เรียน ซึ่งจากการทดลองใช้กระบวนการเรียน การสอน สามารถจัดการเรียนการสอนได้ 2 รอบ โดยรายละเอียดของขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน มีดังนี้

ขั้นที่ 2.1 เรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียน ได้เรียนรู้ สังเกต และจดจำแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และรูปแบบของท่วงทำนองเพลงไทย ลักษณะต่าง ๆ จากต้นแบบ ที่ครูแนะนำและสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยทั้งการแปร ทำนอง และการแต่งทำนองเพลงไทยที่หลากหลาย โดยใช้เสียงตกของทำนองหลักของเพลงที่นักเรียน ได้เรียนรู้และบรรเลงได้แล้ว เพื่อสะสมเป็นคลังทำนองเพลงไทยสำหรับการนำไปประยุกต์ในการ สร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองต่อไป ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูแนะนำ และสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งอธิบายให้ นักเรียนเข้าใจแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยสาธิตครั้งละ 2-4 ห้องเพลงไทย และให้ ตัวอย่างการแปรทำนอง หรือการแต่งทำนองประมาณ 3-4 ทำนอง ต่อทำนองหลัก 2-4 ห้องเพลงไทย

2) ครูอธิบายเปรียบเทียบระหว่างทำนองหลักและทำนองที่สร้างสรรค์ โดยเน้นย้ำให้ นักเรียนเห็นลักษณะสำคัญของการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย คือ การแปรเปลี่ยนทำนองเพลงได้ อย่างหลากหลาย จากทำนองหลัก 1 ทำนอง

3) นักเรียนเรียนรู้แนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากการแนะนำ การสาธิตจาก ครู พร้อมทั้งสังเกตและจดจำลักษณะทำนองเพลงต่าง ๆ ไว้ใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของ ตนเอง

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในขั้นตอนนี้ คือ เทคนิค *ทวนทำนองคล่องชำนาญ* เป็นการนำเสนอ แนะนำตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้นักเรียนได้เรียนรู้ และส่งเสริมให้ นักเรียนจดจำและบันทึกตัวอย่างทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ที่ครูสาธิต เพื่อเป็นแบบอย่าง หรือเป็น

แนวทางสำหรับการนำไปประยุกต์ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง โดยครูควรสร้างแบบฟอร์มสำหรับการบันทึกโน้ตทำนองเพลงต่าง ๆ เพื่อให้นักเรียนสามารถจดบันทึกได้สะดวกขึ้น

ขั้นที่ 2.2 ฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ในขั้นตอนนี้ มุ่งเน้นให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงสั้น ๆ (2-4 ห้องเพลงไทย) ตามเสียงตกและบันไดเสียงที่ผู้สอนกำหนดได้อย่างถูกต้อง รวดเร็ว และสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงได้มากกว่า 2 ทำนองในแต่ละวรรค โดยทำนองเพลงที่คิดต้องแตกต่างจากทำนองหลักที่กำหนด โดยใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนได้เรียนรู้มาแล้วในระยะเวลาที่ 1 ประกอบกับการประยุกต์ใช้แนวทางและรูปแบบทำนองจากการสาธิตการสร้างสรรคทำนองเพลงไทยในขั้นที่ 2.1 สำหรับการฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยผู้สอนเป็นผู้ประเมินการสร้างสรรคของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อให้ข้อเสนอแนะสำหรับปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตก กลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยใช้โครงสร้างทำนองหลักของเพลงที่เรียนรู้ในขั้นที่ 1.1 โดยครูอาจทบทวนความรู้ หรือสาธิตตัวอย่างในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยในช่วงเริ่มต้น

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดยเริ่มต้นจากการคิดทำนองเพลง 2-4 ห้องเพลงไทย ให้ทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด ดังตัวอย่างกิจกรรม เช่น เกมเติมตัวโน้ตที่หายไป เกมต่อทำนองเพลง แต่งทำนองภายในเวลาที่กำหนด

3) ครูกระตุ้นให้นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงตามเสียงตกและบันไดเสียงที่กำหนดให้ได้ในเวลาจำกัด และครูจะเป็นผู้ประเมินผลงานการสร้างสรรคของนักเรียนเป็นรายบุคคล เพื่อปรับปรุงพัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงของแต่ละคนให้ดียิ่งขึ้น

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในขั้นตอนนี้ ได้แก่ 1) เทคนิค “ตะล่อม กล่อมเกล่า” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแรงบันดาลใจ หรือมีแนวความคิดในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากสิ่งแวดล้อมรอบข้าง เช่น เสียงต่าง ๆ ที่นักเรียนได้ยิน ทำนองเพลงบางช่วงที่นักเรียนชื่นชอบหรือคุ้นเคย 2) เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป 3) เทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” เป็นเทคนิคที่สำคัญในขั้นตอนนี้ คือ การให้นักเรียนคิดทำนองเพลงอย่างอิสระ โดยมีได้คำนึงถึงขนบ แบบแผนทำนองเพลงไทย ความไพเราะ หรือความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของทำนองเพลง เพื่อให้ นักเรียนกล้าที่จะคิดทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตนเองอย่างเต็มที่

ขั้นที่ 2.3 เพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนได้มีโอกาสเพิ่มความรู้และประสบการณ์การฟังเพลงไทย หรือชมการแสดงดนตรีไทย มีความสามารถในการสังเกตวิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย สามารถจดจำรูปแบบทำนองเพลงไทยต่าง ๆ และนำมาประยุกต์ใช้ในการพัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น การเพิ่มประสบการณ์การฟังเพลงไทยในขั้นตอนนี้จะเน้นบทเพลงไทย หรือการแสดงดนตรีไทยที่มีตัวอย่างของการสร้างสรรค์ ดัดแปลงทำนองเพลงให้มีความแตกต่างหลากหลายบนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกัน ซึ่งอาจเป็นทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนปฏิบัติได้แล้ว หรือบทเพลงอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือการบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ทำนองทางเปลี่ยนเพลงทองย่อน สองชั้น เพลงพราหมณ์ตีน้ำเต้า สองชั้น โดยมุ่งเน้นการฟังเพลงเชิงวิพากษ์ วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย เพื่อให้เห็นลักษณะการสร้างสรรค์ทำนองให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างหลากหลาย ซึ่งมีขั้นตอนการสอนดังนี้

1) ครูคัดเลือกสื่อที่มีการแปรทำนอง หรือเปลี่ยนทำนองเพลงที่หลากหลาย จากทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนปฏิบัติได้แล้ว หรืออาจใช้บทเพลงอื่น ๆ ที่เหมาะสมกับความรู้ ความสามารถของนักเรียน และเป็นตัวอย่างที่ชัดเจน อาทิ การแปรทำนองเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว จากศิลปินท่านต่าง ๆ หรือการบรรเลงเพลงทางเปลี่ยนเพลงแขกบรเทศ สองชั้น ทำนองทางเปลี่ยนเพลงทองย่อน สองชั้น เพลงพราหมณ์ตีน้ำเต้า สองชั้น

2) นักเรียนฟังบทเพลง ชมการบรรเลงดนตรีไทย โดยครูจะแสดงโน้ตเพลงไทยของทำนองเพลงที่นักเรียนฟัง/ ชมประกอบการวิเคราะห์ เพื่อให้นักเรียนได้เห็นลักษณะการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยได้ชัดเจนยิ่งขึ้น พร้อมทั้งกำหนดประเด็นให้นักเรียนสังเกตลักษณะของทำนองเพลงที่ฟัง ดังตัวอย่างประเด็นการวิเคราะห์

- ให้นักเรียนวิเคราะห์เสียงตก บันไดเสียงของทำนองหลักของเพลงที่ฟัง/ชม
- ให้นักเรียนวิเคราะห์ความเหมือน/แตกต่างของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์กับทำนองหลัก
- ให้นักเรียนแสดงความคิดเห็นที่มีต่อบทเพลงที่ฟัง/ชมโดยมุ่งเน้นประเด็นเกี่ยวกับ

รูปแบบการสร้างสรรค์ทำนองเพลง หรือความสอดคล้อง เหมาะสม ความไพเราะของทำนองเพลงที่ฟัง/ชม

3) นักเรียนวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นในประเด็นที่เกี่ยวข้องกับแนวทาง หรือรูปแบบการแปรทำนองเพลงไทย หรือการแต่งทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักของบทเพลงไทย เพื่อให้เห็นลักษณะการสร้างสรรค์ทำนองให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักอย่างหลากหลาย

เพื่อจดจำและนำตัวอย่างรูปแบบทำนองเพลงไทยมาใช้ในการพัฒนาความสามารถและผลงานการสร้างสรรคดนตรีไทยของตนเองให้มีคุณภาพยิ่งขึ้น

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในขั้นตอนนี้ คือ เทคนิคทวนทำนองคล่องชำนาญ โดยการสังเกต วิเคราะห์ แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับทำนองเพลงที่ฟัง โดยให้ความสำคัญกับประเด็นที่เกี่ยวกับลักษณะ หรือรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ของบทเพลง ที่แสดงถึงการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยครูต้องอธิบายเพิ่มเติมให้นักเรียนได้เห็นรูปแบบท่วงทำนองและแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยอย่างชัดเจนยิ่งขึ้น อาทิ การเปรียบเทียบท่วงทำนองต่าง ๆ กับเสียงตกของทำนองหลัก อธิบายลักษณะท่วงทำนองที่มีความสอดคล้อง สัมพันธ์กัน โดยให้นักเรียนจดจำท่วงทำนองเพลงที่ไพเราะ หรือทำนองที่ชื่นชอบเพื่อสะสมเป็นทุนทำนองสำหรับนำไปปรับใช้ในการสร้างสรรค์ต่อไป

ขั้นที่ 2.4 พัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย ในขั้นตอนนี้มุ่งเน้นให้นักเรียนพัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงไทย พร้อมทั้งพัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทยของตนเอง หลังจากที่นักเรียนได้มีประสบการณ์ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ทั้งการสังเกต จดจำตัวอย่างการสร้างสรรคดนตรีไทย การฝึกสร้างสรรคทำนองเพลงไทย รวมถึงการเพิ่มประสบการณ์การฟังและวิเคราะห์เพลงไทยที่มีการดัดแปลงทำนองให้มีความแตกต่างหลากหลายบนฐานทำนองหลักของเพลงเดียวกันแล้ว นักเรียนนำความรู้ ประสบการณ์ต่าง ๆ มาประยุกต์เป็นแนวทาง หรือเป็นแบบอย่างในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเอง โดยการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยในขั้นนี้ มีการเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็น 1-2 บรรทัด (8-16 ห้องเพลงไทย) ให้ความสำคัญกับความถูกต้อง ความสอดคล้องสัมพันธ์กันของท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์สำหรับการบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทย โดยยังคงใช้ทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนสามารถบรรเลงได้แล้ว หรือทำนองหลักของเพลงที่นักเรียนคุ้นเคยเป็นฐานในการสร้างสรรค์ โดยมีการประเมิน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรคทำนองเพลงของแต่ละคน เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองให้มีคุณภาพต่อไป ซึ่งขั้นตอนนี้จะคล้ายกับขั้นที่ 2.2 ดังนี้

1) ครูกำหนดเงื่อนไขในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ได้แก่ การกำหนดเสียงตก กลุ่มโน้ตที่ใช้ในการสร้างสรรค์ โดยในขั้นนี้จะเพิ่มความยาวของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์เป็น 1-2 บรรทัด หรือ 8-16 ห้องเพลงไทย หรือครบทั้งเพลง

2) นักเรียนฝึกคิดทำนองเพลงไทยตามเงื่อนไขที่ครูกำหนด โดย ให้ท่วงทำนองเพลงที่สร้างสรรค์จะต้องให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักที่กำหนด และเน้นความถูกต้อง ความสอดคล้อง สัมพันธ์กันของท่วงทำนองที่สร้างสรรค์ และความเหมาะสมของทำนองเพลงที่สร้างสรรค์กับแบบแผนท่วงทำนองของดนตรีไทย

3) การประเมิน เพื่อปรับปรุง พัฒนาผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงของแต่ละคน โดยสามารถใช้รูปแบบการประเมินโดยครูเป็นผู้ประเมิน หรือกลุ่มเพื่อนร่วมชั้นเรียนช่วยกันประเมิน เพื่อนำข้อมูลป้อนกลับมาปรับปรุง พัฒนาการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยของตนเองให้มีคุณภาพต่อไป

เทคนิคที่ช่วยเสริมประสิทธิภาพการสอนในชั้นตอนนี้ ได้แก่ 1) เทคนิค “อิสระปลดปล่อย เรียงร้อยด้วยทูนทำนอง” ซึ่งเป็นการผสมผสานเทคนิค “อิสระปลดปล่อย คล้อยตามใจ” เข้ากับ “ทูนทำนอง คล่องชำนาญ” เพื่อให้ นักเรียนมีอิสระในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย บนพื้นฐานความรู้ ประสบการณ์ และคลังทำนองเพลงไทย เพื่อให้ทำนองเพลงที่นักเรียนสร้างสรรค์มีความสอดคล้องสัมพันธ์กันมากยิ่งขึ้น รวมถึงให้มีความสอดคล้องกับแบบแผนท่วงทำนองเพลงไทยด้วย 2) เทคนิค “ตะล่อม กล่อมเกลา” เพื่อช่วยกระตุ้นให้นักเรียนมีแนวคิด หรือมีแรงบันดาลใจในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย 3) เทคนิค “บอกทางสว่าง สร้างกำลังใจ” เพื่อช่วยชี้แนะให้นักเรียนสามารถเริ่มต้น หรือมีแนวทางในการคิดทำนองเพลงไทย และให้คำชมเชยเพื่อเป็นการเสริมแรงให้นักเรียนมีกำลังใจ ในการคิดทำนองเพลงไทยต่อไป

การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

การวัดและประเมินผลการเรียนรู้ตามกระบวนการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้น เป็นการประเมินความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย โดยประเมินจากแบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

ตัวอย่าง
แบบบันทึก “คลังทำนองเพลงไทย”

ทำนองหลัก			
- ล ล ล	- ล ล ล	- ซ ซ ซ	- ม ม ม

ทำนองแปร/ทำนองสร้างสรรค์			
ดํ ล ล ล	ดํ ล ล ล	ดํ ซ ซ ซ	ดํ ล ซ ม
ร ด ร ม	ร ม ซ ล	ดํ รํ ดํ ล	ดํ ล ซ ม
--- ล	-- ซ ล	-- ดํ ล	-- ซ ม
-- ดํ ล	-- ดํ ล	-- ดํ ล	ซ ม ซ ม
-- ร ม	ซ ล ซ ล	-- ดํ ล	ซ ม ซ ม

ทำนองหลัก			
- ซ - ดํ	- รํ - มํ	- ซํ - มํ	- รํ - ดํ

ทำนองแปร/ทำนองสร้างสรรค์			
ซ ล ท ดํ	ท ดํ รํ มํ	ซํ ลํ ซํ มํ	ซํ มํ รํ ดํ
รํ ดํ ล ซ	ดํ ล ซ ม	ล ซ ม ร	ซ ม ร ด
- ดํ - ล	- ซ - มํ	--- รํ	ดํ มํ รํ ดํ
-- ด ล	-- ซ ม	-- ซ ม	-- ร ด
-- ซ ดํ	- ล ซ ม	-- ร ม	ซ ล ซ ดํ

ทำนองหลัก			
- มํ - รํ	- ดํ - ล	- ม ซ ล	- ดํ - รํ

ทำนองแปร/ทำนองสร้างสรรค์			
ซํ มํ ซํ รํ	มํ รํ ดํ ล	ซ ม ซ ล	ซ ล ดํ รํ
-- มํ รํ	ดํ ล ดํ ล	-- ซ ล	ดํ รํ ดํ รํ
- มํ รํ ดํ	- รํ ดํ ล	- ม ซ ล	ซ ล ดํ รํ
- รํ - รํ	มํ รํ ดํ ล	- ล - ล	ซ ล ดํ รํ

ตัวอย่างแผนการจัดกิจกรรมระยะที่ 2

ชื่อกิจกรรม พัฒนาความสามารถในการสร้างสรรค์ดนตรีไทย

เวลา 6 คาบเรียน

1. วัตถุประสงค์

- 1.1 เพื่อให้นักเรียนสามารถจดจำตัวอย่างรูปแบบท่วงทำนองในการสร้างสรรค์จากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ได้ไม่น้อยกว่า 2 ทำนองในแต่ละวรรค
- 1.2 เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยสั้น ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้อย่างถูกต้อง และหลากหลาย
- 1.3 เพื่อให้นักเรียนสามารถวิเคราะห์ และแสดงความคิดเห็นประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากประสบการณ์การฟังเพลงไทยได้
- 1.4 เพื่อให้นักเรียนสามารถสังเกต จดจำแนวทางและรูปแบบทำนองเพลงต่าง ๆ ที่หลากหลายในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากทำนองหลัก
- 1.5 เพื่อให้นักเรียนสามารถสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยสั้น ๆ ที่มีความแตกต่างไปจากทำนองหลักได้อย่างถูกต้องโดยทำนองเพลงที่สร้างสรรค์มีความสัมพันธ์กัน และสามารถบรรเลงด้วยเครื่องดนตรีไทยได้

2. เนื้อหาสาระ

- 2.1 ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยลักษณะต่าง ๆ จากทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว
- 2.2 ฝึกปฏิบัติการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยสั้น ๆ จากทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว
- 2.3 การฟังเชิงวิเคราะห์และการแสดงความคิดเห็นในประเด็นต่าง ๆ เกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

3. กิจกรรมการเรียนรู้

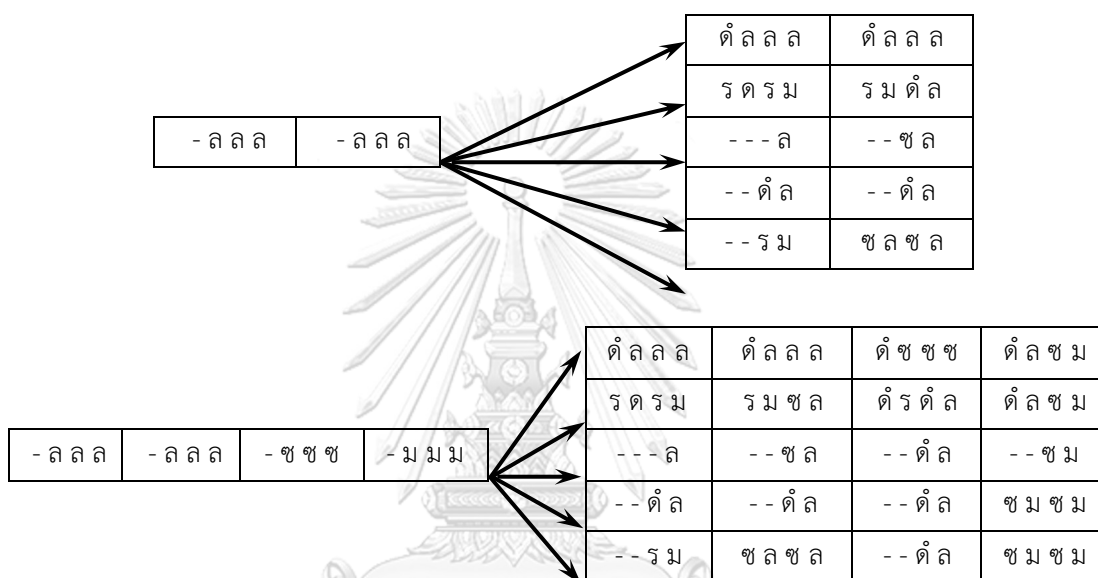
ทบทวนความรู้และประสบการณ์

1. ครูให้นักเรียนทบทวนการบรรเลงเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว 2 รอบ โดยครูเป็นผู้ควบคุมจังหวะ และตรวจสอบความถูกต้องในการบรรเลงของนักเรียน
2. ครูให้นักเรียนทบทวนความรู้เกี่ยวกับหลักการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย โดยใช้โน้ตทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว เป็นสื่อประกอบการทบทวนความรู้ของนักเรียน

ชั้นเรียนรู้การสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากต้นแบบ (1 คาบเรียน)

1. ครูอธิบายเกี่ยวกับแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย จากเสียงตกของทำนองหลัก โดยใช้ทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว เป็นตัวอย่างในการอธิบาย
2. ครูสาธิตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยแบบต่าง ๆ ทีละ 2-4 ห้องเพลง พร้อมทั้งอธิบายแนวทางในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยให้นักเรียน โดยนักเรียนสังเกต จดจำ และบันทึกโน้ตทำนองตัวอย่างที่ครูสาธิตลงในแบบบันทึกคลั่งทำนองเพลงที่ครูแจกให้

ตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยจากทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว

3. ครูให้นักเรียนเลือกตัวอย่างทำนองเพลงที่สร้างสรรค์ที่ชอบมากที่สุดอย่างน้อย 2 ทำนองในแต่ละวรรคของทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ท่อน 1 พร้อมทั้งฝึกเล่นทำนองทั้งหมดให้แม่นยำภายในเวลา 5 นาที

4. ครูสุ่มรายชื่อให้นักเรียนให้เล่นทำนองเพลงที่ตัวเองชอบทั้งหมดให้ถูกต้อง

ชั้นฝึกสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (2 คาบเรียน)

1. ครูอธิบายกติกาของเกม “เติมตัวโน้ตที่หายไป” โดยให้นักเรียนแต่ละคนเติมตัวโน้ตที่หายไปตามจินตนาการของแต่ละคน ซึ่งนักเรียนสามารถใช้โน้ตได้ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล และ ลา
2. ครูสาธิตตัวอย่างให้นักเรียน 2 ตัวอย่าง จากนั้นให้นักเรียนแต่ละคนเติมตัวโน้ตลงในทำนองเพลงที่กำหนดให้สมบูรณ์ จากนั้นจึงเล่นทำนองเพลงของตนเอง

โจทย์เกมเติมตัวโน้ตที่หายไป

- ล ล ล	- ล ล	- ซ ซ ซ	- ม	- ซ - ตั	- ซ - ม	- ร - ด
---------	-------------	---------	-----------	----------	-------	---------	---------

3. ครูอธิบายกติกาของเกม “**ต่อทำนองเพลง**” โดยให้นักเรียนแต่ละคนเล่นทำนองเพลงต่อจากครู 2 ห้องเพลง และต้องจบด้วยโน้ตเสียงตกที่กำหนดไว้ในห้องที่ 2 ซึ่งนักเรียนสามารถใช้โน้ตได้ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล และ ลา

4. ครูสาธิตตัวอย่างให้นักเรียน 2 ตัวอย่าง จากนั้นกำหนดลำดับที่ให้นักเรียนแต่ละคน แล้วจึงเริ่มเกม

โจทย์ เกมต่อทำนองเพลง

- ล ล ล	- ล ล ล ม
---------	---------	-------	---------

5. ครูกำหนดให้นักเรียนแต่ละคนคิดทำนองเพลง 4 ห้องเพลง ให้ได้จำนวนมากที่สุด ภายใน 1 นาที ซึ่งนักเรียนใช้โน้ตได้ 5 เสียง คือ โด เร มี ซอล ลา และต้องจบด้วยเสียง โด เท่านั้น และต้องจบด้วยเสียง โด เท่านั้น และทำนองเพลงที่นักเรียนคิดแต่ละทำนองจะต้องมีความแตกต่างกัน

โจทย์ กิจกรรมแต่งทำนองภายในเวลาที่กำหนด

..... ด
-------	-------	-------	---------

6. ครูให้นักเรียนแต่ละคนเล่นทำนองเพลงที่ตนเองสร้างสรรค์ทำนองหมดอีกครั้ง

ขั้นเพิ่มพูนประสบการณ์การฟังเพลงไทย (1 คาบเรียน และศึกษานอกห้องเรียน)

1. ครูเปิดวีดิทัศน์การบรรเลงเพลงลาวเสียงเทียน ให้นักเรียนฟัง โดยให้นักเรียนสังเกตความแตกต่างของทำนองเพลง

2. ครูวิเคราะห์และอธิบายลักษณะของการสร้างสรรค์ทำนองทางเปลี่ยน เพลงลาวเสียงเทียน โดยแสดงโน้ตเปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นรูปแบบทำนองที่สร้างสรรค์ในแต่ละวรรค พร้อมทั้งให้นักเรียนสังเกตรูปแบบทำนองการสร้างสรรค์จากทำนองหลักของเพลงลาวเสียงเทียน

3. ครูวิเคราะห์และอธิบายลักษณะของการสร้างสรรค์ทำนองทางเปลี่ยนเพลงทองย่อน สอง ชั้น โดยมีโน้ตเพลงของทั้งทำนองหลักและทำนองที่สร้างสรรค์ ประกอบการวิเคราะห์เปรียบเทียบให้นักเรียนเห็นแนวทางและรูปแบบท่วงทำนองต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

4. ครูให้นักเรียนบันทึกโน้ตรูปแบบทำนองต่าง ๆ ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย ลงในแบบบันทึกคลังทำนองเพลงไทย

5. ครูให้นักเรียนช่วยกันสรุปสิ่งที่ได้เรียนรู้จากการฟังและการวิเคราะห์เพลงไทย ในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย

4. ครูตั้งสถานการณ์ให้นักเรียนแต่ละคนเป็นนักแต่งเพลง โดยกำหนดให้แต่ละคนสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยตามจินตนาการของตนเอง จากทำนองหลักของเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว ภายในเวลา 15-20 นาที โดยให้นักเรียนใช้ความรู้และประสบการณ์ที่ได้เรียนรู้ รวมถึงการใช้ทำนองเพลงต่าง ๆ ที่รวบรวมไว้ในคลังทำนองเพลงมาใช้ในการสร้างสรรค์ทำนองเพลงให้มีความแตกต่างไปจากทำนองหลัก โดยครูจะให้ความช่วยเหลือ ชี้แนะในระหว่างที่นักเรียนสร้างสรรค์ผลงาน

5. นักเรียนจับคู่และนำเสนอผลงานการสร้างสรรค์ของแต่ละคนให้คู่ของตนเองฟัง แล้วจึงช่วยกันประเมินและแสดงความคิดเห็นเพื่อเป็นข้อมูลในการปรับปรุง พัฒนาผลงานของตนเองต่อไป

6. ครูให้นักเรียนแต่ละคนบันทึกวีดิทัศน์การบรรเลงทำนองเพลงที่ตนเองสร้างสรรค์ด้วยเครื่องดนตรีไทย เพื่อให้ครูประเมินผลงาน

4. สื่อและอุปกรณ์

- 4.1 โน้ตตัวอย่างการสร้างสรรค์ทำนองเพลงรูปแบบต่าง ๆ จากทำนองหลักเพลงแขกบรเทศ ชั้นเดียว
- 4.2 แบบบันทึกคลังทำนองเพลง
- 4.3 โจทย์ เกมเติมตัวโน้ตที่หายไป
- 4.4 โจทย์ เกมต่อทำนองเพลง
- 4.5 โจทย์ กิจกรรมแต่งทำนองภายในเวลาที่กำหนด
- 4.6 วีดิทัศน์/สื่อเสียงการบรรเลงเพลงลาวเสียงเทียน สองชั้น และเพลงทองย่อน สองชั้น
- 4.7 โน้ตทำนองเพลงลาวเสียงเทียน สองชั้น และเพลงทองย่อน สองชั้น
- 4.8 แบบบันทึกคลังทำนองเพลงไทย
- 4.9 ใบงาน การวิเคราะห์เพลงไทย
- 4.10 โจทย์ กิจกรรมจับคู่ทำนองเพลง
- 4.11 โจทย์ กิจกรรมเปลี่ยนทำนองเพลง

5. การวัดและการประเมินผลการเรียนรู้

5.1 ประเมินการบันทึกโน้ตตัวอย่างทำนองเพลงลงในแบบบันทึกคลังทำนองเพลง และการเล่นตัวอย่างทำนองเพลงที่นักเรียนชอบ 2 ทำนองในแต่ละวรรค

5.2 ประเมินการคิดทำนองเพลงตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ และการเล่นทำนองเพลงที่ตนเองคิดได้อย่างต่อเนื่อง

5.3 ประเมินการสรุปผลการเรียนรู้ในประเด็นเกี่ยวกับการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย และการเขียนวิเคราะห์เพลงไทยในใบงานการวิเคราะห์เพลงไทย

5.4 การอธิบายแนวทางการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและการบันทึกรูปแบบทำนองเพลงต่าง ๆ ที่หลากหลายในแบบบันทึกคลังทำนองเพลง

5.5 ประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงตามเงื่อนไขที่กำหนดให้ และผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย (แบบประเมินการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทยและแบบประเมินผลงานการสร้างสรรค์ทำนองเพลงไทย)

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นายอุทัย ศาสตรา เกิดวันที่ 14 กรกฎาคม พ.ศ. 2528 ที่อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาบัณฑิต และปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาดนตรีศึกษา คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2551 และ 2553 ตามลำดับ เขาศึกษาต่อในหลักสูตรครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาหลักสูตรและการสอน คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2556 ปัจจุบันปฏิบัติงานที่โรงเรียนสาธิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ฝ่ายมัธยม

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
CHULALONGKORN UNIVERSITY